

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI**

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA
ÇEVRESEL BASKI GRUPLARININ ETKİNLİKLERİ
(Ankara İli Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Neşe GÜR

Prof. Dr. İnyet AYDIN

**Ankara
Şubat, 2006**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri (Eğitim Y¼netimi ve Teftişi) Anabilim Dalında Y¼KSEK LISANS TEZİ ALIşMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Ali BALCI

Ali Balci

¼ye Prof. Dr. Meral UYSAL

Meral Uysal

¼ye Prof. Dr. İnayet AYDIN

İnayet Aydın

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼ğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

.../2006

Prof. Dr. Meral UYSAL

Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Eğitim her zaman insanların en önemli gereksinimlerinden biri olmuştur. Bu gereksinimin karşılanması için oluşturulmuş özel ortamlar, okullardır. Yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve diğer okul çalışanlarından oluşan okul ortamındaki gruplar, okulun işleyişi üzerinde etkilidir. Okulun işleyişine etki eden okul ortamının dışında da bazı gruplar vardır ki bunlar, kendi gereksinimleri, istekleri veya çıkarları doğrultusunda, çeşitli şekillerde ve boyutlarda okulu etkilemek isterler. Bu grupların, çıkar grupları, ilgi grupları veya lobilerle ortak özellikleri olsa da farklı olan özellikleri de vardır ve bu gruplar baskı grupları olarak adlandırılmaktadırlar. Yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve diğer okul çalışanları iç baskı grupları, bunların dışında kalan diğer gruplar da dış baskı grupları yani çevresel baskı grupları olarak adlandırılmaktadır. Çevresel baskı grupları, etkinlik gösterdiği idari bölgelere göre yerel veya ulusal baskı grubu olarak da adlandırılabilir.

Türkiye’de eğitim bilimleri alanında baskı gruplarıyla ilgili araştırmalar neredeyse yok denecek kadar azdır. Oysa en üst seviyede eğitim politikaları oluşturulmasından, okul düzeyindeki karar alma aşamalarına kadar olan geniş yelpazede, bu baskı gruplarının ne derecede ve nasıl etkili olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bu durum araştırmacıyı, çevresel baskı gruplarının okulları somut olarak, hangi etkinliklerle etkilediğini belirlemeye yönlendirmiştir.

Ankara’da Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilköğretim okullarında hangi çevresel baskı gruplarının ne gibi etkinlikler düzenlediğinin araştırıldığı bu çalışmada sırasıyla problem, amaç, önem, sınırlılıklar ve tanımdan oluşan birinci bölüm, yöntemden oluşan ikinci bölüm, bulgular ve yorumu içeren üçüncü bölüm ile sonuç ve önerilerin yer aldığı dördüncü aynı zamanda da son bölüm yer almaktadır.

Araştırma süresince desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. İnayet AYDIN’a, görüşlerinden yararlandığım Prof. Dr. Ali BALCI’ya, Yrd. Doç. Dr. Yasemin KEPENEKÇİ’ye, Dr. Şakir ÇINKIR’a, Arş. Gör. Ayşe Ela

KÖKSAL'a, Arş. Gör. Haluk ÜNSAL'a, görüşme formunun hazırlanmasında katkı sunan Prof. Dr. Hasan ŞİMŞEK'e, Prof. Dr. Yüksel KAVAK'a, Prof. Dr. Hüseyin BAŞAR'a, Prof. Dr. Ömer KUTLU'ya, Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKSOY'a, Arş. Gör. Kürşat YILMAZ'a, Arş. Gör. Ömay ÇOKLUK BÖKEOĞLU'na, Arş. Gör. Ebru OĞUZ'a, Arş. Gör. Sabri GÜNGÖR'e, Arş. Gör. Tuncer BÜLBÜL'e, Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürü Şenol AĞBABA'ya, görüşme sorularını cevaplandıran Milli Eğitim Personeline, okul yöneticilerine ve baskı grubu liderlerine, araştırmanın öncesinde ve raporlaştırılması aşamasında desteklerini hep yanımda hissettiğim değerli arkadaşlarım Hatice TURAN, Ayşenur ERGİN, Fatmanur ÖZEN'e ve diğer arkadaşlarıma ayrıca kuzenim Ekrem ÇELİK'e, kardeşlerim Zehra TOPAK'a, Zerrin TOPAK'a, Mehmet TOPAK'la eşi Aslı TOPAK'a, annem Ayşe TOPAK'a, babam Orhan TOPAK'a özellikle de eşim Kemal GÜR'e ve biricik oğlum Gürkan GÜR'e teşekkür ederim.

Ankara, 2005

Neşe Gür

ÖZET

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇEVRESEL BASKI GRUPLARININ ETKİNLİKLERİ (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)

GÜR, Neşe

Yüksek Lisans, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İnyet AYDIN

Şubat, 2006, 231+XI

Bu araştırma, 2004-2005 öğretim yılı içinde, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilköğretim okullarında, çevresel baskı gruplarının düzenlediği etkinlikleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Amaç doğrultusunda, önce etkinlikler için verilen izin yazılarına ait dokümanlar incelenmiş; sonra Ankara ilinin, çeşitli ilçelerindeki toplam 22 ilköğretim okullu yöneticisi ve bu okullardan en az birinde etkinlik düzenlemiş 9 baskı grubu lideri ile yapılandırılarak; 8 ilgili Milli Eğitim personeli ile de yapılandırılmadan görüşülmüştür. Doküman incelemesi ve görüşme yoluyla elde edilen nitel veriler betimsel analize ve içerik analizine tabi tutulmuştur.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ise kısaca şöyledir: Okullar, şimdinin ve geleceğin tüketicisi olan ayrıca diğer aile bireylerinin de harcamalarına etki eden çocukların aynı anda ve bir arada hazır bulunduğu yerler olarak farklı amaçları olan baskı gruplarına çekici gelmektedir. Hem öğrencilerin hem de okulların çoğunun, maddi olanaksızlıklar içinde olması da maddi katkı sunabilecek baskı gruplarının okula kabulünü kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle okullarda, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, firmalar, bankalar, uluslararası etkinlik gösteren örgütler gibi çok çeşitli baskı grupları, yarışmalar, okul bakımı ve onarımı, ayniyat yardımı, ürün dağıtımı, seminer çalışması ve sağlık taraması gibi çeşitli etkinlikler düzenlemişlerdir.

ABSTRACT

THE ACTIVITIES OF PRESSURE GROUPS IN ELEMENTARY SCHOOLS (THE CASE IN ANKARA CITY)

GÜR, Neşe

Master Thesis, Department of Educational Sciences

Thesis Supervisor: Prof. Dr. İnayet AYDIN

February, 2006, 231+XI

This study aims to determine the activities of pressure groups, which were done during 2004-2005 academic year in the elementary schools in Ankara Municipality.

For this aim, the permission writing for the activities were examined. Structured interviews were done with 22 elementary school administrators in various districts of Ankara city. Also unstructured interviews were done with 9 pressure group leaders who did at least one activity in these schools and with 8 staff of the Ministry of National Education. The qualitative data from document analysis and interviews were analyzed with descriptive and content analysis.

The followings are the important results of this research: Schools as the places for children who are the consumers of today and the future, and who effect the expenses of other family members are attractive for pressure groups. On the other hand, the material shortage, which majority of students and schools has, facilitates the acceptance of pressure groups into schools. Therefore, various pressure groups, such as public institutions, nongovernmental organizations, businesses, banks, and international organizations have arranged some activities like contests, school maintenance and restoration, goods aids, product deliveries, seminar works, health screenings, in the schools.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ	x
BÖLÜM I	xxii
GİRİŞ.....	xxii
Problem.....	xxii
Amaç.....	xxxviii
Önem	xxxix
Sınırlılıklar	xli
Tanımlar	xlii
BÖLÜM II	xlv
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	xlvi
Türkiye'deki İlgili Araştırmalar.....	lxxxiv
BÖLÜM III	xciii
YÖNTEM	xciii
Veri Toplama Yöntemi ve Aracı	xcvii
Doküman Analizi	xcvii
Görüşme.....	xcviii
Verilerin Çözümlemesi	ci
BÖLÜM IV	ciii
BULGULAR VE YORUMLAR.....	ciii
Okul Yöneticilerine Göre Görev Yaptıkları Okulların Olanakları ve Bunların Etkinliklerle Olan İlişkisine Yönelik Bulgular	ciii
Yöneticilerin Kıdemi ve Görev Süresine İlişkin Bulgular	civ
Öğretmen Sayılarına İlişkin Bulgular	civ
Öğrenci Sayılarına İlişkin Bulgular.....	cvi
Derslik Sayılarına İlişkin Bulgular	cvii
Derslik Başına Düşen Ortalama Öğrenci Sayılarına İlişkin Bulgular.....	cvii

Fen Bilimleri Laboratuvarının Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular ..	cix
Bilgisayar Laboratuvarının Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular	cix
Kütüphanenin Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	cx
Kantinin Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	cxiii
Spor Salonunun Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular	cxv
Okuldaki Diğer Ortamların Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular	cxv
Okul Çevresinin Sosyoekonomik Durumuna İlişkin Bulgular	cxvi
Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Elde Edilen Bulgular	cxix
Baskı Gruplarınca İlköğretim Okullarında Düzenlemesine İzin Verilen Genel Etkinlikler	cxx
İzin Prosedürü	cxxi
Karar Verme Aşaması	cxxii
Etkinliğin Yeri ve Maliyeti.....	cxxiii
Okullarda Düzenlenmiş Etkinliklere İlişkin Bulgular.....	cxxiii
Okullarda Düzenlenmiş Genel Etkinliklere İlişkin Bulgular	cxxiii
Okulda Düzenlenmiş Özel Etkinliklere İlişkin Bulgular.....	cxxv
Okul Yöneticilerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleriyle İlgili Bulgular	cxxxiv
Okulun Etkinlik Alanı Olarak Seçilmesi.....	cxxxv
İzin Prosedürüne İlişkin Bulgular	cxxxviii
İzin Formu Ayrıntılarına İlişkin Bulgular	cxli
Etkinliğe Katılımın Zorunluluk Olarak Görülüp Görülmemesi	cxli
İzin/Karar Verme Sürecine İlişkin Bulgular	cxliii
Etkinliklerin Uygulanması Aşamasına İlişkin Bulgular	clx
Etkinliğin Eğitimsel Sonucuna İlişkin Bulgular	clxiv
Öğretmen, Veli ve Öğrencilerden Alınan Dönütler.....	clxx
Okulda Düzenlenmesi İstenilen Etkinliklere İlişkin Bulgular.....	clxxiii
Baskı Grubu Liderlerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleriyle İlgili Bulgular ..	clxxv
Okulun Etkinlik Alanı Olarak Seçilmesinin Nedenlerine İlişkin Bulgular	clxxv
Etkinliklerin Planlanması ve Uygulanmasına İlişkin Bulgular.....	clxxix
İzin Prosedürü	cxc
Öğretmen, Veli ve Öğrencilerden Alınan Dönütler.....	cxcvi
Etkinliğin Katkılarına İlişkin Bulgular.....	cxcvii
Etkinliğin Olası Sakıncalarına İlişkin Bulgular.....	cxcix

Etkinlik Düzenlemek İstenilen Okullar	cc
BÖLÜM V	cci
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	cci
Sonuçlar	cci
Okul Yöneticilerine Göre Görev Yaptıkları Okulların Olanakları	cci
Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Elde Edilen Sonuçlar	ccv
Okullarda Baskı Gruplarınca Düzenlenmiş Etkinlikler	ccvi
Okul Yöneticilerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleri	ccvii
Baskı Grubu Liderlerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleri	ccxvii
Öneriler	ccxxiv
KAYNAKÇA.....	ccxxviii
EKLER LİSTESİ.....	216

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL	SAYFA
1. Çalışma Grubunu Oluşturan Okulların İlçelerine İlişkin Yüzdeler Grafiği..	74
2. Yöneticilerin Kıdemleri ve Okuldaki Görev Süreleri Grafiği	83
3. Okullara Göre Aktif Öğretmen Sayısı Grafiği	84
4. Okullara Göre Öğrenci Sayısı Grafiği	85
5. Okullara Göre Derslik Sayısı Grafiği	86
6. Ortalama Sınıf Mevcutları Grafiği	87
7. Okullardaki Kütüphanelerin Kitap Sayısı Grafiği	89
8. Okul Kütüphanelerindeki Oturma Kapasitesi Grafiği	90
9. Kütüphanelerin Öğrenci Kapasitelerinin Yüzdeler Grafiği	91

ÇİZELGELER LİSTESİ

ÇİZELGE	SAYFA
1. Okul Yöneticilerine Göre En Fazla Gereksinim Duyulan Branş Öğretmenlerinin Okullara Göre Dağılımlarının Frekans ve Yüzdeleri	84
2. Okul Yöneticilerine Göre Okulun Bulunduğu Çevrenin Sosyoekonomik Durumunun Frekans ve Yüzdeleri	98
3. MEB, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Gelen Evrak Dosyasına Göre, Okullarda Düzenlenen Genel Etkinlikler ve Bu Etkinlikleri Düzenleyen Baskı Grupları	99
4. Okul Yöneticilerine Göre Okullarında Düzenlenmiş Genel Etkinliklere Katılma Durumunun Frekans ve Yüzdeleri	103
5. Okul Yöneticilerine Göre Okullarda Etkinlik Düzenleyen Altı Kamu Kurumunun Düzenlediği Etkinliklerin Frekans ve Yüzdeleri	104
6. Okul Yöneticilerinin İzin Formlarındaki Ayrıntının Varlığına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri	119
7. Okul Yöneticilerinin Etkinliklere Katılımı Zorunluluk Olarak Görüp Görmemelerinin Frekans ve Yüzdeleri	120
8. Okul Yöneticilerine Göre Branş Öğretmenlerinin Etkinliklerin Düzenlenmesine Etkilerinin Frekans ve Yüzdeleri	126
9. Okul Yöneticilerinin Etkinliklerin Okula Maliyetinin Olup Olmadığına Yönelik Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri	128
10. Okul Yöneticilerine Göre Etkinliklerin Amaçlarına Yönelik Kategorilerin Frekans ve Yüzdeleri	136

11. Okul Yöneticilerinin, Etkinliklerin Sakıncalı Yönlerinin Varlık Durumuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri	146
12. Okul Yöneticilerinin, Etkinliklerle İlgili Olarak Öğretmen, Veli ve Öğrencilerden Dönüt Alınıp Alınmadığına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri	149
13. Baskı Grubu Liderlerine Göre Etkinliklerin Amaçlarına Yönelik Kategorilerin Frekans ve Yüzdeleri	169

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, öncelikle araştırmanın problemi yer almaktadır. Problem başlığı altında, en üst düzeyde politika oluşumundan, okul düzeyinde alınan kararlara kadar etkili olma girişiminde olan grupların varlığından, bu grupların doğal ve demokratik olduğu düşünülen girişimlerinin sonuçlarından ve okullarda yaratabileceği baskılardan yola çıkarak; çevresine duyarlı, açık sistemler olması gerektiği düşünülen okulların, baskı yaratan bu gruplardan en üst düzeyde yararlanması gerektiği, her ne kadar eleştirilen yanları olsa da eğitimin yüksek maliyetleri karşısında artık bunun bir zorunluluk olduğu örnekler verilerek ele alınmıştır. Problemin ardından gelen amaç kısmında, baskı grubu olarak adlandırılan bu grupların ilköğretim okullarında düzenlediği etkinlikleri saptama temel amacı belirtilerek, bu amaca ulaşabilmek için yanıt aranan sorular sıralanmıştır. Amaçtan sonra gelen başlık altında, eğitimsel konularda karar alma ve uygulama durumunda olan herkes için büyük bir bilgi boşluğunu dolduracağı noktasında atılmış bir adım olarak görülen bu araştırmanın önemi açıklanmış ardından da sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem

İnsanların en önemli gereksinimlerinden biri olan eğitimin, önceleri aileler tarafından karşılandığı, zamanla insanların toplumları ve devletleri oluşturmaya başlamasıyla artan bilgi gereksinimi nedeniyle de daha örgütlü şekilde sunulması gereken bir hizmet durumuna geldiği bilinmektedir.

Eğitim, çok genel anlamda, insanı kültürel hayata hazırlayan tüm sosyal süreçlerdir. Bir ulus, tüm üyelerinin eğitim gereksinimlerini karşılamak, devletin eğitim amaçlarını gerçekleştirmek, kişileri değerler, yetenekler ve bilgi bakımından eğitmek için çeşitli kademe ve türde, sosyal kurumlar olan okulları

kurarak, eğitim sistemini oluşturur (Guttek, 2001, 5; Başaran, 2000, 12).

Eğitim sistemlerinin, tarihsel, siyasal, toplumsal ve ekonomik etmenlerle şekillendiği ve genel çizgileriyle, ademimerkeziyetçi, merkeziyetçi ve karma olmak üzere üç farklı eğitim sisteminin oluştuğu söylenebilir.

Ademimerkeziyetçi eğitim sistemine sahip Almanya, Hindistan, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerle, merkeziyetçi yani yetkilerin merkezi bir yönetimde toplandığı, eğitim finansmanı ve denetiminin bu merkezi yönetime bırakıldığı Fransa, İtalya Danimarka, İsveç, Norveç, Arjantin, Brezilya, Yunanistan, Belçika ve Hollanda gibi ülkelerde, okullar ve eğitim politikaları, temelde yerel denetim altındadır ve yerel kaynaklarca finanse edilmektedir. Bu ülkelerde merkezi bir devlet kurumu, eğitim için bir fon sağlasa da bu konudaki karar mekanizmasına çok az katılmaktadır. Kararlar daha çok yöneticileri seçimle gelen, eğitim politikasını saptama ve bütçeyi belirleme konularında yöre halkının dileklerine uyan kurullar tarafından alınmaktadır, bu şekilde merkezi yönetimden kaynaklanabilecek tek seslilik önlenmektedir. ABD'deki eğitim sistemi ise eyaletlere göre değişmekte olup, gerekli fon tahsisi, öğretmenlerin ders verme yetkilerinin onaylanması, programların önerilmesi, okul yapımı ve onarımının denetlenmesi, eyalet eğitim kurullarının yetkisindedir. İngiltere'de ise karma eğitim sistemi vardır, eğitim bakanlığının çizdiği, genel çerçeve ile yerel gereksinimler arasındaki uyum, yerel yetkililerce sağlanır (Anabritannica, 1987, cilt 8, 36). Bu ülkelerde eğitim konularındaki karar mekanizmalarına halkın ve çeşitli grupların katılımının daha önde tutulduğu söylenebilir.

Genellikle gelişmiş eğitim sistemlerinde öğrencilerin temel eğitim gereksinimleri karşılanmaktadır. Hükümetler ve diğer eğitim kurumları, gelişen dünyada engelli öğrencilere (görme, duyma bozukluğu gibi), zihinsel engeli ve ortopedik yetersizliği olan öğrencilere eğitim verme konusunda daha fazla çaba harcamaktadır. Buna rağmen, kendi politik güçleri konusunda uyanış içinde olan etnik ve dini gruplar ile bazı azınlıklar, eğitim kurumlarına, kendilerinin belirlediği çerçevede öğrencilere yönelik eğitimi geliştirici programlar hazırlanması konusunda baskı yapmaktadırlar (Thomas, 2002, 9).

Hatta, muhafazakar hareketlerin ve inanç özgürlüklerinin eğitim üzerindeki baskılarının, geniş bir etki yaratabildiği ya da bir güç oluşturabildiği herkesçe bilinen gerçeklerdendir. Bu grupların eğitimsel konularda boy göstermeleri kaçınılmazdır (Apple, 1991, 279). Bazı alt gruplar da eğitimle ilgili bir takım konulara özel ilgi gösterebilir; özel eğitimciler, mesleki eğitimciler, engelliler eğitimi ilgilileri, kendileriyle ilgili bu alanlarda eğitim politikalarını belirleme ve kanun koyma boyutunda etkinlik gösterebilirler (Felt, 1991).

En üst düzeyde politika oluşumundan, en alt düzeyde karar alma aşamalarına kadar diğer bir ifade ile kanun koymadan, okulda alınan kararlara kadar her aşamada etkili olma çabası içindeki, örgütlenmiş ya da örgütlenmemiş gruplara en genel anlamda baskı grubu denilmektedir.

Baskı gruplarının, eğitim politikalarını nasıl ve ne şekilde etkilediği ve eğitimin siyasallaşmasındaki rolü, eğitimsel konularda karar alma durumunda olan tüm ilgililerin bilmesi gereken başlıca konular olarak görülmektedir. Baskı gruplarının tüm karar mercilerini etkileme girişimlerinin olabileceği düşünülse de, daha çok ademimerkeziyetçi eğitim sistemlerinde okullara yöneldikleri bilinmektedir. Çünkü, bu türdeki sistemlerde, okullar, eğitimsel kararları kendisi alabilme ve uygulayabilme özelliğindedir. Bu konuda yaptığı çalışmalarını, “Baskı Grupları ve Devlet Okulları” adındaki makalede özetleyen Clouse (1971, 118)’a göre, örgütlenmiş veya örgütlenmemiş baskı grupları, amaçlarına ulaşmak için hem yasamaya hem de yürütmeye el uzatır. Örgütlenmemiş gruplara örnek olarak, okulların açılış kapanış zamanlarının dikim ve hasat zamanlarına göre ayarlanmasını isteyen çiftçiler, öğrencilerin daha fazla atölye kursu almasını isteyen ticaret sendikaları, öğrencilerinin aylık toplantılarda görev almalarını isteyen veli-öğretmen birlikleri ve vergi yükümlüleri verilebilir.

Okullar üzerinde etkili olmaya çalışan ve her ülkede örneklerine rastlanılabilecek diğer baskı grupları da, okullarda dini öğretim olmasını savunan ve teşvik eden gruplarla bunların karşısında olan gruplardır. Harold (1971)’a göre, “tutucular” şeklinde adlandırılabilen dini grupların, ABD’deki oranı azdır; nüfusun sadece yüzde 27.5’i okullarda İncil okumayı ve dua

etmeyi savunmaktadır. Liberal gruplar ise okullarda din öğretimi istemezler, bu tarz eğitimin tarafsız olamayacağını, dini öğretim olmadan da ahlak ve demokrasinin var olabileceğini, dinsel eğitim arzusunun devlet okullarından başka kurumlarca da karşılanabileceğini ve bu konuda herkesin özgür olduğunu düşünürler (Akt: Clouse, 1971,121).

Eğitim ilgililerinin dini öğretim konusunda karar vermeden önce üzerinde düşünmesi gerekenlerden biri okullarda din öğretimi olmadan da ahlak ve demokrasinin var olacağıdır. Ancak insan hakları açısından bakıldığında, din öğretiminin bir gereksinim olduğu ve tüm çocukların eğitiminde önemli olduğu söylenebilir. Bu gereksinimi ya okullar ya da başka başka kurumlar karşılayabilir. Okullarda dini öğretim verilmesi durumunda, belli bir inançla sınırlı kalınabileceği gibi öğrencilerde de kapalı bir isteklilik oluşabilir ve sonuç kalitesiz bir eğitim olabilir. Dini eğitim gereksiniminin başka başka kurumlarca karşılanması durumunda da, çıkar grupları için içine girebilir ve daha fazla istenmeyen sonuçlar doğabilir.

Okulla yakın ilişkiler içinde olmak isteyen grupların, bir yandan okula yardım ederken öte yandan yukarıda örnekleri verilen çeşitli isteklerini okul yönetimine yansıtmaları doğal karşılanmakla beraber, bu istekler okul için bir baskı ve gerilim yaratabilir. Toplumsal ve yerel değerlerden oluşan kültür etkisiyle de baskı ve gerilim oluşabilir. Bir okulun yönetiminde etkili olan iç ve dış tüm öğeler, birer baskı unsuru olarak değerlendirilir. Bazılarına göre okullara bu baskılar biçim ve yön verir; bu baskıların olmadığı toplum ve eğitim demokratik olamaz. Ancak okulların, her isteğe boyun eğmemesi, baskılara direnebilmesi gerekir. Okul yönetiminin bu baskıyı, yönetimin ve eğitimin işleyişine zarar vermeyecek düzeye indirmesi beklenir. Bunun için okullar öncelikle güçlü bir felsefeye sahip olmalıdır. Okullar, grupların varlığından yararlanma yoluna da gidebilir (Bursalıoğlu, 1998, 54; Aydın, 1998, 227; Başaran, 2000, 45).

Okul bir örgüt olarak, sistem yaklaşımıyla çözümlendiğinde de çevreyle kurulan sağlıklı ilişkilerin önemi ortaya çıkmaktadır. Üretim, alışveriş, uyarılma, yaşatma ve yönetim olmak üzere beş tür alt sistemi olan bir

sistemin çıktısı piyasada talep edilmezse sistemin yaşaması beklenemez. Okul çevreden bilgi ve teknoloji alırken kendisini çevreye ve diğer sistemlere uyarlamak durumundadır. Okulun yaşaması, var olması için öğrenci, öğretmen, okul binası, eğitim araçları, sürdürme giderleri gibi temel öğelere gereklilik vardır. Okulu, bütün alt sistemleriyle bir bütün olarak işleten, amaçlarına yönlendiren eğitimin amaçlarını gerçekleştirmesini sağlayan, okulun yönetim alt sistemleridir. Birden çok sistem bir yönetim altında toplandığında bu sistemlerin bağlandığı sisteme üst sistem denilebilir. Okulların bağlı olduğu il ve ilçe milli eğitim örgütleri ve Bakanlık merkez örgütü birer üst sistem olarak nitelendirilebilir (Başaran, 2000, 39-56).

Sistem yaklaşımı, okulun, alt ve üst sistemlerini açıklarken, çevresini kesin sınırları ile tanımlamayı zorlaştırır. Sistemin kapalı ya da açık özellikleri, çevre ile etkileşimine ve girdileri seçmedeki ölçütlere bağlı olarak açıklanabilir. Herhangi bir okul, çevresindeki sistemlerde meydana gelen değişimleri izleyip, kendini bu değişimlere göre yeniden yorumlayıp, yapılandırıp işletebiliyorsa, bu okulun açık sistem özellikleri gösterdiği söylenebilir. Böyle bir okul, çevre sistemlerin değişmelerinden etkileneceği gibi, çevre sistemleri etkilemek için farklı yöntem ve araçları kullanabilecektir (Açıklalın, 1996, Akt: Gül, 1998).

Aydın (2004, 161), okulların açık sistem özelliği göstermesi gerektiğini diğer bir deyişle çevresine en yakın sistemlerden biri olması gerektiğini ve bunun için yöneticilerin, çevre ile ilişkilere gereken özeni göstermesinin ve bu konuda planlı çalışmalar yapmasının bir zorunluluk olduğunu belirtmiştir.

Okulla çevre ilişkisinde bilinmesi gerekenlerden biri, çevredeki kuvvet yapısı ile liderlerdir. Çevre kuvvet yapısı, o çevredeki bir grup vatandaşın, çevrenin devlet temsilcileri üzerindeki etkileri nedeniyle görünmeyen hükümet olarak nitelendirilmiştir. Çevre kuvvet yapısı, hukuksal hakları olan bazılarının, sosyal sorumluluğa girmeden kuvvet kullanması sonucu oluşur. Sistem yaklaşımı, okul yönetiminin buradaki görevini, okulun gerçek ve gelecek güçlerini, çevrenin gerçek ve gelecek gereksinimleri ile uyumlandırma olarak

öngörmektedir. Bu durumda yönetici de bir örgüt liderinden çok bir çevre lideri konumunda olmalı, öncelikle çevre kuvvet yapısıyla ilgili tüm bilgileri almalı, değerlendirmeli ve çevrede etki yaratan, genelde ekonomik anlamda güçlü olan ancak bazen de kuvvet ve statü nedeniyle yapıya katılan diğer liderleri kabullenerek, bunları okuldaki karar süreçlerinin bazılarında katmalıdır. Kısaca, eğitim sistemleri her tip çevreye uyabilme ve bu çevrelerin temsilcilerini barındırabilme esnekliği göstermelidir. Eğitim sistemleri ne kadar esnek olursa toplum da o oranda demokratlaşacaktır (Bursalıoğlu, 1997, 78 - 85). O halde öncelikle demokrasinin bir gereği olarak, sonrasında da okulun çeşitli yaklaşımlarla açıklanan özellikleri nedeniyle, okul çevre arasında sağlıklı bir iletişim ve işbirliği zorunlu görülmektedir.

Okulları bu iletişim ve işbirliğine zorlayan bir başka neden daha vardır o da zaten pahalı olduğu herkes tarafından kabul edilen eğitim işinin, günden güne artan maliyetleri ve artık devletlerin bu maliyetleri karşılamakta zorlanmasıdır.

Okulların, eğitim programlarını uygulamaya uygun, güvenli, sağlığa uygun, ekonomik, korunabilir, sağlam, kullanışlı, kolay işletilebilir, çevreye uyumlu, özel eğitim gerektiren öğrencilere uygun bir bina; derslikler; atölyeler; laboratuvarlar; kütüphane; okul müzesi; çok amaçlı salon; eğitsel kol odaları; uygulama bahçesi; oyun alanı ve yemekhane, ambar, arşiv, koridor, öğrenci yurdu, konut gibi yerlere sahip olması gerekir. Bunların dışında, okulların işletilmesi için, donatılması, temizlenmesi ve havalandırılması, ısıtılması ve aydınlatılması, bakımı, onarımı ve korunması gerekmektedir. Tüm bunların yeterli nitelikte ve nicelikte sağlanması ve yönetilmesi, yüklü bir maliyet getirmekle beraber, okulun eğitim düzeyinin istenilen düzeye çıkarılması için zorunludur. Okulun genel hizmetlerinin yapılmaması ya da eksik yapılması eğitimin niteliğini düşürdüğünden, tam ve nitelikli yapılması gerekir (Başaran, 2000, 203-212).

Bir devlet kurumu olan okulların, devletin yeterince kaynak ayıramadığı durumlarda eğitim olanaklarını arttırmak için eğitim maliyetlerini karşılamaları gerekmektedir. Maddi olanaksızlıklar içindeki okulların,

öğrencilerin eğitim giderlerinin karşılanması konusunda her türlü desteği sunabilecek baskı grubuyla işbirliği yapması, bir bakıma toplumsal sorumluluğunun bir boyutudur (Ferrel ve Fraedrich, 1994, Akt. Aydın, 2003).

ABD gibi dünyanın önde gelen ülkelerindeki okulların dahi kaynak ve araçlar bakımından sorun yaşadıkları bilinmektedir. Bu ülkelerde, baskı grupları ile okullar arasındaki ilişkilerin ve işbirliklerinin her geçen arttığı yönündeki iddiaların temel nedeni, çevresel baskı gruplarının, kaynak sıkıntısı çeken okullar için bir umut olarak algılanması şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan araştırmalar iş dünyasının da bir baskı grubu olarak eğitim sektörüne dahil olduğunu ve bu durumun özellikle kaynak ve araç bakımından sorun yaşayan kesimlerce desteklendiğini göstermektedir. İş dünyası ile okullar arasındaki işbirliğinin uzun bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Önceleri çoğunlukla mesleki eğitimde etkili olabilen bu işbirliğinin, artık diğer okullarda da etkili olmaya başladığı belirtilmektedir.

Okullarla baskı grupları arasındaki işbirliği sayesinde ideal bir okul ortamı yaratmak ve bunun devamlılığını sağlamak için büyük miktarlarda parasal kaynak ve insan kaynağı sağlanabilir. Mac Dowell (1989)'a göre okullar, baskı grupları ile işbirliği sayesinde, maddi destek ve ekipman desteği almaktadırlar. Firmalar, karşılıklı veya karşılıksız burs ve ekipman vererek, elemanlarını çalıştırarak destek olmaktadır. Bu firmalar ayrıca öğretmenlere yeni beceriler geliştirmeleri ve kendi alanlarıyla ilgili pazarı öğrenmeleri için yardım etmektedirler (Akt: Bass, 1990).

İş dünyası ile okullar arasındaki işbirliği örneklerine daha fazla rastlanılan ABD'de, yasal düzenlemelerin de okulları bu iş birliğine zorladığı iddia edilmektedir. Miner (2005)'a göre, Ulusal Ölçme-Değerlendirme Ofisi (Government Accounting Office), ABD'de, "Hiçbir Çocuk Geride Bırakılmaz" (No Child Left Behind) yasasıyla, her öğrencinin, belli bir standarda uygun şekilde, ölçme ve değerlendirmeye tabi tutulmasını zorunlu kılmıştır. Bu durum ölçme ve değerlendirme işiyle uğraşan şirketler için bir pazar oluşturmuştur. Çünkü 2002'den, 2008'e kadar tek bir eyalette bu sınavları

yapmak için 1.9 milyonla 5.3 Milyon Dolar harcanacağı öngörülmüştür.

Ölçme ve değerlendirmeler, üçüncü sınıftan sekizinci sınıflara kadar olan öğrencilere, her yıl matematik ve dilden bir kez sınava girmesini; liselilerin ise sadece bir defaya mahsus olarak sınava girmesini sağlayacak şekildedir. Bu pazarda geleneksel olarak üç büyük ölçme ve değerlendirme şirketi olduğu görülmektedir; bunlar, Harcourt Educational Measurement, CTB Mc Graw-Hill ve Riverside Publishing adındaki şirketlerdir. Bunların dışında pazara yeni giren Pearson Educational Measurement da vardır. Bu şirketler rekabet halindedir ve eyaletler bu şirketlerle kontrat yapmaktadır (Miner, 2005).

Bu işbirliğinin, sadece okullara değil, iş dünyasına da katkı sunduğu dolayısıyla karşılıklı bir çıkar sağlandığı düşünülmektedir. McKleby (1987)'ye göre bu işbirliği, iş dünyasının, halk içindeki imajını düzeltmesi için bir olanak sunmakta aynı zamanda ürünlerinin ve hizmetlerinin daha iyi anlaşılmasını da sağlamaktadır. Öğrenciler de bu işbirliği sayesinde iş dünyası hakkında bilinçlenerek, gelecekleri hakkında daha bilinçli tercihler yapabilmektedirler (Akt: Bass, 1990).

İş dünyası ile okullar arasındaki işbirliğinin karşılıklı faydalarına inanan eğitimcilerle, iş dünyası yetkilileri, bu işbirliğini arttırmaya, yaygınlaştırmaya, sağlamlaştırmaya ve uzun vadelere yaymaya çalışmaktadır. Bu amaçlarla, Coca-Cola Şirketi, 2001'de, eğitimcilerle birlikte bir şirket-okul işbirliği konseyi (Corporate & School Partnerships) oluşturmuştur. Konsey amacını, okul bölgeleri, iş yerleri, öğrenciler ve okulları için uzun vadede sürdürülebilir faydalar sunan ilişkileri kurtarmak ve sağlamak için rehberlik etmek olarak açıklamıştır. Konseyin ilk işi okul ve iş dünyası işbirliği için, yönlendirici ilkeler oluşturmak olmuştur. Bu ilkeler bu işler için bir model oluşturmaktadır. Konsey, işbirliğinin hedeflerinin belli ve ölçülebilir olduğunu savunmaktadır. Ayrıca konsey, hedeflerin, hem okula hem öğrenciye hem de topluma yarar sağlamak olduğu, amaçlarının ve sonuçlarının belli olduğu bildirilmiştir. İsteyen okul bölgelerinin bu işbirliğine katılabileceğini bildiren konsey, işbirliğinin şu etkinlikler için kaynak

sağladığını da açıklamıştır (Ho, 2005):

- 1) Öğretim programlarının oluşumu
- 2) Öğrencilerin yönlendirilmesi,
- 3) Kariyer planlaması,
- 4) Öğrencilerin okul dışı etkinlikleri,
- 5) Öğretmenlerin mesleki gelişimleri,
- 6) Benzer diğer hizmetler.

Gerçekte, bu şekilde bir destek olmaksızın yapılması maddi anlamda neredeyse olanaksız olan bu etkinlikler, ABD'de bu tarz iş birlikleri ile yapılmaktadır (Ho, 2005).

Amerika Eğitim Bölümü (Department of Education) tarafından, 1988 yılında yayınlanan rapora göre, devlet okullarının % 24'ünde (9 milyon öğrenciye yönelik) 140.800 işbirliği yapılmıştır. Bunların % 38'i küçük ve orta ölçekli işletmeler, % 14'ü büyük işletmeler ve % 16'sı şehir hizmetleri kulüpleri geri kalan kısmı ise bireyler, üniversiteler, hükümet ajanları, dernekler, vakıflar, dini ve özel baskı grupları tarafından yapılmıştır (Maranto, 2006).

İşbirliği programların çoğu, matematik ve fen bilimine odaklanmış olup kariyer planlama ile vatandaşlık eğitimi alanındaki konular ağırlıklıdır. Programların geri kalanı dil, güzel sanatlar, beşeri bilimler, uyuşturucular, öğrencilerin okul bırakmalarını önleme ve engellilere yardım konuları gibi somut olan programlardır (Maranto, 2006).

İş dünyası kuruluşları dışında okullarla işbirliği yapan baskı gruplarına örnek olarak, uluslararası etkinlik gösteren, Dünya Dostları Derneği (The Friends of Earth Association) ve Koruma Derneği (The Conservancy Association) verilebilir. Okullarla işbirliği çerçevesinde etkinlikler düzenleyen bu iki dernek büyük birer çevresel baskı grubu olarak bilinir. Derneklerin ilgi alanı, insanların yaşadığı kent merkezlerindeki çevre ile ilgili kirlilik sorunları, su, hava, gürültü, kurşun ve zararlı atıklar gibi sorunlar, şehir planlama, zehirli maddelerin depolanması, nükleer santraller, plastik torba kullanımı gibi

konulardır. Bu dernekler okullara ve doğrudan halka yönelik olarak etkinlikte bulunurlar, halkın ve özellikle öğrencilerin bilinç düzeylerini artırmayı amaç edinmişlerdir. Koruma Derneği (The Conservancy Association) okullarda seminerler vermekte, Dünya Dostları Derneği de Bir Dünya (One-Earth) adında dergi çıkarmaktadır. Yılda bir defa yayınlanan bu dergi, özellikle öğrencilere yöneliktir ve öğrencileri çevre koruma alanındaki gelişmelerden haberdar etmek amacıyla çıkarılmaktadır. Bu dernek, üye olarak öğrencileri de kabul etmektedir (Ho, 2005).

Bir başka uygulama da, Santa Cruz Country okul bölgesinde, çocukların sağlıklı beslenmesi ve yeterli fiziksel aktivitelerde bulunmasını sağlamak için okulların, velilerin, sağlık kurumlarının ve şirketler gibi paydaşların, bir plan ortaya koyarak, bu planı hayata geçirmiş olmalarıdır. Planda, 2005'ten 2010 yılına kadar, gerçekleşmesi beklenen hedefler belirlenmiştir ve bu doğrultuda uygulamalar başlamıştır. Buna göre okullar için öngörülen hedefler, uygulama basamakları ve etkinlikler şunlardır (Ho, 2005):

- 1) Beslenme eğitimini her sınıf düzeyindeki derslere yedirmek,
- 2) Okullarda beslenme uzmanı bulundurmak,
- 3) Çocuklara yiyecekleri ve yapacakları konusunda olanaklar sunmak,
- 4) Besinlerin nasıl yapıldığını ve dağıtıldığını öğretmek için alan gezileri yaptırmak (çiftliklere vs.),
- 5) Okulda yemek pişirme dersleri koymak,
- 6) Okulda sağlıklı kahvaltı verilmesini sağlamak,
- 7) Öğrencilerin program dahilinde sebze meyve yetiştirmesini sağlamak,
- 8) Bir ders saatini fiziksel etkinliğe ayırmak,
- 9) Uzman fizik eğitimcilerini kullanmak,
- 10) Okul sonrası programlarla, sağlıklı beslenme ve fiziksel etkinlikleri arttırmak (Yoga gibi),
- 11) Öğrencilerin ilgilerine yönelik fiziksel etkinlikler sunmak,
- 12) Amacı rekabet olmayan fiziksel etkinlikler düzenlemek,

- 13)Olumlu vücut imajı konusunda eğitim programları hazırlamak ve seminerler vermek,
- 14)Sadece kız öğrenciler için çok az parayla ya da parasız katılabilecekleri, spor olanakları, dersleri ve seminerler vermek.

Bu proje, çok sayıda kurum ve kuruluşun desteği ile gerçekleştirilmekte olan bir projedir. Projeyi, California Beslenme Politikası Taraftarları, California Obezite Önleme İnisiyatifi, California Beslenme Ağı, Bölgesel Şeker Hastalığı İşbirliği, Amerika Kalp Derneği, Amerika Akciğer Derneği, Santa Cruz Şehir Okulları Eğitim Bürosu gibi daha pek çok kurum ve kuruluş desteklemektedir.

Baskı gruplarının okullardaki etkinlikleri, çoğunlukla savunulsa da eleştiri de almaktadır. Özellikle okul iş dünyası ortaklığında, iş dünyasının kendine işçi eğiten programlar yaptığı, öğrencilerin, okul bırakmasını engellemek adına savunulan ortaklığın bu konuda hiçbir fayda sağlamadığı ileri sürülmektedir. ABD’de her yıl, 700.000’den fazla öğrencinin okul bıraktığı görülmektedir. Bu işbirliğinin bu nedenle bir reform oluşturmayacağı çünkü amacın “çıkar sağlamak için eğitim” düşüncesinin geliştirilmesi olduğu belirtilmiştir (Apple, 1987; Mann, 1987, Akt: Bass. 1990).

Bu işbirliklerinin fayda sağlamaması bir yana sakıncaları olduğunu, okulların bu işbirlikleri nedeniyle besin değeri düşük yiyecekler kullanmak zorunda bırakıldıkları iddia edilmiştir. Okulların bu zorda bırakılmaması, okulların, üreticilerin ürünlerini satmaya zorlanmaması gerektiği belirtilmiştir. Maddi kaygılarla bu işbirliğine yanaşan okulların, bu satışlardan kâr almakta oldukları açıklanmıştır. Phyllis (2004)’e göre, ABD’de 10 okuldan 9’u öğle yemeği saatinde yemek yerine abur cubur olarak nitelendirilen yiyecekler ve gazlı içecek satmaktadır. Orta okul ve liselerin en az % 60’ında paralı gıda makinelerinde (vending machine) soda satılmaktadır. Texas’daki okulların % 52 si, içecek ve yiyecek üreticileriyle anlaşmalıdır ve bu anlaşmaların % 63’ü, Coca-Cola Şirketi, % 15’i Pepsi Şirketi ile yapılmıştır.

Amerikan Halk Sağlığı Dergisi (American Journal of Public Health)’nde

yayınlanan ve Minneapolis-St.Paul Bölgesindeki okulları konu alan bir araştırmada, özellikle öğle saatinde yemek yerine, bol kalorili az meyve ve sebze içeren yiyeceklerin propagandasının yapıldığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada, gıda şirketlerinin okul çocuklarını kârlı bir pazar olarak görmekte olduğu, sadece bir ilkokulun yılda 15 milyon dolarlık bir harcama yaptığı, ailelerin de 160 milyonluk harcama yapmasını sağladıkları belirlenmiştir. Araştırmada, okul yönetimlerinin, aileden onay almadan bu şirketlerle yaptığı milyon dolarlık anlaşmaların, çocukları şirketlerin eline bırakmak anlamına geldiği de önemli bir sonuç olarak ortaya konmuştur (Phyllis, 2004).

Ho (2005)'ya göre, ilk okulda paralı gıda makineleri olmadığı için gazlı içecek hiç satılmamaktadır. Orta okul ve liselerde kantin yoktur ama paralı gıda makineleri vardır. Gazlı içecekler, okullarda sportif etkinlikler sırasında her yaşta satılmaktadır. Bu durum ilkelerin ihlâli anlamına geldiği için eleştirilmektedir. Okullar, gazlı içecek firmalarıyla uzun süreli kontrat yapmaya mahkum edilmiştir. İlkokullarda satılan meyve sularının saf olmadığı, kalorisinin yüksek olduğu beslenme uzmanları tarafından belirtilmektedir. Bazı okul bölgelerinde bunlar yasaklanmıştır.

Okul iş dünyası işbirliğinin, eleştirilen bir yanı da bu işbirliği kapsamında, okullarda yürütülen reklam ve tanıtım etkinlikleridir. Eğitim ve öğrenciler üzerinde büyük etkiler yarattığı düşünülen ve ABD gibi diğer pek çok ülkede de tartışma konusu olarak gündemden düşmeyen reklam ve tanıtım çalışmaları, her geçen gün okullarda hızlı bir şekilde artarak devam etmektedir.

Larson (2001, 1-6), okullardaki reklam ve tanıtım çalışmalarının artık gözle görülür bir şekilde arttığını, bir çok şirket ve kuruluşun okullara yatırım yapmak konusunda oldukça istekli olduğunu belirtmiştir. Araştırmacı, bu yatırım yapma isteklerindeki artışın nedenini, ergen grupların yeni bir Pazar oluşturmaya dolayısıyla nakit kaynağı açısından çekici olmalarına bağlamıştır. Teknoloji konusunda meraklı olmaları nedeniyle, ergenlerin bu alanda daha çok harcama yaptığı düşünülmektedir. Tüm bu olanlara karşın ABD'nde sadece 5 eyalet, okullarda reklam çalışmalarına yönelik düzenleme

ve statü belirlemiştir, bir çok eyalette henüz çalışma yapılmamıştır ya da çok güçlü olmayan bazı küçük çaplı kararlar alınmıştır.

Yapılan çalışmalar, okullardaki reklam etkinliklerinin, bir kaç yolla gerçekleştirildiğini göstermektedir (Larson, 2001, 1-6).

- 1) Ürün satma yöntemiyle yapılan reklam: Okullara ya gelir sağlamak ya da şirketlerle anlaşarak şirketlerin ürünlerini okullarda indirimli satmak yoluyla gerçekleşen yöntemdir.
- 2) Tanıtım çalışmaları yoluyla yapılan reklam: Ücretsiz tanıtım ürünlerini okullarda dağıtarak ya da okul yayınlarını (dergi, gazete vb.) kullanarak yapılan etkinliklerdir.
- 3) Dolaylı tanıtım yoluyla yapılan reklam: Bazı eğitim materyallerine ya da malzemelerine sponsor olunarak yapılan çalışmalardır.
- 4) Pazar araştırması yoluyla yapılan reklam: Bu kapsamdaki etkinlikler okullarda yapılan test, anket ve tarama çalışmalarıdır.

Okullardaki reklam ve tanıtım çalışmalarının bir çok yönden hem desteklenen hem de eleştirilen tarafları göze çarpmaktadır. “Okul iş dünyası ortaklığı” adı verilen çalışmalarda genel olarak her iki tarafın yararına ve kazancına yönelik ortak bir hareket noktası vardır. Colorado okul görevlileri (çalışanları) anlaşma sağladıkları firmanın logolarını ya da posterlerini okulun belli bölgelerine asarken, bunun karşılığında öğrencilerin okulda kalmalarına ve eğitim hayatlarını sürdürmelerini konusunda firmadan destek almaktadırlar. Eleştirilen taraf ise “okul iş dünyası ortaklığı” projesinin, öğrencilerin sömürülmesinin maskelenmiş, saklanmış yüzü olduğudur ve bu durum bir çok araştırmacı tarafından dile getirilen üzerinde dikkatle düşünülmesi gerekli bir durumdur. Her ne kadar şirketler ve firmalar öğrencileri eğitim konusunda desteklemiş olsalar da, aynı zamanda öğrencileri şimdi ve gelecek için tüketici olarak hazırlamakta ve öğrencilerin ailelerini de bütçelerini nasıl kullanacakları konusunda etkilemektedirler (Kaplan, 2000,1-3; Larson, 2001, 1-6).

Çok daha sert bir eleştiri de Molnar (2001) tarafından yapılmış ve okul tabanlı reklam çalışmalarının 1929 tarihinden günümüze kadar olan

etkilerine daha eleştirel baktığı makalesinde düşüncelerini dile getirmiştir. Araştırmacıya göre, şirketlerle yapılan işbirliği ve ortaklık anlaşmaları, okulların, “demokratik sivil değerlerin geliştirilmesi ve öğrencilerin ilgilerinin ve becerilerinin artırılması” alanındaki uygulamalarına müdahale etmek anlamını taşımaktadır. Böylelikle çocuklara bir vatandaş ve eğitim alma hakkı olan bir öğrenciden daha çok bir “tüketici” gözüyle bakılmaktadır.

Aidman (1995), okul ve reklam çalışmalarına ilişkin araştırmalarında diğerlerine benzer düşünceler ortaya koymuştur. Araştırmacıya göre bir çok reklamcı ve tanıtımcılar, çocukları oldukça karlı üç farklı Pazar alanı olarak görmektedirler:

- 1) Tüketici,
- 2) Ailesinin harcamalarına etki edici,
- 3) Geleceğin potansiyel yetişkin tüketicileri.

ABD’de öğrencilerin yıllık harcamalarına yönelik araştırmalar yapılmıştır. McNeal (1994), ilkokul çocuklarının her yıl sadece kendi harçlıklarından yaklaşık 15 milyar dolar gibi bir harcama yaptıklarını, bu rakamın 11 milyar dolarının oyuncak, giyecek, hazır gıda maddeleri ve şekerlemelere harcadığını bildirmiştir. Yıllık olarak da 160 milyar dolar gibi bir rakamla çocukların, ailelerinin harcamalarına etki ettikleri tahmin edilmektedir.

Her ne kadar eğitimciler, “ürünleri tanımak” ve “eğitime kaynak oluşturmak” gerekçeleriyle reklam ve tanıtım uygulamalarını savunsalar da içlerindeki önemli sayıdaki eğitimci “okullardaki demokratik değerlerin zarar görmesi” endişesini taşımaktadırlar. Savunmacı eğitimcilerin dayanak noktalarından biri, bu reklam ve tanıtım çalışmalarının Amerikan kültürünün bir parçası olduğu şeklindeki yaygın düşüncedir. Ayrıca bunlar, bir parça tanıtım uygulamasının öğrencileri hiç de olumsuz etkilemeyeceği görüşündedirler. Okullardaki reklam ve tanıtım çalışmalarının devam etmesi halinde öğretmen ve yöneticilere iş dünyasından gelen baskıların her geçen gün artacağı görüşünde birleşen bazı eğitimciler de savunmacı eğitimcileri bu

nedenle eleştirmektedir (Molnar, 2001).

Okullardaki reklam ve tanıtım etkinliklerini düzenleyici çalışmalar olmasına karşın, hükümetlerin ve yönetimlerin bu konuda başarısız oldukları düşünülmektedir. Molnar, (2001), bunun nedenini politikacıların, okullarda ticaret kuruluşlarıyla işbirliğini düzenleyici çalışmaları yapmak yerine, “okul iş dünyası ortaklığı”nı geliştirici yollar üzerinde daha fazla düşünmeleri olarak açıklamıştır.

Eğitimcilerin, işbirliği yaparken, öncelikle baskı gruplarının isteklerinden ziyade öğrencilerinin iyiliğinden emin olmak sorumluluğunu düşünmeleri istenmektedir (The Association For Supervision and Curriculum Development, 1990, Akt: Bass, 1990). Öğrencilerin iyiliğinin her aşamada ilk sırada düşünülmesini gerekli kılan, ilk bakışta çok basit olarak algılanabilecek bu öneri, baskı gruplarıyla işbirliği yapacaklar için getirilen belki de en önemli öneridir. İşbirliği sürecindeki taraflar için getirilen bu öneriye benzer daha pek çok önemli uyarı, ilke ya da yasa maddesi olduğu tahmin edilebilir.

Baskı gruplarının üyeleri, görüşlerinin kesin ve gerekli olduğunu düşünmektedirler. Bunların çoğunlukla iyi niyetli olduğu söylenebilir ancak savunduklarının evrensel değerlerle örtüşüp örtüşmediği sorgulanmalıdır. Tutucu baskı gruplarının çoğu iyi niyetli olabilir ancak iyi niyetli olmayanların da olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Baskı gruplarının savundukları her düşünce, en az bir vatandaşın hakkı olabileceğinden, demokrasinin bir gereği olarak, eğitimle ilgili tüm kesimlerce çok iyi değerlendirilmelidir. Özellikle çocukların eğitiminin ilerlemesine yardımcı olacak yasal düzenlemelerin yapılabilmesi için baskı gruplarının etkinlikleri son derece önemlidir.

Dünyanın en zengin ülkelerinden biri olarak bilinen ABD’de dahi eğitimde kaynak sıkıntısı çekiliyor olması düşündürücüdür ancak baskı gruplarının verdiği destekle kaynak sıkıntısı büyük oranda giderilmiş görüldüğünden, bu ülkedeki uygulamalar, diğer ülkelere örnek alınarak,

kendi sistemlerine uyarlanabilir, sıkıntılar yaşanmadan gerekli tedbirler alınabilir, yasal düzenlemeler yapılabilir.

Tüm bunlardan, eğitim yöneticisinin, baskı gruplarıyla ilişkilerini her iki taraf için de en üst düzeyde yarar sağlayacak biçimde dengede tutmak zorunda olduğu, böylelikle çevrenin desteğini kalıcı kılabileceği, okulunun da yaşama ve gelişme gücünü artırmaya çalışabileceği; bunun için baskı grupları ile karşı karşıya kalan okulların, baskı gruplarını iyi değerlendirmesi ve grubun isteklerini yerine getirmeden önce doğabilecek zararları tahmin etmesinin son derece önemli olduğu; hatta sadece eğitimcilerin değil, tüm ilgili tarafların, baskı grupları ve okul ilişkisini uygun şekilde geliştirecek ve bu karşılıklı ilişkiden sağlıklı ve başarılı bir eğitim ortamı yaratacak çalışmalar üzerine yoğunlaşması gerektiği sonucu çıkarılabilir.

Eğitimle ilgili tüm tarafların, gerekli bilgi sahibi olmadan sağlıklı kararlar alıp, sağlıklı işler başarabilmesi, özellikle eğitim yöneticilerinin baskı gruplarından kaynaklanan sakıncaları önleyebilmesi ya da bu gruplardan yararlanabilmesi olanaklı görünmemektedir. Okulu etkileyen çevresel baskı gruplarının nasıl ortaya çıktıkları, nasıl değiştikleri, özellikleri ve aralarındaki bağlantılarla, okulları etkileme yöntemleri ve düzeyleri bilinmelidir. Ancak bu şekilde olası sonuçlar hakkında öngörüye sahip olunacağı ve karşılıklı en üst düzeyde fayda sağlanabileceği düşünülmektedir.

Türkiye dahil olmak üzere pek çok ülkede eğitimsel kararların alınmasında son derece etkili olduğu ve gün geçtikçe de etkisinin arttığı bilinen çevresel baskı gruplarından hangilerinin, okulu hangi amaçlarla, nasıl etkiledikleri, hangi sıklıkla, ne gibi etkinlikler düzenledikleri, okul olanaklarıyla düzenlenen etkinlikler arasında nasıl bir ilişki olduğu somut olarak belirlenmiş değildir. Bu nedenle araştırmanın problemi şu şekilde ifade edilmiştir:

Bu araştırmanın problemi, Ankara'daki ilköğretim okullarında çevresel baskı gruplarının düzenlediği etkinliklerin neler olduğudur.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, çevresel baskı gruplarının Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki resmi ve özel ilköğretim okullarında gerçekleştirdikleri etkinlikleri saptamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için araştırmada şu alt sorulara yanıt aranmıştır:

1) İlköğretim okulu yöneticilerinin;

- Görev yaptıkları okulların sahip oldukları olanaklara,
- Okul olanakları ile düzenlenen etkinlikler arasındaki ilişkilere yönelik görüşleri nelerdir?

2) Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinin;

- Baskı gruplarına ilköğretim okullarında düzenleme izni verdikleri etkinlikler,
- İzin prosedürü,
- Karar verme aşaması,
- Etkinliğin yeri ve maliyeti hakkındaki görüşleri nelerdir?

3) Baskı gruplarının okullardaki etkinlikleri nelerdir?

4) Okul yöneticilerinin, etkinliklerle ilgili olarak;

- Okulun etkinlik alanı olarak seçilmesinin nedenleri,
- İzin prosedürü,
- İzin formu ayrıntıları,
- Etkinliğe katılımın zorunluluk olarak görülüp görülmemesi,
- İzin/Karar verme süreci (okul olanaklarının uygunluğu, etkinliğin olası katkısı/zararı, etkinliğin okula maliyeti, etkinliğin amacı),
- Etkinliğin uygulanması aşaması (etkinliğin katılımcıları ve

katılımcı sayısı, etkinliğin yeri, etkinliğin süresi),

- Etkinliklerin eğitimsel sonucu (Etkinliklerin katkıları, etkinliklerin sakıncaları),
- Öğretmen, veli ve öğrencilerden alınan dönütler (etkinliklerin katkıları, etkinliklerin sakıncalı yönleri),
- Düzenlenmesini istedikleri etkinlikler hakkındaki görüşleri nelerdir?

5) Baskı grubu liderlerinin, etkinliklerle ilgili olarak;

- Okulun etkinlik alanı olarak seçilmesinin nedenleri,
- Etkinliklerin planlanması ve uygulanması (etkinliği düzenleyenler ve düzenleyenlerin sayısı, okulları belirleme süreçleri, etkinliklerin maliyeti, etkinliklerin amacı),
- İzin prosedürü,
- Öğretmen, veli ve öğrencilerden alınan dönütler (etkinliklerin katkıları, etkinliklerin olası sakıncaları),
- Etkinlik düzenlemek istedikleri okullar hakkındaki görüşleri nelerdir?

Önem

Okullar genç zihinlerin biçimlendiği, düşüncelerin geliştiği sosyal değerlerin pekiştirildiği ve kabul edilebilir sosyal davranışların genç insanlar vasıtasıyla yenilendiği yerlerdir. Aileler öğretmenler, öğrenciler, okul çalışanları ve yöneticilerin hepsinin ortak ilgi alanı, okulların ve eğitim sisteminin gelecekte nasıl olması gerektiğidir.

Avrupa Birliği sürecindeki Türkiye, bu açıdan bakıldığında eğitim müfredatı ve yönetmeliklerle birlikte gerek eğitim yöntemi ve teknikleri gerekse eğitim amaç ve hedeflerinde bir takım köklü değişiklikleri gözden geçirmek zorundadır. Eğitim kurumları ve eğitim yöneticileri, 21. yüzyılda sorumlulukların bilincinde, karar verme becerileri gelişmiş, özgüveni yüksek,

bilişsel süreçleri gelişmiş vatandaşlar yetiştirebilmek için yeterli eğitim plan ve programları hazırlamak için çaba göstermelidirler. Bu plan ve programlar içinde toplulukların ve grupların politik, dinsel ve kültürel farklılıklarını dikkate almak önemli bir nokta olarak belirmektedir.

Çağdaş, laik ve demokratik bir ülkede, farklılık gösteren grupların haklarını korumak, eğitim sisteminin temelini oluşturmalıdır. Eğitim sistemleri, bütün vatandaşlara, onların kültürel ve grup farklılıklarını gözetmeksizin, demokratik bir temelde hizmet sunmalıdır. Aynı zamanda eğitim sistemi; açık, demokratik süreçleri işleten, böylelikle farklı düşüncelerin rekabetine olanak tanıyan, farklı seslere saygı gösteren bir eğitim programı inşa etmek sorumluluğunu da taşımaktadır. Bu sebeplerden dolayı Türkiye’de, eğitim uygulamaları içerisinde baskı gruplarını ve diğer farklılıkları tartışabilecek bir eğitim programı geliştirilmelidir.

Türk Eğitim sistemi içerisinde henüz yeterince tartışılmamış olan baskı grupları ve özelliklerini, baskı gruplarını meydana getiren temel sosyoekonomik koşulların, kültürel ve bireysel diğer farklılıklara işaret eden küresel dünya koşulları içerisinde demokratik bir ortam yaratılarak gözden geçirilmesinin, eğitim sistemi için yarar sağlayacağı söylenebilir.

Baskı gruplarını karar verme süreçlerine dahil etmek demokratik bir zorunluluk olmanın ötesinde, pek çok ülkede örneklerine rastlanıldığı gibi, eğitim alanındaki kaynak sıkıntısına çözüm getirmektedir. Baskı grupları ile işbirliği eğitim alanındaki çoğu sorunu giderebilir ancak bu konuda diğer ülkelerdeki uygulamalar, yasal düzenlemeler dikkatlice incelenmeli, ülkedeki baskı gruplarının özellikleri, beklentileri, ülke şartları gibi konularda yeterli düzeyde bilgi sahibi olunmalı ve bundan sonra uygulamaya geçilmelidir. Türkiye’de yeni sayılabilecek bu uygulamalar için daha fazla araştırma yapılması gerektiği ortadadır ancak Eğitim Bilimleri alanında çevresel baskı grupları ile ilgili olarak yapılan araştırmalar yok denecek kadar az olmakla beraber, bunların çoğu da okul-aile birliği ile ilgili olarak yapılmıştır.

Okulların çevresine duyarlı örgütler olabilmesi; çevresel baskı

gruplarının amaç ve beklentilerinin bilinmesi, bu örgütlerin okul örgütü üzerindeki etkilerinin ve etkinliklerinin ayrıca okuldan ne beklediklerinin bilinmesi ile olasıdır. Eğitim ve okulun amaçlarının belirlenmesi, okulların ürettiği ürünün niteliğinin yükseltilmesi, kısmen veya bütünüyle çevreyi temsil ettiği düşünülen baskı gruplarının ilgi, gereksinim ve istemlerinin göz önünde bulundurularak buna göre okul örgütünün yapı ve işleyişinin yeniden düzenlenmesi ile gerçekleştirilebilir. Yapılacak yeni yapılanma ve düzenlemeler konusunda eğitim yöneticilerinin ve baskı grubu liderlerinin bilgi ve görüşlerinin alınması, karşılıklı faydaları ve güveni arttırdığı gibi kararların uygulanmasını da kolaylaştırabilir.

Bu amaç doğrultusunda var olan durumun belirlenmesinin, öncelikle bu alandaki bilgi boşluğunu dolduracağı; ayrıca okullara yönelik temel eğitim politikalarının saptanmasında, yönetici ve öğretmenlerin etkili ve verimli çalışmasında, okul yönetimi ile çevresel baskı grupları arasında okulun işleyişinin geliştirilmesinde katkıda bulunacağı düşüncesiyle bu araştırmanın yapılması önemli ve gerekli görülmüştür.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 1) Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki resmi ve özel ilköğretim okulunda görev yapan ve gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden, yirmisi müdür konumunda ikisi müdür yardımcısı konumunda olan 22 okul yöneticisi,
- 2) Ankara İli'nde veya Ankara İli'ni de kapsayacak şekilde daha büyük bir coğrafyada etkinlik gösteren baskı gruplarının, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 9 lideri,
- 3) Milli Eğitim Bakanlığı personelinden araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden, şube müdürleri, bölüm şefleri ve memurları,
- 4) 2004-2005 eğitim ve öğretim yılı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Aktif Öğretmen Sayısı: Bir ilköğretim okulu kadrosunda bulunduğu halde sağlık, yurtdışı görev gibi nedenlerle ücretli/ücretsiz izinli durumda bulunan ya da başka bir kurumda çalışmak üzere görevlendirilmiş öğretmenler dışında kalan, haftalık ders programına sahip maaşlı ya da ücretli çalışan öğretmenlerin sayısıdır.

Baskı Grubu: Kısaca çevresel baskı grubu yerine kullanılmıştır.

Baskı Grubu Lideri: Çevresel bir baskı grubunun veya bu baskı grubunun şubelerinden birinin kurucusu, yöneticisi, başkanı veya lideri konumundaki kişi.

Çevresel Baskı Grubu: Çeşitli kamu kurumları, cemaatler, konseyler, medya ve basın yayın kuruluşları, sendikalar, dernekler, mesleki birlik ve kuruluşlar, vakıflar, uluslararası etkinlik gösteren örgütler, dershaneler, kırtasiyeler, alışveriş merkezleri ve hastaneler gibi siyasal iktidarları ya da yönetimleri etkileyerek, üyelerinin ortak amaçlarını gerçekleştirmeyi ya da çıkarlarını korumayı amaçlayan, bu amaca ulaşabilmek için de bir şekilde ilköğretim okullarının eğitsel ve yönetsel işleyişine etki edebilen toplumsal grup. Bu kapsamda hayırseverler ve okul aile birlikleri okullarla işbirliği içinde olduklarından çevresel baskı grubu tanımını dışında tutulmuştur.

Etkinlik: İlköğretim okullarını yönetsel, eğitsel ve işlevsel olarak etkileyebilecek, çevresel baskı gruplarınca, okula ait yerlerde veya okul dışı herhangi bir yerde düzenlenmiş/düzenlenecek olan hareket, iş ve oluşların tümüdür.

Genel Etkinlikler: Çevresel baskı gruplarınca, Ankara Büyük Şehir Belediyesi sınırlarını da kapsayan daha büyük bir coğrafyadaki tüm ilköğretim okullarında MEB'den izin alınarak düzenlenmiş veya düzenlenecek olan etkinliklerdir.

Grup: Aynı yerde bulunan, görüşleri ve çıkarları bir olan, ortak özellikleri olan iki ya da daha fazla birey tarafından oluşturulan bütündür.

İlköğretim: 6-14 yaş çocukların eğitim ve öğretimini kapsayan, kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunlu ve Devlet okullarında parasız olan eğitimidir (Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde. 22).

İlköğretim Okulu: İlköğretim çağındaki çocukların devam ettikleri okul türü.

İzin Formu: Okullara gelen, baskı gruplarının düzenlemek istedikleri etkinliklere izin verildiğini gösterir resmi yazıdır.

İzin Prosedürü: Bir baskı grubunun, bir ilköğretim okulunda etkinlik düzenleyebilmesi için ilgili ilköğretim okuluna, il veya ilçe MEM'e veya MEB'e sözlü veya yazılı olarak baş vurmasından itibaren MEB'in ilgili birimince izin dilekçesinin kabulüne kadar geçen süreçtir. Baskı grubunun izin prosedürünü izlenmiş olması, ilgili makamın etkinliğin uygulanmasına onay vermesi için yeterli değildir. İlgili makam dilekçeleri ayrıca değerlendirmektedir.

Milli Eğitim: MEB, İl veya İlçe MEM'den her hangi biri, ikisi veya tümü için kullanılan kısa ifadedir.

Okul Yöneticisi: Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilköğretim okullarında görev yapan okul müdürü, müdür yardımcıları ya da bunların vekilleridir.

Okuldaki Prosedür: Okul yöneticilerinin izin formunda belirtilen etkinliğin uygulanabilirliğini değerlendirme sürecidir.

Özel Etkinlikler: Çevresel baskı gruplarınca, sadece Ankara Büyük Şehir Belediyesi sınırları içinde belli ilçelerde veya Ankara İli genelinde İl veya İlçe MEM'den izin alınarak düzenlenmiş veya düzenlenecek olan etkinliklerdir.

Planlama: Baskı gruplarının, okullarda hareket, iş ve oluş niteliğindeki etkinliklerine karar verirken amaçları, etkinliğin türünü, etkinliği yürütecek kişileri, maliyeti, okulları belirlemeleridir.

Toplum: Aynı toprak parçası üzerinde yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için işbirliği yapan insanların tümüdür (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1988).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Tarihin her döneminde kendi çıkarları doğrultusunda siyasal iktidarları ve yönetimleri kendi çıkarları doğrultusunda etkilemek isteyen grupların olduğu söylenebilir. Kaynaklar incelendiğinde, bu grupların siyasal iktidar ve yönetim üzerinde nasıl etkili oldukları, hangi etkileme yöntemlerini kullandıkları gibi konuların ancak yirminci yüzyılın başlarında incelenmeye başlandığı görülmektedir.

İlk kez Amerikalı siyaset bilimci Arthur Bentley'in, ortak çıkarlar etrafında birleşenlerin oluşturduğu grupların varlığına ve siyaset sürecinde oynadıkları role dikkat çekmesiyle, diğer araştırmacılar da konunun üzerine önemle eğilmişlerdir (Akad, 1976, 24).

Truman (1951), "Yönetim Süreci" adlı eseriyle "grup teorisi" kavramını ortaya atarak, resmi görüntünün arkasındaki mekanizmayı açıklamaya çalışmış ve mekanizmayı oluşturan çarkların işleyişine ışık tutmuştur. Araştırmacı, yasama ve yürütme organlarının, kanun, tüzük, kararname gibi hukuk normları şeklinde beliren kararlarının, gerçekte hangi etkiler altında alındığını ve bu kararların alınışında baskı gruplarının oynadığı rolü aydınlatmıştır. Böylece, siyasi karar tahlilleri yeni bir anlam ve açıklık kazanmıştır (Akt: Kapani, 1997, 192-193).

En genel anlamıyla "baskı grubu" terimi, kamu makamlarının kararlarını, herhangi bir toplum kategorisinin çıkarlarına ya da düşüncelerine uygun hale sokmak için girişilen savaşları hatırlattığından, bu gruplar, kimilerince demokrasiyi işlemez hale getiren güçlü birer araç olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bunların çalışmalarının sıkı bir düzen altına alınması istenmektedir (Meynaud, 1975, 5-6).

Baskı grubu kavramı, kamu politikasını etkilemeye çalışan, her zaman olmasa bile genelde resmi olarak örgütlenmiş, örgütlerin veya bireylerin birleşmesi (Thomas, 1993, Akt: Aslan, 1996); belli bir zamanda yasama organında hükümet icraatı yoluyla veya başka bir şekilde siyasi değişiklik yapmaya çalışan ama temsil niteliğinde siyasi parti olmayan örgüt (Castles, 1967, Akt: Aslan, 1996); ortak amaçları için birleşen ve bunları gerçekleştirmek için siyasi karar organlarını etkilemeye çalışan örgütlenmiş grup (Shively, 1995, Akt: Düzenli, 2001) olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlarda, ortak amaçlara sahip üyelerden oluşan örgütsel yapıdaki bir gruptan bahsedilmektedir. Grubun ortak amacı, tutum ve davranış yönünde olabileceği gibi, maddi ya da manevi çıkar kapsamında da değerlendirilebilir.

Baskı grupları iktidara talip değildirler, amaçları sadece siyasal çevreleri çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışmaktır. Baskı grupları toplumsal güçler tarafından ortaya çıkarılmaktadır (Akad, 1976, 78). Demokratik sistemin vazgeçilmez unsurları olan baskı gruplarının, siyasal iktidar olmak istemedikleri, sadece siyasal iktidara, diğer siyasi partilere ve de kamuoyuna baskı yapmak istedikleri; bu baskıyı, dolaylı ya da dolaysız, gizli ya da açık, resmi ya da gayri resmi yapabildikleri söylenebilir (Leslie, 1984, 264; Prelot, 1968, 1162).

Baskı grupları, bir ülkenin politikasında ve kamuoyunda etkilidirler. Bunlar parlamento ve hükümet üyelerine çeşitli yollardan baskı yaparak kanun, karar ve politikaları etkileyebilirler. Siyasal partiler, sendikalar, ordu, basın, üniversiteler, lobiler, dernekler ve çeşitli meslek kuruluşları bu türden kuruluşlardır. Bunların gücü ve etki alanları ülkeden ülkeye değişmektedir (Girgin, 1982; Akt: Düzenli). Örneğin, 1980 Türkiye'sinde, baskı gruplarının, siyasal partilerle birlikte, onların bazı eksikliklerini de tamamlayarak, siyasal süreçte önemli roller oynayan aktörler haline geldikleri kabul edilmektedir (Yetkin, 1987; Akt: Düzenli).

Baskı Gruplarının Kökeni ve Tarihi Gelişimi

Baskı gruplarının tarihi, insanların örgütlenip devletleri oluşturdukları

dönemlere kadar uzanır. Baskı gruplarının ortaya çıkması siyasi partilerden de eskidir. Kilise, kasaba temsilcileri ve tüccar locaları gibi baskı grubu niteliğindeki örgütler, siyasi partiler ve parlamentodan önce İngiliz siyasetinde varlık göstermişlerdir (Roberts, 1971, Akt: Uluç, 1999). Bu grupların, sayı olarak artması, daha etkin ve örgütlü hale gelmeleri ve değişik sınıflandırmalara tabi tutulması 20. yüzyıla özgüdür (Esin, 1074, Akt: Uluç, 1999).

Ekonomik gelişmeler toplumsal farklılaşmalar yaratmıştır. Bireyler, geleneksel yapı ortadan kalktığından yalnız, savunmasız kalmışlar ve yabancılaşmışlardır. Kent halkları, kendilerini “yığın” olmaktan çıkaracak, yabancılaşmayı önleyecek, dernekler, meslek odaları, vakıflar ve sivil toplum örgütleri gibi yeni kurumlar ve toplulukların gelişmesine neden olmuş, dolayısıyla yeni baskı grupları da bu şekilde ortaya çıkmıştır (Turan, 1986; Tunaya, 1980; Akt. Uluç, 1999; Kandil, 1997).

Çağdaş anlamdaki baskı grupları, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin, sosyal ve siyasi yapısı içinde oluşmuştur. ABD'de, 1925'den sonra ülkedeki gazeteciler tarafından, baskı grubu deyimini kullanılmaya başlamıştır (Ker, 1995). ABD'de büyük kitle partilerinin pek bulunmayışı, seçimler arası dönemde yoğun ve aktif bir partiler çatışması yaratmamaktadır. Partilerin yapamadıklarını baskı grupları üstlenmektedir ve böylece Amerikan siyasi hayatı canlanmaktadır (Tunaya, 1975, Akt: Aslan, 1996).

Batı demokrasisinde çağdaş anlamda baskı gruplarının oluşumu dört aşamalı bir gelişim evresi geçirmiştir. İlk aşama, 1830 ile 1870 yılları arasında, hayırsever orta sınıfa ait kurumlar ile kilise gruplarından oluşan, sanayi öncesi grupların oluştuğu süreçtir. İkinci aşama, 1860'tan 1900'e kadar olan, sınıflar arasındaki sınırların kaldırılmaya çalışıldığı, sendikalar gibi daha üst seviyedeki örgütlenmelerin görüldüğü, toplumda bireyin artan gereksinimlerini karşılayabilecek kurumların arttığı, ayrıca iş bölümü, uzmanlaşma gibi nedenlerle çıkarların da farklılaştığı aşamadır. 1920'lerden 1950'lere kadar olan üçüncü aşama, önce öğretmenler ve doktorlar, sonrasında da sanatçılar tarafından oluşturulan profesyonel grupların oluştuğu aşamadır. Dördüncü

aşama, sanayi sonrası benzer çıkarlara sahip kişilerin karşılıklı etkileşimlerinin artması ile oluşturdukları gruplarla gerilimlerin olduğu aşamadır (Thomas, 1993; Turan, 1977; Esin, 1974; Akt: Aslan, 1996).

Baskı gruplarıyla ilgili araştırmalar, özellikle 1950'lerden sonra batı demokrasilerinde, grup eylemlerinin yapısıyla ilgili üç farklı düşünce yapısı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bunlar, Plüralizm, Marksizm ve Korporatizm'dir (Thomas,1993, Akt: Aslan, 1996).

Sanayileşmenin sonucunda karmaşık bir toplum yapısı oluşmuş, farklı sosyal sınıf, tabaka ve kategorilerin oluşması, bunların belirli örgütlerde benzer amaçlarla bir araya gelmeleri ve çıkarlarını siyasi iktidar düzeyinde yarıştırmaları, tekçi toplum tipini sona erdirmiş ve çoğulcu yani plüralist toplum tipini yaratmıştır. Böyle bir toplumda, herkesin politik amaçlar için örgütlenebildiği, siyasi süreci elinde tutan veya baskın çıkan ve de bunları kendi lehine kullanan güç odaklarının olmadığı; siyasetçilere az çok eşit şekilde ulaşılabilen bir baskı grubu sistemi vardır (Akad, 1976, 38-40).

Çatışmacı toplum modelini benimseyen Marksizm'e göre, toplumda belirsiz de olsa süre giden sınıf çatışması, baskı gruplarında somutlaşır. Bu gruplar, kendi içlerinde tek bir sınıfın örgütlendiği katı topluluklar değil başka sınıf ya da toplulukları barındıran bu nedenle de benzer çıkarları savunan örgütler görünümündedir. Ayrıca bu görüşe göre, toplumdaki üretim güçlerine sahip egemen sınıf ve tabakalar, çatışmanın böyle örgütler düzeyinde sürmesinden yanadır. Belirli çıkarların gerçekleşmesine yönelik istemlerini örgütler aracılığıyla kamuoyuna ve iktidara iletebilen farklı sosyal güçler, bunların sınırlı da olsa karşılanmasından kısa dönemde tatmin olmakta, iktidarın el değiştirmesi gibi bir düşünceye varamadan ellerindekiyle yetinmektedirler. Böylece bu örgütler aracılığıyla sosyal sınıf ya da tabakaların sürekli nefes alması sağlanmakla kalmamakta, toplumsal patlamaları da önleyecek güvenceler oluşturulmaktadır (Akad, 1976, 38-40).

Toplumun, devletin güdümündeki "korporasyonlar" çerçevesinde örgütlenmesi olarak tanımlanan korporatizm'in savunucuları, işçi ve

işverenlerin, kendi alanlarındaki kişileri ve etkinlikleri denetleyen ve siyasal temsil organları biçiminde de işlev gören, sanayi ve mesleki korporasyonlar şeklinde örgütlenmesini öngörür. Bu korporasyonlar, toplumdaki esas ögeler olan devlet, iş veren ve işçiler arasındaki kurumsallaşmış pazarlıkta aracılık edecek, başka bir deyişle, iktidarla belli çıkar grupları arasında işbirliği oluşacaktır. Bu işbirliği de özellikle ekonomik politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında istikrar sağlayacaktır. 19. yüzyılda bireyciliğe, rekabete ve sınıflar arasındaki ekonomik ve siyasal çatışmalara tepki olarak beliren bu görüş, 1980'lerde iktisat politikalarındaki değişimler sonucu yerini başka görüşlere bırakmaya başlamıştır. Korporatizm, kimilerince Plüralizm'in bir çeşididir (Thomas, 1993, Akt: Aslan, 1996; Anabritannica, cilt 13, sayfa, 537).

Baskı Gruplarının Benzer Gruplarla Karşılaştırılması

Çağdaş endüstri sonrası demokrasilerde teknolojik bilgi sistemlerinin yarattığı belirsizliğe etkili çözümler getirebilmek amacıyla ilgi grupları terimi kullanılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada ilgi grupları bireyin gereksinimi olan bilgiyi karşılama amacı ile yakından ilişkisi olan sosyolojik ve ekonomik anlamıyla ele alınmıştır.

İlgi grupları, belirgin olarak vatandaşların ve bireylerin ilgilerini ve amaçlarını sürdürmelerini sağlayacak bilgilere ulaşmaya ya da karşılamaya yönelik hizmet sunar. Bu bilgi gereksinimi, hem bireyin genel refah düzeyinin artmasına yardımcı olur hem de vatandaşlar arasında sosyal bağların artmasına katkıda bulunur. Bununla birlikte grubun bilgi gereksinimi ise, grubun her hangi bir üyesinin ne kamusal ne de özel bir zorunluluk olmadan sadece bilgi edinmek amacıyla gerçekleştirdiği eylemle karşılanır (Pierce ve Ark. 1992, 18-19).

İlgi gruplarının, ABD'de yaşam kararlarına olan etkisi giderek artmaktadır. İlgi gruplarının bir patlama sayılabilecek artışının en iyi göstergesi, 1997' de yaklaşık 4000 olan ilgi gruplarının sayısının 1999'a gelindiğinde yaklaşık 17.000'e ulaşmasıdır. İlgi gruplarının hükümetler ve yönetimler üzerinde duruma göre etkileri söz konusudur. Bu etki dikkate

alınarak ilgi grupları; sosyal gücün, politik güce örgütlenmiş halde yansımaları olarak değerlendirilebilir. Sosyal güç, sembolik olarak vatandaşları temsil eder ve ilgi grupları sayesinde vatandaş, kanunlar ve yasama üzerine etkisini ya da gücünü gösterebilmektedir (Opfer, 2001, 135-152).

Movuhinney ve Lugg (2001, 3-11), "Eğitim Politikaları Yıllığı 2000" adlı çalışmalarında, ilgi gruplarının eğitimin değişik alanlarına etkisini incelemişlerdir. Araştırmacılara göre, ilgi grupları çalışmaları, Amerikan eğitim politikaları ve geleceği açısından oldukça önemlidir. 1970'lerden bu yana dikkate değer bir ölçüde farklı gruplar, ABD eğitim sistemine ilişkin tartışmaların içinde yer almaktadırlar. ABD'de, farklı grupların yarattığı tartışmalar, ulusal politikaları şekillendirir ve bu bir yöntem olarak kabul edilmiştir. Bu yöntem, ABD açısından son derece önemlidir çünkü ABD'nin birbirinden farklı gruplardan oluşan bir nüfus yapısı vardır ve bu farklı gruplar kendi politik, ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerinin eğitim politikaları düzenlenirken göz önünde tutulmasını beklemektedirler. Örneğin, ulusal öğretmen sendikaları, çeşitli etkinlikler düzenleyerek, öğretmenlerin çalışma şartlarının düzenlenmesini ve geliştirilmesini sağlamaya çalışır. Okul-aile birlikleri de, ulusal öğretmen sendikalarıyla paralel amaçlı etkinlikler düzenler. Bunlar gibi daha pek çok farklı grubun benzer şekilde çalışmalara başlaması, ilgi gruplarının sayısının hızlı artışını sürpriz olmaktan çıkarmaktadır (Cibulka, 2001, 12-40).

Thomas ve Hrebenar (1991, 68-80)'in, ilgi gruplarının ABD'deki etkilerine yönelik yaptıkları karşılaştırmalı araştırma, bu konuda yapılmış önemli bir araştırmadır. 50 eyalette, büyük ticari firmalar, öğretmen birlikleri ve sendikaları ile diğer ilgi gruplarına yönelik olarak yapılan araştırmada, 43 eyalette en etkili grubun öğretmenler olduğu ortaya konmuştur, buna karşın sadece 31 eyalette, iş dünyası örgütleri etkili bulunmuştur. Genel anlamda da, en etkin, en aktif ve en yaygın ilgi gruplarının, eyalet düzeyindeki eğitim grupları olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, daha önce 1982 ile 1985 yılları arasında, Marshall ve arkadaşları tarafından yapılmış araştırma sonuçlarına benzerdir.

Baskı grupları, özel gruplar, organize gruplar, lobiler ve politik gruplar

gibi çeşitli gruplar ilgi grubu olarak adlandırılmaktadır ve çeşitli kaynaklarda bunların birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir.

Uygulamada ilgi gruplarının sınıflandırılması genellikle bu grupların çalışma amaçlarına bağlı olarak yapılmaktadır. Örneğin, çıkar grupları, yasama gücünü ve toplumdaki diğer iktidar merkezlerini kendi çıkarları doğrultusunda etkilemek ve harekete geçirmek ister (Çam, 1995, Akt: Demir, 1998). Çıkar grupları, bu amaçla eyleme geçtikleri anda, baskı gruplarına dönüşürler. Bu yüzden de çıkar grupları, baskı gruplarını oluşturan bir tür çekirdek grup olarak nitelendirilebilir (Meynaud, 1975, 11).

İdeoloji açısından çıkar ve baskı gruplarının amaçları arasında çok az farklar dışında bir ayırım yapmak olanaksız olduğundan zaman zaman bu iki grubun birbirine karıştırıldığı ve aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Baskı grupları, siyasi baskı yapmak için devamlılıklarını sağlayacak şekilde örgütlenmekte, çıkar grupları ise geçici şekilde örgütlenip dağılık halde olabilmektedir (Ker, 1995). Siyasal iktidara etki yapmaya çalışan çıkar grupları, baskı gruplarının yaygın bir türü olmaktadır (Düzenli, 2001).

Siyasal partilerin en önemli özelliği, siyasi iktidarı ele geçirmek ya da hiç değilse onu başka partilerle paylaşmak amacı gütmeleridir (Özbudun, 1979; Kapani, 1988, Akt: Düzenli, 2001). Baskı grupları ise, halkın desteğini sağlamak ve iktidara iletmek amacını taşımaktadırlar. Siyasal partiler, sürekli olarak siyasi etkinlikte bulunan kuruluşlar olmasına rağmen, baskı grupları sürekli olarak siyasi etkinlik göstermezler, iktidar üzerindeki etkileri geçici ve belli alanlarda görülür (Akad, 1976, 85). Baskı grupları demokratik yolla iktidarı ele geçirmeye çalıştıkları anda baskı grubu niteliğini yitirip siyasi parti niteliğine dönüşürler (Çam, 1995, Akt: Demir, 1998).

Basın, 2000'li yıllarda önemli bir güç haline gelmiştir ve kamuoyu ile kamu yönetimi üzerinde oldukça etkilidir. Zaman zaman bir baskı grubu niteliğine bürünen basının, çoğunlukla siyasi iktidar ve çıkar grupları arasında çift yönlü bir köprü görevini yerine getirdiği; dolayısıyla, iktidarlardan bazı zamanlarda önemli ve oldukça etkili odaklardan biri olduğu ve

baskı gruplarının uygulamalarına, görüşlerine yer vererek onların başarıya ulaşma olasılıklarını artırdığı söylenebilir. Bu nedenle basın, siyasal iktidarlar tarafından kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır. Özellikle Türkiye gibi ekonomisi son derece merkezi denetimlere bağlı bir piyasada, her işletme gibi, basın işletmelerinin tümünün ve bu arada doğal olarak gazetecilerin de hükümete ve onun ekonomik kararlarına bağımlı oldukları söylenebilir. Çünkü, kağıt, mürekkep gibi girdileri hükümet denetlemekte, ayrıca kredi tahsisi, kağıt tahsisi, matbaa makinesi için tahsisler ve izinler gibi pek çok konuda da hükümete bağımlılık söz konusu olmaktadır (Kongar, 1986, Akt: Düzenli, 2001).

Politika bilimi sözlüğüne girmiş olan lobicilik, İngilizce'de hol, koridor veya kulis anlamına gelen "lobby" kelimesinden türetilmiştir. "Kulisçilik" olarak ifade edildiği gibi, bazen "kanun simsarlığı" olarak da adlandırıldığı görülür. Lobicilik yapan kişiler, örgütlenmiş bir sosyal yapının üyesi oldukları gibi, İngiltere ve ABD'nde görülen şekliyle sadece bu işle uğraşarak geçimlerini sağlayan kişiler de olabilir. Bunlar, meclis koridorlarında millet vekilleri ve bakanlarla ilişki kurarak, belli bir konuda bir yasanın çıkarılması için etkinlik gösterip, onları ikna etmeye çalışan kimselerdir (Akad, 1976, 68-70).

Lobiciliğin ne olduğu, lobilerin neler yaptığı gibi sorular çok farklı şekillerde cevaplandırılmaktadır. Bu cevaplardan birinde lobicilik, kanun kavramının bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda ise lobiler, parlamento ve sivil kuruluşlar arasında bağlantı sağlayan; hükümet organlarıyla çalışmalarını sürdüren kuruluşlar olarak tanımlanır. Lobiler nadiren önerilerde bulunan, bazen ısrarcı olan bazen de propaganda aracılığıyla aşırı politik baskılar uygulayan kurumlardır. Lobilerin etkinlikleri ile kanun koyma, kanun yapma döngüsü arasında mutlak bir bağlantı göze çarpmaktadır. Ayrıca lobilerin hükümet organlarıyla ilişkilerinin yanı sıra ısrarcı tutumları da lobilerin genel özelliklerini yansıtır (Finer, 1963, 18-21).

Lobiler için, yasama görevlileri ve diğer kanun yapıcılarla dolaysız, kişisel yakınlık kurarak, kanun ve yönetmelikler oluşturulurken etkinlik göstermek oldukça önemlidir. Bir çok araştırmacı, yasama meclisi

görevlilerinin ve diğer kanun yapıcıların, kişisel inançlarının ve duygularının kamu politikaları üzerinde oldukça etkili olduğunu düşünmektedir. Lobiler bu durumdan yararlanmayı başarmaktadır, daha ötesi, lobilerin başarılarını, bu şahsi ve kişisel ilişkileri sıkı tutarak sağladığı düşünülmektedir (Robinson, 1992, 30-33).

Sullivan (1980)'ın yaptığı araştırmaya göre, "politik süreçleri bilmek ve anlatmak" üzerinde kurulu temel başarı etkenine rağmen, lobi çalışanları ne politik kampanyalarda aktif rol almaktadır ne de yaşamlarının geri kalan kısımlarında aktif politikayla uğraşmayı düşünmektedirler. Lobilerin tutumunu belki de en iyi örnekleyecek ifade, bir görüşme sırasında şu şekilde dile getirilmiştir: "Bu iş (lobicilik) gereksinim duyduğum en büyük uğraştı. Bundan sonra da İstedğim ve gereksinimim olan şey bu şekilde daha fazla politikanın içinde yer alabilmektir".

Lobiciler, sadece yasama üyeleri ve kanun yapıcılar üzerinde etkinlik sağlayarak, karar aldırma amacıyla etkinlik gösterir ve iktidarı doğrudan etkilemek ister. Baskı grupları ise belirli çıkarlar çerçevesinde ve ortak amaca yönelik olarak kurulmuş olup, iktidarla ilişkileri, çalışmalarının sadece bir kısmını oluşturur. Yasamaya yönelik lobi etkinliklerinin, ideolojik temele dayalı olarak, sistemde yapısal değişikliği amaçlayarak yapıldığı söylenebilir. Lobiler daha uzman ve teknik yöntemleri kullanmaları açısından baskı gruplarından ayrılır (Akad, 1976, 68-70). Başka bir ifade ile baskı grupları sistematik çalışmalara giriştiklerinde, dolayısıyla yasama organının ileri gelen üyeleriyle temasa geçmek için sadece bu işle uğraşan ajanlar kullandıklarında lobilere dönüşmüş olmaktadır (Abadan, 1956, Akt: Coşar, 1996). Bu ayrılıklara rağmen baskı grupları ile lobilerin birbiri yerine kullanıldıkları da görülmektedir.

Baskı Gruplarının Sınıflandırılması

Baskı grupları, karmaşıklık ve çeşitlilik gösteren siyasi kuvvetler olarak kendilerine özgü özellikler taşımaktadır. Birbirine benzemeyen bu gruplar her ülkede farklılık gösterdiğinden genel bir sınıflandırmanın yapılamadığı, sonuçta neredeyse her siyaset bilimcinin kendine özgü bir

sınıflandırma yaptığı söylenebilir.

Meynaud (1975, 13-22), baskı gruplarının, ülkenin sosyoekonomik yapısını ve ideolojik kavgalarını yakından yansıttığını, bu nedenle ülkeye özgü özellikler gösterdiğini belirtmiştir. Bir ülkedeki kültür, ekonomik gelişme ve politik rejimin baskı gruplarını biçimlendirdiğini bildiren araştırmacıya göre, bu özellikleri benzer olan Amerika, Batı Avrupa ve Japonya gibi ülkelerde, baskı grubu kavramı sistemli bir uygulama alanı bulmuştur. Buna göre baskı grupları, üyelerinin çıkarları için savaşan “meslek kuruluşları” ve amaçları biraz karmaşık olan “ideolojik eğilimli gruplar” olarak ikiye ayrılabilir.

Jeanneau (1987), baskı gruplarını, “ekonomik amaçlı” ve “amacı ekonomik olmayan” şeklinde ikiye ayırarak sınıflandırmıştır (Akt: Kandil, 1997).

Akad (1976, 71-77) ise, üniversiteler, dinsel örgütler ve gençlik örgütleri ile diğer düşünce derneklerini “İdeolojik nitelikteki baskı grupları”, tarımsal alandaki sendikalarla işçi sendikalarını “sınıfsal baskı grupları” ve yasama, yürütme, yargı organları ile meslek kuruluşlarını da “politik nitelikteki baskı grupları” olarak üçe ayırmıştır.

Almond (1983), baskı gruplarını örgütlenmeleri açısından dörde ayırarak incelemiştir; bunlar, örgütlenmiş, kurumsal, örgütlenmemiş ve anomik (dengesiz) gruplardır. Örgütlenmiş baskı grupları, düzenli olarak etkinliklerde bulunarak belli bir veya birkaç topluluğun amaçlarını ve çıkarlarını savunur. Kurumsal baskı grupları, siyasal partilerin, şirketlerin, meclislerin, orduların, bürokrasilerin içinde var olan gruplardır. Örgütlenmemiş baskı grupları, ırk, dil, bölge, meslek veya aile, akrabalık temelinde, ortak çıkarların algılanması ile oluşmuş gruplardır. Anomik baskı grupları ise, herhangi bir hazırlığı olmaksızın, bir şikayet veya bir olayı protesto etmek için kendiliğinden oluşan ve etkinlik gösteren baskı gruplarıdır (Kalaycıoğlu 1984, Akt: Kandil, 1997). Çeşitli ülkelerde görüldüğü gibi, enflasyonu protesto etmek için bir araya gelerek boş tencerelerle gösteri yapan ev hanımları anomik baskı grubuna örnek olarak verilebilir (Anabritannica, 1987. sayfa. 399). Teknik ve gerçek

anlamda baskı grubu tanımının dışına çıkılması anlamına geldiğinden, anomik grupları baskı gruplarından saymak, kavramsal açıdan bulanıklık yaratabilecektir (Kapani, 1997, 193).

Çoğu sınıflandırmada, kamu bürokrasisi baskı grupları arasında yer almaktadır. Fransız yönetim bilimci Gournay (1971), kamu bürokrasisinin baskı grubu sayılıp sayılmayacağını tartışırken, konunun bir tanım meselesi olduğunu söylemektedir. Yönetim, geleneksel baskı gruplarından (işveren, işçi ve tarım örgütleri, eski muharipler derneği, vb.) farklıdır. İdari kuruluşları meydana getiren insanların dar anlamda çıkar gruplarının geleneksel olarak izledikleri, hayatı idame, iktidar ve prestij arzusu, daha fazla maddi avantajlar, bazı değerleri kabul ettirme iradesi gibi amaçlara benzer ve bazen çalıştıkları dairelerin amaçlarına sıkı sıkıya bağlı, bazen onlardan az çok ayrılan amaçları vardır. Ayrıca bu amaçları gerçekleştirmek için kendilerine özgü olanlar dışında (imza grevi, işi yavaşlatma gibi) başvurdukları, baskı gruplarının yöntemine benzer (bakanlara delege göndermek, milletvekillerini işe karıştırmak, kamuoyunu etkilemek gibi) yöntemleri vardır. Bu durum, bakanlıklar ya da onları meydana getiren birimlerin birer baskı grubu niteliği taşıdığı anlamına gelmektedir (Akt: Düzenli, 2001).

Meynaud (1975, 42-43) da, tarım bakanlıklarının, pek çok ülkede köylülerin hizmetindeki bir baskı organı olarak çalıştığının bilindiğini, bunun gibi tüm devlet yönetiminin de bir baskı organı olarak çalıştığını belirtmiştir. Araştırmacıya göre, hükümet kuruluşları ile özel gruplar arasında temel bakımdan hiçbir ayrılık yoktur çünkü her iki grup da kendi isteklerini kabul ettirmek için politika savaşına katılmış örgütlü gruplardır.

Bu çalışmada da yukarıda açıklanan nedenlerle kamu kurumları baskı grupları içinde ele alınmıştır.

Baskı Gruplarının Gücünü Belirleyen Etmenler

Baskı gruplarının büyüklüğü, birliği, coğrafi dağılımı, sosyal durumu, liderlik olgusu, benimsediği program ve içinde bulunduğu siyasi ortam onların

güç kaynaklarını oluşturur (Henry, 1984, Akt: Ker, 1995). Bunlardan büyüklük, maddi güç, toplumsal saygınlık, liderlik gibi etmenler, baskı gruplarının kendisinden kaynaklanan iç etmenlerden olup, siyasal sistemin özellikleri ve ilgilenilen problemin niteliği gibi etmenler de çevre kaynaklı etmenlerdir (Düzenli, 2001).

Büyüklük. Baskı grubunun sahip olduğu üye sayısı ne kadar fazla ise, etkileme gücü de o oranda artar çünkü yöneticiler, genellikle büyük insan kitlelerini karşılıklarına almak istemezler (Kuzu, 1985, Akt: Düzenli, 2001). Ekonomik açıdan güçsüz kesimlerin oluşturdukları baskı grupları, güçlerini üyelerinin sayısal çokluğundan ve örgütlenme düzeylerinden alır. Üye sayısının çokluğu, disiplinli bir örgütlenmeyi ve belirli bir bürokratik yapıyı zorunlu kılmaktadır (Kışlalı, 1993, Akt: Kandil, 1997).

Maddi güç. Bir baskı grubunun işlevlerini yerine getirebilmesi için bina, personel, malzeme ve telefon gibi pek çok şeye gereksinimi vardır tüm bunlar için belli bir maddi kaynak gerekmektedir (Turan, 1976, Akt: Düzenli, 2001). O halde maddi gücü daha fazla olan örgütlerin, baskı grubu olarak daha etkili olabilecekleri söylenebilir.

Toplumsal saygınlık. Baskı gruplarının saygınlıkları iki yönlüdür: grubun saygınlığı ve gruba bağlı bireylerin saygınlığı (Turan, 1986, Akt: Aslan, 1996). Baskı gruplarının saygınlığı, halkın söz konusu grup hakkında vardığı değer yargısıdır ki bu durum çağlara ve ülkelere göre değişmektedir. Fransa gibi ülkelerde büyük patronların hatırının aydın çevrelerde pek de sayılmadığı söylenebilir (Meynaud, 1976, 32).

Liderlik. Siyasal liderlik olgusunu oluşturan asıl unsurların; sevgi, kavrayış yeteneği, uzağı görme gücü, hesaplılık, zamanlama, kararlılık gibi siyasetin sanatsal yönüne ilişkin unsurlar olduğu belirtilmiştir (Erturan, 1999, Akt: Düzenli, 2001). Baskı grubunun lideri olan kişi, grubun gücünü belirleyen diğer faktörleri bir araya getirerek, değerlendirebilecek ve somut problemlerde kendi grubu lehine sonuçlar alabilecek kişidir. Liderin grup içersindeki başarı durumu ve/veya karizmatik otoritesi ile grubun etkinliği arasında bir paralellik

söz konusudur. Etkili lider, grubun daha yaratıcı ve etkili olmasına katkıda bulunan kişidir (Ergun, 1981, Akt: Düzenli, 2001). Dolayısıyla baskı gruplarının başarı ya da başarısızlığında liderin de rolü yadsınamaz.

Tutarlık, dayanışma ve özerklik. Devlet tarafından korunan baskı grupları, özerk olamadıkları için siyasi sistemi kendi güçleriyle etkilemeleri olanaksızdır. Baskı grubunun, siyasi partileri, siyasi liderleri, bürokrasiyi etkileyebilmesi için, temsilcilerinin kitleyi temsil ettiğine inanılması, isteklerinin karşılanmaması durumunda bazı kayıplar doğacağına bilinmesi gereklidir. Yani belirli bir güce dayandıklarını kanıtlayamayan baskı grubu sözcülerinin, ciddiye alınmama tehlikesi mevcuttur (Şahım, 1993, Akt: Düzenli, 2001). Ancak özerklik tek başına yeterli değildir. Grupların üyelerinin üyeliği güçlü algılamış olması ve örgütlenmenin üst düzeyde olması da gerekmektedir (Kuzu, 1985, Akt: Aslan, 1996).

Siyasal sistemin özellikleri. Siyasal kültür, baskı gruplarını doğal karşılamaya yatkınsa, baskı gruplarının başarılı olma şansları artacaktır (Turan, 1986, Akt: Aslan, 1996). Baskı gruplarına siyasi kültürün yaklaşımı olumlu ise, örgütlenme düzeyi ile bireylerin örgütlere üyeliği yüksek; olumlu değilse, örgütlenme ve üye olma düşük seviyede gerçekleşir. Siyasal sistemin kurumlarının yerleşmiş olması ya da zayıflığı, baskı gruplarının etkinliğini artırabilir. Siyasi partilerin tecrübeli kadrolardan yoksun olması, bürokrasinin bilgi ve beceriden yoksun, zayıf kadrolardan oluşması, devletin kurumlarını iktisadi ve toplumsal gelişmeye paralel olarak geliştirememesi, iyi örgütlenmemiş, uzmanlık ve bilgi ile daha iyi donatılmış olan baskı gruplarının etkin olmasını sağlar (Şahım, 1993, Akt: Düzenli, 2001).

İlgilenilen problemin niteliği. Baskı grubunun çözümü için çabaladığı problem; büyük kitleleri ilgilendiren önemli bir problem ise, o grubun yönetimi etkileme çalışmalarının başarıya ulaşma olasılığı yüksektir (Turan, 1976, Akt: Düzenli, 2001).

Diğer etmenler. Yönetiminin merkezi ya da yerel olması, bürokrasinin büyüklük, yaygınlık ve katılımı, baskı gruplarının güç ve etkinliğini

önemli ölçüde belirleyen çevresel etmenlerdir. Merkezi yönetimin söz konusu olduğu sistemlerde, yönetimin dış etkilerden etkilenmesi, yerel yönetimlere göre daha zordur. Çünkü merkezi yönetimler, yerel yönetimlere nazaran daha katıdırlar ve dış etkilerden daha az etkilenirler. Ayrıca, olağandışı yollardan işbaşına gelen iktidarlar, örgütlenmeye ve örgütlerin etkinliklerine genellikle sınırlamalar getirirler (Oktay, 1983, Akt: Düzenli, 2001).

Ülke geneli yerine belli bir yöreye yönelik olarak etkinlik gösteren baskı gruplarının, toplum tarafından tanınma olasılıklarının daha düşük olacağı düşünülebilir. Yine sorumluluğu daha fazla olan örgütlere sorumluluğu daha az olan örgütlere nazaran, kamuoyunun duyduğu ilginin de daha fazla olacağı söylenebilir.

Baskı Gruplarının Etkileme Yöntemleri ve Araçları

Baskı gruplarının siyasal sistemi etkilemek için kullandıkları araçlar ve yöntemler oldukça çok ve farklıdır. Baskı grupları, çoğunlukla para, çeşitli raporlar ve basın gibi araçlar kullanırlar. İnanırmaya çalışmak, tehdit etmek, gösteri, boykot ve grevler yapmak, parayı kullanmak (borçlandırmak, minnet altında bırakmak, rüşvet vermek vb.), doğrudan eylem yapmak (grev vb.) ve hükümet icraatlarını baltalamak gibi yöntemler de baskı gruplarının kullandıkları başlıca yöntemlerdir (Meynaud, 1975, 65-77).

Her yöntem her gruba açık değildir. Gruplar, niteliklerine ve kullanımlarına en uygun olanı seçerler. Bunların şekli, alanı, yoğunluk ve etkinlik derecesi ülkenin anayasal-kurumsal yapısına, parti sistemine ve siyasal kültürüne göre farklılık gösterir (Kapani, 1997, 204). Öğrencilerden oluşan baskı grubunda bulunma olasılığı zayıf olduğundan para, kullanılamayacak ya da bazı ülkelerde kamu ahlakı el verdiği için rüşvet yaygınlaşabilecektir (Meynaud, 1975, 65-77).

Bir Amerikan resmi raporunda, baskı gruplarının, ulusun zihnini çelmek için savaştığı, kamuoyunu ele geçirmek için çabaladığı, bu uğurda hiçbir aracı, düşüncelerin belli bir yönde oluşmasını sağlamak için eğitim

kurumlarında yapılabilecek hiçbir çabayı ve mekanik veya psikolojik yeniliği ihmal etmedikleri, küçümsemedikleri açıklanmıştır (Meynaud, 1975, 63).

İnandırmaya çalışmak. Baskı gruplarının ikna çalışmaları; doğrudan görüşme, rapor sunma, kulisçilik, imza toplama, bildiri yayınlama, seminer, sempozyum gibi toplantılar düzenlemeyle olabilir. Ayrıca gazete, dergi, broşür, kitap v.b. yayınlama ve ilan verme gibi ikna araçları da kullanılabilir. Bu araçlar, baskı grubunun ciddi ve güvenilir olduğu izlenimini yaratma amacına da hizmet eder (Daver, 1972, Akt: Düzenli, 2001; Meynaud, 1975, 65-66).

Tehdit etmek. İlgili makamlar karşısındakilerin isteklerine yeterince aldırılmazlarsa baskı grupları tehdit yoluna başvurabilir. Tehdit, bir parlamentere yeniden seçilmeyeceğini söylemek gibi şantaj şeklinde açıkça yapılabileceği gibi, iki taraf arasında kalacak şekilde gizli de yapılabilmektedir ve bu yola daha çok başvurulmaktadır (Meynaud, 1975, 67). İlgili kurum, kuruluş ya da kişilere mektup, dilekçe, telefon, telgraf vb. göndererek göz korkutmak, aleyhte imza toplanacağını, kampanyalar başlatılacağını, bildiri yayınlanacağını, uluslararası kuruluşlara şikayet edileceğini, yargı yoluna başvurulacağını, grev veya lokavta gidileceğini, işbirliği yapılmayacağını, gösteriler düzenleneceğini, hükümet icraatının baltalanabileceğini söylemek gibi çok değişik biçimlerde tehditler uygulanabilmektedir (Turgut, 1984, Akt: Düzenli, 2001).

Gösteri, boykot ve grevler yapmak. Baskı grupları, amaçlarının gerçekleşmesi yönünde ilgili birimleri zorlamak amacıyla, gösteri yürüyüşleri, protesto mitingleri, grev, boykot gibi; değişik eylemlerde bulunabilirler. Bunlardan miting ve gösterilerin grup içi dayanışmayı güçlendirme gibi gizli bir amacı da olabilir (Şahım, 1994, Akt: Demir, 1998). Gösteri, boykot ve grevin siyasal iktidar karşısında etkili bir silah olarak kullanılabilmesi, iyi organize edilmesine, katılımın yüksek olmasına ve gereği kadar sıklıkta yapılmasına bağlıdır (Güzeliş, 1964, Akt, Düzenli, 2001).

Diğer yöntemler. Aleyhte kampanya, uluslararası kuruluşlara

şikayet, hükümet etkinliklerinin baltalanması, itaatsizlik, zor kullanma, rüşvet ve lobicilik gibi yöntemler baskı gruplarının kullandıkları diğer yöntemlerdir (Ker, 1995; Demir, 1998 ve Düzenli, 2001).

Baskı Gruplarının İşlevleri

Demokratik siyasal sistemlerde baskı grupları ile siyasal partiler, benzer işlevleri yerine getirmeleri yanında, birbirlerini tamamlayan işlevler görürler. Bu işlevler aynı zamanda onların yararlı yönlerini de ortaya koymaktadır (Wilson, 1990, 33-34).

Baskı gruplarının işlevleri, çeşitli araştırmacılarca farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Meynaud (1975, 141-143), baskı gruplarının görevlerini üç grupta incelemektedir; bunlar, karar organlarına sorunlarıyla ilgili olarak ayrıntılı bilgiler vermek, alınan kararlara üyelerin rızasını sağlamak ve tabandaki genel eğilimleri yönlendirip, akılcı çözüm önerilerine dönüştürmektir.

Baskı gruplarının temsil, iletişim, denetim, meşrulaştırma ve siyasal katılmayı artırma gibi işlevleri vardır.

Temsil işlevi. Baskı grupları üyelerinin, tercih, istek, görüş ve tutumlarını, siyasal iktidar, parlamento, siyasal partiler, bürokrasi, diğer kurum/kuruluşlar ve kamuoyu karşısında temsil ederler (Saybaşı, 1985, Akt: Düzenli, 2001).

İletişim işlevi. Baskı grupları, üyelerinin çıkarlarını, isteklerini ve tercihlerini, ilgili kamu kurumlarına ve kamuoyuna aktarma, duyurma ve benimsetme uğraşısı içerisindeyler. Bu iletişim işlevinde hem etkileme hem de etkilenme söz konusudur (Saybaşı, 1985, Akt: Düzenli, 2001).

Denetim işlevi. Baskı grupları, siyasal iktidarın almış olduğu karar veya işlemler karşısında takındıkları tavırla, siyasal iktidarın karar ve işlemlerini denetlemiş olurlar (Saybaşı, 1985, Akt: Düzenli, 2001).

Meşrulaştırma işlevi. Fazla sayıda çıkar ve baskı grubunun iktidarı desteklemesi; iktidarın tarafsız durumda olan grupların görüş ve istekleri yönünde hareket etmesi ve kendisine karşı gibi görünen gruplarla ilişki kurması sonucu siyasal iktidarın meşruluğu baskı grupları düzeyinde daha da artmış olur (Alkan, 1980, Akt: Düzenli, 2001).

Siyasal katılmayı artırma işlevi. Baskı gruplarının siyasal katılımı artırma işlevleri de vardır çünkü siyasal süreci bireylerin tek başlarına etkilemeleri olanaklı değildir (Alkan, 1980, Akt: Düzenli, 2001).

Baskı Gruplarının Değerlendirilmesi

Baskı grupları, bazı durumlarda rüşvetle, adam kayırmakla ve başka bazı ahlak dışı sayılabilecek yöntemlerle anlaşma sağlayabilir. Baskı gruplarının istekleri, içinde buldukları politik sistemi oldukça iyi anlayan üyelerince, olup biteni anlamayanlara ya da olanlara kayıtsız kalanlara, büyük bir ustalıklı da kabul ettirilebilir (Clouse, 1971, 119). Bu yöntemlerin hem genel ahlak kurallarıyla bağdaşmayacağı hem de yasal olarak suç sayılabileceği söylenebilir ve bu nedenlerle baskı grupları bazılarınca sakıncalı bulunmaktadır.

ABD’de baskı gruplarının genellikle ortak istekleri, Millet Meclisi’nde kural olmaması, basın ve konuşma özgürlüğünün ve insanların barış içinde bir araya toplama ve şikayetçi oldukları konularda hükümete dilekçe verme özgürlüklerinin sınırlandırılmamasıdır. Bazı gruplar, ABD’nin politik yaşamında, bilginin değişimini sağlamakta, kabul edilebilir yenilikler oluşturmakta ve beklenen yasaların çıkmasını sağlamak konusunda yol gösterici olmaktadır (Clouse, 1971, 119). Ayrıca, mecliste temsil edilme olanağı bulamayan gruplar baskı grupları aracılığıyla dışardan iktidarı etkileyerek bu boşluğu gidermeye çalışırlar ve böylece siyasal partilerin tekel oluşturmaları önlenmiş ve de siyasal katılma halk tabanına doğru genişlemiş olur (Kapani, 1997, 224-230). Sakıncalı yönleri olsa da bu nedenlerle baskı gruplarının, demokratik sistemler için çoğunlukla son derece önemli ve gerekli görüldüğü söylenebilir.

Türkiye’de Baskı Grupları

Baskı grubu kavramı, Batılı tipteki endüstrileşmiş toplumlarda görülen politik yaşamı anlatıp açıklamak için uydurulmuş, bu ortamda işlemesi sağlanarak yararlı olup olmadığı denenmiştir. Başka toplumlarda da baskı gruplarını yaratma çabaları olmuştur. Endüstrileşmemiş ya da küçük çapta endüstrileşmiş ülkeler için de baskı grubu kavramının uygun düştüğünü savunanlar vardır. Bu ülkelerde, toplumsal örgütlenmenin eski ve yeni biçimi bir arada görülmektedir (Meynaud, 1975, 148-150).

Türkiye’de, batılı anlamda gelişmiş olmasa da baskı gruplarının var olduğu, devletin oluşumundan ve işleyişinden kaynaklanan sebepler ve yaşanan siyasi süreçlerden sonra da eski biçiminden daha farklı yapıda çeşitli baskı gruplarının oluştuğu söylenebilir.

Türkiye’de eğitim sistemi denilince akla gelebilecek en eski baskı grubunun vakıflar olduğu söylenebilir. Türk eğitim tarihinde, eğitim-öğretim hizmeti, devletin sunması gereken bir kamu hizmeti olarak düşünülmediğinden yüzyıllarca yardım severlerin kurduğu vakıflar yoluyla sağlanmıştır. Vakıflar, sadece eğitim öğretim kurumlarının oluşumuyla ilgili değil, onların yönetimini de kapsayan eğitim yönetimi örgütüyle ilgili bir hukuki kurumdur. Örgün eğitimle ilgili vakıflar, eğitim kurumlarının yapım ve onarım giderlerini, öğretmen ücretlerini ve öğrencilerin çeşitli masraflarını karşılamıştır. Vakıfların sağladıkları yararlar, vakıftan vakıfa değişmektedir. Bazı vakıflar öğrencilere ve öğretmenlere, yiyecek içecek sağlamanın ötesinde, ilkbaharda piknikler düzenlemeyi ve öğrencilere şeker dağıtmayı görev edinmişlerdir. Vakıflar, sağladıkları geniş maddi olanaklara rağmen, tek taraflı bakış açılarını eğitim uygulamalarına yansıtmaları nedeniyle bilim ve kültürün gelişimini sınırlandırmıştır (Akyüz, 2001, 102-103).

Türk demokrasisi, batılılaşmaya bağlı olarak doğup gelişmiş ve Osmanlıların son dönemlerinde saltanata karşı yürütülen siyasi mücadeleler çerçevesinde demokrasi kültürü de gelişmiştir. Yönetime talip gruplar farklı siyasi projelerle ortaya çıkmışlar ve iktidara giden yolda stratejiler

geliştirmişlerdir. Saltanat karşıtı gruplar, ideolojik amaçlı olarak örgütlenerek basının da desteğiyle kamuoyu oluşturarak, hem etkin bir muhalefet yürütmüşler hem de dolaylı yoldan iktidara baskı yapmışlardır. Demokrasi de yerleşmeye başlamış ve II. Dünya Savaşı sonrasındaki yapılanmalara paralel olarak, özellikle insan haklarıyla ve çevreyle ilgili örgütler Türkiye’de de gelişmeye başlamıştır (Keser, 1993, Akt: Gözel, 1998).

Türkiye’de demokrasi oldukça yavaş gelişen ve yerleşen bir kavram olmuştur. Amaç, ne pahasına olursa olsun devleti korumak olduğundan devletçilik oldukça iyi gelişmiş, devlet güçlenmiştir. Devlet kurumu her zaman ana merkez olmuş, hem ekmek kapısı hem de sosyal güvenlik şemsiyesi olarak görülmüştür (Gözel, 1998). Devlet kurumlarında çalışan personel sayısının artmış olması bu duruma kanıt olarak gösterilebilir.

Güçlü ve katı bir devletçilik anlayışı, devleti büyüterek toplumu küçültmüş ve sosyal alanı daraltmıştır, böylece toplum, hür iradesini demokratik yollardan yönetime iletememiştir. Çok partili dönem de dahil olmak üzere devlet, çoğunlukla feodal güçler, asker ve sivil seçkinler tarafından yönetilmiştir. 1961 Anayasası, TRT ve üniversiteler gibi özerk kurumları ve sivil toplum kuruluşlarını harekete geçirmiş ancak sivil katılım az olduğundan ve bunun için yeterli yasal zemin oluşmadığından oldukça yavaş olan hareket, ihtilallerin de etkisiyle sönmüştür (Gözel, 1998). 1982 Anayasası’nın 33, 52 ve 135. maddeleriyle, sendika, dernek ve meslek kuruluşlarının “siyasi amaç güdemeyecekleri”, “ siyasi partilerden destek göremeyecekleri ve onlara destek olamayacakları” ve “kendi aralarında “ortak hareket edemeyecekleri” biçiminde yasaklayıcı düzenlemeler getirilmiştir (Anabritannica, 1987, cilt 3, 391). 1980 öncesinde yaşanan sıkıntılı dönemde baskı gruplarının doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olduğu düşünülerek, bu gruplar etkin politikadan uzaklaştırılmış olabilir.

Sonraki dönemde, bankalar, holdingler gibi yerli iktisadi kuruluşlar ile çok uluslu ortaklıkların, işveren kuruluşlarının, dini ve siyasi amaçlı pek çok grubun, Türk siyasi yaşamında birer baskı grubu olarak oldukça etkin bir rol oynadıkları gözlenmiştir (Gözel, 1998). Bu durum baskı gruplarının, yasal

engellemeler de olsa, her sistemde bir şekilde var olabildiklerinin göstergesi sayılabilir.

Türkiye'deki baskı gruplarını, üye sayısı, grubun niteliği, amacı ve oluşumuna göre üç gruba ayırmak olanaklıdır (Gözel, 1998):

Resmi baskı grupları. Kamu hizmeti gören devlet ve devlet kaynaklı oluşumlar, sahip olduğu geniş olanaklar ve hiyerarşik örgütlenme ağıyla, bir baskı grubu özelliği göstermektedir. Bakanlıklar ve bakanlıklara bağlı tüm resmi alt birimler baskı grubu özelliği gösterebilmektedir.

Yarı resmi baskı grupları. Kamu hizmeti gören özel grup veya kuruluşlar, devletin izni ve bilgisi dahilinde, yasaların öngördüğü şekilde kurulmuş ve bir tüzel kişiliğe sahip olan, üyelerinin bir form doldurarak veya resmi yollardan başvuru yaparak kaydolduğu ve yasal sorumluluk altına girdiği oluşumlardır. Bunlara ordu, dernekler, sendikalar, siyasi partiler örnek olarak verilebilir.

Resmi olmayan baskı grupları. Amacı maddi çıkar sağlamak olmayan gönüllü hayır işleri gibi kamu hizmeti gören oluşumlardır. Vakıflar bu anlamda ki baskı gruplarına örnektir.

Hiçbir adresleri ve yasal başvuruları olmayan, gönüllülük ve sözleşme temelinde seslerini ve taleplerini siyasal iktidara duyurmaya çalışan, sivil toplum örgütlerinin dayanışmasını ifade eden sivil toplum platformları da ayrı bir yere ve özeliğe sahip başka bir baskı grubudur (Gözel, 1998). Bu da sosyal yapıları, kurumları ve ilişkileri tam bir çizgi ile ayırmanın olanaklı olmayacağını, dolayısıyla da baskı grupları ile ilgili net bir sınıflandırma yapılamayacağını açıkça göstermektedir.

Gözel (1998)'in yaptığı sıralamaya göre, Ordu ve Milli Güvenlik Kurulu gibi kamu kurumlarının yanında, dini veya azınlık cemaatleri; basın konseyi gibi sivil platformdaki konseyler; özel/sivil medya ve diğer basın yayın kuruluşları; memur, işçi veya işveren sendikaları gibi sendikalar; ekonomik

amaçlı, insan haklarını koruma amaçlı, ideolojik amaçlı, yöresel kültürü yaşatma ve geliştirme amaçlı, dayanışma amaçlı, sportif amaçlı dernekler veya kulüpler; Türk Tabipler Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği gibi mesleki birlik ve kuruluşlar; insan haklarını koruma amaçlı, dini veya kültürel amaçlı, çevreyi koruma veya eğitim amaçlı vakıflar, Lions, Rotary ve UNİCEF gibi uluslar arası etkinlik gösteren bazı örgütler de Türkiye’de baskı grubu olarak etkinlik göstermektedir.

Baskı Grupları ve Eğitim

Baskı gruplarının eğitimi etkileme girişimleri, bu konudaki yasal düzenlemeler ve genel eğitim politikalarına yönelik olabileceği gibi doğrudan okullara yönelik de olabilir.

Baskı gruplarının eğitim politikalarını etkileme girişimleriyle ilgili olarak pek çok araştırma yapılmış olduğu ve bu konuda yapılan araştırmaların da her geçen gün arttığı bilinmektedir. Eğitim politikaları araştırmalarında en çok dikkat çeken konu, eğitim politikaları üzerinde etkili olan oluşumlar ve bunların özellikleridir. Bu araştırmaların, baskı gruplarının eğitim politikaları oluşumundan okullarda alınan kararlara kadar ne derecede ve nasıl etki ettiği konusunda önemli bilgiler verdiği söylenebilir.

Krueger (1997), doğru bir politika üretme sürecinin kolay bir süreç olmadığını belirttikten sonra, eğitimdeki politikaları geliştirmenin de her geçen yıl artan önemli bir gereksinim olduğunu vurgulamaktadır; ayrıca eğitimde düzenleyici bir karar mekanizması oluşturabilmek için rehber olabilecek bir model oluşturmanın da altını çizmektedir.

Eğitim politikalarının nasıl olması gerektiği konusunda farklı görüşler ortaya atılmaktadır ancak uygulama boyutunda genellikle politik sistemler yaklaşımı ve politik kültür modeli olarak adlandırılan iki tür yaklaşım olduğu söylenebilir.

Politik sistemler yaklaşımı, eğitim girdileri ve çıktılarının, düzenleyici bir karar verme süreci sayesinde bir süreklilik kazandığı ve eğitim

gereksinimleri, destekler ve kaynaklar kullanılarak, çıktıya ulaşmayı hedefleyen bir politikayı ifade eder. Bunu sağlamak için, kamu politikalarına yön veren sosyal kurumlar (eğitimle ilgili kamu ya da özel kuruluşlar) arasında kıyasıya bir rekabet mevcuttur, her biri temel politik reformlara kendi düşüncelerini empoze etme çabasıdadır (Mazzoni,1991, Akt: Krueger 1997).

Politik kültür modeli, Lynch (1987) ve Marshall (1989) tarafından geliştirilmiştir. Araştırmacılara göre, yasal bir modelin işlediği kurumlarda, gelenekler ve yerleşik düzen, politika üretme ve karar verme sürecini etkilemekte ve dolayısıyla eğitim politikalarını da belirlemektedir (Akt: Krueger 1997). Türkiye’de de, yasal bir model işlediğinden, eğitim politikaları üretmede daha çok politik kültür modelinin kullanıldığı düşünülebilir.

Lynch (1987) ve Marshall (1989)’a göre kültür, yazılı ve yazılı olmayan davranış kodları ile kurumlar ve gelenek üzerinde bir yansımada bulunur ve kültürün, politikalara bu şekilde nüfuz etmesi veya dönüşmesiyle, kanun üretmenin nasıl yapılacağı belirlenmiş olur. Araştırmacılara göre, kültürel değerleri anlamak veya bilmek, politika yapma biçimi hakkında bilgi verecektir, bir başka deyişle, eğitim politikaları, kişilerin yerleşik değerlerinin yansımaları şeklinde olacaktır. Kuram, eğitimdeki politikaları tanımlamak amacıyla tarihin, değerlerin, rollerin belirlenmesi ve açıklanmasıyla ilgilidir ve kamu politikalarından daha çok eğitim politikalarını açıklayabilmek için kalite, yeterlilik, eşitlik ve seçim gibi ortak eğitim değerleri üzerinde yoğunlaşmıştır (Akt: Krueger 1997).

Wohlstatler (1990, 25-26), kanun koyma uygulamaları ve kasıtlı (yanlı) politikalar geliştirme stratejilerini incelemeye yönelik olarak, ABD’nin altı eyaletini (Arizona, California, Florida, Georgia, Minnesota ve Pennsylvania) kapsayan bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, eğitim reformlarının, politikacıların maksimum kazanç sağlamalarına yarayacak şekilde yapıldığı ve politikacıların, potansiyel problem oluşturacak baskı grupları ya da vatandaşların şikayet ve eylemlerinden hareketle yanlı politika ve stratejiler uyguladıkları belirlenmiştir.

Marshall ve arkadaşları (1989) tarafından, ABD’de, yapılan bir

araştırmada, eğitim politikaları üzerinde etkin güce sahip oluşumlar, belirlenerek, etkililiklerine göre sıralanmıştır. Eğitim politikalarında en etkili oluşumdan en az etkili oluşuma kadar yapılan bu sıralama şu şekildedir (Akt: Krueger 1997):

- 1) Kanun koyucular, politika yapanlar; özellikle bütçe kararlarında etkinlik gösterenler ve bir bütün olarak kanun koyma (yasama) gücünün kendisi,
- 2) Eğitim Bakanlığı,
- 3) Öğretmen Örgütleri (Sendikalar vb.),
- 4) Eğitimle İlgili Birlikler (Okul Kurul Üyeleri, Okul Aile Birlikleri),
- 5) Başbakan-Başkan,
- 6) Parlamento,
- 7) Eğitim Kuruluşları,
- 8) Genellikle unutulmuş veya göze batmayan meslek ve iş dünyası kuruluşları,
- 9) Yaygın Gruplar (Öğretmen–Aile ya da Öğrenci Birlikleri),
- 10) Akademisyenler ya da araştırmacılar,
- 11) Eğitim ürünleri ve malzemeleri üreticileri.

Bunlardan ilk grupta yer alanların, eğitim politikalarının oluşumunda doğrudan etkili olgular oldukları söylenebilir.

Eğitim politikaları geliştirmede devletin rolü, 1980'lerden itibaren bir çok farklı araştırmacı tarafından araştırılmış önemli bir konudur. ABD'de eğitim, her ne kadar eyaletlere ve yerel yönetimlere bırakılsa da, federal hükümet uzunca bir süredir her düzeydeki eğitimle ilgilenmekte; tarım ve teknik okullarının kurulması için kamu topraklarını bağışlamakta, okullardaki yemek programlarını desteklemekte, yerlilerin eğitim programlarını yönetmekte, üniversitelere araştırma fonları, öğrencilere burs vermekte ve eğitim malzemeleri hazırlamaktadır (Anabritannica, 1987, cilt 1, 569). Araştırmacılar, kanun koyma gücünün eğitim politikalarını belirlemedeki etkinliğine dikkat çekerek, devletin yerel yönetime yaptığı bu gibi yatırımlardaki artışla eğitim reformlarına yapılan destekleyici yatırımların artışı

arasında bir ilişki olduğunu vurgulamaktadırlar (Verstegen, 1988, Akt: Krueger 1997).

Eğitim lobilerinin eğitim politikaları üzerindeki etki derecelerinin küçümsenmeyecek boyutlarda olduğu söylenebilir. Bu konuda dikkat çekici kapsamlı araştırmalardan biri Sullivan (1980)'in, Minnesota'da yaptığı araştırmadır. Araştırmacı, bu araştırmayla ilk kez lobiler ve lobilerin etkinliklerinin karakteristik özellikleri hakkında detaylı bir tanımlama yapmıştır. Araştırmada, Minnesota'da, 23 eğitim lobisinin etkinlik gösterdiği ortaya konmakla beraber, lobi çalışanlarının yarısından fazlasının lisans veya daha yüksek eğitim derecesine sahip oldukları gösterilmiştir.

Sullivan (1980)'in araştırmasına göre, eğitim lobileri politika üretmede/yapmada göreceli bir etkiye sahiptir. Kanun koyucular ve yapıcılar, eğitim lobilerini hükümet ve yasama meclisinden daha alt bir güç olarak görmekle birlikte, lider ve politik partilerden daha üst bir güç olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Sullivan'la görüşen 11 kanun koyucu ve yapıcı, özellikle eğitim lobilerinin diğer lobilerden çok daha etkili bir konumda olduklarını önemli bir not olarak belirtmişlerdir.

Krueger (1997), "Minnesota Yasama Meclisi'nin Eğitim Politikaları Kararlarına Baskı Gruplarının Etkisi" adlı araştırmasında daha öncekilerle benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Araştırma, yasama meclisi çalışmaları ile lobi çalışmaları üzerinde yoğunlaşmış ve araştırmaya eğitim kurumları ile yasama meclisi başkanı arasında iletişim sağlayan meclis çalışanları katılmıştır.

Araştırmada, Minnesota Yasama Meclisi'nin eğitim politikaları üzerinde, öğretmenler, okul yöneticileri ve okul birliklerini temsil eden eğitim örgütlerinin daha etkili olduğu bulunmuştur. Eğitim lobilerinin en önemli özelliğinin iyi örgütlenmiş bağlantıları olduğu, ayrıca uygulama alanları hakkında iyi derecede bilgi sahibi oldukları, amaçlarına iyi uyum sağladıkları şeklinde başka özellikleri de olduğu ortaya konmuştur. Önceki araştırmalarda da ortaya çıkan benzer bir sonuç, araştırmaya katılan lobi çalışanlarının

tamamının iyi eğitim görmüş kişiler olduğudur. Lobilerin en önemli taktiklerinin ise düzenlenen kampanyalar ile medyanın, eğitim kuruluşlarının ve okulların dikkatini çekmek olduğu vurgulanmıştır. Her ne kadar kanun yapıcılar ve koyucular kampanyaların etkilerinin oldukça az ya da hiç olmadığını belirtseler de, lobiler farklı görüş bildirmişlerdir. Lobilerde, örgütlerin kampanya etkinliklerinin azalmasının, politik etkinliklerinde azalmaya neden olacağı düşüncesi hakimdir.

Shuman (1986), eğitim lobileri ile ilgili olarak yaptığı araştırmada benzer sonuçlar ortaya koymuş ve eğitimcilerin artan güçlerine dikkat çekmiştir. Eğitimcilerin, özellikle de ilk ve orta okul öğretmenlerinin, giderek politik bir güç olduklarını, bu durumun gözle görülür bir şekilde yükseldiğini belirtmiş ve bu politik güçleri sayesinde eğitimcilerin, gelecekte politik arenada çok daha etkin bir politik konuma sahip olacaklarını iddia etmiştir. Shuman (1986), bu durumun gerekçelerinden birisi olarak, ABD’nde öğretmenlerin, % 80 ile % 90 oranında düzenli seçmen olduğunu ve böylece ülkedeki diğer bütün seçmen kitlelerinden daha etkili olduklarını ileri sürmüştür ve ayrıca hiç bir politikacının bu nüfusu kaçırmak istemeyeceğinin de altını çizmiştir. Diğer bir gerekçe ise özellikle seçim kampanyalarında insanlarla rahat iletişim kurabilen, iyi örgütlenebilen, etkili ve güvenilir bir kaynak oluşturan öğretmenlerin, oldukça yüksek bir seçim kampanyası malzemesi olduğu görüşüdür.

Cramer (1980), öğretmenlerin iyi örgütlendiklerini doğrulamış ve sahip oldukları gücün üyesi oldukları profesyonel örgütlerden kaynaklandığını belirtmiştir. 1980’lerden itibaren ABD’nde, Amerika Öğretmenler Federasyonu’na ve Ulusal Eğitim Birliği’ne üye öğretmenlerin sayıları hızlı bir artış göstermiştir (Akt: Shuman 1986).

Bunların yanında öğretmenlerin ve eğitimcilerin politika ve siyaset arenasında boy göstermeleri, eğitimcilerin politik güçlerinin artışıdaki bir diğer unsur olarak belirmektedir. Bir çok eğitimci ve öğretmen kazandıkları seçimler sonucunda eğitim reformlarına daha çok dikkat çekmeyi başarmışlardır. Bütçeden, öğretmen geliştirme programlarına harcanmak

üzere, Florida'da 228 milyon dolarlık, Jenesse de 115 milyon dolarlık pay ayrılmıştır. Öğretmenlerin eğitim düzeyleri, örgütlenme becerileri ve diğer bir çok karakteristik nitelikleri ile politik arenada oldukça avantajlı bir konumda olduğu vurgulanmaktadır. Bu avantajlarını kanun koyma ve politik düzeyde eğitim uygulamalarını değiştirmede ve geliştirmede kullanmaları önemlidir. Politika sadece hükümetlerin tek başlarına oluşturdukları bir süreç olmanın dışında, görüşülerek, ortak kararlar alınarak, demokratik işleyişin önemli olduğu bir arenadır ve öğretmenler kendi güçlerinin farkında olmak durumundadırlar (Shuman, 1986).

Troman (2003, 145), endüstri sonrası toplumlarında son yıllarda sosyal hareketlerin çok hızlı bir şekilde artış gösterdiğini; bu sosyal hareketlerin başında da baskı ve destek gruplarının geldiğini vurgulamıştır. Araştırmacı sendikaların güçlerini her geçen gün kaybettiğini, öğretmenlerin ortak çalışmalar için ve ortak protestolar için taze bir güç olduğunu belirtmiştir.

Troman (2003, 147), son yıllardaki sosyal hareketleri, ahlaki ve sosyal çöküntünün yarattığı yabancılaşmaya karşı verilen bir tepki ve sosyal yapıdaki değişimlerin bir sonucu olarak değerlendiren Pichardo (1997)'yu desteklemekte ve bu hareketleri, sosyal toplumun dayattığı baskılara karşı yapılan hareketler olarak nitelendirmektedir. Araştırmacıya göre, öğretmenlerin yardım grubu hareketleri, diğer dernek ve sendika çalışmalarında olduğu gibi birbirleri ile bağlantı kurmalarıyla başlamıştır. Aday görülen üye ile telefonla veya mektupla temasa geçilerek görüşme olanağı sağlanmıştır. Bu gruplar oldukça formal, hiyerarşik ve bürokratik yapının güçlü olduğu bir örgüt şeklinedirler. Bir çok yazara göre öğretmenlerin ortaya koyduğu bu sosyal hareket, güç ve kimliğin birleşimi ile oluşan ortak çalışmadır ve toplumsal bir harekete hem önderlik edebilecek hem de eğitim amaçlarını gerçekleştirebilecek bir yapıya sahiptirler.

Genel olarak eğitim politikaları üzerinde kanun koyucuların genel belirleyiciler oldukları, yasama meclisiyle birlikte bir çok grubun eğitim politikaları geliştirmede etkili olduğu görülmektedir. Bu gruplar, eğitim lobileri, birlikleri ve sendikaları, eğitim yöneticileri, okul birlikleri, özel eğitim kuruluşları

şeklinde sıralanabilir. Bunların dışında eğitim politikaları ve reformları konusunda belirgin rol oynayan, inanç gruplarından, iş dünyasının önemli kuruluşlarına kadar geniş bir dağılım gösterebilen başka bazı etkenler de olabileceği söylenebilir.

Siyasal ve ekonomik düzeni ne olursa olsun, her ülkenin ulusal bir eğitim politikası vardır (Adem, 2000,9). Ülkelerin rejimleri değişse de eğitim ve eğitim politikalarının, yeni rejimlerle istenilen yönde bir değişime uğramaması bir ülke adına bir başarısızlık olarak nitelendirilebilecekken, ülkenin eğitim politikalarının, değişen iktidarlarla değişecek kadar zayıf olması da bir başka başarısızlık örneği olarak kabul edilebilir. İlk durum için devrim yapmaktan öte bir çözüm düşünülemez (Thomas, 2002, 1-2).

Eğitim politikaları üzerinde etkili olan baskı gruplarının eğitim sistemleri üzerindeki etkileri iç içe geçmiş üç kategorik gruba ayrılarak incelenebilir (Thomas, 2002, 8):

- 1) Eğitime destek sağlayarak yapılan etki,
- 2) Eğitimin içeriği ve süreci üzerindeki etki,
- 3) Eğitim sistemi içerisindeki insanlara sağlanan sosyal ve politik hareketler üzerindeki etkiler

Eğitime destekte temel konu, okullaşmanın ya da eğitimin belli bir nüfus ya da grup için ne kadar olması veya verilmesi gerektiği ile birlikte bu nüfus ya da grubun eğitim sistemi dışında politik etkenlerle belirlenen nasıl bir eğitim alacaklarıdır. Buradaki politik etkenler kamusal veya özel olabilir. Parlamento, kanunlar, planlama komisyonları ve okul kurulları gibi etkenler kamusal, dini gruplar, etnik topluluklar ve diğer sosyal amaçlı dernekler gibi etkenler de özel etkenler olarak nitelendirilebilir. Eğitim politikaları daha çok bu etkenlerin destekledikleri doğrultuda oluşturulmaktadır (Thomas, 2002, 8-9).

Eğitim üzerindeki karar verme sürecine etkisi bulunan etkenlerden özel ilgi grupları, her hangi bir kamu kuruluşu olarak boy gösterebilir ve bazı kanunları yürürlüğe koyarak sağladığı destek ve olanaklarla grubun eğitim

gereksinimlerini karşılayabilir ya da farklı bir özel ilgi grubu olarak sağladığı destek ve olanaklarla kendi eğitim programlarını yürürlüğe sokabilir (Thomas, 2002, 8-9).

Okullardaki sürecin nasıl işleyeceği ile ilgili olarak, politik grupların etkileri, nasıl genişlemekte olduğu ve formal olmayan programların bir topluluktan diğerine ya da aynı toplulukta zaman açısından nasıl değişiklik gösterdiği merak konusudur. Politik gruplar, etki yaratan uygulamalarını, daha çok “sosyal kontrol” ya da “kamu ilgisi” olarak adlandırırken, eğitimciler bu durumu “müdahale” ya da “yönlendirme” olarak adlandırmaktadır (Thomas, 2002, 9-18).

Araştırmacılar, 1990’lı yıllardan sonra hem üniversite hem de orta öğretimdeki eğitimle ilgili eylemlerin sahte olduğunu ve bu eylemlerin yani gösterilerin ve tartışmaların, toplum üzerinde değişik etkilerde bulunduğunu belirtmektedirler. Özellikle, üniversite öğretim görevlilerinin de içinde bulunduğu eylemlerin ve gösterilerin, eğitim kurumları dışındaki bir çok politik oluşumlar tarafından harekete geçirildiği düşünülmektedir. Başka bir deyişle öğrenciler ve eğitim, politik ve sosyal kuramcılar tarafından bir uygulama alanı olarak görülmektedir (Thomas, 2002, 9-18).

Iannaccone (2002, 275), eğitimin siyasallaşmasının, eğitim politikaları uygulamalarından ve genel siyasi eğilimlerden kaynaklanabileceğini ve farklı boyutlarda olabileceğini belirtmektedir. Bu boyutlar şunlardır:

- 1) Belli bir politik konuda çatışma zemini oluşturma yani daha önce apolitik olan konunun, sorunun veya olayların politikacılar tarafından uygun malzeme oluşturmak amacıyla ve kullanılmaları sonucu politik bir duruma dönüştürülmesi
- 2) Belli bir politik konudaki çatışmanın genişletilmesi yani farklı bireylerin, grupların ve örgütlerin bir artış hızı göstererek çatışmaya dahil edilmesi,
- 3) Belli bir politik konudaki çatışmanın yoğunluğunu arttırma yani çatışmalara dahil grupların zaman, para ve enerji gibi kaynaklarla

desteklenmesi.

Eğitimin siyasallaşmasını ve bunun farklı nedenlerini açıklamak üzere 11 ülkenin eğitim sistemlerinde araştırmalar yapan Iannaccone (2002, 276-283), başlangıçta eğitimin siyasallaşmasıyla ilgili olarak düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç düzey belirlemiştir.

Araştırmacıya göre, İngiltere ve Galler'de düşük seviyede bir siyasallaşma vardır. Bu ülkelerde eğitim yöntemleri ve müfredatları konusunda karar merciinin, merkezi bir yapı tarafından belirlenmesi ve eğitim sisteminin yapısal olarak farklı gruplarla süreçleri sisteme dahil etmesi eğitim politikalarının siyasallaşmasını büyük oranda engellemiştir. Toplumun diğer oluşumları ve örgütleri ile eğitim arasındaki duvarlar karşılıklı etkileşime olanak tanır. Hükümetler, bir grup ya da duruma müdahale etmek yerine, büyük bir kesimine yönelik hareket ederek zamana ve bu bağlamdaki ortak değerlere cevap verebilecek şekilde hareket ederek eğitim politikaları oluşturur ve böylece siyasallaşma da engellenmiş olur. İsrail eğitim sistemi de benzerdir ve eğitim temelde sosyal bütünleşmeye yöneliktir.

Araştırmacının, düşük-orta seviyede siyasallaşma saptadığı ülkelerin başında Almanya, ABD ve Kanada gelmektedir. Bu ülkelerde eğitimin siyasallaşması daha çok ulusal politikalarının bir uzantısı olarak oluşmaktadır. Kanada, tarihsel temele dayanan din, dil, coğrafi farklılıklar gibi etnik farklılığa sahip yapısıyla değişiklik göstermektedir. Almanya ve ABD'deki eğitim politikaları ulusal politikaların ayrılmaz ve bütünleyici bir parçası durumundayken, Kanada'da eğitim konuları daha çok bölgesel-yerel politikaların konusudur, böylelikle, ulusal politikaların yerel yönetimleri etkilemelerinin önüne geçilmiş olur.

Kanada gibi Kamerun ve Malezya araştırmacıya göre, yüksek seviyede siyasallaşmanın görüldüğü ülkelerdir. Bu ülkeler, temel etnik ayrımlara maruz kalan ülkelerdir. Eğitim yapılarındaki içsel tehditlere ilişkin benzerlik göstermelerine rağmen Kanada'dan farklı olarak Kamerun ve Malezya'da orta-yüksek seviyede siyasallaşma vardır. Bunun önemli nedeni

de eğitim politikalarındaki siyasallaşmanın genel politikaların bir parçası durumunda olmasının ötesinde rejimler değişikçe eğitim ve eğitim politikalarının yeni rejimlerle önemli bir yere sahip olmada başarısızlığıdır.

Rideout (2002, 257), eğitimin siyasallaşmasını önlemek ve eğitimdeki problemleri azaltabilmek amacıyla, 1971 ve 1985 yılları arasındaki üçüncü, dördüncü ve beşinci eğitim gelişim planı kararlarından biri olan, “temel eğitimde uyumlu bir bütünlük” (harmonizasyon) sağlamaya yönelik, “bütün farklı çerçeveleri içine alarak hazırlanan bir müfredat oluşturan eğitim yapısı” oluşturmanın önemini vurgular.

Eğitimin siyasallaşması üzerinde çalışmış bir başka araştırmacı da bir sosyal tarihçi olan Raymond E. Callahan'dır. Araştırmacı, “1880’li Yılların Sonundan 1930’lu Yıllara Kadar Olan Amerikan Eğitim Sisteminin Tarihi” konulu araştırmasında çarpıcı sonuçlar ortaya koymuş; sosyal ve politik etmenlerin eğitim sistemini nasıl şekillendirdiğini ve eğitim sistemi yapısında nasıl farklılıklar yarattığını gözler önüne sermiştir. Dikkatli bir tarihsel doküman ve belge araştırması sonucu Callahan Amerikan iş dünyasının, hem yapısal olarak hem de çıktı olarak Amerikan eğitim sistemi üzerindeki etkilerinin altını çizmiştir (Akt. Lutz ve Field, 1998, 390).

Araştırmacıya göre, Amerikan eğitim sistemi, okul birlikleri temsilcilerinden seçilen üyeler tarafından yönetilmekte ve üyeler Amerikan iş dünyasının etkisi altında kalmaktadır. Takip eden süreçte, eğitim sistemi ve okullarda görev alan üyeler, iş dünyasının değer ve yöntemlerinin eğitim sistemi içerisinde gelişmesine ön ayak olmaktadır. Bir başka deyişle eğitim sistemi içerisinde geliştirilmek istenen değerler aslında iş dünyası içerisinde de geliştirilmek istenen değerlerdir ki bunlar, “yeterlilik” ve “sorumluluk”tur (Lutz ve Field, 1998,391).

Lutz ve Field (1998, 391-393)’e göre Callahan’ın bir diğer dikkati çektiği nokta ise, okullardaki bilimsel anlayışın da yukarıda bahsedilen çerçeve içerisinde geliştirilmesidir. Vatandaşlar Amerikan demokrasisinin inşası için aktif rol alan eğitilmiş bireylerken, öğrenciler iş dünyasının büyük

makineleri için bir çark olarak hazırlanmaktadır. Bu görüş, Schaefer (1965)'in, okulların araştırma merkezleri olmaktan çıkıp Amerikan iş dünyası için işçi üreten fabrikalar haline geldiği benzetmesiyle paralellik göstermektedir ve Callahan bu sonucu "Amerikan trajedisi" olarak isimlendirmektedir.

Lutz ve Field (1998, 393), Callahan'ın orta öğretim eğitim kurumları için yaptığı araştırmasının bir benzerini, üniversitelerin durumunu incelemek için gerçekleştirmişlerdir. 1962'de Callahan, aynı bulgularını tekrarlarken, Lutz ve Field da üniversitelerle ilgili olarak yaptıkları araştırmalarında aynı sonuca ulaştıklarını belirtmişlerdir. Bir başka deyişle Lutz ve Field, Callahan'ın 40 yıl önce orta öğretim okulları için söylediklerini 40 yıl sonra üniversiteler için söylemişlerdir. Araştırmacılar, Callahan'ın, o yıllarda üniversiteler için bir araştırma daha gerçekleştirmiş olması durumunda, aynı "trajik" sonuca ulaşmış olacağı görüşünde birleşmişlerdir.

Araştırmacılar, son yıllarda üniversitelerde bir çok modelin uygulandığını (Kült, Kaos vb.), fakat son zamanlardaki Toplam Kalite Yönetimi (TKY) anlayışında, Callahan'ın da belirttiği gibi iş dünyası etkisinin büyük olduğunu vurgulamaktadırlar. Lutz ve Field (1998, 393-394)'in, 600'ü aşkın gazete, makale, eğitim süreli yayınları ve yüksek eğitim ile ilgili kitapları inceledikleri araştırmalarında, artık üniversitelerde "öğrenci" değil, "tüketici" olduğunu kabul etmek zorunda olduklarının altını çizmektedirler. Yakın bir zamanda "lütfen müşterimiz olur musunuz?" derslerinin olacağını ve üniversitelerdeki öğrenci spor etkinlikleri ile daha bir çok etkinlikte iş dünyasının etkisinin ciddi bir şekilde kendini göstereceğini belirtilmektedirler.

Lutz ve Field (1998, 393-394), çalışmalarının sonunda üniversitelerle ilgili bazı öneriler sunmaktadır. Her şeyden önce bir üniversitenin amacının, (temel sosyal kazançlar dışında) kazanç elde etmek olmadığını, üniversitelerin başarılarının parayla ya da benzeri diğer kazançlarla ölçülmemesi gerektiğini, ayrıca üniversite yönetiminin, araştırma, inceleme ve bilimsel değerlerin, kazanç ve gelir elde etmeden daha önemli olduğu konusundaki inançlarını yitirmemesi gerektiğini önermişlerdir.

Baskı gruplarının eğitim politikaları üzerindeki bir diğer etkisi ise ders

kitaplarından ders konularına ve diğer bir çok öğrenim süreçlerinin yanı sıra öğrencilerin neler öğreneceklerine kadar genişleyen bir alanda etkinlik göstermeleridir. Araştırmacılara göre baskı grupları ve üyeleri tarafından (dini gruplar, iş dünyası kuruluşları, lobiler vb.) cinsiyet ayrımcılığına, etnik ayrımcılığa ve azınlıklara yönelik bilinçli ve açık etki yapılmaktadır (Kaplan, 2000, 1).

Weathersby (1975), eğitim yayıncılarının, Amerikan eğitim sistemi içerisinde “yanlılık” ve “duyarlılık” ile hazırladıkları ders kitaplarının içeriğini gözler önüne sermektedir. Araştırmacı, eğitim yayıncılarının insanları buldukları etnik, ırk ve dinsel grupların dışında başka bir şekilde göstermediklerini ya da cinsiyete yönelik basmakalıp, klişe düşünceler kullandıklarını ifade etmektedir. Bir kadını kendi yaşamını yürütebilen veya ev gelirine katkıda bulunan birey olarak tanımlamaktan, eğitim yayıncıları kaçınılmaktadırlar. Kadın, basma kalıp ve klişe bir yaklaşımla ders kitaplarında bir anne ve ev kadını olmanın ötesinde tanımlanmamaktadır. Araştırmacı kullanılan klişeleri şu şekilde sıralamaktadır (Akt: Ravitch, 2003, 114-115):

- Duygusal klişeler: Erkek güçlü ve cesur, kadınlar duygusal ve masumdur.
- Mesleki klişeler: Polisler beyazdır (İrlandalı). Asya-Amerikalılar temizlikçi ve çamaşır işçisidir. Kadınlar daha çok avukat ve hemşiredir.
- Etkinlik klişeleri: Erkekler spor ve çalışma etkinlikleri yapar, kadınlar çocuk bakar ve ev işi yapar.

Ravitch (2003, 50-62), ders kitaplarındaki klişeleri önlemek için ve eğitim yayıncılarının da katılımıyla demokratik bir taban oluşturmak amacıyla bazı öneriler getirmiştir:

- 1) Eğitim yayıncıları yanlılık ve duyarlılık gözden geçirme panelleri yapmalı (bu panellerde ders kitaplarının analizi ve içeriği belirlenmektedir),
- 2) Paneller yayın evlerinin Web sitelerinde yayınlanmalıdır,
- 3) Karar alma sürecinde konularla ilgili öğretmenlerin ve eğitimcilerin

katılımları sağlanmalı (özellikle tarih, matematik ve diğer bir çok ders öğretmenleri),

- 4) Panellere, bir çok farklı etnik ve kültürel kökenli uzmanlar davet edilmelidir.

Ravitch (2003, 50-62), en temel öneriyi yanlılık ve duyarlılık gözden geçirme toplantılarının sonuçlarının, internette yayılması gerektiğini düşündüğünü belirtmesiyle ortaya atmaktadır. Böylelikle elenen veya dışarıda bırakılan okuma parçalarını ve konularını kamunun takip etmesinin sağlanacağını düşünür, çünkü dışarıda bırakılan ders konuları ile okuma parçalarını ve neden dışarıda bırakıldığını bilmenin kamunun hakkı olduğunu savunur.

ABD’de, ademimerkeziyetçi eğitim sisteminin gereği olarak, programlar eyaletlerde, üniversitelerin ilgili fakülteleri, resmi eğitim örgütleri ile okulların ve zaman zaman da diğer sosyal kurumların işbirliği ile gerçekleştirilmektedir (Varış, 1996, 26). Ülkede yerel, eyalet ve federal eğitim programlarını geliştirme süreçleriyle eğitim politikalarının etkileşimi büyük önem taşıdığından baskı grupları, sadece program geliştirme süreçlerini değil eğitim politikalarını da etkilemeye çabalamaktadır (Apple,1991, 279). ABD’de hemen hemen her üniversitede eğitim programları ve öğretim alanı, lisans ve lisans üstü düzeylerde işlenmekte ve eğitim örgütlerinde akademik çalışmaları uygulamaya dönüştürmek üzere çalışan üniteler bulunmaktadır. Bu alanda yapılmış akademik çalışmalara rağmen program geliştirme süreçlerine, baskı gruplarının ve eğitim kurumlarının iç havasının, ilgili araştırmalardan daha çok etki yaptığı söylenebilir (Varış, 1996, 27).

Eliot (1970), baskı grupları ile karşı karşıya kalan okulların bu grupları değerlendirmede kullanılabilecekleri üç ölçüt geliştirmiştir. İlk ölçüt, baskı grupları tarafından verilen bilginin doğruluğunda bir anlaşma sağlanmasıdır. Bilginin doğruluğu, tarafsızlığına ve gerçeklere dayalı olmasına bağlıdır. Ayrıca bilginin, eğitim süreci içindeki yeri ve önemi de dikkate alınmalıdır. Çoğunlukla baskı gruplarınca verilen bilgilerin, duygusal bir sunum içinde olduğu ve doğal olarak tarafsız olamadığı bilinmelidir. İkinci ölçüt, baskı

gruplarının değiştirmek istedikleri halk değerlerinin tahmin edilmesi ile ilgilidir. Örneğin, ABD’de zencilerin ikinci sınıf vatandaş olduklarına inanan ve bunları okullarda istemeyen gruplar olduğu gibi bunlara karşı oluşmuş gruplar da vardır. Burada unutulmaması gereken önemli konu eğitimin, böyle karşıt görüşlü iki grup da dahil daha pek çok grubu içine alan geniş halk kitlesi tarafından finanse ediliyor olmasıdır. Üçüncü ölçüt, baskı grubunun hedeflediği eğitimin kalitesidir. Genel olarak kaliteli eğitim, okulların, her bir bireyin açık fikirlilikle öğrenmesini, bilgisini artırmak için özgür olmasını ve sınırsız bilgi alışverişi yapabilmesini sağlamasıdır. Fikir aşıl原因 bir baskı grubunun, genellikle geleneksel yöntem ve içerikte ısrar ettiği, fikirlerin ve bilginin gelişmesine engel olduğu bilinmelidir (Akt: Clouse, 1971,120).

ABD’deki politik sistemde okul yöneticileri ve eğitimle ilgili diğer sorumluluk sahibi toplulukların liderlerinin, oldukça çok sayıdaki baskı grubuyla yüz yüze gelerek onların isteklerini dinlemek, yasal rollerini tanımak, demokratik ve yapıcı bir şekilde onlarla anlaşmak gibi görevleri yerine getirmek zorunda oldukları söylenebilir.

ABD’de, devlet okullarına ilgilerini yöneltten baskı grupları genellikle ırk, politika ve dinle ilgili konularda çalışmaktadırlar. Irkla ilgili olan baskı gruplarının çoğu da zencilerle ilgili değişimlere odaklanmıştır. Bu grupların en büyük başarıları, beyaz ırktan olmayanların terfileri için kurulmuş olan Ulusal Birlik adındaki baskı grubunun çalışmaları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Grubun 1950’lerde temel amacı, ayrılmış okulları yürürlükten kaldırmak olmuştur ve 1970’lerde güney eyaletlerindeki 2700 okul bölgesinin yüzde 97’si birleştirilmiştir (Clouse, 1971, 120). Bu durum, baskı gruplarının amaçlarını gerçekleştirmek için oldukça uzun sayılabilecek bir süre çabalayabildiğini göstermektedir.

Baskı gruplarının etkinliğine göre, eğitim uygulamalarında bir dönem belli bir politik görüş baskınken ardından bu görüşe zıt başka bir görüşün baskın duruma gelebildiği ve eğitimi etkilediği söylenebilir.

Harold (1971), ABD’de bir dönem, sağ kanat baskı gruplarının etkili

olduğunu ardından 1940'larda yapılan ders kitabı incelemelerinin de ortaya çıkardığı gibi Marksizm'in desteklendiğini ve öğrencilere benimsetilmek istendiğini belirtmiştir. Araştırmacı, Amerikan gençlerinin beyinlerinin yıkandığını kanıtlamaya çalışmış; Marksizm'in hakim olduğu dönemde, sağ kanat baskı gruplarınca bir karşı saldırı planı hazırlandığını, ders kitaplarının yurt severlik, rekabet, bireysellik ve Amerikan kahramanlarının vurgusu, bayrak sevgisi ve bağlılık yemini konusunda yeniden gözden geçirilmesi için çok kuvvetli baskılar yaptıklarını belirtmiştir. Pek çok eğitimci, gerçeklerin çarpıtıldığını düşündüğü, komünizm ile sosyalizm arasındaki farkı belirsiz bulduğu için iki görüşü de doğru bulmamaktadır (Akt: Clouse, 1971,121).

Eğitim sistemini oluşturan okulların, baskı gruplarını demokratik bir gereklilik olarak karar verme sürecine katmaları, aynı zamanda okulun varlığını koruması açısından da bir zorunluluk olarak düşünülmektedir. Okullara öneriler sunan Morris (1992, 6-7), bu grupları karar verme sürecine katmanın en uygun yolunun okul birlikleri oluşturmak olduğunu ileri sürmektedir ayrıca oluşturulan bu birliklerin strateji geliştirmelerine yardımcı olabilecek bir takım önerilerde de bulunmaktadır. Aşağıda bu önerilerden bazıları yer almaktadır:

- 1) Eğitim materyallerini ve müfredatlarını belirlemede bir politika saptamak gerekir. Bu politikaların iyi tanımlanmış, güncel ve kamuya uygulanabilir olmasına dikkat edilmelidir.
- 2) Konusunda yetkin ve profesyonel müfredat uzmanlarının yanı sıra toplumun farklı kesimlerinin (muhafazakarlar ya da liberal görüşlüler) de içinde olabileceği, halk danışma komitelerinin oluşturulması, eğitim birliği sağlanması noktasında bir koalisyon oluşmasına yardımcı olabilir.
- 3) Önerilen müfredat hakkında yazılı kamu düşünceleri, toplum içerisindeki özel ilgi gruplarının tutumları hakkında bilgi sağlayacak hem de eğitim süreçleri ve materyallerine karşı örgütlenmiş karşıtlıklar hakkında bilgi verecektir.
- 4) Okullar, halk kütüphaneleri ve diğer kamu alanlarına yönelik, kamu düşüncelerini ifade eden materyallerin belirlenmesi, iki

yönlü bir amaca hizmet edecektir: kamusal düşüncelerin sürece katılımına bir olanak sağlamak ve bunun yanı sıra, eğitim müfredatlarına ve materyallerine ilişkin fark edilmeyen içeriklerin, vatandaşlar tarafından daha sonra yeniden ele alınması olanağı sunmaktır.

- 5) Kurul toplantılarına zarar vermeye yönelik beklenmedik olaylara karşı uyanık olmak gerekir. Bu tür olaylarda tartışmaya girerek zaman harcanmaması önemlidir ancak herkese eşit söz hakkıyla birlikte kendini ifade etme şansı da verilmelidir.
- 6) Böyle bir olayla karşılaşıldığında, savunmaya yönelmeden, dinlemeye çalışmak en uygun yoldur. Serin kanlılık korunmalı ve sorunun kaynağı bulunmaya çalışılmalıdır.

Baskı gruplarının, üyeleri aracılığıyla okulları etkilemek istedikleri, bu üyelerin okullarda düzenlenen toplantıları, isteklerini dile getirmek için fırsat olarak algıladıkları ve toplantıların, amaçlarına ulaşmasına engel olabilecekleri düşünülmektedir. Boston (1994, 39-40), okul kurul toplantılarında baskı grubu üyelerinin engellemelerini önlemek için bazı öneriler sunmuştur. Bu önerilerden bazıları aşağıdadır:

- 1) Magazin ve medyayı takip ederek, eğitim kurumlarına müdahale edebilecek grupların ya da örgütlerin takibi önemlidir. Okul kurul üyeleri ile sürekli iletişim halinde olmak, gelişmeleri takip etme olanağı sağlayacaktır. Bu konularda sıkıntı yaşandığında diğer okul kurulları ile bu konuda neler yaptıkları ile ilgili görüş alışverişinde bulunmak gerekir.
- 2) Grupların ya da örgütlerin stratejilerini araştırmak gerekir. Bazen yasal toplantı veya görüşmeler bu gruplar tarafından kesilebilir.
- 3) Kurulda, lider nitelikleri gözlenen üyelere hoşgörü tanınmamalıdır, çünkü kurul bir takım çalışması gerektirir.
- 4) Unutulmaması gereken önemli bir diğer nokta da, çatışmanın artması durumunda bundan öğrenciler, öğretmenler ve kurul üyeleri dahil herkesin etkileneceğidir. Öğretmenlerle, yöneticilerle ve diğer okul çalışanları ile bağlantıların, işbirliğinin ve desteğin

her zaman sürdürülmesi gerekir.

Clouse (1971, 121), baskı gruplarına bir öneride bulunur ve baskı gruplarının, içinde buldukları toplumun değer yargılarını iyi bilmeleri gerektiğini, aksi halde bekledikleri değişimin geniş kapsamlı gerçekleşemeyeceğini ifade eder. Fakat bu oldukça zordur çünkü değerler konusu çok geniş kapsamlıdır ve pek çok karmaşık konuyu içermektedir. Kamuoyu araştırmalarına göre, farklı etnik kökenden oluşan karma toplumlarda konuyla ilgili duyguların belirlenebilmesi için çok yönlü araştırmaların yapılması gerekir.

Baskı grupları hakkında bilinmesi gerekenlerden biri bu grupların hareketlerinin bölgesel (yerel) mi yoksa genel (ulusal) mi olduğudur. Araştırmalar, okulun durumu ile ilgili problem çözme konusunda, bölgesel örgütlerle işbirliği olanağının ulusal örgütlerden daha fazla olduğunu çünkü ulusal örgütlerin işbirliğine daha az yatkın olduğunu göstermektedir (Boston, 1994, 38).

Eğitimle ilgili baskı gruplarının bir ayağını oluşturan iş dünyasıyla okullar arasındaki işbirliğinin sağlıklı yürütülmesi açısından, okullara bu konuda bilgi verebilecek pek çok kaynak olduğu söylenebilir. My Kleby (1987), iş dünyası ile işbirliği sürecini başlatacak olan okullar için öneride bulunmuştur. Bu öneri, şu basamakları içermektedir (Akt: Bass, 1990):

- 1) İş birliğinde uzun dönemli planlar yapma,
- 2) Her iki tarafın çıkarlarını netleştirme,
- 3) Hedefleri belirleme,
- 4) Okul yönetimine fikir verebilecek ilgi gruplarını belirleme,
- 5) Fikirleri sık sık gözden geçirme,
- 6) Katılımcıların yapması gerekenler konusunda gerekli hassasiyeti ve esnekliği gösterme,
- 7) Sürekli ve merkezi bir iletişim sağlama,
- 8) İşleri dengede tutmak için belli bir izleme ve değerlendirme yapma,
- 9) Birlikte çalışacak iş dünyası ve yetkililerini ve eğitimcilerini

eğitme,

- 10)İstenilenin ne olduğunu açıklamak ve öğretmenlerin iş dünyası gönüllüleri ile ortak ders planlamalarını sağlama,
- 11)Ayrıntılar üzerinde çalışacak takımlar oluşturma,
- 12)Öğretmen ve öğrencilerin iş dünyasını ziyaret etmelerini sağlama.

Okul iş dünyası işbirliğinde, 2001'de Coca-Cola Şirketinin, eğitimcilerle birlikte kurduğu, şirket-okul işbirliği konseyi (Corporate & School Partnerships) tarafından oluşturulmuş ilkeler de kullanılabilir. Bu ilkelerin, aileleri ve eğitimcileri, öğrencilerin içecek seçimlerini sorumluluk duygusuyla nasıl yapmaları gerektiği konusunda bilinçlendirmek için düzenlendiği ve ilkelerin, okulların ve okul bölgelerinin en üst düzeyde fayda sağlamalarında yardımcı olurken, toplumların gereksinimlerini de karşılamak için oluşturulduğu bildirilmiştir. Bu ilkeler aşağıdadır (Ho, 2005):

- 1) Etkinlikler, eğitim ve öğretimin amacına uygun olarak okulca istenir.
- 2) Okullar ve okul bölgeleri için para kaynağı sağlayacak içecek satışına izin verilmelidir.
- 3) Okullar istedikleri içecekleri satma hakkına sahip olmaya devam edeceklerdir.
- 4) İçecek şirketleri öğrencilerin iyiliğini sağlamaya devam etmeli, sağlıklı ve aktif hayat tarzını desteklemelidir.
- 5) Bütün bunlar, öğrencilere yönelik, fiziksel etkinlik, akademik ve beslenme eğitimine dayalı kişisel gelişim ve eğitim programları aracılığı ile yapılmaktadır.
- 6) Okullar ve toplum liderleri, içecek şirketlerinin ve ürünlerinin logo ve işaretlerinin nerede ve nasıl kullanılacağını belirlemelidir. Logolar ve diğer işaretler ders kitaplarında program materyallerinde ve kitap kapaklarında kullanılmamalıdır.
- 7) Puan tahtalarında (scoreboard), soğutucularda, öğrenci yayınlarında ve eğitimsel etkinlikleri geliştiren materyallerde, sağlık ve beslenme eğitimi okul dışı etkinlikleri fiziksel etkinlikleri ve atletik spor etkinliklerini geliştiren materyallerde rahatlıkla

kullanılabilir, soğutucular gibi.

- 8) İlkokullarda (1-5. sınıflar) içecek olarak öğrencilere %100 meyve suyu, süt veya süt içeren ürünler ve su satılmalıdır.
- 9) Gazlı içecekler (carbonated drink), sadece öğretmenler odasında ve okul sonrasında halkın kullanabildiği makinelerde bulunabilir. Ortaokul ve liselerde, saf meyve suları, sütlü ürünler, su ve çaylar satılabilir. Sadece paralı gıda makinelerinde (vending machine), bunların yanında gazlı içecekler satılabilir.

Okul olanaklarından kütüphaneler, baskı grupları ile okullar arasında sanal bir köprü oluşturarak iletişim kurulması açısından önemlidir. Yirmi birinci yüzyılda kütüphaneler, bilişim sistemlerine dönüştürülmeye başlamıştır, böylece bilgiye en ucuz, en kolay ve en elverişli şekilde ulaşılmaktadır. Öğrenmenin büyük oranda okumaya dayalı olduğu, yaratıcılığın okumayla geliştiği, öğrencilerin kitap alma olanaklarının çok kısıtlı olduğu eğitim sistemlerinde kütüphane açmak en ucuz yollardan biridir. Bir okulun kütüphanesi öğrencilerin en az % 10'unu alabilecek büyüklükte olmalıdır. (Başaran, 2000, 206-207).

Kütüphanelerin fiziki kapasitelerinin uygun olması öğrencileri oluşabilecek zararlardan korumayacaktır. Oregon Üniversitesi, Eğitimde İleri Teknolojiler Merkezi Yöneticisi Willard (2000)'a göre, öğrenciler, teknoloji kullanmalarıyla (zellikle internet kullanımı) bir çok firmanın hedef kitlesi haline gelmiştir; internet ortamında kişisel bilgilerinin paylaşımı teşvik edilmektedir ve bu sayede elde edilen bilgiler diğer öğrencilerin yönlendirilmesinde kaynaklık etmekle pazarın gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle, 13 yaşındaki çocukların internet ortamında kişisel haklarının korunmasına yönelik bir proje hazırlanmalı; öğretmenlerin, öğrencilerine seçtikleri web sitelerinin uygunluğu ve kalitesi zmlenerek bir önem alınmalıdır.

Araştırmacıya göre, ğretmen, ğrencilerinin internet kullanımına yönelik bir dizi soru sormalıdır ve gerekli uyarıları mutlaka yapmalıdır. Bu sorular; "ğrenciler internet kullanırken, dolaylı veya dolaysız olarak öğrenciler

hakkında elde edilebilecek bilgiler nelerdir?”, “öğrencilerden elde edilen bu bilgilerin amacı nedir?”, “öğrencilerin güvenli bir şekilde internet kullanmalarını sağlayacak güvenlik önlemleri nelerdir?” ve “internet reklamcılığı ile toplanan bilgiler arasında nasıl bir ilişki vardır” şeklindedir. Eğitimciler bu şekilde davranmakla özellikle çıkar amaçlı baskı gruplarının, öğrencileri çıkarları doğrultusunda kullanmasına engel olacaktır.

Türkiye’deki İlgili Araştırmalar

Türkiye’de baskı gruplarıyla ilgili araştırmalar incelendiğinde yok denecek kadar az sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Bu az sayıdaki araştırma da çoğunlukla Sosyoloji ve Siyasal Bilimler alanında yapılmış araştırmalardır.

Kamu yönetimi alanında, Canbilen (1993)’in yaptığı araştırmada, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD)’nin, Türkiye’de yönetimi etkilemede en güçlü baskı grupları oldukları belirlenmiştir.

Sosyal bilimler alanındaki önemli araştırmalardan biri Zoraloğlu (1992) tarafından yapılmıştır. Araştırmacı bu araştırmada, okul yönetimine yansıtılmakta olan çevresel istemlerin ve bunlar karşısındaki yönetici davranışlarının saptanmasıyla okul-çevre ilişkilerini ortaya koymaya çalışmıştır. Çakır (1998), 1980 sonrasında, işçi sendikalarının niteliğinin değiştiğini, bir baskı grubu olma niteliğini yitirmeye başladığını belirlemiştir, Düzenli (2001), orduyu baskı grubu yapan özellikleri araştırmıştır, Demir (1998), rant kollama kuramını açıklamış ve rant kollama sürecinde baskı gruplarının yerini araştırmıştır, Kandil (1997), bir baskı grubu olan Mimarlar Odası’nın kentsel katılımını araştırmıştır, Ker (1995), baskı gruplarının, Dünya’da ve Türkiye’de, lobicilik faaliyetleri ve halkla ilişkiler açısından önemini araştırmıştır, Coşar (1996), baskı gruplarının etkileme yöntemlerini araştırmıştır, Uluç (1999), Türkiye’de siyasal iktidarı etkileyen bir baskı grubu olarak medyayı araştırmıştır, Aslan (1996) da, baskı gruplarının gelişim

süreçlerini ve Türkiye’de baskı gruplarının yerini araştırmıştır.

Orta Doğu ve İslam Ülkeleri, sosyoloji ve antropoloji alanında, Gözel (1998), demokratik bir ülke olan Türkiye’de baskı gruplarının yerini araştırmıştır.

Eğitim bilimleri alanındaki araştırmalardan biri, Gemici (2002) tarafından yapılmış olan, “Eğitim Sendikalarının Okul Geliştirme Sürecine Etkileri” adlı araştırmadır. Bu araştırmada, eğitim sendikalarının, Türkiye’deki eğitim politikalarından, okul geliştirme süreçlerine kadar pek çok alanda etkili olduğu belirtilmiştir.

ABD’de, baskı gruplarının, öğrencilerin sağlığıyla en az aileleri kadar yakından ilgilendiği ve bu konuda bir çok baskı grubunun bir araya gelerek çeşitli çalışmalar yaptıkları birinci bölümde açıklanmıştı. Türkiye’de, öğrenci sağlığı konusunda, ABD’deki gibi çok sayıda ve geniş çaplı araştırmalar yapıldığı söylenemeyeceği gibi baskı grupları ve üstelik ailelerin dahi bu konuda gereken ilgiyi göstermediği düşünülmektedir. Öğrencilerin, beslenme saatlerinin dışında okulda kaldıkları süre boyunca içtikleri ve yedikleri gıdalar, bunların sağlığa uygunluğu, kantinlerin beslenmedeki rolü ve öğrencilerin kantin harcamalarının boyutu, yapılan denetimlerde nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi konularda Türkiyede yapılmış her hangi bir araştırmaya bulgusuna rastlanılmamıştır. Konuyla ilgili belki de tek araştırma, Özen tarafından 2005 yılında öğrenci sağlığı konusunda yapılmış araştırmadır. Bu araştırmada beslenme saatlerinde öğrencilerin ne yiyeceğine çoğunlukla ailelerinin karar verdiği, çok az okulda, okul yönetiminin, öğrencilerin beslenme saatlerinde ne yiyeceğine bir diyetisyene başvurarak karar verdiği sonucu bulunmuştur. Araştırmadaki ilgili bir diğer sonuç da okul kantinlerinin çoğunun, çalışanlarının sağlık kontrolleri de yapılarak denetlendiğidir.

Konuyla ilgili eğitim bilimleri alanında yapılmış olan diğer araştırmaların neredeyse tamamında okul-çevre ilişkileri, okul-aile ilişkileri ile sınırlandırılmış, diğer baskı gruplarından bahsedilmemiştir.

Balcı (2002, 233-234), Türkiye’deki ilköğretim okullarının, etkili okulun

özelliklerine ne derece sahip olduğunu belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında, etkili okul faktörleri içinde genelde en az gerçekleşme olanağı bulunan faktörün veliler boyutuyla ilgili olduğunu bulmuştur. Araştırmacıya göre bu bulgulardan, Türk eğitim sisteminde okul-çevre dolayısıyla okul-veli ilişkilerinin pek sağlıklı olmadığı gibi bir izlenim elde edilebilir.

Dikkat çeken araştırmalardan biri de Şişman (1986) tarafından yapılmıştır. Araştırmacı orta dereceli okullarda okul-aile birliği çalışmalarını değerlendirdiği araştırmasında, okul sisteminin çevresinde onu etkilemek isteyen gruplar arasında ailenin önemli bir yere sahip olduğunu ve yine ailenin, okul ile ilişkisinin daha yakından ve işbirlikçi olduğunu belirtmektedir.

Ailenin okul ile yakın ve işbirlikçi özellikleri onun diğer baskı gruplarından ayrı düşünülmesini gerekli kıldığından dolayı bu araştırmada da okulu etkilemek isteyen çevresel bir baskı grubu niteliği taşımasına rağmen aile ayrı tutulmuş ve çevresel baskı grubu tanımı içine dahil edilmemiştir.

Eğitim Bilimleri alanında çevresel baskı grupları ile doğrudan ilgili olarak yapılan belki de ilk ve tek çalışma doktora düzeyinde, Gül (1998) tarafından yapılmış olan, “Çevresel Baskı Gruplarının Okulun Yönetmel ve Eğitsel İşleyişine Etkisi (Kocaeli-İzmit Örneği)” adındaki araştırmadır. Bu araştırmada, çevresel baskı gruplarının, okulun yönetmel ve eğitsel işleyişine etkileri belirlenmeye çalışılırken, öğretmenlerin ve yöneticilerin konuya ilişkin görüşleri alınmış, algı ve beklenti düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın bulguları aşağıda sıralanmıştır:

- 1) Araştırmada yönetici ve öğretmenlerin hem algı hem de beklenti düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu; çevresel baskı gruplarının genel, yönetmel ve eğitsel boyutlardaki etkilerine ilişkin yöneticilerin, hem algı hem de beklenti düzeylerinin öğretmenlerden genel olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 2) Öğretmen ve yönetici algılarına göre, okulun yönetmel işleyiş boyutuna en çok etkiyi siyasi parti örgütlerinin, eğitsel işleyiş boyutuna en çok etkiyi öğrencilerin, genel işleyiş boyutuna ise en

çok etkiyi velilerin yaptığı; her üç boyutta da en az etkiyi ise ticaret ve sanayi kuruluşlarının yaptığı bulunmuştur.

- 3) Öğretmen ve yöneticilerin, okulun yönetsel işleyiş boyutuna en çok etkiyi öğrenci ve velilerin, eğitsel işleyiş boyutuna en çok etkiyi öğrencilerin, genel işleyiş boyutuna en çok etkiyi velilerin; her üç boyuta da en az etkiyi dinsel örgütlerin yapması gerektiği düşüncesini paylaştıkları belirlenmiştir.
- 4) Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin çevresel baskı gruplarının okulun yönetsel ve eğitsel işleyiş boyutları üzerindeki etkilerine ilişkin algı ve beklentileri arasında; cinsiyet, kıdem, mezun olunan fakülte ya da yüksek okul, branş, okulun bulunduğu ilde oturma süresi ve okul kademelerine göre anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur.

Türkiye’de, eğitimle ilgili pek çok konuda baskı gruplarının etkinliklerine gereksinim olduğu gibi ilgililerin bu konudaki her türlü bilgi gereksinimini giderecek bilimsel çalışmalara da gereksinim olduğu açıktır.

Türkiye’de Baskı Grupları İle İlgili Hukuksal Düzenlemeler

Türkiye’deki çevresel baskı gruplarının okullardaki etkinliklerinin tamamına ilişkin doğrudan bir yasal düzenleme yoktur. Bu konudaki mevzuat incelendiğinde, ilgili birkaç yönetmelik olduğu görülmektedir. Bu yönetmeliklerden biri 13.1.2005 Tarih ve 25699 Sayılı Resmi Gazete’de yer alan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği’dir. Bu yönetmeliğin ilk maddesinde, yönetmeliğin amacı, şu şekilde açıklanmıştır:

Resmi, özel ilköğretim ve orta öğretimde ders programlarının yanında öğrencide kendine öz güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları ve beceriler oluşturmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ile toplum hizmeti çalışmalarıyla ilgili iş ve terimleri düzenlemek (Madde.1).

Öğrencilerin, okul içinde ve dışında yapacağı çalışma esaslarını düzenleyen yönetmeliğin 6. maddesinde belirtilen ilkeler arasında, sosyal

etkinliklerde resmi, özel sivil toplum kurum ve kuruluşlarıyla öğrenci ve veli işbirliğinin sağlanmasına özen gösterilmesi konusunda bir ilke bulunmaktadır.

Bir diğer yasal düzenleme, 1.5.1999 Tarih ve 2500 Sayılı MEB Okulî Beden Eğitimi, Spor, İzcilik ve Koruyucu Sağlık Eğitimi Etkinliklerine İlişkin Sponsorluk Yönergesi'dir. Yönetmeliğin amacı:

MEB Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi ile Sağlık İşleri Dairesi Başkanlıklarının çalışma programlarına bağlı olarak düzenlenecek etkinliklerin sponsorluğuna ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir (Madde.1).

Sponsorluk, için baş vuranları kimlerin değerlendireceği, başvuru zamanı, planlamalar ve sponsorlarda aranan şartlar ise şöyledir:

Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, ve MEM'ler sponsor katkısıyla gerçekleştirecekleri etkinlikleri her yıl Ocak ayı sonuna kadar plânlarlar. Yapılan plânlamada etkinliğin tanımı, amaçları, süresi, yeri, aşamaları, tahmini bütçesi ve bunun gibi gerekli bilgilere yer verilir. Plânlanan etkinlikler ilgili Daire Başkanlığı tarafından Bakanlık Makamının onayına sunulur. Onaydan sonra etkinlikler ve sponsorluk koşulları Bakanlıkça uygun görülen şekilde duyurulur. Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek ya da tüzel kişiliklerin sponsorluk başvuruları Okulî Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı veya Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı tarafından değerlendirilir. Değerlendirmede, sponsorun yaptığı hizmetlerin toplumun sağlığı, sosyal ve kültürel yapısı üzerindeki etkileri gözetilir, gerektiğinde araştırılır. İyi şöhret sahibi olmayanlar ile siyasî parti ve yan kuruluşlarının sponsorluk yapmasına izin verilmez. Belirlenen sponsor, gerekçeli olarak Bakanlık Onayına sunulur, görev ve sorumluluklar protokole bağlanır (Madde.7).

Sponsorların katkıda bulunabilecekleri etkinlikler ise şöyle belirtilmiştir:

Sponsorlar, Bakanlıkça uygun görülen her türlü beden eğitimi, spor, izcilik, kampçılık, sağlık eğitimi, kültür ve sanat etkinlikleri, tören ve kutlamalar ile bu etkinliklere ilişkin tesisler ve sağlık eğitim merkezlerinin donatım, bakım ve küçük onarımlarının yaptırılması vb. konularda sponsorluk yapabilirler (Madde.8).

Bakanlığın sorumlulukları ise şöyle belirtilmiştir:

Okuli Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı ve Sağlık İşleri Dairesi Başkanlıkları veya İl MEM ile imzalanan protokolde belirlenen tanıtım ve reklamlar yapılır. Yapılacak reklamlarda önce etkinliklerin, daha sonra da sponsorun kanun, tüzük, yönetmelik ve genel ahlk kurallarına uygun reklamlarına yer verilir. Sigara, iki ve sağlığa zararlı diğer maddeleri tanıtan, bu maddelere özendiren, kişisel propaganda ve siyasî amaçlı reklm yapılamaz. Değişik reklm kampanyaları sponsor ile Okuli Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı, Sağlık İşleri Dairesi veya MEM'in iş birliğinde geliştirilir (Madde.9).

Yapılan etkinliklerde, “sponsorların protokol koşullarına uymamaları durumunda, protokol Bakanlık Onayı ile feshedilir ve sponsorluk hakları ortadan kaldırılır” (Madde 10).

Araştırmayla ilgili olduğu düşünülen bir başka yasal düzenleme 2.4.1993 Tarih ve 21540 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Kurumlara Ait Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği'dir. Bu yönetmeliğin 5. Maddesinde, okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim okulları, pratik kız sanat okulları, halk eğitim merkezleri ve mesleki eğitim merkezleri, milli eğitim müdürünün teklifi ile valilikçe, bu sayılanların dışında kalan kurumlar ise Bakanlıkça açılır denilmektedir.

Yönetmeliğin 7. Maddesinde, Bakanlığa bağlı her derece ve türdeki resmi ve özel ğretim kurumlarına verilecek adlarla ilgili özellikler belirtilmiştir:

Kurumun amacına, seviyesine, bulunduğu çevrenin özelliğine ve şartlarına uygun olması, belli bir anlam taşıması, Milli Eğitimin temel amaçlarına aykırı düşmemesi ve Türkçe olması gerekir (Madde.7).

Belli miktarda katkı sağladıklarına karar verilenlerin ise adlarının belirtildiği bir plaket, okulun girişinde uygun bir yere asılır. Ayrıca okulun ek derslik, kütüphane, laboratuvar, işlik ve benzeri bölümlerinin yapımını ve donatımını sağlayanların adları da bu bölümlere verilir (Madde.11).

12. Madde'de ise “eşitli eğitim kademelerinde ğretmen ve yönetici olarak çalışmış ve üstün başarı sağlamış, çevrede olumlu izler bırakmış olanların adlarının” da verilebileceği yer almaktadır. 13. Maddede de “görevinin gereği olarak hizmet edenlerle halen görevlerine devam edenlerin

isimlerinin” verilemeyeceği belirtilmektedir.

Baskı gruplarının okulla işbirliği yapmasını teşvik edeceği düşünülen bir yönetmelik de 7.1 1997 Tarih ve 22870 Sayılı MEB Gençlik ve İzcilik Eğitim Tesisleri Yönetmeliği’dir. Baskı grubu, okul yönetimini ikna etmek koşuluyla, resmi izin almaya gerek kalmaksızın, devlete ait büyük mekanları, okulun adıyla etkinlik düzenlemek için kullanabilmektedir. Yönetmeliğin ilgili maddeleri şu şekildedir:

Tesisler, yıllık faaliyet programı dışındaki kalan zamanlarda; Bakanlığa bağlı resmi ve özel okullarda öğrenim gören öğrencilere, yüksek okul ve üniversite öğrencilerine, gençlik ve izcilik liderlerine, dernek ve spor kulüplerine, Bakanlık ve Merkez taşra teşkilâtı mensuplarına, öğretmenlere, kamu kurum ve kuruluş mensuplarına tahsis edilebilir. Tahsis için gerekli başvuru, tesisin bulunduğu İl MEM’e yapılır. İl MEM, Valilik ve Daire Başkanlığı ile koordineyi sağladıktan ve Valilik onayını aldıktan sonra tahsisi yapar. Ayrıca Daire Başkanlığınca hazırlanan İç Hizmet Talimatına uymakla yükümlüdürler (Madde 19).

Tesislerde, yıllık faaliyet programı dışında kalan zamanın içinde 19. maddeye göre yapılacak tahsislerden alınacak ücretler, mali yıl başında Bakanlıkça tespit edilir. Bu hususta alınan Makam Oluru, tesis müdürlüklerine bildirilir (Madde 20).

Bir başka yönetmelik, 17.9.1986 Tarih ve 10942 Sayılı Okul; Kreş, Spor, Yurt ve Sağlık Tesisleri ile Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Bulunan Kurum ve Kuruluşlara Yapılacak Bağış ve Yardımlar Hakkında Yönetmelik’tir. Baskı gruplarını teşvik edebileceği düşünülen yönetmelik okullara yapılan bağışlarla ilgilidir ve bağış yapanlara vergi indirimini getiren maddesi şöyledir:

Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan kurum ve kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımların tamamı gelir vergisi mükelleflerince yıllık beyanname ile bildirilen gelirlerden indirilebilir, kurumlar vergisi mükelleflerince ise gider olarak yazılabilir. Yapılan bağışlar, bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetleri dışında başka bir amaçla kullanılamaz. Amaç dışı kullanıldığının tespiti halinde, Maliye ve Gümrük Bakanlığı bu kurum ve kuruluşların vergi muafılığının kaldırılmasını Bakanlar Kurulundan talep eder (Madde.3).

MEB Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nde de baskı gruplarını ilgilendiren hükümler yer almaktadır. Yönetmelikte birliğin kuruluş amacı şu şekilde açıklanmaktadır:

Birlik, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi imkanlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddi katkı sağlamak üzere kurulur. Birlik kurulduğu okulun adını alır (Madde 5).

Okul-aile birliğinin görev ve yetkilerinden baskı grupları ve okulun işbirliğiyle ilgili olduğu düşünölenler aşağıdadır:

c) Kurs ve sınavlar, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri etkinlikler de okul yönetimi ile iş birliği yapmak. d) Özel eğitim gerektiren öğrenciler için ek eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesini ve desteklenmesini sağlamak. f) Eğitim öğretim faaliyetleri dışındaki zamanlarda okulun derslik, spor salonu, kütüphane, laboratuvar ve atölyeleri gibi eğitim ortamlarının, kamu yararı doğrultusunda kullanılmasını sağlamak. k) Okula yapılan ayni ve nakdi bağışları kabul ederek kayıtlarını tutmak; sosyal, kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenlemek; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işlettirmek veya işletmek. n) Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmak (Madde 6).

Okul-aile birliğinin gelir elde edebileceği yerlerle ilgili bilgiler ise şu şekilde açıklanmıştır:

Resmî okullarda birliğin gelirleri; a) Ayni ve nakdi bağışlardan, b) Okulların bünyesindeki kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işletme gelirlerinden, c) Sosyal, kültürel, sportif, kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirlerden, d) Diğer gelirlerden oluşur (Madde 15).

Okul-aile birliğinin yapamayacağı işler konusunda da "birlikler, milli eğitim mevzuatına aykırı çalışmalar ile siyasi faaliyet ve kişilere çıkar sağlayıcı iş ve işlemler yapamaz" (Madde 21) hükmü yer almaktadır.

Türkiye'deki ekonomik yapının istenen gelişmişliğe ulaşamamasının baskısı ve etkisi, eğitim sisteminin üstünde bütün ağırlığı ile duyulmaktadır.

Özellikle yoksul bölge okulları, nitelik ve nicelik açısından oldukça geridedir (Başaran, 1989, 158-159). Türkiye’de çevresel baskı gruplarının okullardaki etkinliklerine ilişkin doğrudan bir yasal düzenleme olmasa da ilgili diğer yasaların çeşitli etkinliklerin düzenlenmesini olanaklı kıldığı söylenebilir. Okulların içinde bulunulan ekonomik durum nedeniyle her türlü katkıya açık durumda olmaları ve buna zemin hazırlayan mevcut yasalar birlikte düşünüldüğünde, baskı gruplarının okullarda rahatlıkla çeşitli etkinlikler düzenleyebilmiş olduğu söylenebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama tekniği ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Ankara'daki ilköğretim okullarında çevresel baskı gruplarının hangi etkinlikleri düzenledikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için araştırma "tarama" türündedir. Çevresel baskı gruplarının Ankara'daki ilköğretim okullarında düzenledikleri etkinliklerin genel bir çerçevesini oluşturmak için bir taraftan alan yazın taraması yapılırken, diğer taraftan nitel araştırma yöntemlerinden sırasıyla doküman incelemesi ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için MEB'den izin belgesi alınmıştır. Belge Ek-1'de yer almaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmada, okul yöneticilerinden, baskı grubu liderlerinden ve MEB Personelinden oluşan üç çalışma grubu kullanılmıştır.

Araştırmada amaç "belirli bir evrene sağlam genellemeler yapmak değil, evrende olması olası çeşitlilik, zenginlik, farklılık ve aykırılıkları araştırmaya dahil ederek bütüncül bir resim elde etmek" (Goetz ve LeCompte, 1984, Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2004, 82) olduğundan, birinci çalışma grubu bu amaca hizmet edecek şekilde, "Amaçlı Örneklem Yöntemleri" içerisinde anılan birden fazla örneklem yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur.

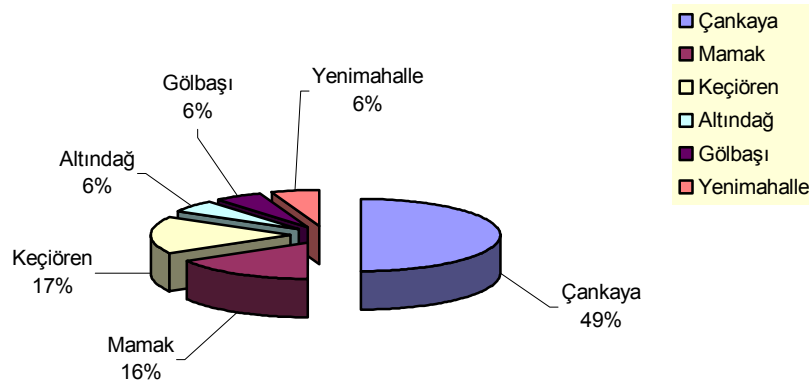
İlk olarak Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM)'nce hazırlanmış

olan Okul Adres Telefon Rehberi (2005), kitapçılarından yararlanarak öncelikle kolay ulaşılabileceği düşünülen bir kaç okul belirlenmiştir. Çalışma grubunun bu şekilde seçimine “Kolay Ulaşılabilir Durum Örnekleme” denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, 88-89). Resmi okullara karşılık, bazı özel okullar, kent merkezindeki okullara karşılık ulaşımı güç olan hatta her hangi bir toplu taşıma aracının dahi gitmediği, ancak özel araçlarla gidilebilen okullar seçilmiştir. Bu şekildeki seçime de “Aşırı veya Aykırı Durum Örnekleme” denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, 83). Ayrıca okullar Ankara'nın kırsal kesiminden ve kent merkezinden seçilmiştir. Bu şekillerde çalışma grubu oluşturulmasına, “Maksimum Çeşitlilik Örnekleme” denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, 83-84). Bazı okul yöneticilerine, görüşme sonrasında araştırmayı zenginleştireceğini düşündükleri ve araştırmaya katılmayı kabul edebilecek başka yöneticiler olup olmadığı sorulmuştur. Bazı okullara da bu yöneticilerin yönlendirmesi ile gidilmiştir. Bu şekilde çalışma grubu oluşturulmasına da “Kartopu (Zincirleme) Örnekleme” denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004, 86-87).

Okul yöneticilerinden oluşan çalışma grubunun oluşturulmasında bazı güçlüklerle karşılaşmıştır. Okul yöneticilerinden randevular genellikle okula gidilerek alınmıştır. Araştırmaya katılması için teklif götürülen okul yöneticilerinden üçü vakitsizlik nedeniyle görüşmeyi reddetmiştir. Bir okul yöneticisi ses kaydına izin vermediği gibi görüşme yapmayı da kabul etmemiş sadece formu doldurabileceğini söylemiştir, iki kez hatırlatma yapılmasına rağmen kendisinden herhangi bir veri alınamamıştır. Bir başka okul yöneticisi görüşmeyi önce kabul etmiş, formu detaylı inceledikten sonra görüşmek istemediğini dile getirmiştir. Araştırmacı tarafından davranışının nedeni sorulduğunda ise “nedenini açıklarsam sorularınızı da cevaplandırmış sayılırım” şeklinde cevap alınmıştır. Bir başka okul yöneticisi ile görüşme yapmak üzere okula gidildiğinde randevu almak için dahi randevu alınması gerektiği söylenmiş ve bunun üzerine araştırmacı bu okul yöneticisi ile görüşme yapmaktan vazgeçmiştir benzer özellikleri olduğunu düşündüğü başka bir okul seçmiştir.

Okul yöneticilerinden oluşan çalışma grubunun oluşumunda etkili bir

başka durum daha vardır ki o da görüşme yapmak üzere yanına gidilen okul yöneticilerinin bazılarının okullarına yeni atanmış olmalarıdır. Bir okul müdürünün, bir okulda beş yıldan daha uzun bir süre çalışamayacağını bildiren yeni yasa bağlamında 5 okul yöneticisi sorulara bir önceki okulunu baz alarak cevap vermiştir. Dolayısıyla, örneğin, araştırmacının Altındağ İlçesi'nden seçtiği bir okul yöneticisi daha önce Çankaya İlçesi'nden bir okulda çalıştığından soruları Çankaya Bölgesindeki okula göre cevaplandırmıştır. Okul yöneticilerinin hangi okullar adına bilgi verdikleri kaydedilip, okulların hangi ilçelerde oldukları belirlenmiştir. İlk çalışma grubunu oluşturan devlet okullarının (18 okul), bulunduğu ilçelere göre dağılımlarını gösteren grafik Şekil-1'dedir.

Şekil-1. Okulların İlçelerine İlişkin Yüzdeler Grafiği

Grafikte görüldüğü gibi ilk çalışma grubunu oluşturan yöneticilerin okullarının çoğu Çankaya ilçesinde bulunmaktadır (%49). Diğer okullar Keçiören (%17), Mamak (%16), Altındağ (%6), Gölbaşı (6) ve Yenimahalle (%6) ilçelerinde yer almaktadır.

İlk çalışma grubunda, Çankaya İlçesi'ndeki dört özel ilköğretim okulunun yöneticileri de dahil olmak üzere toplam 22 ilköğretim okulu yöneticisi yer almıştır. Okul yöneticilerinin hakkında bilgi verdikleri okullar rasgele sıralanıp, harflerle adlandırılmıştır. Okullardan Okul S, Okul T, Okul U ve Okul V özel okullardır.

İkinci çalışma grubunu, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilköğretim okullarında etkinlik düzenlediği belirlenen baskı grubu

liderlerinden, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul edenler oluşturmuştur. Bu liderlerden telefonla randevu alınmıştır. İkinci alışma grubunda da, çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır; ikisi uluslararası etkinlik gösteren örgüt başkanı, ikisi dernek başkanı, biri vakıf kurucusu ve başkanı, ikisi firma yöneticisi, biri özel bir radyo kanalının kurucusu ve yöneticisi biri de büyükelçi olmak üzere toplam 9 kişi yer almıştır.

Çevresel baskı gruplarından okullarda en fazla etkinlik düzenlemiş olduğu belirlenen bazılarıyla özellikle görüşülmek istenmiş ancak çoğunluğunun merkezinin İstanbul'da olması bunu engellemiştir. Bu gruplara telefon yoluyla ulaşılmış ve bilgi almak isteği dile getirilmiştir. Gruplardan birinin temsilcisi gizlilik ilkelerinin olduğunu bu nedenle bilgi veremeyeceklerini (özellikle maliyetle ilgili), belirtmiştir. Bazı gruplara MEB'e bıraktıkları resmi evraklardaki irtibat telefon numaraları yoluyla ulaşılmaya çalışılmıştır ancak numaraların bir kaınının kullanım dışı olduğu görülmüştür. Bazı numaralardan cevap alınmıştır ancak karşı taraf, aracı bir organizasyon şirketi olduklarını artık o grupta çalışmadıklarını dolayısıyla da bilgi veremeyeceklerini belirtmiştir. Bazı grupların temsilcileri ile görüşülmüş, yardımcı olacakları söylenmiş ve mail yoluyla form kendilerine ulaştırılmıştır, ancak dönüt alınamamıştır.

Üçüncü alışma grubu, MEB'in ilgili personelidir. Aşağıda bu personelin çalıştığı bölüm ve unvanı yer almaktadır:

1. MEB Araştırma ve Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı (etkinlikler için verilen dilekçeleri değerlendiren ve bu konudaki resmi yazışmalarla uğraşan) Memuru
2. Ankara İl MEM Kültür ve Edebiyat Bölüm şefi
3. Ankara İl MEM'in Sağlık Bölümü şube Müdürü,
4. Ankara İl MEM'in Spor ve İzcilik Bölüm şefi
5. ankaya İlçe MEM şube Müdürü
6. Keçiören İlçe MEM şube Müdürü
7. Altındağ ilçe MEM şube Müdürü
8. MEB Gençlik ve İzcilik Eğitim şube Müdürü

Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Araştırma Ankara Büyük Şehir Belediyesi sınırları içindeki ilköğretim okullarında çevresel baskı gruplarınca düzenlenmiş etkinlikleri belirlemek amacıyla yapılmış bir taramadır. Veri toplamada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve görüşme kullanılmıştır.

Doküman Analizi

Doküman analizi, hem çalışma için veri toplamak amacıyla hem de görüşme formunun hazırlanması amacıyla kullanılmış bir tekniktir.

Doküman analizinde kullanılan dokümanlardan ilki MEB’de bulunan giden evrak dosyasıdır. İkincisi MEB Araştırma ve Planlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı’nın kullandığı ve etkinlikler için verilen izin dilekçelerinde olması istenilenlerle ilgili bir listedir. Üçüncü doküman da Keçiören, Çankaya ve Altındağ İlçe MEM’in 2004 yılında “Eğitime %100 Destek Kampanyası” çerçevesinde, okullarda yapılan çalışmalarla ilgili raporlarıdır.

İlk doküman olan giden evrak dosyası, yetkililerin gözetiminde incelenerek, içerisinden 2004-2005 eğitim-öğretim yılına ve öncesindeki birkaç yıla ilişkin Türkiye genelinde yapılması, MEB’ce uygun görülmüş etkinlikler belirlenmiştir. Bu etkinliklerin; adı, hangi baskı grubunca yapıldığı, amaçları, türü, hangi öğretim kademesine uygulanacağı not alınmıştır. Notlar daha sonra düzenlenmiş ve etkinliklerin bir listesi oluşturulmuştur. Araştırma ilköğretim okulları ile sınırlı olduğundan orta öğretim kurumlarında düzenlenmiş veya düzenlenecek olan etkinlikler listeden çıkarılmış böylece liste geliştirilmiştir. Bu liste görüşme formu oluşturulurken kullanılmıştır.

Dokümanlardan ikincisi olan liste analiz edilerek, baskı gruplarının izin dilekçelerinde olması gerekenler belirlenmiştir.

Dokümanlardan üçüncüsü olan Keçiören, Çankaya ve Altındağ İlçe MEM’in, 2004 yılında “Eğitime % 100 Destek Kampanyası” çerçevesinde,

okullarda yapılan çalışmalarla ilgili raporları, analiz edilmiştir. Bu üç ilçe için hangi kurum, kuruluş ya da hayırseverin, hangi okullarda neler yaptıkları incelenmiş ve baskı gruplarının sınıflandırılması gerekliliği doğmuştur. Hayırseverler çevresel baskı grubu tanımlamasına uymadığından bunların düzenledikleri etkinlikler dışarıda bırakılarak diğerleri ayrılmış ve hangi etkinliklerin, hangi baskı grupları tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Alan yazın taramasından sonra da baskı grupları sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma da görüşme formu oluşturulurken kullanılmıştır.

İkinci doküman analizinin amacı, görüşme formu hazırlayabilmek için ön bilgi edinmek, İlk ve üçüncü dokümanların analizinin amacı da, okul yöneticilerine görüşmeler sırasında hangi baskı gruplarının, hangi etkinlikleri yaptığını hatırlatmaktır.

Görüşme

Araştırma için belirlenen üç çalışma grubunun üyeleriyle de görüşme yapılmıştır. Çalışma grubunun ilki olan okul yöneticileri ve ikincisi olan baskı grubu liderleri ile yapılandırılarak, üçüncü çalışma grubu olan Milli Eğitim personeli ile yapılandırılmadan görüşülmüştür.

Okul yöneticileri ile görüşme yaparken kullanılmak üzere bir form hazırlanmıştır. Bu formun ilk kısmı, okul yöneticilerinin görev yaptıkları okulların olanaklarına ilişkin görüşlerini almak içindir ve 12 sorudan oluşmaktadır. Bu soruların görüşmeciyi görüşmeye ısındırma gibi bir amacı da vardır.

Formun ikinci kısmı, ilk ve üçüncü doküman analizi sonucunda elde edilenlerin bütünleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Etkinliğe katılanların kimler olduğuna ve sayısına, etkinliğin yerine ve süresine ilişkin verileri toplamak için çizelgeye sütunlar eklenmiştir. Böylece ikinci kısım; “Okulda Düzenlenmiş Genel Etkinlikler” başlığı taşıyan çizelgeden oluşmuştur. Bu çizelgede toplam 27 madde yer almıştır.

Formun üçüncü kısmı, Türkiye genelinde olmayıp sadece o okula has

olarak düzenlemiş etkinlikleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. O nedenle başlık “Okulda Düzenlenmiş Özel Etkinlikler” şeklindedir. Bu kısım için Ankara İlinin üç büyük ilçesi olan Çankaya, Altındağ ve Keçiören İl MEM’e gidilmiştir. MEB’de yapılan çalışmaların benzeri tekrarlanmıştır. Baskı grupları veya şahıslar tarafından düzenlenen etkinliklerden sosyal etkinlikler dışında kalanların, İlçe MEM’in üçünde de “Eğitime %100 Destek Kampanyası” çerçevesinde değerlendirildiği ve raporların o şekilde tutulduğu belirtilmiştir. Araştırmacının talebi üzerine bu ilçelerden 2004-2005 eğitim öğretim yılına ait hangi kurum ve kuruluş (çevresel baskı grupları) ya da hayırseverin, hangi okullarda neler yaptıklarına ilişkin raporlar araştırmacıya verilmiştir. Bu raporlar incelenmiş ve baskı gruplarının sınıflandırılması gerekliliği doğmuştur. Hayırseverler çevresel baskı grubu tanımlamasına uymadığından bunların düzenledikleri etkinlikler dışında kalanlar ayrılmış ve etkinliklerin hangi baskı grupları tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Alan yazın taramasından sonra da baskı grupları sınıflandırılmıştır.

Sınıflandırma, hem görüşmeciye görüşme anında hangi baskı gruplarının okulda etkinlik düzenlediğini hatırlatması açısından, hem de verilerin çözümlenmesinde kolaylık sağlaması açısından gerekli görülmüştür.

Formun dördüncü ve son kısmı 11 sorudan oluşmakta ve “Etkinliklere Yönelik Yönetici Görüşleri” başlığını taşımaktadır. Sorular, izin prosedürüne, etkinliklerin amaçlarına, katkılarına, sakıncalarına yönelik yönetici görüşlerinin alınması amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlanan form son olarak, çalışmanın amacına ulaşmasını gerçekleştirmede yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi; yani soruların düzeninin, gerekliliğinin, ifadelerin anlaşılabilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla, katkı sunabileceği düşünülen, bazı üniversite öğretim elemanları, okul yöneticileri ve öğretmenler gibi uzmanların görüşüne sunulmuştur. Görüşler doğrultusunda geliştirilen form Ek-2’de yer almaktadır.

Bir yandan okul yöneticileri ile görüşmeler sürerken diğer yandan ikinci çalışma grubu olan çevresel baskı grubu liderleriyle yapılacak

görüşmede kullanılmak üzere ikinci bir görüşme formu daha hazırlanmıştır. Bu form, baskı gruplarının hangi okullarda ne gibi etkinlikler düzenlediği, bu etkinliklerin planlama ve uygulama aşamalarında kaç kişinin görev aldığı, bu kişilerin nasıl belirlendiği, etkinliklerin maliyeti, amacı, amaca ulaşıp ulaşılmadığı ve nedeni, okulların belirleme süreci, izin prosedürü, karşılaşılan güçlükler, alınan dönütler, etkinliğin katkıları ve olası sakıncaları konusunda baskı grubu liderlerinin görüşlerini almak amacıyla hazırlanmıştır.

İlk çalışma grubuna hazırlanan form gibi uzman görüşüne sunulan ve görüşler doğrultusunda geliştirilen 16 soruluk bu form Ek-2'de yer almaktadır.

Üçüncü çalışma grubunu oluşturan bireylerden biri olan MEB personeli memurla, ayrı zamanlarda iki farklı görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerden ilki okullarda hangi baskı gruplarının ne gibi etkinlikler düzenlediği hakkında ön bilgi almak amacıyla yapılmıştır. Bu görüşmelerde yukarıda detaylı şekilde açıklanmış olan doküman analizi de yapılmıştır. Ankara İl MEM personeli ile izin prosedürü hakkında daha detaylı bilgi almak ve Ankara İli genelinde hangi baskı gruplarınca, hangi okullarda ne gibi etkinlikler düzenlendiğini belirlemek amacıyla görüşülmüştür. Ankara İl MEM'in Sağlık Bölümü Şube Müdürü ve Ankara İl MEM'in Spor ve İzcilik Bölüm Şefi ile ilgili oldukları bölümün hangi baskı gruplarına hangi etkinlikleri düzenlemeleri için izin verdiklerini belirlemek amacıyla görüşülmüştür. Çankaya İlçe MEM Şube Müdürü, Keçiören İlçe MEM Şube Müdürü ve Altındağ İlçe MEM Şube Müdürü ile ilçeler bazında hangi baskı gruplarının hangi etkinlikleri düzenlediklerini belirlemek amacıyla görüşülmüştür. MEB Gençlik ve İzcilik Eğitim Şube Müdürü ile kurumlarına ait tesislerin kiralanması için gerekli şartları (güncel kira bedeli, indirimler vs.) ve kurumun başvuruları nasıl değerlendirdiğini belirlemek amacıyla görüşülmüştür.

Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulardan görüşme formlarının hazırlanmasında kullanılmayanlar, bulgular ve yorumlar bölümünde sunulmuştur.

Görüşmeler, yaklaşık 5 aylık bir sürede tamamlanmıştır. İki baskı

grubu lideri dışındaki tüm görüşmeciler ses kayıt cihazı kullanılmasına izin vermişler ve görüşmeler kaydedilmiştir. Kaydedilmiş görüşmeler daha sonra bilgisayar aracılığıyla metin belgesine dönüştürülmüştür. Metin belgeleri araştırmacı tarafından dikkatlice okunmuştur. Tam karşılığı olmadığı düşünülen sorular için görüşmecilerden, telefon ya da elektronik posta yoluyla gerekli açıklamalar yapılarak, bilgi istenmiştir. Ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve metin belgesine dönüştürülmüş telefon konuşmaları ile elektronik posta yoluyla gelen bilgiler, önceki görüşme metni içine yerleştirilmiştir.

Talep eden her görüşmeciye, internet ortamında elektronik posta yoluyla kendisine ait olan görüşme metni gönderilmiştir. Bu yolla, görüşmecilerden elde edilen bilgilerin bir kez de kendilerince gözden geçirilmesi sağlanmış, aslında söylemek istedikleri ile görüşme anında söylemiş olduklarının uyuşmaması durumunda ifadelerini değiştirerek, araştırmacıya göndermeleri istenmiştir. Araştırmacı, görüşmecilerden isteyenlere, araştırmayla ilgili her konuda kendisine kolaylıkla ulaşabilecekleri bilgileri vermiştir.

Oluşturulan metin belgesi, araştırmacı ve görüşmecilerden başka bir de uzmana incelettirilmiş, uzman görüşü doğrultusunda gerekli işlemler yapılmış ve görüşme metninden oluşan nitel veri tabanı son halini almıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Görüşme yöntemi ile toplanan ve bilgisayar ortamında metin belgesine dönüştürülen veriler içerik analizi ve betimsel analizler yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel analizlerde görüşmecilerin her birinin ayrı ayrı görüşleri değerlendirilmiştir ancak bu görüşlere ait ifadelerin tamamı bulgularda verilmemiştir. Benzer olduğu düşünülen ifadelerden biri veya birkaçı örnek olarak konmuştur.

Çalışma gruplarından elde edilen verilerden nicel olanların çözümlenmesi için Excel işlem tablosu kullanılarak yüzde ve frekanslar

hesaplanmıştır. Bu nicel veriler, okul yöneticilerine ve baskı grubu liderlerine sorulan sorulardan cevabı evet/hayır, var/yok, görüyorum/görmüyorum, yeterli/yetersiz, alındı/alınmadı şeklinde net olan cevaplardan oluşan verilerle okul olanaklarını yansıtan örneğin, ortalama öğrenci sayısı, kütüphanedeki kitap sayısı gibi verilerdir. Okul olanakları ile ilgili veriler daha çok grafiklerle verilmiştir.

Okulun olanaklarıyla ilgili olarak okul yöneticilerinin verdiği bilgiler öncelikle büyük bir çizelgeye yerleştirilmiştir. Bu çizelge Ek-3'de yer almaktadır. Çizelgede her okuldaki yöneticilerle, öğretmen ve öğrencilerle, laboratuvarlarla, kütüphaneler, kantinler gibi diğer ortamlarla ve okulların bulunduğu çevrelerle ilgili bilgiler yer almaktadır. Bulgular kısmında bu bilgiler tek tek ele alınmış, grafiklerle ve çizelgelerle daha detaylı bir biçimde incelenmiştir.

Okullarda düzenlenmiş genel etkinliklerle ilgili olarak okul yöneticilerinin verdiği bilgiler toplu olarak Ek-4'de yer almaktadır. Çizelgede hangi okullarda hangi etkinliklerin düzenlendiği tek tek görülmektedir. Bu çizelge kullanılarak etkinliklerin frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Okullarda düzenlenmiş özel etkinlikler çok farklı ve çeşitli olduğundan bunlar kısmen gruplandırılarak sunulmuştur. Gruplamada görüşme formundaki sıra takip edilmiştir.

Okulda düzenlenmiş etkinliklerle ilgili bilgiler, görüşme formundaki sıra esas alınarak incelenmiştir. Var/yok, evet/hayır şeklindeki görüşler için çizelgeler oluşturulmuş frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Bunların dışındaki veriler için içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi için verilerin çıktısı alınmış ve bu çıktı üzerinde kodlama yapılmıştır. İçerik analizinin sonuçları da çizelgelerle sunulmuş ve çizelgedeki kategorilere ilişkin görüşler, görüşmelerden doğrudan alıntılarla örneklendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Alt amaçlarda yer alan her bir soruya ilişkin bulgular, bu konuda yapılmış olan diğer araştırma sonuçlarından yararlanılarak ele alınmış ve yorumlanmıştır. Bazı bulguların yorumlanması için yasal metinlerden yararlanılmıştır.

Okul Yöneticilerine Göre Görev Yaptıkları Okulların Olanakları ve Bunların Etkinliklerle Olan İlişkisine Yönelik Bulgular

Okul yöneticilerinin hakkında bilgi verdikleri okulların olanaklarına ilişkin bilgiler toplu olarak Ek-3'deki çizelgede yer almaktadır.

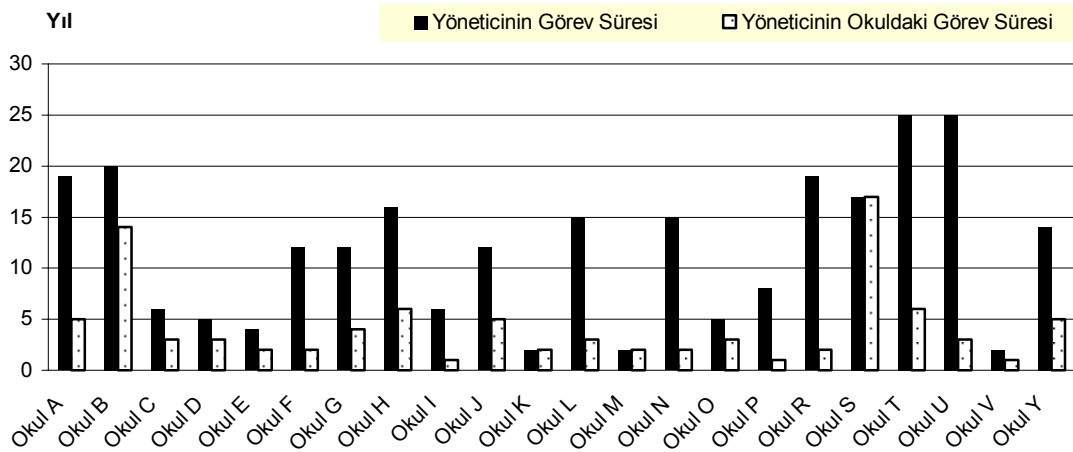
Okullardan her birinin olanakları, yöneticisinin kıdemi ve okulda geçirdiği görev süresi; aktif (izinli olmayıp derslere giren) öğretmen sayısı; öğretmen sayısının yeterliliği; yetersiz branşlar; öğrenci sayısı; ortalama sınıf mevcudu; derslik sayısı; derslik sayısının yeterliliği; bilgisayar ve fen bilimleri laboratuvarları; kütüphane (kitap sayısı ve oturma kapasitesi); kantin, spor salonu gibi kısımların olup olmadığı; varsa bunların yeterliliği, yoksa gereksinim duyulup duyulmadığı; çocuk parkı, resim ve müzik odaları gibi başka özel ortamların olup olmadığı, varsa bunların yeterliliği ve gereksinim duyulan özel ortamların neler olduğu şeklinde sıralanmıştır. Sıralamada, baskı gruplarının etkinlikleriyle ilgisi olabilecek ya da olmuş okul olanağıyla ilgili ifadeler yer verilmiş ve ifadeler yorumlanmıştır.

Okulların olanaklarından biri olarak kabul edilen okul çevresine ilişkin bilgiler çizelgede yer almamış olup ayrıca açıklanmıştır. Okulların buldukları çevre okul yöneticilerince, velilerin sosyoekonomik durumları, semt veya mahallenin değerler sistemi, gelenekleri, değerler sistemi, sosyal ve kültürel

yönelimleri dikkate alınarak tanımlanmıştır.

Yöneticilerin Kıdemi ve Görev Süresine ilişkin Bulgular

Yöneticilerin kıdemi ile okuldaki görev sürelerini birlikte gösteren grafik Şekil-2'dedir.

Şekil-2. Yöneticilerin Kıdemleri ve Okuldaki Görev Süreleri Grafiği

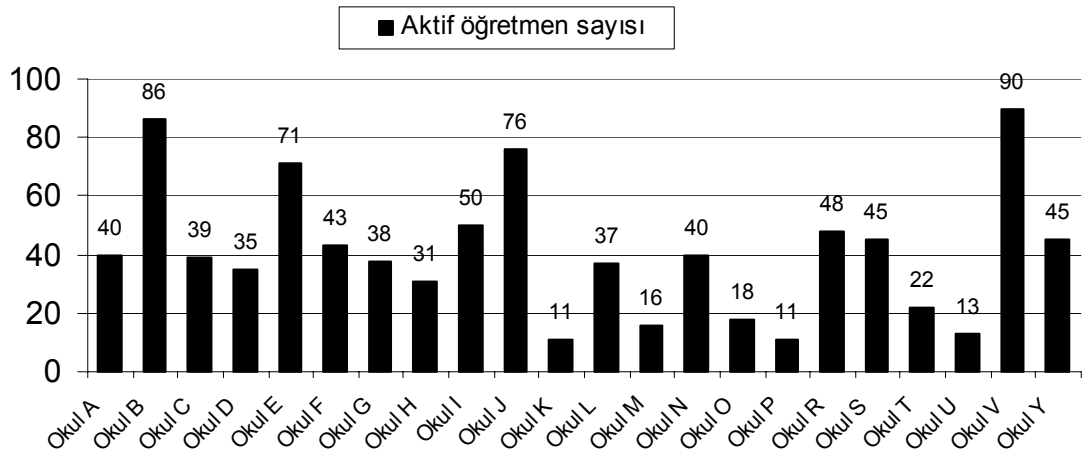
Grafikte dikkat çeken özelliklerden biri 22 okul yöneticisinden 18'inin en az 5 yıllık kıdeme sahip olmalarıdır.

Okul yöneticilerinin kıdemleri, hakkında bilgi verdikleri okullarda geçirdikleri görev süreleri ve bu sürelerin kıdem yılına oranları dikkate alındığında, 22 okul yöneticisinden yaklaşık yarısı (9 tanesinin), kıdem süresinin yarısını veya daha fazlasını hakkında bilgi verdiği okulda geçirmiştir.

Kıdemleri (çoğunun 5 yıldan daha kıdemli olması) ve hakkında bilgi verdikleri okullarda geçirmiş oldukları süreler dikkate alındığında, okul yöneticilerin, okullarda çevresel baskı gruplarınca düzenlenmiş etkinlikler konusunda daha fazla bilgi ve deneyim sahibi oldukları düşünülebilir.

Öğretmen Sayılarına ilişkin Bulgular

Her bir okuldaki aktif öğretmen sayısını gösterir grafik Şekil-3'de görülmektedir.

Şekil-3. Okullara Göre Aktif Öğretmen Sayısı Grafiği

Grafiğe göre 90 öğretmenle en fazla öğretmene sahip okul, bir özel okul olan Okul V'dir ancak okul B'nin öğretmen sayısı da 90'a yakındır. Öğretmen sayısı 70'den fazla olan Okul E ve Okul J'yi de dışarıda tutarsak diğer okulların öğretmen sayısı 50'den azdır. Öğretmen sayısı en az olan iki okul 11 öğretmen sayısı ile Okul K ve Okul P'dir.

Ek-3'deki çizelgede görüldüğü gibi, 22 okul yöneticisinin yarısından fazlası (12 okul yöneticisi) okulundaki öğretmen sayısını yetersiz bulmaktadır. Okullarda 14 farklı branşta öğretmene gereksinim duyulduğu belirtilmiştir. Çizelge-1'de gereksinim duyulan branş öğretmenlerinin okul bazında dağılımının frekans ve yüzdeleri yer almaktadır.

Çizelge-1. Okul Yöneticilerine Göre En Fazla Gereksinim Duyulan Branş Öğretmenlerinin Okullara Göre Dağılımlarının Frekans ve Yüzdeleri

Öğretmenlerin Branşları	N	%
Sosyal Bilgiler, Müzik, Din Kültürü	5	22,7
Matematik, Türkçe, Bilgisayar, İngilizce, Resim	4	18,1
Fen Bilgisi	3	13,6
İş Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	2	9,1
Ev Ekonomisi, Beden Eğitimi, Özel Eğitim	1	4,5

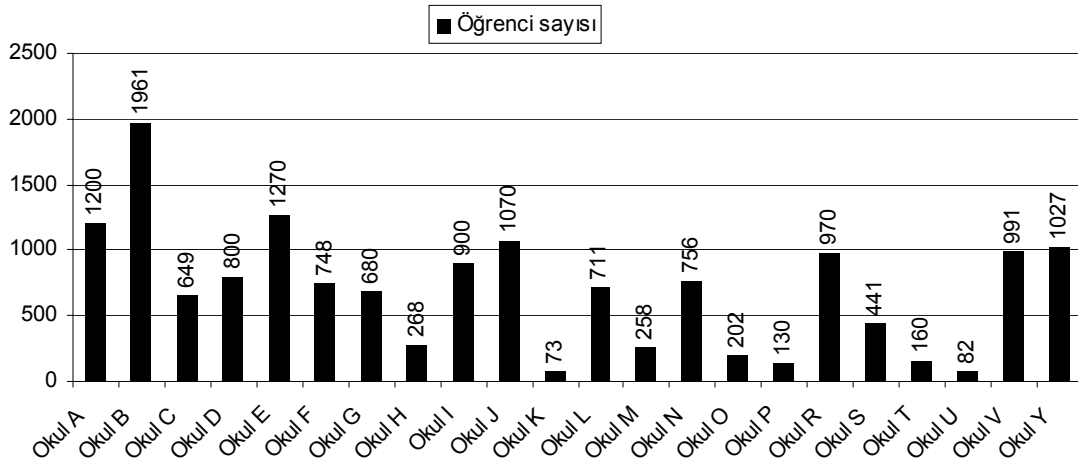
Çizelge-1 incelendiğinde okullarda en çok gereksinim duyulan öğretmenlik branşları, Sosyal Bilgiler, Müzik ve Din Kültürü'dür. 22 okuldan 5'inde (% 22,7) bu branşlarda öğretmen olmadığı görülmektedir.

Ek-3'deki çizelgede görüldüğü gibi, en fazla branş öğretmeni eksikliği olan Okul M'nin, 7 öğretmen eksikliği vardır. 22 okuldan 16'sında branş öğretmeni eksikliği vardır. Dört özel okuldan üçünde hiç branş öğretmeni eksikliği yokken birinde sadece rehber ve psikolojik danışman eksikliği vardır.

Etkinliklere katılacak öğrencileri yönlendirecek kişinin, branş öğretmeni olduğu varsayılırsa, okulların etkinliklere katılması olanaksız olabilir. Resim öğretmeni olmadığı için resim dersi alamayan öğrencilerin, baskı gruplarınca düzenlenen bir resim yarışmasına katılması olanaklı görünmemektedir.

Öğrenci Sayılarına İlişkin Bulgular

Okullardaki öğrenci sayılarını gösteren grafik Şekil-4'dedir.

Şekil-4. Okullara Göre Öğrenci Sayısı Grafiği

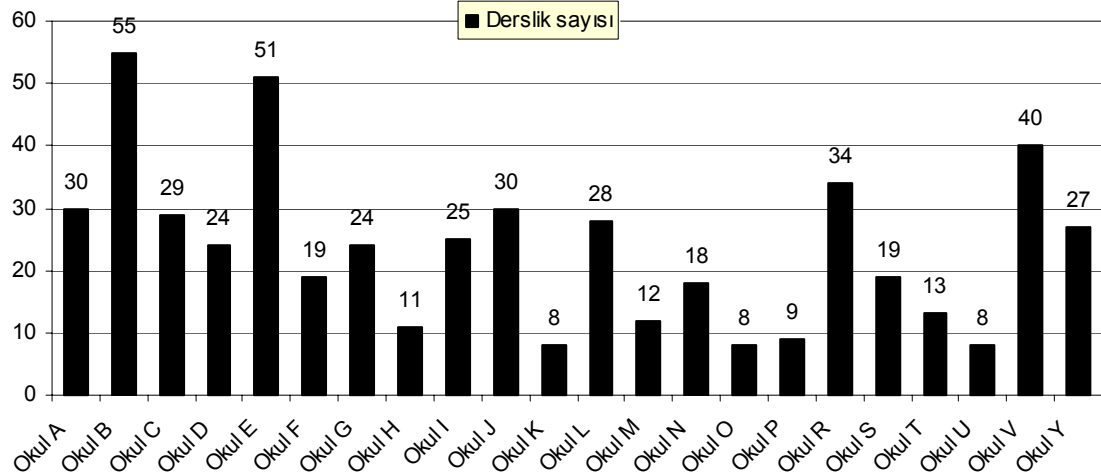
Okullardaki mevcut öğrenci sayısı birbirinden farklıdır. Öğrenci sayısı bakımından en büyük olan iki okul Okul J ve Okul B iken, en küçük iki okul Okul K ve Okul U'dur. Grafiğin tam ortasında görülen, öğrenci sayısı bakımından biri en büyük diğeri en küçük iki okuldan, büyük olan küçük olanın

yaklaşık 30 katı büyüklüğündedir ($2141/73=29.32$).

Okullardaki öğrenci sayıları arasındaki farkın büyük olduğu, aynı anda ve kısa sürede, çok fazla öğrenciye hitap etmek isteyen baskı grupları için bir kolaylık sağlayabileceğinden, bu baskı gruplarının etkinlik düzenlemek için daha çok büyük okullara yönelebilecekleri söylenebilir.

Derslik Sayılarına İlişkin Bulgular

Okullardaki derslik sayıları Şekil-5'deki grafikte verilmiştir.

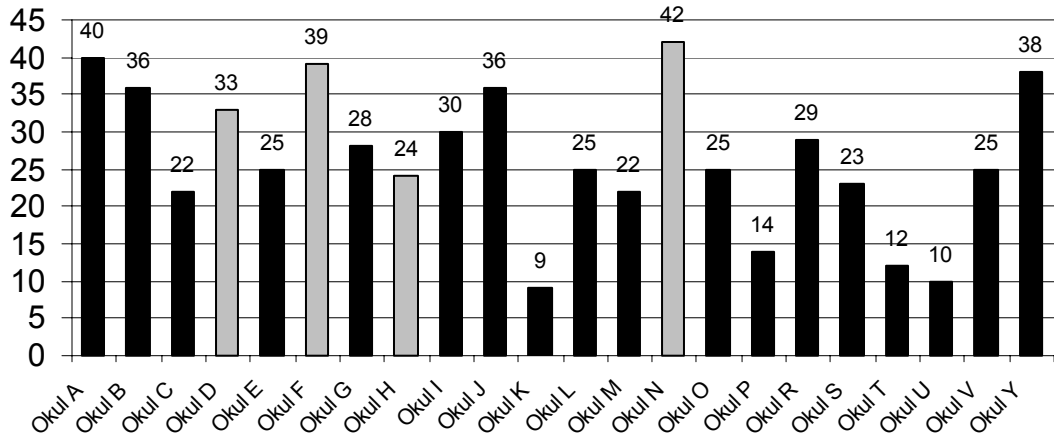

Şekil-5. Okullara Göre Derslik Sayısı Grafiği

Grafiğe göre okullardaki derslik sayısı da birbirinden farklıdır. Derslik sayısı açısından en büyük okul, Okul B'dir. Derslik sayısı 10'dan az olan dört okul vardır. Bunlar Okul K, Okul O, Okul P ve Okul U'dur.

Derslik Başına Düşen Ortalama Öğrenci Sayılarına İlişkin Bulgular

Öğrenci sayıları sınıflara oranlandığında okullardaki ortalama sınıf mevcutlarına ulaşılır. Bu işlem için ikili öğretim yapan okullardaki öğrenci sayıları, yaklaşık olarak yarısının sabahçı, yarısının da öğlenci olduğu varsayılarak, ikiye bölünmüştür. Okullara göre ortalama sınıf mevcutlarını gösteren grafik Şekil-6'dadır.

Şekil-6. Ortalama Sınıf Mevcutları Grafiği

Grafikteki sonuçlarla okul yöneticilerinin tahmini olarak verdikleri ortalama sınıf mevcudu değerlerinin büyük uyumu, yöneticilerin çoğunun okullarının olanaklarını iyi bildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Grafikte, sınıf mevcudu 20'nin üzerinde 18, 25'in üzerinde 10, 30'un üzerinde 8 ve 35'in üzerinde 7 okul olduğu görülmektedir. Okul S, Okul T, Okul U ve Okul V özel okullardır ve sınıf mevcutları ideal sayı olarak kabul edilen 25'in (Öztürk, 2002) altındadır. Özel okullar dışarıda tutulursa 18 devlet okulunun 8'inde sınıf mevcudu 30'un bir hayli üzerindedir.

Nitelikli bir öğretim için, ilköğretim okullarında bir sınıfta 25-30 öğrencinin olması gerekir (Başaran, 2000, 24). Sınıfların kalabalık oluşu, baskı gruplarının sınıf ortamında düzenleyeceği öğretimsel bir etkinlikten, öğrencilerin, istenilen düzeyde yararlanamamasına neden olabilir.

Grafikte gri bloklarla gösterilen okullar, yöneticilerince derslik sayısı yeterli bulunan, siyah bloklarla gösterilenler ise yeterli bulunmayan okulları göstermektedir. Sınıf mevcutları ideal sayı olan 25'in üstünde olmasına rağmen gri bloklarla gösterilen okul yöneticileri dışındaki tüm okul yöneticileri derslik sayısını yeterli bulmuştur. Özellikle Okul A, Okul B, Okul I, Okul J ve Okul Y'nin yöneticilerinin sınıf mevcutları ortalamaları 35 ve üzeri olmasına rağmen bu sayıyı yeterli bulması; sınıf mevcutları 25'in altında olan Okul H'nin yöneticisinin ise bu sayıyı yeterli bulmaması yadırganacak bir durumdur.

Fen Bilimleri Laboratuvarının Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Ek-3'deki çizelgede görüldüğü gibi, 22 okuldan fen bilimleri laboratuvarı olmayan üç okul vardır. Fen bilimleri laboratuvarı olan 19 okuldan 6'sının yöneticisi, laboratuvarın gereksinimlerini karşılayamadığını düşünmektedir.

Fen bilimleri laboratuvarı olmayan okullar azınlıkta da olsa, fen bilimleri laboratuvarı olan okul yöneticilerinin çoğu laboratuvarı yetersiz bulunduğunu belirtmiştir.

ABD gibi ülkelerde, baskı grupları ile okullar arasındaki işbirliği programların çoğunun, matematik ve fen bilimlerine odaklandığı bilinmektedir. İyi bir laboratuvarın olmayışı, özellikle fen bilimleri ile ilgili olan etkinlikler düzenleyen baskı gruplarını zorunlu olarak laboratuvarı olan okullara yöneltecek, okullarda ya etkinlik hiç düzenlenmeyecek ya da etkinliğe katılımı güçleştirebilecektir. Bu durumda öğrenciler, gerçek anlamda katkı sunabileceği düşünülen bu tarz etkinliklerden de mahrum kalabileceklerdir.

Bilgisayar Laboratuvarının Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Ek-3'deki çizelgede görüldüğü gibi, 22 okuldan 8'inde bilgisayar laboratuvarı bulunmamaktadır. Bilgisayar laboratuvarı olup da bunun gereksinimleri karşılamadığını düşünen dört okul yöneticisi vardır. Bu durum, okulların çoğunun bilgisayar laboratuvarından yoksun olduğu anlamına gelmektedir.

Kamunun, okullarda olup bitenler hakkında bilgilenme hakkı olduğu ve bunun en kolay ve çabuk İnternet aracılığıyla sağlanabildiği bilinmektedir. Teknolojinin insanlığa kazandırdığı iletişim araçlarından belki de en önemlisi İnternet'tir. İnternet bağlantısı olmayan okulların, çevreleriyle, İnternet dışındaki diğer iletişim araçlarıyla yeterli düzeyde iletişim kuramayacağı söylenebilir. Üstelik, okul ortamında İnternette yararlanamayan öğrenciler, bu gereksinimlerini okul dışındaki, denetimsiz ortamlarda karşılayabilir,

dolayısıyla zarar görebilirler.

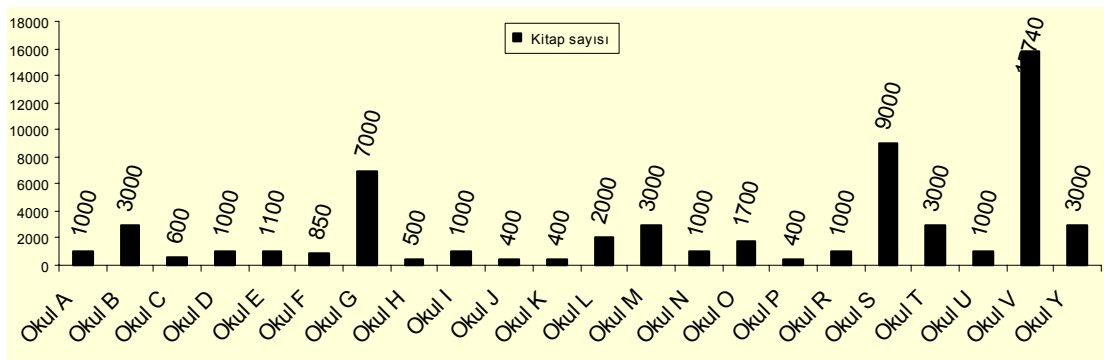
Okullar ve öğrenciler için İnternet kullanımını neredeyse bir zorunluluk ve gereklilik haline geldiği, tüm okulların en kısa sürede bilgisayar laboratuvarına kavuşturulmaları gerektiği söylenebilir. Bilgisayarı olmayan okul yöneticilerin tamamının, MEB'in Dünya Bankası ile yürüttüğü proje kapsamında, yakın zamanda bilgisayar laboratuvarına kavuşacaklarını ifade etmeleri, ilgililerin bu konudaki duyarlılığını göstermekte olup olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebilir.

Öğrencilerin, özellikle internet kullanmalarıyla bir çok firmanın hedef kitlesi haline geldiği, internet ortamında öğrencilerin kişisel bilgilerinin paylaşımı sayesinde elde edilen bilgilerin diğer öğrencilerin yönlendirilmesinde kaynaklık ettiği bilinmektedir. Bu nedenle, özellikle ilköğretim çağındaki öğrencilerin, korunması gerektiği ve okullarla birlikte tüm ilgililerin ortak katılımıyla bir dizi önlem alınması gerektiği söylenebilir.

Kütüphanenin Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, kütüphanelerdeki kitap sayısı ve oturma kapasitesi ile kütüphanelerin yeterliliğine ilişkin bulgular yer almaktadır.

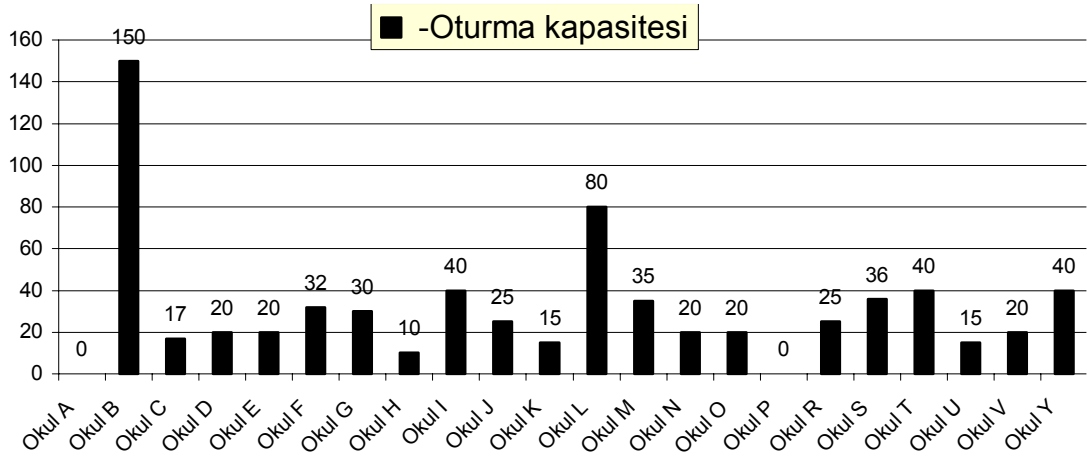
Kütüphanelerdeki kitap sayısı. Her bir kütüphanedeki kitap sayısını gösterir grafik Şekil-7'dedir.

Şekil-7. Okullardaki Kütüphanelerin Kitap Sayısı Grafiği

Özel okul olan Okul V, 15740 kitap sayısı ile diğer okullardan oldukça büyük bir farklılık göstermektedir. Yine bir özel okul olan Okul S yaklaşık 9000 kitapla en fazla kitabı olan ikinci okuldur. Diğer dikkat çekici kitap sayısı Okul G'ye aittir; Okul G bir hayırsever tarafından yeni onarılmış ve bu nedenle de adı değiştirilmiş, hayırseverin adını almış bir okuldur. Okullardan 12'sinin kütüphanesinde 1000'in altında kitap vardır ve bu okullardan Okul D ve Okul I da vakıf destekli okullardır.

Kütüphanelerdeki oturma kapasitesi. Okul kütüphanelerindeki oturma kapasitesi Şekil-8'deki grafiktedir.

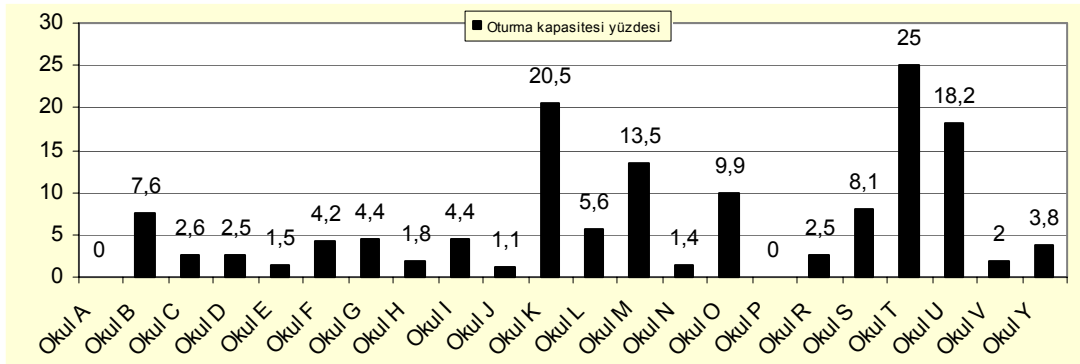
Şekil-8. Okul Kütüphanelerindeki Oturma Kapasitesi Grafiği

Şekil-8'deki grafikte dikkat çeken noktalardan biri Okul A ve Okul P'nin kütüphanelerinde oturma yeri olmamasıdır. Okul A'nın yöneticisi çocukların sadece Ansiklopedilerden yaralandığını, Okul P'nin yöneticisi de Koridoru kütüphaneye çevirdiği için oturma yeri olmadığını ifade etmiştir.

Okul B'nin ve Vakıf destekli okul olan Okul I'nın oturma kapasitesi açısından oldukça iyi durumda olduğu ancak kitap sayılarının buna oranla azlığı dikkat çekmektedir. Okul B'nin kütüphanesinde 150 kişilik oturma kapasitesi olmasına rağmen 3000 kitap vardır. Bu durum 15740 kitabı olup sadece 20 kişilik oturma kapasitesi olan Okul V 'nin durumuyla oldukça zıt bir durum oluşturmaktadır.

Kütüphanelerin yeterliliği. Ek-3'deki çizelgenin 8. sırasında görüldüğü üzere tüm okulların kütüphanesi vardır ancak okul yöneticilerinden 9'u kütüphanesini yeterli bulmadığını dile getirmiştir.

Bir okulun kütüphanesinin, bütün öğrencilerin en az % 10'unu alabilecek büyüklükte olması gerektiği bilinmektedir. Şekil-9'daki grafikte, okul kütüphanelerine sığabilen öğrencilerinin okuldaki tüm öğrencilere oranları görülmektedir.

Şekil-9. Kütüphanelerin Öğrenci Kapasitelerinin Yüzdeler Grafiği

Öğrenci sayısı ve kütüphanelerindeki oturma kapasitesi birlikte değerlendirildiğinde, grafikte de görüldüğü gibi 22 okulun sadece 5'i, tüm öğrencilerin yüzde 10'unu veya daha fazlasını alabilecek büyüklüktedir.

Genel olarak okullardaki kütüphanelerin sahip oldukları kitap sayısı ve oturma kapasitesi bakımından yetersiz durumda oldukları hatta iyi durumda olması beklenen vakıf okullarından özellikle Okul D'nin hem kitap sayısı hem oturma kapasitesi bakımından oldukça yetersiz durumda olduğu söylenebilir.

Mevcut durumları yeterli de olsa yetersiz de olsa okul kütüphanelerinin kullanımında problemler olduğu belirtilmiştir. Bu problemlerden biri kütüphane görevlisinin bulunmaması nedeniyle kütüphanenin kapalı tutulması diğeri de öğrencilerin kaynak gereksinimlerini kütüphane dışında evdeki kaynak kitaplardan ve internet aracılığıyla gidermeleri nedeniyle kütüphaneleri fazla kullanmamalarıdır. Bir okul

yöneticisinin bu durumla ilgili ifadeleri şöyledir:

...Şu anda kilitli, orayı çalıştıracak bir memur görevli olmayışı veya eğitici kolların da aktif olarak orayı çalıştıramayışıyla aktif değil.... Günümüzde her evde bulunan ansiklopediler var. Öğrencilerimiz evde şurada burada internet kullanmaya başladılar o da bir etken yani ödevlerini hemen başka yerlerden bulabiliyorlar. Kütüphaneye çok fazla talep yok. Öğrenciler birbirlerinin evlerindeki kaynakları kullanıyorlar onu da biliyoruz. Genellikle gazetelerin verdiklerini. (Araştırmacı: Kullanılmamasının bir nedeni de açık olmayışı olabilir mi?) Bir sebep de o tabi ki... (Okul J'nin Yöneticisi).

Okullarda kütüphane kurmanın, okul yönetimi için kolaylıkla yapılabilen en ucuz işlerden biri olduğu; öğrenmenin okumaya dayalı olması ve öğrencilerin çoğunlukla kitap alabilecek maddi olanaklar içinde olmaması nedeniyle bir o kadar da gerekli olduğu bilinmektedir. Buna rağmen okulların yarısına yakınında kütüphanelerin yetersiz bulunması, yeterli de olsa personel eksikliğinden kütüphanelerin kullanılmaması, okulla ilgili tüm yönetim birimlerinin ve okulun yakın çevresinin ihmalkârlığı olarak adlandırılabilir. Bu konuda da gerekli çalışmaları yapacak baskı gruplarına gereksinim olduğu söylenebilir.

Kantinin Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Okullardaki kantin bilgilerini içeren veriler Ek-3'deki çizelgenin 9. sütunundadır. Buna göre 22 okuldan 5'inde kantin bulunmamaktadır. Kantini olup da bunu yetersiz bulan dört okul yöneticisi vardır.

Kantini olmayan ve kantine gereksinim duyan Okul O'nun yöneticisi, okulunun fiziki kapasite açısından küçük olduğunu ve küçük bir kantin açacak kadar dahi yerleri olmadığını ifade etmiştir.

Kantini olmayıp, kantine gereksinim duymayan dört okul yöneticisi vardır. Bu okullar Okul K, Okul M, Okul P ve Okul U'dur. Bu okul

yöneticilerinden biri kantine gereksinim duymamalarının nedeniyle ilgili bir açıklama yapmamışken, diğeri okulun özel okul olduğunu ve merkezi bir yerde olduğunu, çocukların rahatlıkla dışarıdan gereksinimlerini karşılayabildiklerini; kalan iki yönetici de öğrencilerin, okula yakın oturduklarını, ekonomik durumlarının elvermemesinden dolayı zaten kantinden yiyecek alamayacaklarından, evlerinden yiyecek getirdiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmalar, önceleri ABD'deki okul kantinlerde, çoğunlukla besin değeri düşük, bol yağlı, karbonhidratlı gıdaların ve gazlı içeceklerin satıldığını, ucuz ürün satan firmaların anlaştıkları okullara büyük paralar verdiklerini, okulların, ekonomik gerekçelerle bu firmalarla anlaşmak zorunda bırakıldıklarını, buna bağlı olarak okul çağı çocuklarında Obezite gibi hastalıkların yaygınlaşmasıyla bir takım önlemler alınmaya başlandığını göstermektedir. Ülkede, bu konuda öğrencilerin yararına neredeyse bir seferberlik havasında yürütülen çalışmalara, ailelerle birlikte gıda üreticisi firmalardan derneklere kadar çok çeşitli baskı gruplarının katıldığı, bu grupların çabaları sonucunda, artık ilkökul kantinlerinde su ve saf meyve suları dışında hiç gazlı içecek satılmadığı da bilinmektedir.

Türkiye'de ise öğrencilerin, okuldaki beslenme ortamları (yemekhane), içtikleri ve yedikleri gıdalar, bunların sağlığa uygunluğu, kantinlerin beslenmedeki rolü ve öğrencilerin okul içi kantin harcamaları, kantin denetimlerinde nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi konularda her hangi bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Türkiye'de bu konuda ilgililerin dikkatini çekmek ve gerekli önlemleri almak için öncelikle baskı gruplarına ve araştırmacılara büyük sorumluluklar düştüğü söylenebilir. Bir okul yöneticisi kantin ve yemekhane ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

...Okulda, girişte, merdivenin altında küçük bir kantin var. Çocuklar çok uzak mesafelerden geldikleri için erken kalkıyor ve kahvaltısını yapmadan okula geliyor. Bütün gün okulda, acıkınca ne yapacak? Abur cubur yiyecek tabi ki. Öğlen yemek şirketleri geliyor, çocuklar

koridorlarda sıraya geçip yemeklerini alıyor ve sınıflarda, sıraların üstünde yemek yiyor. Yemekhane yok, sınıflar hem sınıf hem de yemekhane olarak kullanılıyor, çok sağlıksız çok çirkin bir görüntü oluşuyor... . (Okul D'nin Yöneticisi).

Spor Salonunun Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Ek-3'deki çizelgede görüldüğü gibi, 22 okuldan sadece 5'inde spor salonu vardır; 7 okulda çok amaçlı spor salonu varken 9 okulda sporla ilgili hiçbir ortam bulunmamaktadır. Özel Okul V'nin yöneticisi spor salonlarının olduğunu ama öğrenci kapasitesine göre yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Çok amaçlı spor salonu olan okul yöneticilerinden dördü bu salonları yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Spor salonu olmayan okul yöneticilerinin tamamı (9 okul) spor salonuna gereksinim duyduklarını belirtmiştir.

Spor salonuna ait bulgular, okulların, baskı gruplarının etkinliklerinin değil, zorunlu olan beden eğitimi derslerinin dahi yapılabileceği ortamlara sahip olmadıklarını göstermektedir.

Okuldaki Diğer Ortamların Varlığına ve Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Okullarda laboratuvarlar, kütüphane, spor salonu ve kantin dışında kalan ortamlar, örneğin çocuk parkı, resim veya müzik odası gibi, diğer ortamlar olarak ifade edilmektedir. Ek-3'deki çizelgede görüldüğü gibi, özel okullardan Okul S'nin yöneticisi 12 farklı ortam, Okul V'nin yöneticisi de 11 farklı ortam saymıştır. 7 okulda farklı etkinliklerin yapılabileceği hiçbir özel ortam yoktur.

Ek-3'deki çizelgenin 11. maddesindeki, 22 okulda derslik dışında var olduğu söylenen toplam 70 ortamdan, 10'u ev ekonomisi dersleri için, 10'u iş eğitimi dersleri için, 9'u müzik dersleri için, 8'i resim dersleri için oluşturulmuş ortamlardır. Sayılan 70 ortamdan sadece dördü çocuk parkıdır. Yani okulların yaklaşık yarısında iş eğitimi ve ev ekonomisi dersleri bu dersler için ayrılmış ortamlarda yapılmaktadır. Okulların çok azında da resim ve müzik dersleri için ayrılmış ortamlar bulunmaktadır.

Okul Çevresinin Sosyoekonomik Durumuna İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin, okulun bulunduğu çevreyi, velilerin sosyoekonomik durumu, semt veya mahallenin değerler sistemi, gelenekleri, sosyal ve kültürel yönelimlerini dikkate alınarak tanımlamaları istenmiştir. Aşağıda okul yöneticilerinin okulun çevresinin sosyoekonomik durumuna ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur:

Okul A 'nın Yöneticisi, okul çevresinde yaşayan insanların ekonomik durumlarının oldukça iyi olduğunu bu nedenle çocuklarını özel okula gönderdiklerini, okuluyla ilgilenmediklerini belirtmiştir. Okul yöneticisi, ekonomik durumu iyi olmayan az sayıda öğrencisi olduğunu ancak bu öğrencilerin diğer velilerce dışlandığını belirtmiştir.

Okul B'nin Yöneticisi, çevrede kentleşmemiş gecekondu kültürünün hakim olduğunu, çevreden bir şeyler beklemek yerine kendilerinin onlara büyük katkılarının olduğunu; öğretmenler aracılığıyla velilere, sosyoekonomik, kültürel ve çevreye uyum açısından yardım ettiklerini belirtmiştir.

Okul C'nin Yöneticisi okul çevresini nitelendirirken, velilerinin, şehirleşme sürecini tamamlayamadığını, işsizliğin, şiddetin, TV dizilerindeki hayata özentinin had safhada olduğunu, aile fertlerinin aynı odada kaldıklarını bu nedenle çocukların ne yetişkin ne de çocuk gibi olduklarını belirtmiştir. Velilerin okuldan beklentilerinin kendi özentileri doğrultusunda olduğunu "...folklor kursu açtık, kimse gelmedi ama bağlama kursu açtık 30 öğrenci geldi. Eğitime bakış, ülkenin gereksinimlerine göre değil. Ailenin özentisine uygun etkinlikler için eğitim istiyorlar, örneğin ses sanatçısı olmak gibi, getirisi cazip..." diyerek açıklamıştır.

Okul D'nin Yöneticisi, velilerinin durumunu Türkiye'nin ekonomisine benzettiğini "...bir yanda yatla gezenler diğer yanda varoşlar..." şeklinde nitelendirmiştir.

Okul E'nin Yöneticisi okulun çevresinin gecekondü bölgesi olduğunu ancak gecekondü bölgesi denilince akla gelenden çok farklı bir yapıya sahip olduğunu, her kesimden ve görüşten insanların bulunduğunu, travestiliğin ve uyuşturucu kullanımının yaygınlaştığını, velilerinin sürekli göç ettiklerini dile getirmiştir.

Okul F'nin Yöneticisi velilerinin, çok fakir olduğunu, okuldan dağıtılan yardımlar nedeniyle okulu sadece "...yardım dağıtılan bir yer..." olarak gördüklerini ifade etmiştir.

Okul J'nin Yöneticisi velilerinin arsa zengini olduklarını ancak her şeyi yine de devletten beklediklerini ifade etmiştir. Bunun nedenini zenginleşmeler de kültür seviyelerinin değişmemesine bağlamıştır. Fakir zannedip yardım yaptıkları çocuklar olduğunu bunların, aslında zengin olduklarını öğrendiğinde şaşırıldığını belirtmiştir. Ayrıca birkaç yıldır velilerinin değerler sisteminde bir değişme olduğunu örneğin bayanların kıyafet açısından daha çok kapandıklarını gözlemlediğini ifade etmiştir.

Okul K'nın ve Okul L'nin yöneticileri de okul çevresinde gecekondü kültürünün hakim olduğunu dile getirmişlerdir.

Okul M'nin Yöneticisi okul çevresini "Mamak ilçesinde kent kültürüne en yakın yer" olarak tanımlarken hala Kızılay'ı hiç görmemiş çok öğrencileri olduğunu; Anıtkabir ziyareti sırasında öğrencileri, Kızılay'ı göreceğ olmanın Anıtkabiri göreceğ olmaktan daha fazla heyecanlandığını gözlemlediğini dile getirmiştir.

Okul R'nin Yöneticisi "...alt gruptaki öğrencilerin diğerlerini..." kaçırdığını belirterek, velilerinin sosyoekonomik yapısına ilişkin şikayetlerini sıralamıştır; Çankaya bölgesine uymadıklarını, giysilerinde renk ve desen uyumuna dikkat etmediklerini, terlikle dolaştıklarını, çocuğun evde yeteri kadar TV izlediğine kanaat getirerek okula TV alımına karşı çıktıklarını vs. Okul

yöneticisi aslında böyle bir veli grubundan rahatsız olduğunu ama çaresiz onlarla yaşamak zorunda olduğunu "...bu insanları vurup kırıp öldürecek halimiz yok beraber yaşamak zorundayız..." diyerek açıklamıştır.

Okul T'nin Yöneticisi yeni bir yere henüz taşındıklarını, bu yeni yerden çok yararlanabileceklerini düşündüklerini ama genç yerleşim yeri olduğundan umduklarını bulamadıklarını belirtmiştir. Aslında özel okulların, öğrencisini yakın çevresinden bulamadığını, Ankara'nın hemen hemen her yerinden öğrencilerinin olduğunu belirtmiştir. Çok zengin velileri olmadığı için kendilerini şanslı gördüklerini, aksi halde aşırı zengin velilerin "...havasını atmak..." istediklerinde diğer velilerin bundan rahatsızlık duyabileceklerini dile getirmiştir.

Okul U'nun Yöneticisi okullarının merkezi bir yerde olduğunu ama çevredeki insanlar yaşlı oldukları için çevrede fazla çocuk olmadığını, dolayısıyla uzak çevreden de öğrenci almak zorunda olduklarını dile getirmiştir.

Okul V'nin Yöneticisi de öğrencilerini belli bir çevreden almadıklarını, velilerinin çok zengin olmadıklarını, bir kısım velinin çok ilgili bir kısmının da oldukça ilgisiz olduğunu, bu ilgisizliğin nedenini velilerin yoğun olarak çalışmalarından dolayı zaman bulamamalarına bağladığını şu şekilde açıklamıştır:

...Velilerimiz çok çalıştıkları için bize zaman ayıramıyorlar. Bu en son başımıza gelen... hiç unutmuyorum madde bağımlılığı ile ilgili bir profesör geldi. Literatürde de adı bilinen bir profesör... ben de hiç haberim bile yok unuttuğum okulda sırf çalışmak için kaldım inanın. İnanın o kişiye rezil olmamak için okulumuzun adına şey olmaması için inanın 5 velimiz vardı, 5 veli vardı. Okulda ne kadar öğretmen ne kadar görevli varsa hepsini toplayıp, dinlemeye gelmiş şekilde oturduk. Oturup seminer izlemek zorunda kaldık. Velilerimiz sağ olsun bize böyle yapıyorlar... işi garantiye almak gerekiyor, öğretmenlerimizi davet ediyoruz. Velilerimiz bu konuda şey... (Okul V'nin Yöneticisi).

Okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul çevresinin sosyoekonomik durumu için "üst düzey", "orta düzey" ve "alt düzey" olmak üzere üç kod

belirlenmiştir. Buna göre her bir okul yöneticisinin, okul çevresinin sosyoekonomik durumuna ilişkin bildirdiği kodlar Çizelge-2'dedir.

Çizelge-2. Okul Yöneticilerine Göre Okulun Bulunduğu Çevrenin Sosyoekonomik Durumunun Frekans ve Yüzdeleri

Okulun Çevresi	N	%
Alt Düzey	9	40.9
Orta Düzey	11	50.0
Üst Düzey	2	9.1
Toplam	22	100.0

Çizelge-2'de görüldüğü gibi, sosyoekonomik bakımdan 11 okulun çevresi orta (%50.0), 9 okulun alt (%40.9) ve 2 okulun üst düzey (%9.1) olduğu görülmektedir.

Okul yöneticilerinin çoğu, okulların bulunduğu çevre olanakları açısından okulların çoğunun, gecekondu bölgesinde olduğu, köy kültüründen kent kültürüne geçiş olarak adlandırılabilinecek gecekondu kültürünün hakim olduğu, velilerin sosyoekonomik açıdan daha çok alt düzeyde olduğu görülmektedir. Velilerin çeşitli nedenlerle okula katkılar sunmaktan çok, okuldan katkı bekler duruma geldikleri, okullar üzerinden yardım yapılmasının bunda etkili olduğu anlaşılmaktadır. Orta ve üst düzey velilerin de zamansızlık nedeniyle okula karşı ilgisiz oldukları görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Elde Edilen Bulgular

Okullarda 2004-2005 eğitim öğretim yılı ve daha öncesini kapsayan birkaç yıllık süreçte uygulanmış genel etkinliklerle, bu etkinliklerin izin prosedürü ve etkinliğin uygulanmasına onay vermeden önceki karar aşaması Milli Eğitim'in ilgili dokümanlarının analizi ve Milli Eğitim personeli ile yapılan görüşmelerin analizi ile elde edilen bulgulardır.

Baskı Gruplarının İlköğretim Okullarında Düzenlemesine İzin Verilen Genel Etkinlikler

MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı gelen evrak dosyasına göre, okullarda düzenlenen genel etkinlikler ve bu etkinliklerin hangi baskı gruplarınınca düzenlendiği Çizelge-3'de görülmektedir.

Çizelge-3. MEB, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Gelen Evrak Dosyasına Göre, Okullarda Düzenlenen Genel Etkinlikler ve Bu Etkinlikleri Düzenleyen Baskı Grupları

Baskı Grupları	Etkinlikler
1 Kütahya Valiliği	1 12. Evliya Çelebi Çocuk Resim Yarışması
2 TÜBİTAK	2 Matematik Olimpiyatı
3 T.C. Başbakanlık GAP İdaresi Bölge Başkanlığı	3 GAP'ın Yaşamımızdaki Yeri İle İlgili Çeşitli Yarışmalar
4 Kültür ve Turizm Bakanlığı	4 Türk Kültüründe Nevruz ile İlgili Çeşitli Yarışmalar
5 TBMM	5 TBMM ve Cumhuriyet Konulu Çeşitli Yarışmalar
6 Ankara Üniversitesi ATAUM	6 9 Mayıs Avrupa Günü İle İlgili Resim Yarışması
7 Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	7 Su ve Afetler (Dünya Su Günü) İle İlgili Kompozisyon ve Resim Yarışması
8 8. T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı	8 Dış Ticaret Haftası İle İlgili Kompozisyon Yarışması
9 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	9 Su ve Afetler (Dünya Su Günü) İle İlgili Kompozisyon ve Resim Yarışması
10 Genel Kurmay Başkanlığı	10 Atatürk ve Havacılık Adında Resim Yarışması
11 Türk Hava Kurumu	11 TAI Genç Ressamlar Resim Yarışması
12 Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	12 Meteorolojik Olaylar İle İlgili Resim Yarışması
13 Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri	13 Organ Nakli Haftası İle İlgili Seminer
14 Ankara İl Sağlık Müdürlüğü	14 Verem Haftası İle İlgili Seminer
15 İlköğretim Genel Müdürlüğü	15 Beslenme Eğitimi Seminer (SED'i Düşük On Okul)
	16 Temizlik ve Hijyen Eğitimi Konulu Seminer
16 Temiz Enerji Vakfı	17 Temiz Tükenmez Enerjiler ve Geleceğimiz Adlı Resim Yarışması
17 Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi	18 Hayal Gücünün Olimpiyatları Adlı Resim Yarışması
18 Kopaş Kozmetik Paz. San. A.Ş.	19 En Güzel Rüya Adlı Dalin Resim Yarışması
19 Bangladeş Shishu Academia	20 III.Bangladeş Uluslararası Çocuk Sanat Yarışması
20 Renault Mais A.Ş.	21 Yol Güvenliği Eğitim Projesi ve Afiş Yarışması
21 Canerler A.Ş.	22 Resim, Müzik, Tiyatro Şenliği
22 Türk Dış Hekimleri Birliği ve Sağlık Bakanlığı	23 2004 Dış Koruma Günleri Kampanyası
23 A.Ü. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.B.D.	24 Hijyen Eğitimi ve Süt Eğitimi Seminer Çalışması
24 MCS Pazarlama Danışmanlığı ve Hizmetleri Ltd. Şti.	25 Beslenme Eğitimi Seminer Çalışması ve Ücretsiz Danone Dağıtımı
	26 Kız Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkı Amaçlı Seminer Çalışması, Broşür ve Hijyenik Ped Dağıtımı
25 Elizi Ltd. Şti.	27 Temizlik Alışkanlığı Kazandırma Amaçlı Ücretsiz Kağıt Sabun Dağıtımı

Kamu Kurumlarının Düzenlediği Etkinlikler

Özel Kurumların Düzenlediği Etkinlikler

Çizelge-3'de MEB'den etkinlik düzenlemek için onay almış 25 baskı grubu ve karşılarında da düzenlemek istedikleri 27 etkinlik görülmektedir. 15. ve 24. sıradaki baskı grupları, okullarda ikişer etkinlik düzenlemek için izin almıştır. İlk 16 baskı grubunun kamu kurumu, sonraki 11'inin de özel kurumlar olduğu görülmektedir.

İzin Prosedürü

MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı'nın etkinliklerle ilgili başvuruları kabul eden tek bir personelinin olduğu bildirilmiştir. Bu personele göre, Türkiye çapındaki okullarda etkinlik düzenlemek isteyen baskı grupları MEB'den izin almak zorundadırlar. Aynı personelin kendisi için hazırlamış olduğu, etkinlikler için baskı gruplarından istediği belgeler listesine göre baskı gruplarının etkinlik düzenlemek için başvuru yaptıkları izin dilekçesinde olması gerekenler şunlardır:

- 1) Etkinliğin konusunun, öğrencilerin anlayabileceği bir şekilde ayrıntılandırılması,
- 2) Etkinliğin amacının ve kapsamının açık ve net şekilde ifade edilmesi,
- 3) Dayanaklar,
- 4) Etkinliğin hedef kitle, yani hangi eğitim kademesi ve yaş grupları için düzenlenmek istenildiği,
- 5) Etkinliğin türü (resim, şiir, kompozisyon yarışması, seminer çalışması, gösteri ve ürün tanıtımı gibi),
- 6) Etkinliğe katılım şartlarının, öğrencilerin anlayabileceği bir şekilde ayrıntılandırılması; örneğin etkinlik bir yarışma ise yarışmaya gönderilecek eserlerde aranacak şartlar (sayfa sayısı, kullanılacak kalem, boya türü, kağıt türü gibi), öğrencinin kimlik bilgilerini yazım şekli ve yarışmaya katılacak eserin daha önce benzer yarışmalara katılıp katılmadığı,
- 7) Etkinliğe katılım için başvuru yapılmasının gerekip gerekmediği eğer gerekiyorsa nasıl başvuru yapılacağı ve başvuruların nasıl değerlendirileceği,
- 8) Etkinliğin yeri, zamanı ve uygulanış şekli, örneğin etkinlik bir

- yarışma ise verilecek ödül türleri, yeri ve zamanı,
- 9) Etkinliğin eylem planı,
- 10)Etkinliğin içeriğini tanıttacak materyaller, örneğin, CD, senaryo, broşür gibi.

Baskı gruplarının, başvururken istenilenleri yerine getirmesinin, MEB'in etkinliklere onay vereceği anlamına gelmediği ifade edilmiştir. MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı adına ilgili personel, bu başvuruları değerlendirdiğini belirtmiştir.

Okullarda etkinlik düzenlemek için Ankara İl MEM'e başvuran baskı gruplarının, düzenlenmek istenilen etkinlikle ilgili olduğu düşünülen bölüme yönlendirildiği bildirilmiştir. Örneğin, bir resim, şiir ve kompozisyon yarışması için başvuru yapmak isteyen baskı grubu Kültür ve Edebiyat İşleriyle uğraşan bölüme, dış sağlığı ile ilgili seminer düzenleyip ardından ücretsiz dış macunu tanıtımı yapmak isteyen bir baskı grubunun da sağlık işleriyle uğraşan bölümüne yönlendirildiği ifade edilmiştir.

Hem kültür ve edebiyatla uğraşan, hem de sporla uğraşan Ankara İl MEM'in, ilgili personeli, şimdiye kadar bölüm olarak hiçbir baskı grubunun kendilerine bu konuda başvuru yapmadığını, kendi bölümlerinin MEB'den onay almış etkinliklerin uygulanmasına aracı olduklarını ya da bizzat uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek olarak da spor bölümünün şef konumundaki personeli son zamanlarda Pınar Süt Ürünleri Firması'nın sponsorluğunda düzenlenen spor yarışmalarıyla uğraştıklarını ve bu firmanın okullara gönderilmesi için hazırladığı afişleri göstererek, afişleri dağıtmaya çalıştıklarını bildirmiştir. Personel ayrıca, yeni çıkan yasalara göre bir baskı grubunun, Ankara'daki herhangi bir okulda etkinlik düzenlemek istemesi durumunda karşılıklı protokol yapılmasının yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Karar Verme Aşaması

MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı'nın ilgili memuru, izin için verilen başvuru dilekçelerini kabul ettikten sonra

kendisinin ayrıca dilekçeyle sunulanları tek tek incelediğini (örneğin tiyatro oyunu ise oyunun senaryosunu ve CD'sini izlediğini) ve bu inceleme sonunda bir değerlendirme yaptığını bildirmiştir.

İnceleme ve değerlendirme işi için kendisinin yeterli olduğunu ifade eden memur, bu işi akli başında her insanın yapabileceğini çünkü öğrencilerin zarar görüp görmeyeceklerini herkesin bilebileceğini kaldı ki kendisinin bir eğitmen olarak bu işin zaten uzmanı olduğunu bildirmiştir. Memur, etkinliklere izin vermeden önce etkinliğin yasal dayanaklarını da belirlemek zorunda olduğunu ifade etmiştir.

Etkinliğin Yeri ve Maliyeti

MEB Gençlik ve İzcilik Eğitim Şube Müdürü, Gençlik ve İzcilik Eğitim Tesisleri Yönetmeliği gereğince, tesisleri kiralamak için yapılan başvuruları değerlendiren bir komisyon oluşturduklarını, bu komisyonun başvuruları değerlendirdikten sonra karar aldığını ve kira bedellerini belirlediğini; kira bedellerinin, kurum, kuruluş veya şahıslar için farklı olduğunu, tesisleri indirimli kiralayabileceklerin belirtilmiş olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, Atatürk Spor Salonu'nun, şahıslar için 3-5 saatlik kirasının 20.000 YTL civarında olduğunu, yönetmelikte belirtilmiş kurum ya da kuruluşlar için komisyon kararı ile bu rakamın 1000-1500 YTL gibi bir rakama indiğini ifade etmiştir.

Okullarda Düzenlenmiş Etkinliklere İlişkin Bulgular

Okullarda düzenlenmiş etkinliklere ilişkin bulgular, genel etkinliklere ve özel etkinliklere ait bulgular olarak iki kısımdan oluşmaktadır.

Okullarda Düzenlenmiş Genel Etkinliklere İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerine göre okullarda düzenlenen genel etkinlikler ve okullarının bunlara katılma durumuna ilişkin bulgular toplu olarak Çizelge-4'de yer almaktadır.

Çizelge-4. Okul Yöneticilerine Göre Okullarında Düzenlenmiş Genel Etkinliklere Katılma Durumunun Frekans ve Yüzdeleri

Etkinliği Yapan Grup	Etkinlikler	Etkinliğe Katıldı		Etkinliğe Katılmadı		Etkinlik Hatırlanmıyor	
		N	%	N	%	N	%
Kütahya Valiliği	12. Evliya Çelebi Çocuk Resim Yarışması	7	% 31,8	13	% 59,1	2	% 9,1
TÜBİTAK	Matematik Olimpiyatı	8	% 36,4	14	% 63,6	0	% 0,0
T.C. Başbakanlık GAP İdaresi Bölge Başkanlığı	GAP'ın Yaşamımızdaki Yeri İle İlgili Çeşitli Yarışmalar	8	% 36,4	11	% 50,0	3	% 13,6
Kültür ve Turizm Bakanlığı	Türk Kültüründe Nevruz ile ilgili Çeşitli Yarışmalar	13	% 59,1	8	% 36,4	1	% 4,5
TBMM	TBMM ve Cumhuriyet Konulu Çeşitli Yarışmalar	10	% 45,5	10	% 45,5	2	% 9,1
Ankara Üniversitesi ATAUM	9 Mayıs Avrupa Günü İle İlgili Resim Yarışması	5	% 22,7	14	% 63,6	3	% 13,6
Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	Su ve Afetler (Dünya Su Günü) İle İlgili Kompozisyon ve Resim Yarışması	7	% 31,8	11	% 50,0	4	% 18,2
8. T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı	Dış Ticaret Haftası İle İlgili Kompozisyon Yarışması	5	% 22,7	14	% 63,6	3	% 13,6
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Su ve Afetler (Dünya Su Günü) İle İlgili Kompozisyon ve Resim Yarışması	7	% 31,8	13	% 59,1	2	% 9,1
Genel Kurmay Başkanlığı	Atatürk ve Havacılık Adında Resim Yarışması	8	% 36,4	12	% 54,5	2	% 9,1
Türk Hava Kurumu	TAİ Genç Ressamlar Resim Yarışması	7	% 31,8	13	% 59,1	2	% 9,1
Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	Meteorolojik Olaylar İle İlgili Resim Yarışması	6	% 27,3	13	% 59,1	3	% 13,6
Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri	Organ Nakli Haftası İle İlgili Seminer	4	% 18,2	15	% 68,2	3	% 13,6
Ankara İl Sağlık Müdürlüğü	Verem Haftası İle İlgili Seminer	6	% 27,3	15	% 68,2	1	% 4,5
İlköğretim Genel Müdürlüğü	Beslenme Eğitimi Semineri (SED'i Düşük On Okul)	1	% 4,5	19	% 86,4	2	% 9,1
	Temizlik ve Hijyen Eğitimi Konulu Seminer	4	% 18,2	13	% 59,1	5	% 22,7
Temiz Enerji Vakfı	Temiz Tükenmez Enerjiler ve Geleceğimiz Adlı Resim Yarışması	2	% 9,1	15	% 68,2	5	% 22,7
Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi	Hayal Gücünün Olimpiyatları Adlı Resim Yarışması	2	% 9,1	17	% 77,3	3	% 13,6
Kopaş Kozmetik Paz. San. A.Ş.	En Güzel Rüyam Adlı Dalin Resim Yarışması	5	% 22,7	14	% 63,6	3	% 13,6
Bangladeş Shishu Academia	III. Bangladeş Uluslararası Çocuk Sanat Yarışması	2	% 9,1	15	% 68,2	5	% 22,7
Renault Mais A.Ş.	Yol Güvenliği Eğitim Projesi ve Afiş Yarışması	6	% 27,3	13	% 59,1	3	% 13,6
Canerler A.Ş.	Resim, Müzik, Tiyatro Şenliği	10	% 45,5	8	% 36,4	4	% 18,2
Türk Dış Hekimleri Birliği ve Sağlık Bakanlığı	2004 Dış Koruma Günleri Kampanyası	11	% 50,0	9	% 40,9	2	% 9,1
A.Ü. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.B.D.	Hijyen Eğitimi ve Süt Eğitimi Seminer Çalışması	1	% 4,5	16	% 72,7	5	% 22,7
MCS Pazarlama Danışmanlığı ve Hizmetleri Ltd. Şti.	Beslenme Eğitimi Seminer Çalışması ve Ücretsiz Danone Dağıtımı	11	% 50,0	9	% 40,9	2	% 9,1
	Kız Öğrenciler İçin Seminer Çalışması, Broşür ve Hijyenik Ped Dağıtımı	7	% 31,8	14	% 63,6	1	% 4,5
Elizi Ltd. Şti.	Temizlik Alışkanlığı Kazandırma Amaçlı Ücretsiz Kağıt Sabun Dağıtımı	2	% 9,1	19	% 86,4	1	% 4,5
Toplam (594)		165	% 27,7	357	% 60,1	72	% 12,1

Çizelge-4'deki 27 genel etkinlik, çalışma grubunu oluşturan 22 okulda da (22x27) düzenlenmiş olsaydı, 594 etkinliğin düzenlenmiş olması gerekirdi, oysa sadece 165 (%27,7) etkinliğin düzenlenmiş olduğu görülmektedir. "Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen Türk Kültüründe Nevruz Adlı Çeşitli Yarışmalar" etkinliğine okulların yarısından fazlası (% 59,1) katılmıştır. "MCS Pazarlama ve Danışmanlığı Hizmetleri Limitet Şirketi tarafından

düzenlenen Beslenme Eğitimi Seminer Çalışması ve Ücretsiz Danone Dağıtımı” etkinliği ile “Türk Diş Hekimleri Birliği ve Sağlık Bakanlığı tarafından ortaklaşa düzenlenen 2004 Diş Koruma Günleri Kampanyası” etkinliğine okulların yarısı (% 50,0) katılmıştır. “İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmiş olan Beslenme Eğitimi Semineri” etkinliği ile “Elizi Limited Şirketi tarafından düzenlenen Ücretsiz Kağıt Sabun Dağıtımı” etkinliğine okulların çoğu (% 86,4) katılmamıştır.

Etkinliğe katılıp, katılmadıklarını hatırlamayan okul yöneticileri, ödül almadıklarından veya benzer etkinliklerin çok fazla yapılmasından dolayı hatırlayamadıklarını bildirmişlerdir.

...Hatırlayamadım, aslında katılmışızdır da hatırlayamıyorum, ödül gelmediği için olsa gerek. Çünkü bütün yarışmalara aşağı yukarı, katılırız. Ödül gelir çok fazla da yarışma olur zaten ... (Okul l'nın Yöneticisi).

Okulda Düzenlenmiş Özel Etkinliklere İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerine göre, okullarında en çok etkinlik düzenleyen altı kamu kurumunun düzenlediği etkinliklerin frekans ve yüzdeleri Çizelge-5’de yer almaktadır. Çizelge-5’den sonra yer alan sıralamada adı geçen diğer kamu kurumlarının okullarda birer kez etkinlik düzenledikleri ifade edildiği için bunlar çizelgeye dahil edilmemiştir.

Çizelge-5. Okul Yöneticilerine Göre Okullarda Etkinlik Düzenleyen Altı Kamu Kurumunun Düzenlediği Etkinliklerin Frekans ve Yüzdeleri

	Kamu Kurumu	N	%
1	Emniyet Müdürlüğü	22	100
2	Sağlık Müdürlüğü	19	80,6
3	Milli Eğitim Müdürlüğü	14	60,3
4	Türk Silahlı Kuvvetleri	13	50,9
5	Üniversiteler	13	50,9
6	Belediyeler	4	10,8

Çizelge-5 incelendiğinde, Emniyet Müdürlüğü’nün tüm okullarda

(N=22) etkinlik düzenlediği görülmektedir. Emniyet Müdürlüğü'nden sonra okullarda en çok (N= 19, % 80,6) etkinlik düzenleyen ikinci kurum Sağlık Müdürlüğü'dür.

Okul yöneticileri ve baskı grubu liderlerine göre, okullarda düzenlenmiş özel etkinliklere ilişkin bulgular, Gözel'in (1998) baskı grupları sınıflandırmasına uygun olarak sırayla şu şekildedir:

Kamu kurumlarından;

- 1) Türk Silahlı Kuvvetleri'nin,
  - Diğer kamu kurumlarının hepsinden daha çok okulların bakım ve onarımında hizmet anlamında büyük katkılarına olduğu, (bu nedenden dolayı bir okulun adının değiştirilip, yardım eden bölge komutanın isminin verildiği);
- 2) Emniyet Müdürlüğü'nün,
  - "Benim Ülkem Benim Polisim" adında trafik eğitimi seminerleri düzenlediği,
  - Uyuşturucu konusunda okul yönetimi ile işbirliği kapsamında gizli çalışmalar yaptığı;
- 3) Sağlık Müdürlüğü'nün,
  - Genel sağlık taraması yaptığı,
  - Aşı kampanyaları düzenlediği,
- 4) Milli Eğitim Müdürlüğü'nün,
  - Çeşitli yarışmalar, şenlikler düzenlediği,
  - Öğretmenlere ve velilere yönelik çeşitli konularda eğitici seminerler verdiği,
  - Okulların elektrik su gibi zorunlu giderlerini her ay düzenli olarak ödediği,
- 5) Üniversitelerin,
  - Stajyer öğrenci gönderdikleri,
  - Sağlık araştırmaları kapsamında çocuklardan kan örnekleri aldıkları
  - Bilimsel araştırmalar kapsamında anketler testler, deneysel

- çalışmalar yaptıkları,
  - Seminerler düzenledikleri,
- 6) Orman Bakanlığı'nın,
- Okul çevresini veya bahçesini ağaçlandırma çalışmaları yaptığı,
- 7) Tarım Bakanlığı'nın,
- Okul çevresini veya bahçesini ağaçlandırma çalışmaları yaptığı,
- 8) Bayındırlık İl Müdürlüğü'nün,
- Bir okul binasının dışını boyattığı,
- 9) Başbakanlık Toplu Konut İdaresi'nin,
- Eşyalarını yenilediği için, eski masa, koltuk gibi eşyalarını hediye ettiği,
- 10)Belediyelerin,
- Okul kuşatma duvarlarını yaptıkları,
  - Okul bahçesini asfaltladıkları
  - Halka ve öğrencilere, yardım malzemelerini dağıttıkları veya dağıtılması için okul yönetimine bıraktıkları,
- 11)TÜRK TELEKOM'un,
- masa tenisi için bir okulun spor salonunu kullandığı,

Medya ve basın yayın kuruluşlarından;

- 12)Televizyon kanallarının (TRT, Kanal A ve Kanal 7),
- Çocuklara yönelik programlarına seyirci veya yarışmacı olarak öğrencileri davet ettikleri,
  - Haberler, belgeseller gibi çeşitli yayınlarında kullanmak üzere, kamera veya fotoğraf makinesi ile okulun çeşitli kısımlarından ve öğrencilerden görüntü aldıkları,
- 13)Radyo kanallarından,
- Birinin alt sosyoekonomik durumdaki birkaç okula yardım toplamak amacıyla konser düzenlediği,

Sendikalardan;

14)Yol-İş Sendikasının,

- Bir okul yaptırarak adını verdiği,

15)Öğretmen sendikalarının,

- Üyesi olan öğretmenler aracılığıyla, öğretmenler odasındaki panolara birtakım yazılar ve resimler astıkları,

Derneklerden;

16)İnsan Hakları Derneği'nin,

- öğrencilerin haklarını bilmesi ile ilgili seminer verdiği,

17)Üniversiteli Kadınlar Derneği, Yardım Sevenler Derneği ve Atatürkçü Düşünce Derneği'nin ortaklaşa,

- Okuma yazma kursu düzenlediği,
- İnsan hakları ile ilgili yeni çıkan yasaları tanıtıcı seminerler verdiği,

18)Atatürkçü Düşünce Derneği'nin,

- Atatürk'ün görülmemiş resimlerinden oluşan bir resim sergisi açtığı,

19)Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin,

- Büyük çaplı etkinliklerinde (gezi gibi) öğrencilere üzerinde derneğin adının büyükçe yazılı olduğu tişörtler hediye ederek bunları giydirdiği,
- Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, Altındağ Toplum Merkezi'nden destek alan ilköğretim okulu öğrencilerine yönelik, burs alan ya da almayan gençlik komisyonu üyesi gençler aracılığıyla, sosyal etkinlik içermeyen sadece öğrencileri moral olarak desteklemek, onlarla sohbet etmek ve onların derslerine yardımcı olmak amacıyla haftanın belli günlerinde uygulanmak üzere, destek programları hazırladığı,
- Yaz ve kış okulları düzenlediği,

- Okuma yazma kursu düzenlediği,
- Öğrencileri hafta sonları geziye veya tiyatroya götürdüğü,
- Genç üyeleri aracılığıyla söyleşiler düzenlediği, öğrencilerin ödevlerine yardımcı olduğu,
- Okul bahçesini ağaçlandırma çalışması yaptığı,
- Öğrencilere burs verdiği,
- Eğitim malzemeleri yardımı yaptığı,

20) Sportif amaçlı kulüplerden,

- Gençler Birliği ile Ankara Gücü'nün afişlerini gönderdikleri ve bu afişlerin okulların görünür bölgelerine asıldığı,

21) Türk Amerikan Kadınları Kültür ve Dayanışma Derneği'nin,

- Gezici kütüphane olarak kitaplar dağıttığı, bazı yardımcı ders materyalleri verdiği,
- Bir okulda müzik grubu kurulması için müzik aletleri aldığı,

22) Yeşilay'ın,

- Verem haftasında seminer verdiği ifade edilmiştir.

Mesleki birlik ve kuruluşlardan;

23) Ankara Ticaret Odasının (ATO),

- Üzerinde ATO yazılı giysi ve kırtasiye yardımı yaptığı,

24) Mimarlar Odasının,

- "1000 Okula 1000 Mimar" projesi kapsamında okullarda ikişer saatlik eğitim verdiği,

25) Türkiye Yazarlar Birliği'nin,

- Okul şenliklerine katıldığı ve söyleşiler yaptığı,

Vakıflardan,

26) Yasemin Karakaya Eğitim ve Sağlık Vakfı'nın,

- Bir okul yaptırarak adını verdiği ve bu okulun bünyesindeki bir odanın sürekli kullanma hakkını elde ettiği (Milli Eğitim'le yapılan protokolle),

- Öğrencilere burs verdiği,
- Bazı etkinliklerin sponsoru olduğu,
- Okulun velilerinden bağış topladığı,
- Kermesler düzenlediği,
- Okulun öğretmenlerine ve öğrencilerine küçük hediyelik eşyalar sattığı,
- Para karşılığı, öğrencilerin fotokopi gereksinimlerini karşıladığı,

27) Ana Çocuk Eğitim Vakfı'nın,

- Okuma yazma kursu düzenlediği,

28) Ankara Çevre Vakfı'nın,

- Atıkların değerlendirilmesiyle ilgili seminerler düzenlediği,

29) Türkiye Erozyonla Mücadele Vakfı'nın,

- Seminerler düzenlediği,

30) Lösemili Çocuklar Vakfı'nın,

- Özel okullarda çeşitli küçük malzemeler sattığı,
- Okullara bağış toplama kutuları bıraktığı,

31) Türkiye Çevre Koruma Vakfı'nın,

- Uluslararası EKO Okullar Projesi'ne aracılık ettiği ve okulların katılımına destek verdiği (çevredeki bir problemi çözmeye ilgili olan projede başarılı olan okullara yeşil bayrak veriliyor),

Uluslararası etkinlik gösteren örgütlerden;

32) Japon Kültür Merkezi'nin,

- Japon Kağıt Katlama Sanatı Origami'yi tanıtmak için ayda bir kez olmak üzere dersler verdiği,

33) Lions Kulüpleri'nin,

- Herhangi bir yerine kendisi tarafından yapıldığını gösterir levha asmak koşuluyla Atatürk büstlerini onardığı, büstün önünde öğrencileri grup grup alarak fotoğraf çektiği,
- Kısmın kendisi tarafından yapıldığını gösterir belge asmak koşuluyla, okulların bilgisayar laboratuvarı gibi kısımlarını

baştan ayağa yenilediği,

- Okul onararak adını eklettiği (27 Aralık Lions İlköğretim Okulu)
- Okullarda Sağlıklı İçme Suyu Projesi kapsamında musluk başları dahil olmak üzere tüm su tesisatını, yurt dışından getirilmiş özel malzemeler kullanarak yenilediği,
- Sağlık taramaları yaptığı ve hasta buldukları maddi olanaksızlıklar içindeki öğrencileri tedavi ettirdiği,
- Öğrencilere burs verdiği,

34) Rotary Kulüpleri'nin,

- Türkiye çapında, talep eden her okulda, "Temiz İçme Suyu Dönüşüm Projesi" kapsamında tuvaletlerdeki musluk başları dahil tüm su tesisatını yenilediği ve kendileri tarafından yapıldığını gösterir bir levha asarak önünde öğrencileri grup grup alıp fotoğraf çektiği,
- Atatürk büstlerini onardığı, öğrencileri grup grup alarak fotoğraf çektiği,
- Okul binasına çeşitli eklentiler yaptığı ve kendileri tarafından yapıldığını gösterir bir levha asarak öğrencileri grup grup alıp fotoğraf çektiği,
- Okul onararak adını eklettiği (Yeşiltepe Rotary İlköğretim Okulu),
- Okuma yazma kursları düzenlediği,
- Çeşitli resim, şiir, kompozisyon yarışmaları düzenlediği,
- Türkiye'de Çocuk Felcinin Ortadan Kaldırılması Projesi kapsamında okullardaki aşı kampanyalarına aşı verdiği (yurt dışından getirttiği),
- Sağlık taramaları yaptığı ve hasta buldukları maddi olanaksızlıklar içindeki öğrencileri tedavi ettirdiği,
- Burs verdiği,
- Tarihi ve turistik yerlere geziler düzenlediği,
- Mamak gibi merkez dışı ilçelerdeki okullarda, Kızılay'ı hiç görmemiş öğrencileri geziye götürüp sonrasında Mc Donalds'da yemek yedirdikleri,

35)UNICEF'in,

- Çeşitli küçük malzemeleri özel okullarda sattığı,
- Özel okullara bağış toplama kutuları bıraktığı,

36)ILO'nun,

- Çocuk işçiliğini önleme projesi (AYPEC) kapsamında çocukların bilinçlendirilmesine yönelik olarak okullarla ortaklaşa etkinlikler (örneğin, okullar arasında konusu çalışan çocuklar olan tiyatro oyunu yarışması gibi) düzenlediği,

Diğer baskı gruplarından;

37)Dershanelerin,

- Ücretsiz deneme sınavları yaptığı,
- Broşür dağıttığı,
- Okul içinde ve dışında görünür yerlere afiş astığı,
- Haftalık ders programı çizelgesi, kitap ayırıcı gibi küçük eğitim malzemelerini okullarda öğrencilerin kolaylıkla alabilecekleri yerlere bıraktığı veya bu malzemeleri, okul bahçesinde, okula giriş ve çıkış saatlerinde ya da tören gibi öğrencilerin ve velilerin toplu olarak bulunduğu zamanlarda dağıttığı,
- Dershanelerden birinin, bir okul yöneticisine, üzerinde oldukça büyük bir şekilde dershanenin adı yazılı iki büyük saksı çiçeği hediye ettiği,
- Bazı dershane yetkililerinin, okul yöneticisine tanıtım yapma isteklerini bildirip reddedilmeleri üzerine öğrencilerin evlerine gidip, velilere okuldan geldiklerini söyleyip, 370 milyonluk senet imzalatıp, karşılığında dershanelerine öğrenci kaydettiği,

38)Kırtasiye firmalarının,

- Kendine ait markası olan cetvel, silgi, haftalık ders programı çizelgesi, kitap ayırıcı gibi küçük eğitim malzemelerini dağıttığı,

- Bir okulda üzerinde Can Kırtasiye yazılı haftalık ders programı çizelgesinin ücretsiz dağıtılan ders kitaplarının arasından çıktığı,
- Şark Gülü adındaki bir kırtasiye firmasının, Mon Ami adındaki uluslararası çalışan pastel boya üreticisi bir firma adına, her yıl resim yarışması düzenlediği,

39)Gıda üreticisi firmalardan,

- ETİ adlı firmanın tiyatro gösterileri düzenlediği,
- Nestle'ye bağlı Nestquik adlı firmanın verdiği, sağlıklı beslenme seminerlerinin veya bilgi yarışmalarının öncesinde ve sonrasında ürünlerini dağıttığı, bazı okullarda seminer düzenlemeden sadece ürünlerini okul yönetimine bırakıp gittiği, etkinlik öncesi veya sonrasında isim, adres ve telefon bilgilerinin de yer aldığı anket formları dağıttığı,
- Dardanel adlı konserve balık üreticisi firmanın, Danone, Nestle gibi firmalarla ortaklaşa hazırladıkları hediye paketi içerisinde konserve dağıttığı,
- Danone, adlı ürünün üreticisi firmanın, bu markalı ürününü ücretsiz dağıttığı, öğrencilerin ve ailelerinin kulüplerine üye olması için ailedeki her bireye ait telefon numarası ev ve iş adresleri gibi bilgilerin sorulduğu bir formu doldurması için ailelere gönderdiği, üzerinde markası yazılı boy ölçmek için kağıttan metrelerle, beslenme çantalarını da dağıttığı,

40)Sağlık ve temizlik ürünleri satan firmalardan,

- Farma Fresh adlı ürünün üreticisi firmanın, bu ürünü Danone, Nestle gibi firmalarla ortaklaşa hazırladıkları hediye paketi içerisinde dağıttığı,
- Colgate adlı ürünün üreticisi firmanın ağız ve diş sağlığı seminerleri verdiği ardından bu ürünü dağıttığı,
- İpana adlı ürünün üreticisi firmanın ağız ve diş sağlığı seminerleri verdiği ardından bu ürünü dağıttığı,
- Selpak adlı ürünün üreticisi firmanın, bu marka ürününü dağıttığı,
- Orkid adlı ürünün üreticisi firmanın, kız öğrencilerin kişisel

gelişimine katkı amaçlı seminer verdiği ve ardından bu ürünü ücretsiz dağıttığı,

41)Tekstil firmalarından,

- Levis adlı firmanın, bir okulda zıplama masası kurarak öğrencileri zıplattığı, ardından adının yazılı olduğu anahtarlıklar dağıttığı,

42)Alışveriş merkezlerinden,

- Migros adlı marketin, okul dışındaki bir mekanda Çankaya İlçesi'ndeki tüm okullara yönelik olarak şenlik düzenlediği,
- Yunus adlı marketin, 23 Nisan'da bir okulun bahçesinde çeşitli markalardan gıda malzemeleri dağıttığı,

43)Bankalardan,

- İş Bankasının bir şubesinin, koltuklarını yenilemesiyle eski koltuklarını hediye ettiği, ifade edilmiştir

44)Özel hastanelerden,

- Birinin bir okul şenliği sırasında ambulans beklettiği ve katılımcılara yaka kartları taktığı ifade edilmiştir.

Okullarda kamu kurumları, medya ve basın yayın kuruluşları, sendikalar, dernekler, mesleki birlik ve kuruluşlar, vakıflar, uluslararası etkinlik gösteren örgütler, dershaneler, çeşitli firmalar, alışveriş merkezleri, bankalar ve özel hastaneler olarak gruplandırılabilir 44 farklı baskı grubunun çeşitli etkinlikler düzenledikleri belirtilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleriyle İlgili

Bulgular

Okul yöneticilerinin okulda düzenlenen etkinliklerle ilgili görüşleri, okulun etkinlik alanı olarak seçilmesi, izin prosedürü, izin formu ayrıntısı, etkinliğe katılımı zorunluluk olarak görüp görmemeleri, izin/karar verme süreci (okul olanaklarının uygunluğu, etkinliğin olası katkısı/zararı, etkinliğin okula maliyeti, etkinliğin amacı), etkinliğin uygulanması aşaması (etkinliğin katılımcıları ve katılımcı sayısı, etkinliğin yeri, etkinliğin süresi), etkinliklerin eğitimsel sonucu (etkinliklerin katkıları, etkinliklerin sakıncaları), öğretmen, veli

ve öğrencilerden alınan dönütler (etkinliklerin katkıları, etkinliklerin sakıncalı yönleri), düzenlenmesini istedikleri etkinlikler hakkındadır.

Okulun Etkinlik Alanı Olarak Seçilmesi

Görüşme formunda doğrudan okulların etkinlik alanı olarak seçilmesinin nedenlerini belirlemeye yönelik bir soru olmamasına rağmen bazı okul yöneticileri görüşme anında bu konuda açıklama yapmış, hatta bazıları da birden fazla neden sıralamıştır. Araştırmayı zenginleştireceği düşünülen bu açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Okul L'nin Yöneticisi, bahçelerinde üstün yetenekli öğrenciler için hizmet verecek olan binayı tepeden tırnağa yenileyerek, destek sunan baskı grubuna atıfta bulunarak, bu grupların etkinlik düzenlemek için okulları seçmesinin nedenini "...beyin göçü..." yaratmak olarak açıklamıştır. Özellikle "...kırsal kesimdeki okulları seçiyorlar ki buralarda sahipsiz kalan, çok zeki, okuyabilecek, potansiyel olan öğrencileri kullanmayı amaçlıyorlar..." diyerek, baskı gruplarının ilerde kullanabilecekleri çocukları şimdiden belirlemek için okulları tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Okul yöneticileri, baskı gruplarının etkinlik düzenlemek için okulları seçmesinin nedenini, amaçları her ne olursa olsun "...Çocukların hafızasına kazınıyor..." (Okul E'nin Yöneticisi) ve "...O jenerasyona ismini öğretmeye çalışıyor..." (Okul S'nin Yöneticisi) diyerek, kalıcılık sağlamak için okulları en uygun yerler olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Okul J'nin Yöneticisi, okulların pek çok kişinin bir arada bulunduğu özel ortamlar olduğunu, bu nedenle, özellikle satışını arttırmak amacındaki baskı gruplarının okula yöneldiğini "...daha çok kişiye ulaşıp mal satmak için..." şeklinde açıklamıştır.

Okul V'nin Yöneticisi, ticari firmaların satış yapma amacıyla olduklarını, okullarda da almaya istekli insanların bir arada olduğunu bu nedenle bu firmalara cazip geldiğini belirtmiştir. Aynı şekilde, fikir aşılacak

amacındaki baskı grupları için de okulların uygun merkezler olduğunu çünkü okulların çok sayıda insana aynı anda ulaşabilecekleri ve etkinliklerini kolaylıkla yapabilecekleri en uygun yerler olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

...Yani şimdi böyle ticari firmalar açısından amaç gayet açık zaten. Dengeli beslenme diyorlar, şu diyorlar bu diyorlar ama sonuçta o ürün tanıtımı ve satış. Burada çünkü çok güzel bir potansiyel var ve bir arada. Onlar için de çok faydalı bir şey.... Amaç neydi değil mi?. Dediğim gibi bu ticari firmalar için amaç gayet açık zaten. Diğerleri bu Lions olsun ILO olsun yani maddi kar gütmeyen etkinliklerde de tabii onlar da çalışmalarını toplumun içine ze...ne derler (Araştırmacı: Yaymak) yaymak için okullar uygun merkezler. Yani bunlar, tek tek çıkıp sokaktaki insana böyle bir şey yapamazlar. Ya da bir başka derneğe bir başka yere gidip. Okul en iyisi bu tür şeyler için. Çocukları bilinçlendirmek için.... Dediğim gibi okullar çok iyi bu açıdan hem ticari açıdan hem toplumun bilinçlenmesi açısından bu tür etkinlikleri gerçekleştirebilecek en organize olmuş gruplar yani yapan kişinin de işi kolaylaşıyor... (Okul V'nin Yöneticisi).

Okul M'nin Yöneticisi, ürünlerinin çocuklarda alışkanlık yapması, şimdi ve gelecekte hep o ürünleri kullanmaya şartlandırılması için firmaların okulları seçtiklerini şu şekilde ifade etmiştir:

...Ürünlerinin öğrencilerde kullanımının alışkanlık yapması isteği var. Yani firmalar için bu söz konusu yani en başta. Çocuklar çünkü gelecekte bu ürünleri daha çok kullanmaları umulan insanlar ilerde bu alışkanlığı yaratmaları zor. Bu yüzden bize dağıtmıyorlar zaten alışkanlık varsa zaten gidip alıyoruz veya halka gidip dağıtmıyorlar bildiğim kadarıyla... (Okul M'nin Yöneticisi).

Okul E'nin Yöneticisi, "...bugünün küçüğü yarının büyüğü, çocuklardan daha iyisini mi bulacaklar, çok sayıda öğrenci her şeye açık..." diyerek, yine çocukların çok sayıda ve hazır olarak bulunduğu yerler olan okulların, baskı gruplarınca neden tercih edildiğini açıklamıştır.

Okul F'nin Yöneticisi, iktidara gelmek isteyen "...ister kamu olsun ister yerel yönetimler...", sivil toplum örgütlerine gereksinimleri olduğunu, bu örgütlerin onların "...oy potansiyeli..." olduğunu, ve bu nedenle yönetimlerin, sivil toplum örgütlerine yardım ettiklerini, sivil toplum örgütlerinin de bu yönetimlere destek sağlamak için okulları kullandığını ifade etmiştir.

Bir okul yöneticisi de, okulların her konuda eğitim yuvası olduğunu, sosyal ya da siyasi amaçlı baskı gruplarının da kendi amaçları doğrultusunda öğrencileri eğitmek için okullara yöneldiğini; ayrıca okulların maddi olanaksızlıklar içinde olmasının “...Bazı siyasi örgütler böyle şeyleri fırsat bilirler...” (Okul O’nin Yöneticisi) diyerek, fırsat yarattığını ifade etmiştir.

Okul J’nin Yöneticisi, baskı gruplarının “...düşüncesini yaymak...” yani “...misyonerlik...” amacını gerçekleştirmek için, “...bulduğu her fırsatı...” değerlendirdiğini, okulların maddi olanaksızlıklar içinde olmasının böyle gruplara, okullara girebilmek için olanak yarattığını belirtmiştir. Okullara “...en uygun...” ve “...kolay...” girmenin yolunun “...Atatürk büstlerini, çerçevelerini vs.yi...” onarmak olduğunu, okul yöneticilerinin de “...bilerek...” bunlara izin verdiklerini ifade etmiştir. Okul yöneticilerinin “...onların levhasını asarım iki sene sonra kaldırırım ama kütüphanem yapılmış olur...” düşüncesiyle olaya yaklaştığını, “...karşılıklı böyle bir diyalog noktası...” yakalandığını dile getirmiştir.

Başka bir okul yöneticisi de, baskı gruplarının mevcut yasaları çok iyi bildiğini, işlerine yarayacak her durumu çok iyi değerlendirdiğini belirtmiştir. Baskı gruplarının, okul yöneticileriyle önce kişisel ilişkiler kurduğunu, sonra “...okula yardım yapmak...” gerekçesiyle, “...okulun adını...” kullanarak, devlete ait yerleri “...ucuza kapattığını...” ve etkinlikten kâr yapsa da vergi ödemek zorunda olmadığını ifade etmiştir. Okulların ve yöneticilerin baskı gruplarınca kullanıldığını, baskı gruplarının terör örgütü sempatanlığı yaptığı etkinliklerde dahi bu kadar rahatlıkla devlet kurumlarını kullanabildiklerini, okula bu konuda doğacak zararları önemsemediklerini belirten okul yöneticisinin, etkinlikle ilgili ifadesi şu şekildedir:

...X Radyodan geldiler. Dediler ki “Hocam Çankaya bölgesinde etkinlik yaparak yardım etmek istiyoruz. Çocuk giydireceğiz, üst baş alacağız... Ben de onlara: -Çocuklar dilenci değil, dedim. Karşılıksız alma alışkanlığı olmasın. Kendilerinden fotokopi makinesi istedik. Mart, Nisan aylarında 19 Mayıs’ta Atatürk Kapalı Spor Salonunda konser düzenlediler. Oldu bittiye getirdiler. Gelenlerin tanıdık olması art niyet aratmadı. Emniyet Müdürlüğü ve Valiliğe yazı yazalım dediler, güvenlik ve yerin tahsisi için. Geliri okula harcayacağız diye düşündüm. Gittim, öğrenci yoktu, akşam 7:30’da başladı. Nerde X sanatçı varsa geldiler...

gençler, zafer işaretleri yapıyordu (ideolojik semboller vardı). Ortada kocaman X'in (yasadışı bir örgüt lideri) resmi vardı. Bir iki sefer Türk Bayrağını indirmeye kalkışanlar oldu ama indirmediler. Gözüm Türk Bayrağı'ndaydı. Eğer indirselerdi hemen orayı terk edecektim. Emniyet vardı. Kimse ses çıkarmadı. Bu nasıl iş? Şaşırdım, demek herkesi bağlamışlar. İl Spor (yetkilileri): - İnsanların yararına yapıyoruz, niye zorluk çıkarıyorsunuz? dediler. Kar yağdı, biletler karaborsaydı gibi bahanelerle, bir kuruş kar etmemişler hatta zarar etmişler, patron arabasını dahi satmak zorunda kalmış. 10 milyonsa, 3 milyon ödüyor, üstelik vergi vs. de ödemiordu. Yani müdür oluşumu ve saflığımı kullandılar. Kullanıldığımı düşünüyorum bir sürü vaatlerde bulundular ama hiç birini gerçekleştirmediler... Uzun zamandır peşlerindeyim, duydum ki patron yepyeni bir araba çekmiş altına, durun siz şimdi bana inanmazsınız, inanması güç, uzun süredir telefon etmemiştim, telefon edeyim de konuşmalarımızı dinleyin. Bakalım ne yapmış... Ben ondan fazla bir şey istemedim... okula sadece bir fotokopi makinesi istedim.... Halledeceğim diyor ya bakalım... (Okul C'nin Yöneticisi).

Baskı gruplarının etkinlik düzenlemek için okulları seçmelerinin nedenleri özetle şu şekildedir:

- Beyin göçü yaratmak için, çok zeki çocukların şimdiden belirlenebilmesi (N=1),
- Şimdiki nesle ulaşabilme(N=1),
- Etkinliklerin başka yerlerden daha kolay yapılabilmesi (N=1),
- Her türlü etkiye açık, istenilen amaçlar doğrultusunda eğitilebilecek, satın almaya istekli, pek çok çocuğun bir arada ve aynı anda, hazır durumda bulunması (N=1),
- Bir çok okulun çeşitli olanaksızlıklar içinde olması nedeniyle etkinliklere gereksinim duyması (N=1),
- Yasaların baskı gruplarının etkinlik düzenlemelerini kolaylaştırıcı ve teşvik edici olması (N=1),

Kısaca baskı gruplarının, hedef kitlesi veya hedef kitlesinin bir kısmı olan çocuklara, hem kolay hem de çabuk ulaşmak için okulları seçtiği belirtilmiştir.

İzin Prosedürüne İlişkin Bulgular

Etkinliklerin izin prosedürü ilgili olarak okul yöneticileri, etkinliklerin, mutlaka bir üst makamdan onaylı olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Okul yöneticileri, okullarında etkinlik düzenlemek isteğiyle kendilerine başvuran baskı grubu temsilcilerini, etkinliğin okulda yapılmasını uygun buldukları

takdirde, gerekli açıklamaları yaptıktan sonra ilgili makama yönlendirdiklerini, bildirmişlerdir (N= 5, % 22.7).

Okul yöneticilerinin tamamına göre, baskı gruplarının düzenlemek istediği etkinliğin yapılacağı okulun, bulunduğu bölgeye göre, izin alınması gereken makam değişmektedir. Okul yöneticileri, etkinlik aynı ilçedeki birkaç okulda uygulanmak isteniyorsa, ilçe MEM'den, bir ildeki farklı ilçelerde düzenlenmek isteniyorsa il MEM'den, Türkiye genelinde düzenlenmek isteniyorsa MEB'den izin alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Okul yöneticileri, okula etkinlikler için gelen izin yazılarını, belli branşlarla ilgili olduğunu düşündüklerinden ya doğrudan (N=6) ya da müdür yardımcıları aracılığıyla branş öğretmenlerine (N=1) özellikle Resim, Türkçe ve Matematik öğretmenlerine havale ettiklerini dile getirmişlerdir. Bu okul yöneticilerinin ifadeleri şu şekildedir:

...Evet bizde şu vardır, kesinlikle yazısı gelen her şeye katılmışızdır. Şimdi o uygulamayı burada da başlatıyorum, özellikle yazıyorum. Kişiye yani o branş öğretmenine yazıyorum. O benim hobimdir... (Okul A'nın Yöneticisi).

...Resim öğretmeni ilgileniyor yani bu şeyle ilgili olarak yani branş öğretmeni... Onu da Türkçe öğretmeni, biz şimdi, şöyle bir şey Hocam, biz şimdi bilirsiniz kutlama komiteleri vardır, gelir bunlar ilgili branş öğretmenine yönlendiririz yani öyle yani... (Okul E'nin Yöneticisi).

...Hatırlayamam onu resim öğretmenine sormamız lazım, o kadar çok (izin yazısı) geliyor ki. Biz çoğunlukla resim yarışmalarına katılıyoruz.... Onları aslında benim resim, müzik ve Türkçe öğretmenlerimin olduğu bir zamanda sormak lazım çünkü bu tür şeyleri benim bilme şansım yok. Biz öyle oluyor ki yoğunluk oluyor, biz ilgili müdür muavinine havale ediyoruz o da öğretmene. Ama katılıp katılmadıkları konusunda onların yine kendi dosyasında araştırıp bakmak lazım... (Okul G'nin Yöneticisi).

...Bunu tiyatro öğretmenimiz var Türkçe öğretmenimiz o hazırladı .... Ödül vardı ama biz dereceye giremedik... (Okul P'nin Yöneticisi).

...İlçe MEM TÜBİTAK veyahut ta Pınar Süt, çeşitli kurum ve kuruluşlardan okullara biliyorsunuz yazılar gelir. İşte efendim yarışmaya

katılacak, birinciler işte mansiyonlar işte ikinci şu vs. İşte orda şartnamesi falan belirlenir. Biz bunu gerek öğretmenler kurulunda gerekse yazının geliş tarihinden itibaren bunlara katılalım. Etkinlikleri öğretmen arkadaşlarımıza duyuruyoruz. Yani sevk şekli gibi yani havale makamı gibi... (Okul R'nin Yöneticisi).

...Bize ulaşmış olan tüm evrakları ben ilgili öğretmenlere gönderirim ve tamamına katılırız. Ben onu ayırırım, şiiri Türkçe öğretmenine, kompozisyonu Türkçe öğretmenine resmi resim öğretmenine gönderirim imzalarını alırım. Bu konuda uyarırım, katılın derim. Geçen sene bu konuda çok ama çok başarı ödülleri aldık. Gerek ilçe milli eğitimce yapılan, hep katılıyoruz. Elimize ulaşan hepsine katıldık, günü geçmemiş ise... (Okul T'nin Yöneticisi).

...TÜBİTAK soruları verdi, çocuklar bunu yapıp gönderdi. Bunlar sınava girdiler sanıyorum ve sınav bir gün sürdü. Onlar belirli bir yerde yaptı. Matematik öğretmeni götürdü... Genelde ben resim öğretmenine edebiyat öğretmenine veriyorum onlar getiriyor: -İşte hocam hazırladık, ben çok net hatırlamıyorum. Takip edemeyebilirim yani açık konuşmak gerekirse... (Okul Y'nin Yöneticisi).

İzin Formu Ayrıntılarına İlişkin Bulgular

Okullara gelen izin formlarında etkinlikle ilgili, tarih, süre, hedef kitle ve amaç gibi ayrıntının yer alıp almadığına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri Çizelge-6'da görülmektedir.

Çizelge-6. Okul Yöneticilerinin İzin Formlarındaki Ayrıntının Varlığına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Ayrıntı Durumu	N	%
Var	11	50,0
Yok	10	45,5
Hatırlanmıyor	1	4,5
Toplam	22	100

Çizelge-6'da görüldüğü gibi okul yöneticilerinin yarısı (% 50) izin formlarında ayrıntı olduğunu; izin formlarına hiç dikkat etmediğini dile getiren bir okul yöneticisi dışında kalan diğer okul yöneticileri de (% 45.5) izin formlarında ayrıntı olmadığını belirtmişlerdir. İzin formlarında ayrıntı olduğunu

bildiren okul yöneticilerinden bazıları, ayrıntıların, etkinliğin türüne göre değiştiğini, örneğin “...geniş kapsamlı bir etkinlikse sürenin olmayabileceğini...” veya “...üst yazıda olmasa bile ekteki şartnamede mutlaka gerekli ayrıntıların...” bulunduğunu belirtmişlerdir.

Etkinliğe Katılımın Zorunluluk Olarak Görülüp Görülmemesi

Okul yöneticilerinin, etkinliklere katılmayı zorunluluk olarak görüp görmemelerine ilişkin görüşleri Çizelge-7’de yer almaktadır.

Çizelge-7. Okul Yöneticilerinin Etkinliklere Katılımı Zorunluluk Olarak Görüp Görmemelerinin Frekans ve Yüzdeleri

Zorunluluk Algısı	N	%
Görüyorum	6	27,3
Görmüyorum	16	72,7
Toplam	22	100

Çizelge-7’de görüldüğü gibi, okul yöneticilerinin çoğu (N=16, % 72.7) etkinliklere katılmayı bir zorunluluk olarak görmediklerini, az sayıdaki okul yöneticisi (N=6, % 37.3) ise etkinliklere katılmayı bir zorunluluk olarak gördüğünü dile getirmiştir.

Okul yöneticilerinden bazıları, etkinlikler konusunda üst makamların kendilerinden daha iyi değerlendirme yapmış olduğunu, değerlendirme yapmak gereğini dahi hissetmediklerini, izin yazıları bir üst makamdan geldiği için emir olduğunu, resmiyet kuralları gereği, etkinliklere katılmayı zorunluluk olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu konudaki görüşler şu şekildedir:

...Emri vaki olduğu için, zorunluluk değil. Emri vaki derken yazışmalar sonucunda. (Araştırmacı: Yani bir zorunluluk olarak görüyorsunuz). Yazışmalarla dersiniz daha güzel olur. (Araştırmacı: Yani zorunluluk olarak mı gördünüz?). Büyüklerimiz öyle münasip görmüşler biz de uyduk. Emirlerle uyduk... (Okul H’nin Yöneticisi).

...Bence zorunluluk olmalı. “Bu yazı Bakanlıktan gelmiş, uygulamasam olmaz” diyebilir misiniz? Hayır diyemeyiz. Yukardan gelen emir çünkü, uygulayacağız. (Araştırmacı: Size inisiyatif bırakmıyorlar mı?). Yani inisiyatif değil orda uzmanlar var şeyler var. Bu denenmiştir görülmüştür o nedenle okullara gönderilmiştir yani. Bir de zaten emir olmuş oluyor. Biz de uyuyoruz... (Okul N'nin Yöneticisi).

...Örneğin, Güvenpark'da resim şenliği vardı. Öğretmenler katılmak konusunda istekli davranmadılar. Öğretmenlerle katılamadık ama ben okulu temsilen bulundum. Katılmamak gibi bir şansınız yok... (Okul K'nin Yöneticisi).

...Evet, zorunluluk olarak gördük, inisiyatif yok. Katılmak zorundayız... (Okul O).

...Yazılar Milli Eğitimden geldiği için izin vermek zorunda mıyım, değil miyim? Hiç o gözle bakmadım açıkçası. Bence zorunluluk. Evet. Öyle alışmışız öyle eğitilmişiz... (Okul P'nin Yöneticisi).

Etkinliklere izin vermeyi zorunluluk olarak gören okul yöneticilerinden biri okulun sponsoru olan vakfın, her açıdan özellikle parasal açıdan güçlü olduğunu ve okulu yönetmek istediğini bu nedenle aralarında bir güç çatışması yaşandığını belirtmiştir. Devletin, çaresiz olduğu için bu gibi grupların eline baktığını ve kendisini bu duruma katlanmaya mecbur ettiğini yapacak bir şeyi kalmadığı ve artık dayanamadığı için de yöneticilikten ayrıldığını şu şekilde ifade etmiştir:

...Görüyorum. Bazı şeyleri istemeseniz de kabul etmek zorundasınız. Karşı taraf güçlüyse her konuda bu böyle yapılabilecek bir şey yok. Para onda.... Devlet çaresiz bunların eline bakıyor. Vakıf, okul yaptırmış, okul onun Vakıf Başkanı her şey kendinden sorulsun istedi. Çatışmalar oldu. Birbirimizi yedik. Biraz da o yüzden ayrıldık... (Okul D'nin Yöneticisi).

Bazı yöneticiler, resmi izinli gelenleri reddettiklerinde, bunların kendilerini izin veren makama şikayet edeceğinden çekindiklerini dile getirmişlerdir.

Bir üst makamdan izinli olduğu için etkinliklere katılmayı zorunluluk olarak gören okul yöneticilerinin etkinliğin uygulanabilirliğini değerlendirmesinin olanaklı olamayacağı söylenebilir.

İzin/Karar Verme Sürecine İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin bir etkinliğin uygulanabilirliğini değerlendirmesi öncelikle kendilerini bunu yapmaya yetkili görmeleriyle olanaklıdır. Etkinliğin düzenlenmesini zorunluluk olarak görmeyen 16 okul yöneticisi, okulun ortamını en iyi kendilerinin bildiğini, o nedenle etkinliğin yapılmasının uygun olup olmayacağına da kendilerinin karar verebileceğini belirtmişlerdir. Bunlardan bazıları, karar vermeden önce okuldaki müdür yardımcılarına ve öğretmenlere danıştığını, son kararı yine kendilerinin verdiğini, bazıları da (özel okullar) verdikleri kararı genel müdürün onaylaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bir okul yöneticisi, etkinliği uygulamanın zorunluluk olamayacağını çünkü, izin yazılarında, “eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde uygulanmasında sakınca yoktur” şeklinde bir ifade olduğunu, eğitim öğretimi aksattığını düşündüğü anda izin vermeyeceğini belirtmiştir.

Okul olanaklarının, etkinliğin uygulanabilirliğine etkisiyle ilgili bulgular. Okul olanaklarından, yöneticilerin deneyimlerinin, eğitimcilerin branşlarının, değer yargılarının, kişisel çabalarının etkinliğin uygulanabilirliğini değerlendirmede etkili olduğu belirtilmiştir.

1) Okul yöneticilerinden biri etkinliğin uygulanabilirliğini değerlendirmede etkinliklerle ilgili önceki deneyimlerinin etkili olduğunu şu şekilde açıklamıştır:

...Kaç yıldır yöneticiyim, böyle şey görmemiştim hiç. Onlar (Danone yetkilileri) geldiler. Önce aşağıda çocuklara birazcık konuştular. Sonra beş on tane çocuğa malzeme verdiler, şeyler. Bir kısmına vermeyince ben dedim ki “o çocuklar çocuk onlar değil mi?” Onlara gelecekti dediler apar topar kaçtılar ekip olarak. Hiçbir şey dağıtmıyorlar onları alıp götürüyorlar nereye alıp götürüyorlar bilmiyoruz. Birden aniden geldiler ders saatinde. Daha önce yazısı gelmişti biz biliyorduk. Geldiler işte “biz burada eğitim vereceğiz”. Birkaç çocuk işte bir iki sınıfı aldılar. Onlara birer hediye verdiler. Küçük sınıflardı çünkü yazılısı olmayan sınıflardı. Ben de:- Bunlar çocuk diğerleri değil mi?, - Hayır hocam hepsine dağıtacağız. Yarın geliyoruz. Hala gelecekler. Onlar kesinlikle okullarda bir şey vermiyorlar. Birkaç öğrenciye dağıtıp kaçıyorlar. Sonra davranışları gayet bozuk. Öğrenci içine sokulması bile uygun değil. Sokaktan topladıkları çocuklar gibi aynı. Okulun bahçesinde, geldiler oyun oynadılar... O da (Orkid firması için) aynı hatayı yaptı. Benim notlarımda vardır. Sadece o hafta bir sınıf boştur aşağıya indiriyoruz bir

şeyler anlatıyorlar, dağıtıyorlar gidiş o gidiş bir daha da gelmiyorlar. Gelse şu anda almam. Şu anda gelseler okula kesinlikle kabul etmem. Şimdi çocuk bu, birisine bir şey veriyorsun... ama gelen yazıya bakıyorsun tüm çocuklara diyor. Birkaç sınıfı alıyor öbür çocuklara da sonra getireceğiz diyor. Bir şey anlattıkları da yok zaten... Dedim ya başımdan o olay geçtikten sonra hiç kimseyi almam daha. Mesela bir zamanlar Signal diş fırçasıyla macun dağıttı. Colgate'de aynısını yaptı sayıya göre getirdi dağıttı. Ama bir Danone'yle bir ped dağıtandan da hiç memnun kalmadım. Selpak da dağıttı... (Okul A'nın Yöneticisi).

2) Okul yöneticilerinden biri, kendi branşı ile ilgili etkinlikler konusunda daha hassas davrandığını şu şekilde ifade etmiştir:

...Yani şöyle söyleyeyim. Resim yarışmalarına biz genelde katılıyoruz. Benim branşım da resim olduğu için o konuda biraz daha hassasım. Yani resim yarışmalarının bir çoğuna katılmışızdır diye düşünüyorum. İyi bir resim atölyemiz var bizim... (Okul G'nin Yöneticisi).

3) Bazı okul yöneticileri, etkinliklerin uygulanabilirliğini değerlendirirken değer yargılarının ön planda tutulduğunu belirtmişlerdir (N=3). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...Gerek idaremiz gerekse Okul Müdürümüz bu etkinlikleri gerekli, faydalı, önemli bulduğu için hepimiz o şekilde değerlendiriyoruz . (Araştırmacı: Her gelene izin verecek misiniz?) Orada şey devreye giriyor tabi hepimiz yetişkin insanlarız hepimizin kriterleri var biz yapılacak her faaliyette. Yani okulumuza katkı yapacak diye de çok açık amaçlı faaliyetlere de izin veremeyiz. Ama yasal izinli geliyorlar zaten. Yasal izinli geliyorsa ona hayhay başımızın üstünde yeri var. (Araştırmacı: Yani Milli eğitimden izinli geldiği zaman kendinizi izin vermek zorunda mı görüyorsunuz onu anlamaya çalışıyorum da). Milli Eğitimden izinli geldiği zaman Milli Eğitimin verdiği ölçülerdeki kıstasları yerine getirmek zorundayız. O farklı, bir de canla başla gidip yardımcı olmak ayrı. Bu bütün okullarda her görüşten insan için bu böyledir. A sendikasıdan olan bir müdüre benimsemediği bir etkinlik geldiği zaman Milli Eğitimin iznine rağmen Valilik oluruna rağmen onu yapmayabiliyorlar. Kendine uygun görüşten geldiği zaman küçücük bir onay da olsa bile ona bakarak uygulayanlar da var. Böyle yani. Okullarda yani her şey bizim elimizde değil, her şey bizim yetkimizde değil ama her şey de başkasının yetkisinde de değil. Belli bir orada yaşayan insanlar var yetkiler sınırında mantık akıl eğitimin gerektirdiği çevrenin gerektirdiği göz önüne alarak bir orta yol bulunuyor... (Okul J'nin Yöneticisi).

4) Bazı okul yöneticileri de, etkinliklerin uygulanabilirliğini

değerlendirmede hem kendilerinin hem de branş öğretmenlerinin kişisel çabalarının etkili olduğunu (N=5); branş öğretmenin kişisel çabasına bağlı olarak, düzenlenen etkinliğin başarılı veya başarısız olmak üzere iki farklı şekilde sonuçlanabildiğini belirtmişlerdir. Bu konudaki ifadeler şu şekildedir:

...Burada şöyle bir durum var gezdiğiniz okullarda da bunu görmüşünüzdür. Bir “tamam yapılırsa iyi olur”, birde “aman boş ver, olsa ne olur olmasa ne olur” düşüncesiyle ya da “belki faydası olmaz” düşüncesiyle geri çevirmeler oluyordur...(Okul L'nin Yöneticisi).

...Rehberlik öğretmeni bu konuları hiç kaçırmazdı. Öğretmenin yönlendirmesiyle veliler katıldı... (Okul A'nın Yöneticisi).

...Zannedersen herhalde katıldılar ona. Kaç kişinin katıldığını bilemiyorum resim öğretmeni ilgileniyor yani bu şeyle ilgili olarak yani branş öğretmeni... (Okul E'nin Yöneticisi).

...Önceki okulumda resim öğretmeni daha aktifti. Bu çocuklar için çok önemlidir. Kendisi ödülleri aldı. Ama burada yok.... Öğretmen arkadaşlar katılıp ta her hangi bir ödül almış değil... Bir itirafta daha bulunayım. Biraz resim öğretmenimizle geçen sene bir şeyimiz olduğu için sıkıntımız oldu... Yani aramızda bir gerginlik oldu. Ha bu demek değildir ki ha ben yönetim olarak mecbur havale etmek zorundasın, işte gereği için, bilgi için, katılım için falan şeklinde resmi yazılar yazarız ya havale şeklinde bunların hepsi yapılmıştır fakat karşı taraf bilgisizliği onun için öyle hiçbir soru sormayın. Zamanı boşuna kaybetmiş oluruz... (Okul R'nin Yöneticisi).

...Çok iyi bir resim öğretmeni var bunları da sevdiği için zevkle yapıyor. Çok başarı ödülü aldık... (Okul T'nin Yöneticisi).

5) Okul yöneticileri okulda etkinlikle ilgili branş öğretmeni olmaması veya branş öğretmenin istememesi durumunda etkinliğin düzenlenmediğini ifade etmişlerdir. Aşağıda okul yöneticilerinin konuyla ilgili ifadeleri yer almaktadır:

...Genel söyleyeyim, bu okullara resim yarışmaları geliyor fakat resim öğretmenimiz yok. Varken de katılamıyoruz. İlçe bazında olanlara katılıyoruz. Bu öğretmenlerimizin performansı ile ilgili... Maalesef bunların hiç birine katılmadık. Bu sadece bizim okulumuzun değil genelde okulların en büyük eksikliği maalesef. Yani öğrencilerin

yönlendirilmeye ihtiyacı var, çalıştırılmaya ihtiyacı var... (Okul M'nin Yöneticisi).

...Resim öğretmeni vardı (öğrencileri) götürdü. Şimdi yok resim öğretmeni (dolayısıyla hiçbir resim etkinliğine) katılmıyoruz... (Okul N'nin Yöneticisi).

6) Okul yöneticilerinden biri de değerlendirmenin tek taraflı olmaması, daha sağlıklı olması için, okuldaki etkinlikleri her branştan öğretmenin değerlendirmesini istediğini "...okulda komisyon oluşturduk ve her branştan öğretmen koyduk, onlar çalışmalarını değerlendiriyor..." şeklinde ifade etmiştir (Okul C'nin Yöneticisi).

7) Bunlardan farklı olarak bir özel okul yöneticisi etkinliğin düzenlenip düzenlenmemesine okulun olanakları ile ilgili bir dizi ölçütü değerlendirip, müdür yardımcılara ve ilgili branş öğretmenlerine danıştıktan sonra etkinliğe onay verdiğini ancak etkinliğin düzenlenebilmesi için en son genel müdürün onayının alınmasının gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

...Bir etkinlik teklifi ile geldiği zaman benim ilk düşündüğüm şey bunun o öğrenci grubuna ne kadar faydası olacağı, çünkü ben o öğrenciyi dersinden alacağım. Dersinden daha faydalı veya aile imkanı yok bu çocuk bunu bir daha başka bir yerde göremeyecek o zaman burada görsün gibi ben öyle bir şey yapıyorum açıkçası yani yarar ve zarar dengesini düşünüyorum. Eğer yararlı olacağını düşünüyorsam ikinci bir kriterin yani bir günlük programımızın ya da bir de sınav programımızın aksamaması, çocukların, işte uygun olması, zevk alarak da gidecek olması, kulüp saatinde mesela böyle bir şey yapmak basketbol kulübündeki bir çocuk için ceza. O zaman o çocuğun da oraya çok etkin katılımını bekleyemeyiz. O yüzden o programlama günü içerisindeki de önemli. Bütün bunlar eğer uygun geliyorsa bana arkadaşların da tabii görüşlerini alıyorum hiçbir zaman ben tek başıma buna karar vermiyorum genel müdürümün onayı gerekiyor zaten. Artı bir de ilgili müdür yardımcılarını veya ilgili öğretmen zümre neyse onların da düşüncelerini alıp genel müdürümüzle karar veriyoruz... (Okul V'nin Yöneticisi).

Okullarda etkinliklerin düzenlenmesinde okul olanaklarından sadece eğitimcilerinin branşlarının etkileri Çizelge-8'de görülen 6 kodla açıklanmıştır.

Çizelge-8. Okul Yöneticilerine Göre Branş Öğretmenlerinin Etkinliklerin Düzenlenmesine Etkilerinin Frekans ve Yüzdeleri

Kodlar	N	%
Okul yöneticilerinin etkinliklerin izin yazılarını doğrudan ilgili branş öğretmenine havale etmesi	7	43.7
Okul yöneticilerinin etkinliklerin izin yazılarını önce müdür yardımcısına sonra ilgili branş öğretmenine havale etmesi	1	6.2
Etkinliğin branş öğretmenin olmaması veya istememesi nedeniyle uygulanmaması	2	12.5
Etkinliğin başarısının branş öğretmenin kişisel çabasına bağlı olması	4	25.0
Okul yöneticisinin aynı zamanda bir branş öğretmeni olarak kendi branşıyla ilgili etkinlikler konusunda daha hassas davranması	1	6.2
Her branştan öğretmenin etkinlikleri değerlendirmesi	1	6.2

Çizelge-8 incelendiğinde, okullarda etkinliğin düzenlenmesinde, eğitimcilerin branşlarının önemli bir etken olduğu düşünülebilir. Branşların kazandığı önem, etkinliklerin çoğunlukla belli branşlarla ilgili olarak düzenlendiği şeklinde yorumlanabilir. Tek bir branşla ilgili olduğu düşünülse de diğer branş öğretmenlerinin de etkinliği değerlendirmesi, farklı bakış açıları sayesinde daha sağlıklı kararlar verilebileceği anlamına gelebilir.

Etkinliğin olası katkıları ve zararlarının etkinliğin uygulanabilirliğine etkisiyle ilgili bulgular. Bazı okul yöneticileri, etkinliklerin uygulanabilirliğini değerlendirmede öncelikle öğrencilere ve velilere sağlayacağı katkıları (N=3), bazıları etkinliği yapanlarla karşılıklı sağlanacak katkıları (N=3) dikkate aldıklarını, biri de karşılıklı faydalar yanında öncelikle doğabilecek zararları da dikkate aldığını belirtmiştir. Bu konudaki örnek ifadeler şu şekildedir:

...Selpak, Danone gibi firmalar geldiler... Zorunluluk olarak görmedik. Bir katkı olarak gördük en azından öğrencilerimize, mutlu oldular yani. Pek problem olmadı. Zorunluluk olarak görmedim karşılıklı bir bilgi alışverişi kültür alışverişi oldu onlarla aramızda... (Okul G'nin Yöneticisi).

...Genellikle bizim okulumuz biraz gecekondü bölgesinin içinde kaldığı için, bu konuda bizim okula satış ve reklamlarını yapamayacakları için, düşünerek gelen olmadı. Bir tek X geldi. Ona da

biraz ilgilenmeyerek biraz kasıtlı olarak ilgilenmeyerek izin verdik. Ellerinde bir izin varmış. Okulun bahçesinde bir şeyler yaptılar... bizim okulda böyle bir çalışma yapmayın da diyebilirdim yani. İzin yetkisinin biz de olması lazım çünkü okulun yapısını biliyoruz. Okulumuza yararlı olacağına inandığımız zaman, öğrencilerimize, velilerimize inandığımız zaman bir de bu prosedüre uyuyorsa ikisini bir arada düşünerek olumlu cevap verebiliyoruz. Eğer zararı dokunacağına inanıyorsam vermem. Bir sıkıntı veya bir zarar olursa okulumda öğrencilerime, velilerime, vermem... (Okul F'nin Yöneticisi).

...Hayır hiç dinlemem o tip şeyi yani o iş makamıma geldikten sonra yönetmelikten Danone bizi bağlamaz ki. İsterse eğitim öğretimi aksatıcı bir durum olursa zaten yazıların onaylarında hep öyledir. Aksatırsa yani tamamen okul yönetimine bırakılır öyle şeyler. Eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde diye altına şerh düşer... (Okul R'nin Yöneticisi).

...Yok ilk başta da söyledim. Uygun görmediğiniz etkinlikleri zaten hayata geçirmezsiniz. Bir kez daha söylüyorum yani eğitim öğretimle eğer bu etkinlikte hem sizin hem karşı tarafın bir şeyler alabileceğine inanıyorsanız. Neden olmasın... (Okul S'nin Yöneticisi).

Bir okul yöneticisi de öncelikle etkinliğin olası zararlarını, değerlendirmede dikkate aldığını, zarar geleceğini düşündüğü anda etkinliğin uygulanmasına izin vermediğini belirtmiştir. Araştırmacılar, okullarla işbirliği sürecinde okul yöneticilerinin, her şeyden önce öğrencilerin zarar görmemesini düşünmek zorunda olduklarını bildirdiklerinden, bu şekildeki bir yaklaşım tarzı, böyle durumlardaki en doğru yaklaşım tarzıdır denilebilir. Yönetici görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

...MEB'in kendi bizzat uygulaması olmadıktan sonra diğer özel firmalara izin vermek zorunda değiliz. Biz karar aldık yapmıyoruz diyebiliriz ve diyoruz da zaten. Dün geldi mesela birisi bir anket yapmak istedi. Anketinde işte adres, telefon baba adı ana adı cep telefonu gibi bilmem ne yazıyordu. Çocuğun İngilizce'ye bakış açısını ölçeceklerdi. İzin vermedik. Özellikle adresler yazdığı için. Dedik tamam bu çalışmaya destek sağlarız yani siz bir şey alacaksanız ama adres telefon yazdırmayız deyince onlar da kabul etmedi gitti. Demek ki art niyetli. Bilmiyorum kim olduklarını. Resmi izinleri vardı ama sadece baktım resmi izinlerini almadım... (Okul Y'nin Yöneticisi).

Etkinliklerin okullara maliyeti ve maliyetin etkinliğin uygulanabilirliğine etkisiyle ilgili bulgular. Okul yöneticileri, etkinliğin uygulanabilirliğini değerlendirme sürecinde çoğunlukla ve öncelikle maliyeti dikkate almak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin çoğu,

okullarına herhangi bir maliyet getiren etkinliğe katılmadıklarını veya katılamadıklarını, ekonomik açıdan bunun olanaklı olmadığını bildirmişlerdir (N=13). Bir okul yöneticisinin bu konudaki ifadesi şöyledir:

...Hayır yani ben okula her hangi bir maliyet getiren etkinliklere, ben bizden mali olarak bir şeyler çıkacak etkinliklere katılmam. Katılmam değil de katılamam... burası çok fakir bir çevre... (Araştırmacı: Çocukların çok yararına olsa dahi katılamaz mısınız?) ...illaki katılacaksam cebimden ödüyorum... (Okul E'nin Yöneticisi).

Okul yöneticilerinin, okullarında düzenlenen etkinliklerin genel olarak maliyetleriyle ilgili görüşleri Çizelge-9'da yer almaktadır.

Çizelge-9. Okul Yöneticilerinin Etkinliklerin Okula Maliyetinin Olup Olmadığına Yönelik Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Maliyet Durumu	<u>N</u>	%
Var	4	18,2
Yok	18	81,8
Toplam	22	100

Çizelge-9'da görüldüğü gibi, okul yöneticilerinin çoğu (N=18, % 81,8) etkinliklerin okullarına hiçbir maliyet getirmediğini söylemişlerdir. Etkinliklerin maliyeti olduğunu ancak bu maliyetleri kayda değer bulmadıklarını belirten okul yöneticileri de vardır (N=2). Bu yöneticilerin aşağıdaki ifadeleri, etkinliklerin maliyet getirmediği şeklinde yorumlanmıştır.

...Askerlere o çalışmalara sırasında pasta börek masrafı oldu. Ama onun çoğunu da veliler dolma falan yaparak karşıladı. Yani nerdeyse olmadı hiç... (Okul F'nin Yöneticisi).

...Araba tutarak öğrencilerimizi götürmek zorunda kalmışızdır, o kadar fazla bir maliyet değil yani... (Okul J'nin Yöneticisi).

Etkinliklerin maliyet getirdiği okullarda okul yöneticileri, bu maliyetlerin;

- Öğrencilerin etkinliklere katılması için aldıkları tiyatro kıyafetleri veya spor kıyafetleri gibi kıyafetlerden (N=2),

- Etkinliği dzenleyenlere edilen ikramlardan (N=1),
- Etkinliğin okul dışında dzenlenmesi durumunda ulaşım ücretinden (N=1),
- Etkinliğin gereği olarak ücretli getirilen konuşmacılara ödenen ücretlerden kaynaklandığını (N=1) belirtmişlerdir.

Bu yöneticilerden de özel okul yöneticisi olan biri dışındaki diğerleri (N=3), bu küçük maliyetleri dahi karşılamakta büyük zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir.

Etkinliklerin okullarına maliyet getirdiğini söyleyen okul yöneticilerinin (N=4, % 18,2), maliyetlerle ilgili görüşleri şu şekildedir:

...Okulun futbol takımı ile tiyatro grubu vardı. Tiyatro grubu Ankara birincisi oldu. Oyunu velilere de sergiledik. Futbol takımının kıyafet paralarının bir kısmını buradan karşıladık bir kısmı da cebimden çıktı. Vakıf almadı. Telefon parasını dahi vakıf ödemezdi... (Okul D'nin Yöneticisi).

...Halk oyunları ve tiyatro şenlikleri maliyet getirdi. Halk oyunları 100 milyon kadar bir maliyet getirdi. Bu da iplik parasıydı. Müzisyen parası sadece 500 milyonu buldu.Tiyatro için ilk yıl daha çok masraf yaptık;Tiyatro panosu hazırladık... (Okul K'nın Yöneticisi).

...şimdi velilerin ekonomik durumları iyi olmadığı için fazla para toplanamadığı için merkezi okullardaki gibi salonumuz da yok, biz burada en az maliyetle yapmaya çalıştık. Mesela Birinci Kayaş Bahar Söyleşileri'nde bizim tek bir maliyetimiz oldu. Dedik bunu, biz bunu kayda geçirelim, bir CD'ye kaydettirdik. Öyle bir elemanla anlaştık, o da en ucuzunu tuttuk yani, 55 milyon falandı yani. Okul-aile birliği hesabından verdik. Fotoğrafçı, 100 milyon, 150 milyon diyor biz bunu amatörle yaptık. Diğer bahar söyleşilerinde veliler daha çok gelsin diye ikramda bulunduk, çiçekler alınıyor mesela. Birinde 200'e yakın veli vardı diğerinde 100 civarında idi çok iyiydi biz amacımıza ulaştık. Biz bundan sonra Türkiye Yazarlar Birliği ile Kasımdan sonra her hafta dzenleyeceğiz. Biz bu sefer hiç ikram da bulunmayacağız ne çiçek, hiçbir şey yok. İlk olduğu için konuklara çiçek falan vermiştik bundan sonra en az maliyetle yapacağız. Sponsor bulduk işte gelirse. Mamak Belediyesi. Oda birilerini bulacak işte. O da her zaman değil. Biz para az olduğu için her şeyi düşünmek zorundayız... (Okul M'nin Yöneticisi).

...Getiriyor tabi. Mesela bu ILO'nun olsun, sempozyum olsun bunların hepsi okul bütçesinden gidiyor. Yani biz bunlar için bir ek ücret almıyoruz. şimdiye kadar aldığımız tek ücret yani fazladan aldığımız da

değil alacağımız KOMENYÜS projesi bu ulusal ajanstan finanse edildiği için ki o da bizim harcayacağımızın çok azı. Onun dışında zaten bizim bir talebimiz de olmuyor. Olmadığı için de genelde bize yük oluyor bunlar. Konuşmacılar bazen paralı geliyor. Eğer gerçekten çok inanıyorsak faydalı olacağına o parayı da ödüyoruz. (Araştırmacı: Bu Nesquik gibi firmaların maliyeti oldu mu?) Yok hayır. Mesela bu yayın evleri stand açar. Yayın evleri kütüphaneye bağış yapıyorlar. Onun dışında da başka bir şey yok hatırladığım kadarıyla... (Okul V'nin Yöneticisi).

Etkinliklerin amaçları ve amaçların etkinliğin uygulanabilirliğine etkisiyle ilgili bulgular. Okul yöneticilerinin etkinliklerin amaçlarına yönelik görüşlerinin içerik analizi sonucunda elde edilen bulgularla, amaçların etkinliğin uygulanabilirliğine etkisiyle ilgili bulgular sırasıyla aşağıdadır.

1) Etkinliklerin amaçları, okul yöneticilerinin, etkinliklerin amaçlarına yönelik görüşleri üzerinden saptanmış kategorilere ayrılarak sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmada, "Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım", "Kendi Düşünce ve Felsefesini Yayma", "Çıkar Sağlama", "Pazarını Artırma", "Sosyal Reklam" ve "Hizmet Etme" olmak üzere 6 kategori vardır.

Aşağıda "Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım" kategorisine ilişkin okul yöneticilerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Amaçları reklam başka hiçbir şey değil benim için. Okulda seminer vermedikten sonra onu bir anlamlandırmadıktan sonra onun bir önemi yok ki. Mesela bir diş fırçası dağıtılıyor, 10 dakika bir CD gösterisi yapılıyor. Anlatıyor ama iki tane çocuk geliyor ben diyor Danone'nin malzemesini dağıtacağım. İşte nasıl diyeyim ben sana ... beş on kişiye veriyor kaçıyor. (Araştırmacı: Seminer vermeden olamaz diyorsunuz?) Alakası yok katılmıyorum. (Araştırmacı: Sadece reklam olduğunu mu düşünüyorsunuz?) Ben sadece reklamı da yapmadıklarını düşünüyorum. Sokaktan topladıkları kişiler... eleman falan değil onlar, eleman olduklarına inanmıyorum. (Araştırmacı: Amaçları nedir o zaman?). Hayır sadece firma istediği için toplamışlar...(Okul A'nın Yöneticisi).

...Orkid falan belki reklam amacıyla geliyor...(Okul B'nin Yöneticisi).

...Bu diş macunu Orkid gibi şeyler promosyon amaçlıdır. Reklam amaçlı...(Okul I'nın Yöneticisi).

... Ticaret kurumu ürün tanıtımı ve ilgi çekmek için yapıyor. Danone ise satılmadığı için reklam dahi yapmadı, benim talep etmiş olmama rağmen...(Okul K'nin Yöneticisi).

...Bunların reklam amacı olduğuna inanıyorum. Ürünlerini öğrencilerde kullanımının alışkanlık yapması isteği var. Yani firmalar için bu söz konusu yani en başta. Çocuklar çünkü gelecekte bu ürünleri daha çok kullanmaları umulan insanlar ilerde bu alışkanlığı yaratmaları zor. Bu yüzden bize dağıtmıyorlar zaten alışkanlık varsa zaten gidip alıyoruz veya halka gidip dağıtmıyorlar bildiğim kadarıyla...(Okul M'nin Yöneticisi).

...Bir zaman devlet süt dağıttı unutuyor muyuz?. Unutmuyoruz. İncir dağıttı. Şanlı Urfa'da çalışıyordum ben o zaman yumurta dağıttı. Unutulmuyor demek ki. Şimdi her gün yumurta yiyoruz, incir yiyoruz ama o bizi şey yapmıyor. Ama dağıtıldığı zaman, okulda yapıldığı zaman unutulmuyor... (Okul O'nun Yöneticisi).

...Elbetteki kimse kara kaşına kara gözüne hevesli değil. İşte hiç duydunuz mu bugün nargilenin içine insanları cezb edici bir maddenin olduğunu ve bunun için bir trilyonluk bir yatırım yapıldığını duydunuz mu? Adam diyor ki işte ben yarın bundan elli trilyon lira para kazanacağım. Anladınız mı yani insanlar en azından dünyada iki marka hariç üç beş marka hariç, Mercedes, Marlboro ve Coca Cola ... işte zaman zaman ismi duyulan bunlar her insan tarafından aşağı yukarı algılanmış vaziyette. işte Danone iki sene sonra unutulabilir. Kalıcı izi olması için veyahut ta müşteri çekebilmek için talep sağlama... (Okul R'nin Yöneticisi).

...Yani Lions'u Rotary'i Danoneyi aynı şeye koyduğunuz zaman doğru bir saptama olmaz. Danone işte Nesquik, gibi firmalar kendi ürünlerini tanıtmak amacıyla olabilir... (Okul S'nin Yöneticisi).

...Yani şimdi böyle ticari firmalar açısından amaç gayet açık zaten. Dengeli beslenme diyorlar, şu diyorlar bu diyorlar ama sonuçta o ürün tanıtımı ve satış. Burada çünkü çok güzel bir potansiyel var ve bir arada. Onlar için de çok faydalı bir şey...

...Danone'nin amacı kesinlikle reklam amaçlı. Kendi ürünlerini tanıtmak amaçlı. Yani onların amacı kesinlikle reklam amaçlı olduğuna inanıyorum ben...

Aşağıda "Kendi Düşünce ve Felsefesini Yayma" kategorisine ilişkin okul yöneticilerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Dernekler misyonerlik faaliyeti gibi çalışıyor devletin üniter yapısına zarar vermek amacıyla bu tür girişimlerde bulunuyorlar... (Okul C'nin Yöneticisi).

...Rotary'nin amacı taraf bulmaktı. Öğrencileri kullanmaktı yayınlar vererek kabul etmedim... (Okul D'nin Yöneticisi).

...Bence bunların hepsinin de bir düşünce ve felsefeleri var. Bunları bu okullarda yaymaya çalışıyorlar...(Okul F'nin Yöneticisi).

...Böyle düşünüyorum bir, bir de kendi reklamlarını, düşüncelerini o okullarda yayıyorlar... (Okul F'nin Yöneticisi).

...Ama arkasında bir düşünce olan örgüt, teşkilat, vakıf vs. Onlar kârdan öte düşüncesini yaymak üzere geliyor. O anlamda bir mücadele, hayat zaten bir mücadele. Bazıları misyonerliktir tabi ki. Öyle olanlar da var öyle olmayanlar da var. Yoksa Avrupa'dan kalkıp gelip burada İncirli'deki çocuğu ne kadar düşünüyorlar. Böyle bir amaç olmazsa zaten gelmezler ki buraya...(Okul J'nin Yöneticisi).

...Yani Lionslar zaten başlı başına Avrupalı insan gibi düşünmenin, bizim insanımıza onlar gibi düşündürmenin yolunu açmak üzere faaliyet gösteren insanlar. Burada önemli etkenlerden birisi Lionscular Atatürk büstlerini çerçevelerini vs.yi kullanarak, işte okullara bu konularda kütüphaneler, önemli bir şey, bu tür şeylerle. Demek ki en uygun yer olarak bu alanları gördükleri için okullara ilk başlarda böyle girmişlerdir, girdikleri kadarına. İşte okulun kütüphaneye ihtiyacı var...(Okul J'nin Yöneticisi).

...Niye bize gelmiyorlar öncelikle bize gelmeleri gerekir. Reklam açıkça. Misyonerlik olabilir. Örtülü amaçlar da olabilir. Kırsal kesimlere gelmiyorlar... (Okul P'nin Yöneticisi).

...Etiketi girebiliyor, kimliğini Türkiye'ye yansıtmaya girebiliyor...(Okul T'nin Yöneticisi).

...Diğerleri bu Lions olsun ILO olsun yani maddi kar gütmeyen etkinliklerde de tabi onlar da çalışmalarını toplumun içine ze... ne derler (Araştırmacı: Yaymak) yaymak için okullar uygun merkezler. Yani bunlar, tek tek çıkıp sokaktaki insana böyle bir şey yapamazlar. Ya da bir başka derneğe bir başka yere gidip. Okul en iyisi bu tür şeyler için. Çocukları bilinçlendirmek için, kendi çalışma alanlarında işte TEMA olsun ILO olsun, okullar çok iyi merkezler...(Okul V'nin Yöneticisi).

Aşağıda “Çıkar Sağlama” kategorisine ilişkin okul yöneticilerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Ama o bir sürü tiyatro kazanç amacıyla geliyor. Eğitim amacıyla geldiklerine inanmıyorum. Bazılarını tenzih ediyorum. 100 kişiden neredeyse 95'i para amaçlı geliyor...Ama buna nazaran bazı kurum ve kuruluşlar okula rant amaçlı geliyor... (Okul B'nin Yöneticisi).

...Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez mantığı ile bakıyorlar. Ben bunları kambur olarak görüyorum... (Okul C'nin Yöneticisi).

...Vakıf okulda istenmiyor ancak kimse yüze duramıyor. Ben Vakıf kurucusunun kendine iş kurduğunu düşünüyorum çünkü her Vakıf çıkarı için vardır... (Okul D'nin Yöneticisi).

...Bence Lions durduk yerde, bakın ben bir şey söyleyim, benim dikkatimi çeken şey var. Lions buraya geldi veya Rotary her neyse. Şimdi bir şey diyemeyeceğim de yani. Ne yapalım ayakkabı yardımı yapalım. Ayakkabıları veriyorlar bir resmini çekelim. Yani şimdi tamam yaptın. (Araştırmacı: Resim mi çektiler?) Şimdi benim zamanımda olmamıştı bu olay. Eskiden. Şimdi, bu “resim çekelim”. Şimdi bu resim niye çekilsin? İşte “ben belgelensin, yaptığım yardım çalışmaları”. Şimdi ben bacanağıma yardım yaptırdım, gel senin şu yardım yaptığın çocuklarla resmini çekelim demedim. Benim bacanağım da “benim şu çocuklarla bir resmimi çek” demedi yani. Şimdi siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?... Bir yerlerden daha fazla yardım alacak... (Okul E'nin Yöneticisi).

...Belki de bunlar sayesinde bir yerlerden destek de alıyorlar. Fazla ayrıntılarını bilmiyorum. Ama bizim yaptığımız...Amaçları benim bildiğim bir yerlerden böyle bir yardım yaptıkları zaman kendi aralarına veya resmi kuruluşlardan dahi yardım alıyorlardır. Yani bir yardım vardır. Mesela dernekler yardım ettikleri zaman onlara da yardım ediliyor diye biliyorum...(Okul F'nin Yöneticisi).

...Ben anladım onları yani ben size söyleyeyim. Yani kişisel görüş olarak dersin var ya yani Milli Eğitimin kendi amaçları doğrultusunda hiçbir kimsenin şey etmesine karşıyım. Yani şey olarak her parti düzeyinde de olsa, dernek de olsa vakıflar şeyinde de olsa. Bırak eğitimi eğitimciler yapsın. Bunu böyle yazabilirsiniz yani. Yani bunu konunun uzmanları yapsın. Çünkü herkes biliyorsunuz artık bir şeyler geliyor, çıkar amaçlı geliyor. Folklor oynatacağım gönüllüyüm diyor ertesi gün para istiyor. Ona sıcak bakmıyorum halbuki ben folklorla karşı olacak bir insan değilim ki... (Okul H'nin Yöneticisi).

...Kırtasiyeci vs.ci tabi ki kâr için geliyor. Daha çok kişiye ulaşıp mal satmak için geliyor...(Okul J'nin Yöneticisi).

...Yani önce söylediğim firmalar için belki önce yardım düşünülmüştür ama biraz da kazanç düşünülmüştür. Hem malının reklamını yapmak hem çocukların sağlığıyla ilgili yardımda bulunmak gibi iki amacı var sanırım...(Okul L'nin Yöneticisi).

...Rotary'nin sistemi belli zaten işte o, belki bizim okullarımıza yardım yaparken, buralardan çok fazla bir şey sağlanamayacağını, ülkenin gelişmesi için bu ülkenin ihtiyacı olduğu için kırsal kesimin gelişmesi için, maddi imkanları bu taraflara da aktaralım diye düşündüklerini düşünüyorum. Ben Rotary'nin ülkesine yardım etmek için yaptığını düşünüyorum. (Araştırmacı: Ama Rotary uluslararası bir örgüt). Ha, ben onu şöyle düşünüyorum. Bu tür yardımların karşılığını pek alamayabilirler. Ama yapılan bilim merkezi denen yer çok farklı bir şey. Orda bilim merkezinde seçilen öğrencilerle belki diyalog halinde olacaklar. Aileleriyle diyalog halinde olacaklar. O çocukların ilerde meslek edindiklerinde veya ilerde bir pozisyona geldiklerinde onlara bir faydaları olacak, belki bir ilişki kuracaklar belki onlardan da kendi

adlarına bir şey sağlayacaklar böyle bir şey mutlaka vardır... (Okul L'nin Yöneticisi).

...İster kamu olsun ister yerel yönetimler olsun iktidara gelebilmek için sivil toplum örgütlerine ihtiyaçları var. Oralar onların oy potansiyeli. Onlara belli yardımları yapıyorlar. Onlar da işte sivil toplum örgütlerine yardım ediyorlar. Onlar da okullara... (Okul N'nin Yöneticisi).

...Lions, Rotary, TEMA gibi değil ama onların da toplumun bilinçlenmesi adına katkıları oluyor açıkçası. Mesela bu evsel atıklar. Güzel bir konu çocukların en azından katılacak olan çocukları bu konuda düşündürecek bir şey yani her hangi bir şeyleri de yok bildiğim kadarıyla, maddi çıkarları. Dediğim gibi okullar çok iyi bu açıdan hem ticari açıdan hem toplumun bilinçlenmesi açısından. Bu tür etkinlikleri gerçekleştirebilecek en organize olmuş gruplar yani yapan kişinin de işi kolaylaşıyor... (Okul V'nin Yöneticisi).

Aşağıda “Pazarını Artırma” kategorisine ilişkin okul yöneticilerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Danone gibi kuruluşlar da daha fazla kitleye ulaşmak ve pazarını artırmak amacıyla yapıyor bunların hiçbir faydası olmaz olmadı da...(Okul D'nin Yöneticisi).

...Bunlar büyük ihtimalle tabi pazar sağlamak için, ürün satmak için çocuklara yönelik olduğu için bu tür şeyler daha iyi şey olamaz diye düşünüyorum. Katkı olarak, katkıda bulunuyorlar ama bir şekilde kendilerine de pazar sağlıyorlar mesela tanıtımını yapıyorlar... (Okul G'nin Yöneticisi).

Aşağıda “Sosyal Reklam” kategorisine ilişkin okul yöneticilerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Lions kulüpleri onlar gerçeği (veya geleceği) görüyor yerini görüyor ondan sonra cami yaptırıyor (minareyi çalacak kılıfını hazırlıyor anlamında)... (Okul A'nın Yöneticisi).

...Özel kurumlarda bunu göremiyorum. Asıl amaçları toplumda kendilerini kabul ettirerek aşinalık oluşturmak.....(Okul C'nin Yöneticisi).

...Tabi ki bir amaçları var sadece yardım etmek değil. Kendi reklamlarını yapabilmek... (Okul F'nin Yöneticisi).

... Lionslar da biraz kendi reklamını yapmak istiyor diye düşündüm ben... (Okul I'nın Yöneticisi).

... Rotary... Reklam ile insanlara olumlu izlenim bırakmak. Daha farklı yerlerde daha üst düzeyde ayrıntılı amaçlarını bilmiyorum...(Okul K'nin Yöneticisi).

O jenerasyona ismini öğretmeye yönelik reklam olabiliyor. Reklam çok amaçlı, sadece parasal anlamda demek yanlış olur... Amacı kendilerini tanıtmak geniş bir kitleye kendi varlığını kabul ettirmek, bunlar genç beyinler... (Okul T'nin Yöneticisi).

...Amaç o kurum, kuruluş neyse kendisini bir şekilde tanıtmak lanse etmek toplum kesimlerine kendini tanıtmak amaçlıdır diye düşünüyorum... (Okul U'nun Yöneticisi).

... Hizmetten öte bir şey yapmadı, tabii isim levhalarını taktılar. Reklam ile insanlara olumlu izlenim bırakmak, daha farklı yerlerde, daha üst düzeyde...ayrıntılı amaçlarını bilmiyorum... (Okul K'nin Yöneticisi).

Aşağıda “Hizmet Etme” kategorisine ilişkin okul yöneticilerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Örneğin TSK vatanına bağlıdır. Bunlar için asıl olan devletin menfaatidir...(Okul C'nin Yöneticisi).

...Onlar da belki hem ulvi amaçla hem de biraz da reklama dönük de diyebiliriz ama onun biz ağırlığının çok az olduğunu düşünüyorum reklama dönük de olsa.. %99 ulvi amaçlı %1 reklam amaçlı diyebiliriz. Diyebiliriz diyorum öyledir demiyorum...Vallahi her kurumun biliyorsunuz kendi şeyleri var. Amaçları var. Bu amaçlarına yönelik olabilir. (Araştırmacı: sizin bu amaçlara yönelik düşünceniz ne?) Benim kişisel düşüncemi mi soruyorsunuz? Bence ulvi amaçlı... (Okul T'nin Yöneticisi).

...Valla ben Rotary Kulüplerini tabi daha önceden tanımadığım için yani değişik sanki böyle çıkar amaçlı falan ama onlar son derece iyi niyetle çalışan insanlar, toplumun önünde, içlerinde de bulundum, yemeklerine de katıldım beni davet ettiler. Hatta bana ödül de verdiler. Son derece seçkin insanlar. Gönüllü bir kuruluş. Ülkedeki özellikle belirli desteği alamayan okullardaki öğrencilerle iyi destek sağlama amacında olduklarını sanıyorum. Ben öyle görüyorum onları. Yani tamamen gönüllü bir kuruluş kendi destekleri... Şimdi onlar tabi dünya Rotary kulüpleri ile birlikte çalıştıkları için yani ne tür etkinlikler yaptıklarını sanıyorum bağlı oldukları birime bildirmeleri gerekiyor. Bunlar okulda bir çalışma yaparken doğrudur, afişini kullanıyorlar. Şimdi şöyle bir etkinlik

yaparken fotoğraflamak amacıyla falan Rotary Kulübünün şeyini asıyorlar ama kalmıyor günlerce falan da. O etkinlik sırasında asılıyor. Ben öyle düşünüyorum iyi niyetli, hayırdan ziyade yani bilinçli yurttaşların ben öyle görüyorum yani bilmiyorum yanılıyor olabilirim ama, yani ülkesindeki insanlara hizmet alamayan, elindeki olanakları o insanlara sunmak istediklerini düşünüyorum. Yani daha bir art niyet beslemiyorlardır yani millet değişik şeyler söylüyor ama ben öyle olduklarını gözlemedim yani. 3 yıl süresince çalıştık, 3 yıl süresince son derece iyi niyetli gördüm yani onları, öğrencilerimiz adına da yani...Bakın misyonerlik yapıyorlar deniyor, ben Cuma namazına gitmeyen bir Müslümanken, onlar sayesinde Cuma namazlarına gider oldum. Bir gün geldi kendisi Müslüman değil, Cuma vakti, ne duruyorsun kalk namaza gideceğiz dedi seninle... ben o gün bugündür Cuma namazlarına gidiyorum... (Okul Y'nin Yöneticisi).

Etkinliklerin amaçlarına yönelik kategorilerin frekans ve yüzdeleri Çizelge-10'da yer almaktadır.

Çizelge-10. Okul Yöneticilerine Göre Etkinliklerin Amaçlarına Yönelik Kategorilerin Frekans ve Yüzdeleri

Kategoriler	N	%
Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım	16	22,5
Düşünce ve Felsefesini Yayma	15	21,1
Çıkar Sağlama	12	16,9
Hizmet Etme	12	16,9
Pazarını Artırma	9	12,7
Sosyal Reklam	7	9,9
Toplam	71	100

Okul yöneticileri, etkinliklerin daha çok "Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım" (% 22,5) ile "Düşünce ve Felsefesini Yayma" (% 21,1) için yapıldığını belirtmişlerdir. "Sosyal Reklam" (% 9,9) etkinliklerde en az güdülen amaç olarak belirtilmiştir.

Okul yöneticilerinden, etkinliklerin amaçlarını genel olarak değerlendirmeleri istendiğinde, genellikle Orkid, Danone gibi ticari firmaları ayrı, Rotary, Lions gibi dernekleri ayrı değerlendirmişlerdir. Bu durum

amaçların, etkinliği düzenleyen baskı grubuna göre değiştiği şeklinde yorumlanabilir.

Etkinliklerin amaçlarına yönelik bulgular incelendiğinde altı kategoride toplanan amaçların ilk bakışta birbiriyle çok da ilgili olmadığı düşünülebilir. Bir baskı grubu, tanıtım yaparak sunduğu mal ya da hizmetin pazarını arttırmayı dolayısıyla da satışını arttırmayı amaçlayabilir. Oysa düşünce ve felsefesini yaymaya, sosyal reklam yapmaya çalışan bir baskı grubunun satış amacı gütmeyeceği açıktır. Satış amacı olsun olmasın her bir durum reklam olarak adlandırılabilir.

Reklam bir mal ya da hizmetin satışını arttırmak için yapılabileceği gibi, bir kurumun saygınlığını arttırmak ya da insanların siyasal, toplumsal hatta biyolojik davranışlarını etkilemek için de yapılabilir (Ana Britannica, c.18, 342).

O halde, baskı gruplarının altı kategoride toplanan amaçlarından dördü birden (reklam ve tanıtım, düşünce ve felsefesini yayma, sosyal reklam, pazarını arttırma) kısaca reklam başlığında birleştirilebilir. Dolaylı yoldan kazanç elde etmeyi sağlayabilen reklamın, çıkar sağlama amacıyla yapıldığı düşünülecek olursa da baskı gruplarının düzenlediği etkinliklerin, çıkar sağlama ve hizmet etme gibi zıt kutuplarda yer alan iki amacı olduğu söylenebilir. Hatta baskı gruplarının amaçlarının, bir ucunda çıkar sağlama diğer ucunda hizmet etme olan bir yelpazede yer aldığı ve bakış açısına göre amaçların değiştiği düşünülebilir.

2) Etkinliklerin amaçlarının, etkinliğin uygulanabilirliği üzerindeki etkisinin okul yöneticisinden okul yöneticisine değiştiği söylenebilir. Bazı yöneticilerin bir üst makamdan onaylı geldiği için etkinliği uygulamayı zorunluluk olarak gördüklerinden, amaçları değerlendirmedikleri söylenebilir. Bu yöneticilerden amaçları değerlendirenler ve etkinliği sakıncalı bulanlar olsa da sonucun değişmediği yani etkinliğin uygulanmış olduğu bilinmektedir.

Etkinliklerin amaçlarına önem veren bir okul yöneticisinin bu konudaki ifadesi şu şekildedir:

...Yani şimdi bazı ticari firmalarda izin almış olabilir. Onların öğrencilerimden her hangi bir menfaat sağlayacaklarını tahmin ettiğim anda çalışma yapmam. Yapmayız yani okul olarak. Herkes bu konuda tam duyarlı. Öğretmenler kurulunda karar aldık yani. Keşke öğretmenlere sorsanız... Bizde son derece demokratik bir ortam vardır yani. Diğer arkadaşlar da her karara katılırlar. Genelde zaten eğitim faaliyetlerine yani dışarıdan ya okula getirilecek kişilerin seçimini özellikle onlara bırakıyorum. Özellikle çalışma grupları sayesinde geliyorlar... (Okul Y'nin Yöneticisi).

Etkinliğe izin vermeyi zorunluluk olarak görmeyen okul yöneticilerinden bazıları, amaçların çok önemli olmadığını, her iki taraf için de çıkar söz konusu olduğunu ve bunun doğal olduğunu, özellikle okullar için sunulacak en küçük katkıların dahi çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu konudaki ifadelerden bazıları şu şekildedir:

...İşte okul müdürü "onların levhasını asarım iki sene sonra kaldırıyorum ama kütüphanem yapılmış olur", veya "Atatürk köşem eksik işte onlardan bunu sağlarım" gibi gibi... Ya burda işte karşılıklı al ver var. Onlar da biliyor. Onlar girerken bu şekilde giriyorlar o hizmeti alan kişiler okul yönetimi veya diğer kurumlar onlarda oradan böyle bir maddi destek sağlarım diyerek karşılıklı böyle bir şey diyalog noktası yakalamış oluyorlar... (Okul J'nin Yöneticisi).

...Diğer yardım amaçlı kuruluşlar eğer bir kütüphane kurmayı hedeflemişse kabul etmek gerekiyor çünkü bu ülkenin genç neslinin yetiştirilmesine yönelik çalışmalar o anlamda da destek vermek zannediyorum her idarecinin görevi. (Araştırmacı: yani tamamen ulvi amaçlarla yapılıyor diyorsunuz). Yani biz en azından öyle düşünüyoruz...(Okul T'nin Yöneticisi).

...Danone gelse buraya ürün tanıtırsa bir seminer yapsa o çocuk onu unutmaz hem kendileri faaliyetlerini yapıyor hem de tanıtımını yapıyor. Bana sorarsanız faydalı da oluyor. Rotary okul yaptırıyormuş bırak yaptırın. Ne kadar güzel ihtiyaç var... (Okul T'nin Yöneticisi).

Etkinliklerin amaçları ile ilgili yönetici görüşleri bütünüyle incelendiğinde, etkinliklerin amaçlarının okul yöneticileri tarafından fazla dikkate alınmadığı şeklinde bir yorum yapılabilir.

Etkinliklerin Uygulanması Aşamasına İlişkin Bulgular

Etkinliklerin uygulanması aşaması ile ilgili bulgular, etkinliğe katılanlar ve sayısı, etkinliğin yeri ve de süresine ait bulgulardır.

Etkinliğin katılımcılarına ilişkin bulgular. Okul yöneticilerinin çoğu katılımcılardan haberdar olmadıklarını çünkü etkinliklerle, ilgili branş öğretmenin ilgilendiğini belirtmişlerdir (N=13, %59.2).

Okul A'nın Yöneticisi, etkinliklere her hafta öğretmeni gelmeyen bir sınıf mutlaka olduğundan, derslerin boş geçtiğini ve etkinliklere genellikle bu dersleri boş olan öğrencilerin katıldığını "...sadece o hafta bir sınıf boştur aşağıya indiriyoruz bir şeyler anlatıyorlar..." şeklinde açıklamıştır.

Bazı okul yöneticileri de etkinliğe sadece ilgili bir veya birkaç öğretmenin (N=3) ya da tüm öğretmenlerin katıldığını (N=1) belirtmişlerdir.

Okul D'nin Yöneticisi, genellikle bilgi, resim, şiir ve kompozisyon yarışmaları gibi etkinliklere sadece, üstün yetenekli olduğu tanınmış, Bilim ve Sanat Merkezi'ne giden öğrencilerin katıldığını belirtmiştir.

Bazı okul yöneticileri de etkinliği yapabilen öğrencilerin etkinliğe katıldığını bildirmişlerdir (N=3). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...TÜBİTAK soruları verdi, çocuklardan bunu yapanlar yapıp gönderdi. Bunlar sınava girdiler sanıyorum ve sınav bir gün sürdü. Onlar belirli bir yerde yaptı. Matematik öğretmeni götürdü... (Okul Y'nin Yöneticisi)

Bazı okul yöneticileri, okulda düzenlenen etkinliklere öğrenci, öğretmen ve velilerin katıldığını bildirmişlerdir (N=5).

Bir okul yöneticisi, ikili öğretim yapan okulunda, etkinliği düzenleyenlerin geliş vaktine göre ya sabahçı ya da öğlenci öğrencilerin

etkinliğe katıldığını şu şekilde bildirmiştir:

...Eşantiyon dağıttılar ve bahçede de bir gösteri yaptılar. Palyaçolar vardı. Belli sınıflara dağıttılar. Sadece sabahçı grubun tamamına verildi. İkinci kademeye verilmedi... (Okul F'nin Yöneticisi).

Bazı okul yöneticileri, etkinliğe katılan öğrencileri kendilerinin seçtiklerini bildirmişlerdir (N=2).

Bazı okul yöneticileri katılımcıları, etkinliği düzenleyenlerin belirlemek istediğini, ancak iyi bir iletişimle sadece belli bir kademedeki öğrencilere yönelik olarak düzenlenmek istenen etkinliğin tüm okul çalışanlarına uygulandığını dile getirmişlerdir (N=2). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...Geçen sene orda katıldık biz. Sene başındaydı, Danone. Orda (geldiğim okulda) Danone aldık dağıttık çocuklara. Buraya gelmişti Danoneleri çok çok almıştık hatta. Hepimiz yedik... Sınıf ayırmadılar herkese verdiler. İkinci kademeye de verdiler. Öğretmenlere de, ben rica ettim herkese dağıttık... Ama onlar yiyor diğerleri bakıyor yani. Danoneleri kapıyorlar büyükler küçüklerden o zaman hepsine verin dedik. (Araştırmacı: Siz mi uyardınız?) Evet bütün gruba verin madem, dedik. Yok mok dediler bu kadar, daha sonra verdiler. (Araştırmacı: Bir okul müdürü vermediklerini söylemişti de). İletişim önemli... Seminer verdiler. Broşürlerle beraber Danoneleri aldık. Derse beşer dakika girdiler başka türlü olmazdı zaten... (Okul I'nın Yöneticisi).

Bazı okul yöneticileri, bazı etkinlikler için ailelerden onay aldıklarını, aile onay vermiyorsa öğrenciyi etkinliğe dahil etmediklerini bildirmişlerdir (N=3). Bir okul yöneticisi de bazı etkinliklere katılımı, katılımcıların (öğrenci, veli veya öğretmen olabilir) isteğine bıraktıklarını belirtmiştir.

Bir okul yöneticisi, katılımcıları izin yazılarına uygun olarak belirlediğini ifade etmiştir.

Bir okul yöneticisi , gelen yazılarda etkinliğe katılacakların kimler olduğunun yazılı olduğunu, ama uygulayıcıların buna uygun davranmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

...Ama gelen yazıya bakıyorsun tüm çocuklara diyor. Birkaç sınıfı alıyor öbür çocuklara da sonra getireceğiz diyor... (Okul A'nın Yöneticisi).

Bazı yöneticiler, etkinliğe katılanları cinsiyete göre belirledikleri, örneğin kız öğrencilerin kişisel gelişimi ile ilgili bir seminer etkinliğine sadece kızların katıldığını açıklamışlardır (N=2).

Okul yöneticileri, bazı etkinliklere kimlerin katılacağını veya kaç kişinin katılacağını etkinlikle ilgili branş öğretmeninin belirlediğini belirtmişlerdir (N=3). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...Rehberlik öğretmeni bu konuları hiç kaçırmazdı. Öğretmenin yönlendirmesiyle veliler katıldı... (Okul A'nın Yöneticisi).

Bazı okul yöneticileri, etkinliklere katılan öğrencilerin sınıf seviyelerini, etkinliği düzenleyenlerin belirlediğini, bunun nedenini bilmediklerini belirtmişlerdir (N=2). Bu konudaki bir örnek ifade şu şekildedir:

...İkinci sınıf öğrencilerine seminer verdiler. Bütün ikilere dış fırçası ve diş macunu dağıttım. (Araştırmacı: Neden ikinci sınıflar?) Valla bilemiyorum her halde bu işi ikinci sınıflardan başlatıyorlar, bilemiyorum. Belki birinci sınıf okuma yazmayı öğrenemedi diye mi acaba? Bilemiyorum seminer verdiler dış fırçası ve diş macunu verdiler. İpana'ydı... (Okul B'nin Yöneticisi).

Kısaca okul yöneticilerince etkinliğe katılanlar;

- Okul yöneticileri tarafından belirlenenler,
- Dersi boş geçen sınıfın öğrencileri,
- İlgili öğretmen ya da öğretmenler,
- Sadece üstün yetenekli olduğu tanınmış olanlar,
- Etkinliği yapabilen öğrenciler,
- Öğrenci, öğretmen ve veliler,
- İkili öğretim yapan okullarda, etkinliği düzenleyenlerin geliş vaktine göre ya sabahçı ya da öğlenci öğrenciler,
- Okul yönetiminin ya da öğretmenin seçtiği öğrenciler,
- Etkinliği düzenleyenlerin belirledikleri öğrenciler,
- Sadece ailelerinden onay alanlar,
- İsteyen herkes (öğrenci, veli veya öğretmen),
- İzin yazılarında belirtilenler,
- Sadece kızlar ya da sadece erkekler olarak belirtilmiştir.

Katılımcıların sayısına ilişkin bulgular. Bazı okul yöneticileri katılımcıların sayısını etkinliği düzenleyenlerin belirlediğini belirtmişlerdir. Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...Ha ona biz katıldık. Biz oraya 40 kişi falan gittik. Çünkü Canerler Mağazası'ndan teklif aldık. Migros'unkine de katıldık. Onlar da böyle şenlik gibi bir şey yapmışlardı bizi davet etmişlerdi. Öğrencilerimiz den 20-30 kişi katıldı. Yani bir grup öğrenci istenmişti bizden, biz de o şekilde katılmıştık. 6-7-8'ler grubu... (Okul G'nin Yöneticisi).

Okul yöneticilerinin çoğu, yarışma türündeki etkinliklere yeteneği olan öğrenciler katıldığından, bu tür etkinliklere katılanların sayısını birkaç kişi olarak ifade etmişlerdir.

Bir okul yöneticisi, katılımcıların sayısının, etkinliğin düzenlendiği yerin/mekanın kapasitesi ile sınırlı olduğunu belirtmişlerdir.

Etkinliğe katılımcıların ve katılımcı sayısının, etkinliğin türüne, okulun olanaklarına, ailelere, düzenleyen baskı grubuna, izin yazılarına, öğrencinin yeteneğine göre değiştiği belirtilmektedir.

Etkinliklerin yerine ilişkin bulgular. Okul yöneticileri, etkinliğin türüne ve okulun olanaklarına göre etkinliğin düzenlendiği yerin değiştiğini bildirmişlerdir (N=3). Okul yöneticileri, seminer, gösteri ve benzeri türdeki etkinlikleri varsa seminer salonunda veya spor salonunda uygulattıklarını, yoksa sınıf ortamında veya okulun bahçesinde yaptıklarını belirtmişlerdir (N=2). Bazı okul yöneticileri ise yarışma türü etkinliklere öğrencilerin evde hazırlandığını örneğin öğrencilerin resimlerini evde yaptıklarını belirtmişlerdir (N=2).

Bir okul yöneticisi de etkinliğin okul dışı bir ortamda örneğin bir tiyatro veya sergi salonunda ya da bir spor salonunda yapıldığını, gezi türü etkinliklerde ise etkinliğin yerinin değiştiğini bildirmiştir.

Etkinliklerin süresine ilişkin bulgular. Okul yöneticileri etkinliğin

süresinin, etkinliğin türüne ve okulun olanaklarına göre değiştiğini bildirmişlerdir (N=5). Okul yöneticileri, okulda seminer salonu veya spor salonu gibi kapasitesi sınıftan daha fazla olan ortamlar varsa bazı etkinliklerin bir seferde ve toplu olarak yapılabilirdiğini dolayısıyla da etkinliği düzenleyenlerin okulda daha az bir süre kaldıklarını bildirmişlerdir (N=2). Bazı okul yöneticileri, öğrenci sayılarının çok olmasından dolayı sağlık taraması gibi etkinliklerde öğrencilerle tek tek ilgilenildiğinden etkinliğin günlerce sürebildiğini belirtmişlerdir (N=2).

Okul yöneticilerinden 15'i (% 68.1) okullarında ürün tanıtımı etkinliği düzenlendiğini bildirmişlerdir. Bu 15 okul yöneticisinden ikisi dışındakiler, ürün tanıtımı etkinliği sırasında öğrencilerin derslerinin bölündüğünü, ders sürelerinin bir kısmının, tamamının ya da birkaç ders süresinin birden etkinlik nedeniyle alındığını belirtmişlerdir. Bir okul yöneticisi ise bu tip etkinlikler için yazılı sınavı olmayan tüm sınıflara girilebileceğini belirtmiştir.

Eğitim öğretimin aksamamasını isteyen okullar ve daha kısa sürede daha fazla okulda etkinlik düzenlemek amacıyla olan iki taraf için de sürenin önemli olduğu düşünülebilir.

Etkinliğin Eğitimsel Sonucuna İlişkin Bulgular

Okul yöneticisinin baskı grubunun okulda düzenlediği etkinlik sonrasında yaptığı değerlendirme bu etkinliğin okul, öğrenci, öğretmen ve veliler açısından sağladığı katkılara ve sakıncalara yönelik görüşleridir.

Etkinliklerin katkılarına ilişkin bulgular. Okul yöneticileri, etkinliklerin katkılarını, okul, öğrenci ve hem öğretmen hem de öğrenci açısından değerlendirmişlerdir. Aşağıda katkılara ilişkin bulgular, benzer olanlar sınıflandırılmadan verilmiştir.

Okul yöneticilerine göre, etkinliklerin okula katkıları şunlardır:

- Etkinlikler ekonomik sıkıntılar içindeki okullara kaynak aktarımı sağlamaktadır (N=3).
- Özellikle sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği etkinlikler, okulların kültür merkezi haline dönüşmesini sağlamaktadır (N=1).
- Etkinlikler, okulların, fiziki donanımının artmasını ve güzelleşmesini sağlamaktadır (N=2).
- Etkinlikler, öğretim etkinliklerine bir renk katmaktadır ve toplumla bütünleşmeyi sağlamaktadır (N=1). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

... Genel olarak bir kere okul ortamını renklendiriyor diyebilirim. Sonra işte bu toplumla etkileşim açısından da faydası var. Yani çocuklara şimdi biz de bir konuda hadi kompozisyon yazın yarışma yapalım da diyebiliriz ama farklı yerlerden geldikleri zaman farklı platformlara çıktıkları zaman tabii bu daha bir farklı oluyor üstelik çocukların dış dünyayı tanımalarına da etkili oluyor. Yani bu mesela ILO'da biz gittik oraya gösterimizi yaptığımızda başka okullar da vardı birbirlerini gördüler yani bu tür kaynaşmalar, başkalarını da ne yaptığını nasıl yaptığını hem öğretmenler, yöneticiler için hem öğrenciler için faydalı oluyor... (Okul V'nin Yöneticisi).

Okul yöneticilerine göre, etkinliklerin öğrenciye katkıları şunlardır:

- Reklam amaçlı etkinlikler öğrencilerin süt içme, diş fırçalama gibi güzel alışkanlıklar kazanmasını sağlamaktadır (N=2).
- Dağıtılanlar, küçük bütçeli ailelerden gelen öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaktadır. Örneğin, reklam amacıyla dağıtılan bir diş macunu, satın alma gücü olmayan bir çocuğun en az bir aylık diş macunu gereksinimini karşılamaktadır (N=1)
- Öğrenci mutlu olmakta, örneğin, alamayacağı bir ürünü almış yemiş olmaktadır (N=1). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...Türk Amerikan Kadınları Kültür ve Dayanışma Derneği iki yıl boyunca MEB'den onaylı kitap listesiyle gezici kütüphane olarak kitap dağıttı. Başka yardımları da oldu. Birinci kademe için ders asetat takımları verdiler, 6 adet bağlama, 1 davul, 1 gitar, 2 darbuka alındı ve

parasını onlar verdiler, müzik grubu kuruldu. Halk oyunları ekibi kuruldu ve kıyafet paralarını yine onlar verdi, velilerimiz dikti. Yaklaşık tüm bunlara 500 milyon TL harcadılar. Öğrenciler onlar sayesinde günleri daha iyi takip ediyorlardı geldiklerinde de “Amerikalılar geldi, Amerikalılar geldi” diyerek çok seviniyorlardı... (Okul K'nın Yöneticisi).

- Eğitim amaçlı etkinlikler öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağlamaktadır, örneğin temizlik alışkanlığı, beslenme gibi konularda öğrenciler bilinç kazanmaktadırlar (N=2). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...Maddi katkısı yok. Sadece belki bilinç kazandırıyor olabilir yoksa başka bir şeyi yok. Çocuklara Selpak kullanmanın, beslenmede işte şu şu özellikteki yiyecekleri yemenin faydası açısından bir bilinç kazandırıyor. Rotary kütüphane yapıyor çocuklar yararlanıyor... (Okul L'nin Yöneticisi).

- Etkinlikler, öğrencilerin görerek öğrenmesini sağlamakta, örneğin, dağıtılanlarla öğrencinin kendine ait eşyası olmakta ve öğrenciler eşyasını kullanmayı öğrenmektedir (N=2).
- Etkinlikler, öğrencileri iyiye güzele yönlendirmekte, iyi şeyler güzel şeyler yapmaya teşvik etmektedir (N=1).
- Öğrenciler, yeni çıkan bir ürünü tanımakta, ürünü nasıl kullanacağını öğrenmektedir (N=1).
- Öğrenciler, sosyalleşmekte, hayatı tanımaktadır. Örneğin, hayatında konsere gitmemiş öğrenci konsere gitmekte, muz yememiş öğrenci muz yemektedir (N=1).
- Etkinlikler, öğrencilerin merakını gidermektedir (N=1).
- Etkinlikler, öğrencilerdeki bazı sağlık sorunlarının ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır (N=1).

Okul yöneticilerine göre, etkinliklerin öğrenciler veya öğretmenlere katkıları şunlardır:

- Öğrenciler ve öğretmenler başka ildeki, başka ülkedeki öğrencilerin neler yaptıklarını, nasıl yaptıklarını öğrenmekte,

böylece kendi özelliklerini fark etmektedirler (N=2).

- Etkinlikler, öğrencilerin sınıf ortamı dışında da bir şeyler öğrenebilmesini sağlamaktadır (N=2).

Etkinliklerin sakıncalarına ilişkin bulgular. Okul yöneticilerinin, öncelikle kendilerine yöneltilen etkinliklerin sakıncalı yönleri “var mı?” şeklindeki soruya verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri Çizelge-11’de yer almaktadır.

Çizelge-11. Okul Yöneticilerinin, Etkinliklerin Sakıncalı Yönlerinin Varlık Durumuna İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Sakınca Durumu	N	%
Var	13	59,1
Yok	9	40,9
Toplam	22	100

Çizelge-11’de görüldüğü gibi, okul yöneticilerinin yarısından fazlası (N=13, %59,1) etkinliklerin sakıncalı yönlerinin olduğunu, ancak yarıya yakın sayıdaki yönetici de sakıncalı yön olmadığını belirtmiştir.

Okul yöneticilerinin, etkinliklerin sakıncalı yönleri hakkındaki görüşleri öğrenciler, okul ve diğer açılardan olmak üzere üç grupta toplanmış ve yer yer örnek verilerek özetlenmiştir.

1) Etkinliklerin, öğrenciler açısından sakıncalı yönleri şunlardır:

- Özellikle reklam amaçlı etkinlikler, çocukların hafızalarına kazınmaktadır (N=2).
- Her ürün her çocuk için uygun değildir (N=2).
- Etkinliğin okuldaki bir grup öğrenciye yapılıp diğer öğrencilere yapılmaması, yani öğrenciler arasında ayırım yapılması çocukları olumsuz etkilemektedir (N=2). Bir okul yöneticisinin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

...Diyelim 15 kişi aldı üç kişi almadı. Yani normal mi? Diş fırçası

vermiş adam diş macunu vermiş, 3 kişiye vermiş 300 kişiye vermemiş. Ya verirse hepsine verir ya da hiç birine vermez. Hepsi çocuk. Bizde hepsi çocuktur. Bizde 6 yaşından 15 yaşına kadar öğrenci var. 18 yaş değil mi ergenlik çağı o zaman hepsi çocuktur. Ayırım yapılmaması lazım... (Okul A'nın Yöneticisi).

- Aynı veya benzer etkinliklerin sık tekrarlanması, öğrencilerde bıkkınlık yarattığı gibi; öğrenciler belli ürünleri almaları konusunda şartlandırılmaktadır (N=2). Bir okul yöneticisinin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

...Çok fazla olduğu zaman, işin dozu kaçtığı zaman, faydadan çok zarar sağlıyor. Çünkü çocuk da bıyıyor biz de bıyıyoruz. Düzenimiz kalmıyor, burada ... yani ETİ'nin mesela bir kere gelmesinde bir şey yok. Sonuç da bir tiyatro izlemiş oluyorlar çocuklar okulda. Ama ETİ'nin defalarca gelmesi ETİ'yi alın ETİ'yi alın demek ve biz de buna destek vermiş olacağız. Böyle bir şey de istemeyiz zaten... (Okul V'nin Yöneticisi).

2) Etkinliklerin okul açısından sakıncalı yönleri şunlardır:

- Yardımların okuldan yapılması, okulu halkın gözünde bir eğitim kurumu olmaktan çıkarıp yardım yapılan bir kurum şekline dönüştürmektedir (N=3). Bu konudaki örnek ifade şu şekildedir:

...Bir şey olduğu zaman bu dağıtılan şeyleri Belediye... falan oluyor ne verilirse verilsin okuldan veriliyor . Şirketin adı hiç duyulmuyor tamam mı? "Okul işte kaban vermiş", "siz kaban veriyormuşsunuz", işte "siz kitap defter veriyormuşsunuz". Hele bu kitap dağıtımından sonra sorsanız baksanız ki ben çok zengin bir okulum yani... (Okul E'nin Yöneticisi).

- Özellikle vakıfların yardımıyla kurulan devlet okullarında, vakıflar okulları etki altında bırakmak istemektedir (N=1). Okul yöneticisinin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

...Vakıf başkanı sürekli okulda olduğundan her şeye karışıyordu. İstiyordu ki herkes onun istediği gibi olsun. İşi o kadar abarttı ki öğretmenlerin giyim kuşamlarına hatta yürüyüşlerine dahi laf söylüyordu... Örneğin, Vakfın uyguladığı kayıt ücretleri olayında itiraz ettim. Yönetime karışmak istedi. İstedi ki okulu Vakıf idare etsin. Öğretmenlerin çalışmasına yemesine içmesine, davranışlarına hep karışmak istedi. Her şey kendinden sorulsun istedi. Aramızda büyük çatışmalar oldu... birbirimizi yedik... (Okul D'nin Yöneticisi).

Okula geniş maddi olanaklar sağlayan vakıfların, okulu yönetmek istedikleri düşünülmektedir. Okul yöneticisinin, okulun kurucusu olan vakıfla yaşadıkları, tipik bir baskı grubu okul çatışması olarak adlandırılabilir.

Türk eğitim tarihinde, eğitim hizmetlerini devletin karşılamadığı, vakıfların karşıladığı dönemlerde, vakıfların tek taraflı bakış açılarını eğitime yansıtmasının bir sonucu olarak, bilim ve kültürde istenen gelişimin gösterilemediği bilinmektedir. Aynı sıkıntıları yeniden yaşamamak adına eğitim öğretim hizmetlerinin gerçek sorumlusu olan devletin, gerekli önlemleri bir an önce alması gerektiği; vakıflarla okullar arasındaki ilişkilerin kurallara bağlanması ve sık sık da denetlenmesi gerektiği söylenebilir.

- Firmaların, okullarda tanıtım etkinlikleri düzenlemesi, okulların bir pazarlama yeri olarak görülmesini sağlamaktadır (N=2).

3) Okul yöneticilerine göre, etkinliklerin diğer sakıncalı yönleri şunlardır:

- Baskı gruplarının, gizli amaçları olabilir. Bunları belirlemek oldukça güçtür, hatta bazı durumlarda bu olanaksızdır (N=1).
- Reklam amaçlı etkinlikler haksız rekabete yol açmaktadır (N=2).
- Etkinlikleri uygulayanlar, uygun kişiler olmadığında, bu herkese zarar verebilir (N=1).
- Etkinlikler genel ahlak kuralları hatta yasa dışı olabilmektedir (N=1).

Okul C'nin Yöneticisine göre, bir baskı grubu, okulun adıyla düzenlediği, çok cüzi miktarlarda kira ödemediği, vergi ödemediği bir etkinlikten, kâr sağladığı halde, okula bu kârdan vermemiştir. Hatta baskı grubunun okul adına düzenlediği bu etkinlikte, aynı devletin terör örgütü olarak nitelendirdiği bir örgütün propagandası yapılmıştır. Böyle bir durum karşısında kullanıldığını düşünen okul yöneticisi, baskı grubuna bir yaptırım olmayacağını düşündüğünden veya başının derde girmesinden çekinerek sessiz kalmayı

seçmiştir. Okul yöneticisi bu deneyimden sonra, işbirliği teklifi ile gelen tüm baskı gruplarına, gerçekten yararlanabilecek olsa da kapılarını kapatmıştır.

Okullarla baskı gruplarının yaptığı işbirliklerinin pek çok sakıncaları olduğu görülmektedir. Okullar, ne pahasına olursa olsun, tek taraflı çıkar ilişkisi olarak adlandırılabilir durumları, açıklamak ve ilgililere bildirmekle yükümlüdürler (Ferrel ve Fraedrich, 1994, Akt. Aydın, 2003).

Öğretmen, Veli ve Öğrencilerden Alınan Dönütler

Yapılan etkinliklere yönelik olarak öğretmenlerden, velilerden ve öğrencilerden olumlu ya da olumsuz görüş bildiren olup olmadığına ilişkin yönetici görüşleri Çizelge-12'dedir.

Çizelge-12. Okul Yöneticilerinin, Etkinliklerle İlgili Olarak Öğretmen, Veli ve Öğrencilerden Dönüt Alınıp Alınmadığına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

	N	Alındı	N	Alınmadı	N	Bilinmiyor
Öğretmen Görüşü	20	% 90,9	1	% 4,5	1	% 4,5
Veli Görüşü	12	% 54,5	6	% 27,3	4	% 18,2
Öğrenci Görüşü	14	% 63,6	5	% 22,7	3	% 13,6

Çizelge-12'deki bilgilere göre, okullarda yapılan etkinliklere yönelik olarak öğretmenlerin tamamına yakını (N=20, % 90.9); velilerin yarısından fazlası (N=12, % 54.5); öğrencilerin de yarısından fazlası (N=14, % 63.6) dönüt vermiştir.

1) Okul yöneticilerine göre öğretmenlerin etkinliklerle ilgili verdikleri olumlu dönütlerle ilgili kodlar aşağıda sunulmuştur:

Etkinlikler;

- Öğrencilerinin gereksinimini karşılamaktadır (N=1),
- Eğitim kalitesini artırmaktadır (N=1),
- Rahatsız edici değildirler (N=1),
- Dersleri desteklemektedirler (N=1),
- Herkesin katılımıyla gerçekleştirilmektedir (N=1),
- Birlik beraberlik içinde yapılmaktadır (N=1),
- İyi ve güzeldir (N=1),
- Olanağı olmayan öğrencilere olanak sunmaktadır (N=1),
- Öğrencileri mutlu etmekte, sevindirmektedir (N=1),
- Öğrencilerin hoşuna gitmektedir (N=1).

2) Okul yöneticilerine göre, öğretmenlerin verdikleri olumsuz dönütler le ilgili kodlar aşağıda sunulmuştur:

Etkinlikler;

- Öğrencilerin seviyelerine uygun değildir, beğenilmemektedir (N=1),
- Derslerin ansızın bölünmesine neden olmaktadır (N=1),
- Programı aksatmaktadır (N=1),
- İlgili çekici olmadığı için katılmak istenilmemektedir (N=1),
- Angaryadır (N=1),
- İzdihama yol açmaktadır (N=1),
- Zaman kaybı yaratmaktadır (N=1),
- Hiçbir fayda sağlamamaktadır (N=1),
- Yöneticilerin ilgili mevzuatı bilmemesi nedeniyle sakınca yaratmaktadır (N=1),
- Okulun, bir hayır kurumu olarak görülmesine neden olmaktadır (N=1).

3) Okul yöneticilerine göre, velilerin, etkinlikler hakkında olumlu dönütler vermelerinin nedenleri aşağıda sunulmuştur:

Etkinlikler;

- Hoşa gitmekte, beğenilmekte, değişik bulunmakta ve hayata renk katmaktadır (N=1),
- Önemli görülmekte, öğrencilerin ilgisini çekmekte ve öğretimin kalitesini artırmaktadır (N=1),
- Kendilerinin çocuklarına sağlayamadığı olanakları sağlamaktadır (N=1),
- Kendilerine de yarar sağlayabilecektir (N=1).

4) Okul yöneticilerine göre, velilerin, etkinlikler hakkında olumsuz dönütler vermelerinin nedenleri aşağıdadır:

- Etkinliklerin çoğunu, özellikle yardım tarzında olanları, ödenen vergilerin halka dönmesi olarak düşündüklerinden reklam malzemesi olarak kullanılmasını yadırgamaları (N=1),
- Baskı gruplarının okuldaki sorunlara kalıcı çözümler bulmak yerine etkinliklerle sorunları geçiştirdiklerini düşünmeleri (N=1),
- Kültür seviyelerinin düşük olmasından dolayı velilerin yapılanları algılayamamaları (N=1).

5) Okul yöneticilerine göre, velilerin, etkinliklerle ilgili dönüt vermemeleri:

- Bilinçsiz olmalarına (N=1),
- Olumlu/olumsuz görüş bildirme gereksinimi duymamalarına (N=1),
- İlgisiz olmalarına (N=1),
- Haberlerinin olmamasına, (N=1),
- Memnun kalmalarına (N=1),
- Etkinliklerin bedava olmasına bağlıdır (N=1).

6) Okul yöneticilerine göre, öğrencilerin, olumlu dönüt vermelerinin

nedenleri aşağıdadır:

- Unutulmaz olmaları, para verip alamadıkları bir şeyi tatmaları, daha önce görmedikleri yerleri görmeleri (N=1),
- Yaparak yaşayarak öğrenmeleri (N=1),
- Keyif almaları, eğlenmeleri, heyecan duymaları, hoşlarına gitmesi, sevinmiş olmaları (N=1),
- Olumlu bakmaları, monoton hayatın yani geleneksel çizginin dışında her şeye ilgi duymaları (N=1),
- Etkinliklerin ilgi çekici olması, hayatlarını renklendirmesi (N=1),
- Okul yönetimini her zaman takdir etmeleri (N=1).

7) Okul yöneticilerine göre, öğrencilerin, dönüt vermemelerinin nedenleri aşağıdadır:

- Takdir etmeyi veya eleştirmeyi bilmemeleri (N=1),
- Değerlendirme gereği görmemeleri (N=1),
- Alışmış ve benimsemiş olmaları (N=1),
- Kendilerine intikal etmemesi (N=1).

Okulda Düzenlenmesi İstenilen Etkinliklere İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin, okullarında düzenlenmesini istedikleri etkinliklerle ilgili bulgular; kişisel gelişim, kariyer planlama, bilinçlendirme ve eğitim olanaklarını artırma şeklinde dört grupta toplanmıştır.

1) Kişisel gelişimle ilgili olarak düzenlenmesi istenilen etkinlikler:

- Öğrencilere en az bir hobi kazandırılması, öğrencilerin en az bir enstrüman kullanmasının sağlanması (N=1),
- İlgili kamu kurumlarının daha fazla spor etkinliği düzenlemesini, kütüphaneleri kitaplarla doldurması (N=1),
- Profesyonel insanlarca daha fazla sanat etkinliklerinin

düzenlenmesi (N=1),

- Yoğun olarak müzik dinletilerinin olması (N=1),
- TÖMER'in dil kursları düzenlemesi (N=1),
- Bilim ve sanat merkezlerinin, tanınmış spor kulüplerinin etkinlikler düzenlemesi (N=1).

2) Kariyer planlama ile ilgili olarak düzenlenmesi istenilen etkinlikler:

- Üniversitelerin okullarla daha fazla işbirliği yapması (N=1),
- Çeşitli meslek gruplarının mesleği tanıtıcı etkinlikler düzenlemesi (N=1).

3) Bilinçlendirme ile ilgili olarak düzenlenmesi istenilen etkinlikler:

- Çevre ile ilgili grupların, öğrencilerde çevre bilinci kazandıracak etkinlikler düzenlenmesi (N=1),
- Sağlık konusunda daha fazla etkinlik yapılması (N=1),
- Daha fazla trafik eğitimi verilmesi (N=1),
- Eroin, kokain gibi bağımlılık yapan maddeler hakkında daha fazla bilinçlendirme çalışmaları yapılması (N=1),
- Milli oyunların okullarda yaygınlaştırılması (N=1),
- Okullar aracılığıyla aydınların halkla buluşturulması (N=1).

4) Eğitim olanaklarını arttırma ile ilgili olarak düzenlenmesi istenilen etkinlikler:

- Öğrencilere ücretsiz yemek verilmesi (N=1),
- Sponsorlar veya hayırseverler aracılığıyla süt ve meyve günleri gibi beslenme etkinlikleri düzenlenmesi (N=1),
- Günlük gazete ve en az beş derginin (haftalık veya aylık) okula düzenli olarak gönderilmesi (N=1),
- Fakir ve başarılı öğrencilere daha fazla burs ve özel ders olanağı tanınması (N=1),

- Ayda en az iki kere gezi düzenlenmesi (N=1),
- Yetenekli öğrencilerin yeteneklerini geliştirici olanakların artırılması (N=1),
- Çocuk kampları oluşturulması (N=1),
- Dershanelerin deneme sınavları yapması, başarılı bulduğu öğrencileri ücretsiz veya indirimli kabul etmesi (N=1),
- TÜBİTAK gibi kurumların daha fazla bilimsel yarışmalar düzenlemesi (N=1),
- Daha fazla bilgi yarışmaları yapılması (N=1).

Bunlardan farklı ancak bunları kapsayabileceği düşünülen diğer istekler ise, düzenlenen etkinliklerin uzun soluklu olması (N=1), etkinlikleri özel kuruluşların değil de kamu kurumlarının düzenlemesidir (N=3).

Baskı Grubu Liderlerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleriyle İlgili Bulgular

Baskı grubu liderlerinin etkinliklere yönelik görüşleri, okulun etkinlik alanı olarak seçilmesinin nedenleri, etkinliğin planlanması ve uygulanması, izin prosedürü, öğretmen, veli, öğrenci ve yöneticilerden alınan dönütler, etkinliğin katkıları, etkinliğin olası sakıncaları ve etkinlik düzenlemek istenilen okullar hakkındadır.

Okulun Etkinlik Alanı Olarak Seçilmesinin Nedenlerine İlişkin Bulgular

Uluslararası Dernek A'nın Lideri, kuruluş amaçlarının, "...kendinden önce hizmet..." sloganıyla özetlendiğini, bunun için, kimin nerede hizmete gereksinimi varsa ona hizmet etmeye çalıştıklarını, sadece okula gidebilen çocuklara değil her yaşta tüm gereksinimi olan insanlara hizmet ettiklerini, bunun için hastaneler, okullar, ormanlar, parklar yaptıklarını belirtmiştir. Başarılı bulunduğu hizmetlere örnek olarak da Türkiye'de yurt dışından getirttikleri aşılarla çocuk felci hastalığını yok etmelerini vermiştir.

Uluslararası Dernek B'nin Lideri, esas amaçlarının hizmet olduğunu, bu bağlamda okullarda etkinlik düzenlediklerini ve bunu bir çeşit zorunluluk olarak gördüklerini, çünkü bu şekilde geleceğine yatırım yaptıklarını "...daha doğrusu geleceğimize yatırım yapacağız..." diyerek açıklamıştır.

Baskı grubu liderlerinden biri okullarda etkinlik düzenlemelerinin nedenini, sosyal sorumluklarını yerine getirmenin bir yolu olarak görmelerine bağladığını şu şekilde açıklamıştır:

...Bu tabi kültürel amaçlı... bir faaliyet de şirketlerde sosyal sorumluluk diye son yıllarda gelişen bir yeni bir ne var? Ha nedir? (Araştırmacı: Misyon vizyon) Ha yeni bir vizyon var yeni bir şirketlerin böyle bir görev anlayışı var. Bizim hedefimiz o. Yani şirketin reklamdan daha çok sosyal sorumluluğumuzu yerine getirme ihtiyacı ile yaptığımız bir eylem bu..." (Firma A'nın Lideri).

Bir baskı grubu lideri, vakıf olarak kuruluş amacının, çocuk merkezli eğitim ve sağlık olduğunu ve kuruluş amacının bir gereği olarak okullarda etkinlik düzenlediğini belirtmiştir.

Dernek B'nin Lideri, kendilerinin bir girişimde bulunmadığını, okul yöneticisinin daveti üzerine etkinlik hazırladıklarını bildirmiştir.

Baskı grubu liderlerinden biri de, okullara yönelik etkinlikler düzenlemesinin nedenini, eğitimin toplumdaki önemine inanmasına bağlamıştır. Eğitimin toplumda sağlık ve savunmadan önce gelmesi gerektiğini belirten lider, karşılaştığı tüm olumsuzlukların nedenini eğitime önem verilmemesi olarak açıklamıştır. Okulların, ekonomik açıdan kötü durumda olduğunu ve kendisi gibi düşünen insanlara gereksinimi olduğu düşündüğünü, belirttiği ifadesinin bir kısmı şu şekildedir:

...Yani bizim Türk toplumunun hayata bakışı biraz arabesk. Bir bakıyorsunuz bir sloganla adamı vatan haini ilan ediyorlar bir sloganla kahraman...Yani arabesk bir toplumun arabesk bir toplumun gerçekleri maalesef arabeskleşmesinin işte en büyük nedeni kaliteli bir eğitim olsa bunların hiç biri olmazdı. Adam işte yürüdüğünüz sokağa tükürüyor. İyi bir eğitim almış olsa tükürmez. Çöpünü atıyor. İyi bir eğitim almış olsa

atmaz. İyi bir eğitim almış olsa kırmızı ışıkta duracak. Kavşağı kullanacak, iyi bir eğitim alsaydı iyi bir vatandaş olacak. Her şey eğitimden geçiyor, gidin hastaneler gidin her taraf çürümüş kokuşmuş niye, iyi kaliteli bir eğitimimiz yok. İyi kaliteli bir eğitim nerden geçer yine ekonomiden geçer yani yumurta tavuk misali. Bir biriyle bağlantılı tabi bunu sırf öğretmenin öz verisine bağlamak olmuyor...keşke devlet okulları, Milli Eğitim okulları organizasyona yardıma veliden para toplamaya konsere muhtaç etmese... (Basın Yayın Kurulu A'nın Lideri).

Aynı lider, zaten baskı grubu olarak kendi çizgilerinin dışına çıkmadan kar yapmaktan öte, farklı amaçlarla etkinlik düzenlediklerini, bu etkinlikleri okul adına yaptıklarında, devlete ait yerleri daha ucuza tuttuklarını ve vergi ödemediklerini, aradaki farkı da okula yardım olarak vermek istediklerini belirtmiştir; açıklamaları şu şekildedir:

...Yani etkinlikler için, başlangıç, sanatçılara gönderilen ücretler oluyor, salon, salon kirasıdır, teminatlardır, tabi onun ortalama 20-30 bin YTL civarında bir bütçe ayrılıyor. Sanatçılarla sözleşme durumumuza göre sanatçısına göre fiyatlar değişiyor. Başlangıç için bir 20 ile 30 bin YTL para olursa rahatlıkla o etkinliği yapma imkanına sahip oluyorsunuz. (Araştırmacı: Okula ne kadar kalıyor o zaman?). Yani okula da zaten bugün iyi sanatçılar 10-15 bin YTL'nin altında gelmiyor. Eee...Böyle bir etkinlik yaptığınızda birkaç sanatçı getiriyorsunuz. Dolayısıyla onun üstünde kalan da okulun oluyor. 10 bin YTL 15 bin YTL durumuna göre. Etkinlik başarılı olursa 20 bin 30 bin, başarısız olursa 5 bin, 3 bin bazen zarar ediyor bu etkinlikler, siz katkıda bulunuyorsunuz. Böyle net bir rakam vermek yanlış olur. Artı salon kiralari çok yüksek. Vergi çıkıyor yani. (Araştırmacı: Bu Atatürk Spor Salonundan bahsettiniz. Oraya da ücret ödüyor musunuz?). Tabi, tabi ki. Bugün Atatürk Spor Salonu'nun normal ücreti 20 bin YTL civarında. Bir okul adına yaparsanız her halde bilmiyorum son zamanlarda yapmadık, 6-7 bin YTL'dir yani. O da okul yaparsa, ama siz kendi adınıza yaparsanız, 20 bin YTL civarındadır...Yoksa...zaten burada para kazanmazsınız. O net bir gerçek. Sanatçılara çalışırsınız. Bu işin kar garantisi yok. Vergisini meğisini koyduğunuz zaman kazanç diye bir şey yok. Ha şu olur, Türkü formatında değil, atıyorum İbrahim Tatlıses'i getirirsiniz, Arabesk bir sanatçıyı o zaman ticari, Türkiye'de pop ve arabesk para kazandırıyor. Biz pop ve arabesk tarzımız olmadığı için daha çok müzik tarzımız da türkü formatındadır. Anadolu'nun ezgilerini. Dolayısıyla öyle türküde bir para yok. Türkü, Türk sanat müziği bunlarda para yok. Eğer ticari yani öyle bir kazanç düşünürseniz şey yapmanız lazım pop veya arabesk tarzda sanatçılar getirmeniz lazım. Bizim de böyle bir amacımız yok yani ticari bu işi yapalım gibi bir şeyimiz yok. Sadece bu tür etkinlikleri zaman zaman dinleyicimize bir katkı sunmak, muhtaç olan öğrencilere, ihtiyacı olan okullara dinleyicilerimiz aracılığıyla... Bizim dinleyici formatımız da türkü formatında olduğumuz için evet. Yani amaç bir katkı sunabilirsek imkanı olmayan okullara mutlu olacağız amacımız bu. Zaten bizim ticari bir şeyimiz olursa bu çizgide yayın yapmamamız lazım. Pop yapmamız Arabesk yapmamız lazım... (Basın Yayın

Kuruluşu A'nın Lideri).

Bir başka baskı grubu lideri, okullarda etkinlik düzenlemelerinin nedenini şu şekilde açıklamıştır:

...Sivil toplum yani derneğimizin genel amacı çağdaş bireyden çağdaş topluma ulaşmak, çağdaşlığın yolu da eğitimden geçiyor. Diye düşünüyoruz. Bu inançla eğitime önem veriyoruz ve eğitimi desteklemeye özen gösteriyoruz... (Dernek A'nın Lideri).

Uluslar Arası Dernek A'nın Lideri, etkinliklerinden biri olan sağlık taramalarını, ilköğretim okullarının daha çok ilk kademelerinde yaptıklarını, lise ve dengi okullardaki öğrenciler, belli bir olgunluk düzeyine ulaştıklarından dolayı bu okullarda uygun olmadığını belirtmiştir.

Bir başka baskı grubu lideri de neden ilköğretim okullarının seçildiğini şu şekilde ifade etmiştir:

...Orta bir orta ikiye giderse kimse tınlamaz. Dalga geçerler çocuklar. Aaa bilmem neymiş a palyaçoymuş X kostümünü giymiş gelmiş aaa. Etkili olmaz yani. Tabiri caizse yemez. Danone gibi firmalar o yüzden küçük sınıfları seçiyorlar. Hani eğitime daha müsait, dinlenilebilir, laf geçirilebilir okulda, sınıflarda... onların tüketici kitlesi...Onlar zaten çoğu okulda çalışmıyor, onların alabileceği, ürünlerini alabileceği okullarda ve merkezlerde çalışılıyor ve de yaş gruplarında... Ürünlerini daha çok 1, 2 ve 3. sınıf öğrencileri aldığı için onlara yönelik olarak yapıyorlar... (Firma A'nın Lideri).

Baskı grupları, maddi olanaksızlıklar içindeki çocuğun, okul olanaklarını artırarak ya da çocuğa okul üzerinden ulaşım, sağlık, gıda gibi diğer olanaklarını da artırarak toplumsal sorumluluğunu yerine getirmek istemektedir. Baskı grubunun, eğitim çalışmalarına desteği toplumsal bir yardımken, bu yardımı yapmak için özellikle alt sosyoekonomik düzey okulları seçmesi, dezavantajlı kesimlerin desteklenmesi anlamına gelmektedir (Eskin, 1999. Akt. Aydın, 2003). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, devletin yeterince kaynak ayıramadığı konularda kurum ve kuruluşların, sorumluluk üstlenerek halka hizmet götürmesi, toplumsal sorumluluğun en önemli işlevidir (Paksoy, Akt: Aydın).

Çocuk ve ailesini hedef alan baskı gruplarının olduğu, böyle baskı gruplarının, çocuğa her anlamda kolay ve de çabuk ulaşmak için etkinlik alanı olarak genellikle okulu seçtikleri söylenebilir. Hedefi doğrudan çocuk ve ailesi olsun olmasın bir baskı grubu, devletin okula tanıdığı ayrıcalığı, okul adına kullanmak için de okulu seçebilmektedir.

Etkinliklerin Planlanması ve Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Etkinliklerin planlanması ve uygulanmasına ilişkin bulgular, etkinliklerin karar ve uygulamalarında görev alan kişiler, okulları belirleme, etkinliğin maliyeti, etkinliğin amacı, izin prosedürü, öğretmen veli ve öğrencilerden alınan dönütler, etkinliğin katkıları ve sakıncalı yönleridir.

1) Etkinliği Düzenleyenler ve Düzenleyenlerin Sayısına İlişkin Bulgular

Baskı grubu liderlerinin çoğu (N=7, % 77.7), etkinliğe grubun yönetim kurulunun karar verdiğini ifade etmiştir. Yönetim kurulundaki kişi sayısı en fazla olan baskı grubu lideri bu sayıyı 16 olarak açıklamıştır. Etkinliklere, iki kişi ile karar verdiklerini ifade eden baskı grubu lideri de vardır. Etkinliklerin karar ve uygulama aşamalarında kaç kişinin görev aldığına ilişkin baskı grubu liderlerinin görüşlerine ait ifadeler şu şekildedir:

...Bunların kararlarını bu akademi alır. Bu akademide yaklaşık 150 kişi çalışır. Bunların 15, 16'sı yönetici konumundadır... (Büyükelçilik A'nın Lideri).

...Valla o şeyi bilemiyorum tabi ki tiyatro çok eskiden kurulmuş genel yönetim kurulu kararıdır. Okullarda böyle bir etkinliğin yapılması tiyatroya sponsor olunması yönetim kurulu kararıdır... (Firma A'nın Lideri).

...Şimdi Ankara ekibi olarak biz 5 kişiyiz. Bu yetki kararlar benden çıktı bir, bir de İstanbul merkezdeki paylaştığımız iki. Maksimum ikidir yani... (Firma B'nin Lideri).

...Yönetim kurulu karar veriyor. Her hangi bir üyemiz bu teklifle

gelebiliyor ve yönetim kurulundan karar alınıyor. Karar defterine işlendikten sonra uygulamaya geçiliyor... Kaç kişi ortalama 10 kişi diyebilirim. Daha az olabiliyor, vakit zaman gibi şeyler etkili olabiliyor ... (Dernek A'nın Lideri).

...Yönetim kurulu karar aldı dokuz kişi olarak. Uygulama da 3 yönetim kurulu üyesi ve 2 üye ile gerçekleştirildi... (Dernek B'nin Lideri).

...Etkinliklerde yönetim kurulu karar alır. bildiğiniz gibi bir dernek yasasıdır. Harcamalar için başkanla beraber genel kurulla bazı konularda genel kurul bazı konularda da yönetim kurulu karar alır. Bu da 5 kişidir. Genel kurul katılan sayısına göre değişir. Dernekler yasasına tabidir... (Uluslararası Dernek A'nın Lideri).

...Yönetim kuruluna katılanlar, mesela bu yaptığımız etkinlikte 7-8 arkadaş beraber çalışıyoruz...Beraber gidiyoruz önce bir keşif çıkartıyoruz. Onların yardım yapacağı dalları seçiyoruz. Ne olabilir işte birisi dediğim gibi PVC yer döşemesini temin etti, biri USB ve klimayı aldı. Diğer müteahhit arkadaşımız boya işlerini halletti. Falan yani bu şekilde iş bölümü yapıyoruz bunları işin kaç kalemi var o kaleme göre bunlar temin ediliyor. Ortalama on kişi falan denilebilir... (Uluslararası Dernek B'nin Lideri).

...Karar ve uygulamada buradaki öğretmenlerimiz, başta Müdür Beyimiz, vakıf müdürümüz ben, yönetim kurulu tabi en sonunda da yönetim kurulu karar veriyor ona. Ama genelde istek üzerine çocukların isteği üzerine. Çocukların isteği büyüklerin isteği. Ne yapabiliriz ne etkinlik faydalı olur. Mesela yılbaşı üstü yaptığınız bir kermes gibi bir şey, burada da yaptığımız kermes gibi bir şey çocukları arkadaşlarına ve yakınlarına hediye almayı özendiriyor. Hediyelerin miktarı çok çok az mesela biz beş milyona alıp 500 bin liraya satıyoruz. Ama çocuklar onu almayı öğreniyor. O tadı tadıyorlar. En güzeli o, birbirlerine hediye vermeyi öğreniyorlar... (Vakıf A'nın Lideri).

...Yani etkinliğine göre değişiyor. 15 kişi, 13 kişi 14 kişi yani değişiyor, duruma göre, etkinliğine göre değişiyor... (Basın Kuruluşu A'nın Lideri).

Etkinliği düzenleyen kişilerin sayısının, etkinliğe göre değiştiği ve çoğunlukla yönetim kurulunu oluşturan bireylerle sınırlı olduğu söylenebilir.

Etkinlikleri düzenleyen kişilerin belirlenmesi süreciyle ilgili olarak baskı grubu liderleri, etkinliği düzenleyenlerin yönetim kurulu üyesi kişiler olabileceğini belirtmişlerdir (N=3). Bazı baskı grubu liderleri, kendi gruplarında yönetim kurulunun nasıl oluşturulduğunu açıklamışlardır. Örneğin, bir baskı

grubu lideri "...yaklaşık 16 testten geçtikten..." sonra yönetici konumuna gelinebileceğini (Büyükelçilik A'nın Lideri), bir diğeri de "...işinde başarılı saygın kişilerin, yönetim kurulunda yer alabileceğini..." (Uluslararası Dernek B'nin Lideri) belirtmiştir.

Baskı grubu liderlerine göre, yönetim kurulu üyelerinin dışında etkinliğin uygulamasını yapan kişiler, yönetim kurulu üyelerinin tanıdıkları, yönetim kurulu üyelerinin ve tanıdıklarının yanında çalışan vasıflı veya vasıfsız işçiler, baskı grubu için çalışan geçici veya sürekli personel, üye öğrenciler, ücret karşılığı organizasyon şirketlerinden geçici olarak temin edilen kişiler veya gönüllüler olabilir. Baskı grubu liderleri, etkinliği uygulayan personelinin de sıradan kişiler olmadığını en az üniversite mezunu, güzel konuşan, işini seven, süre kısıtlaması olmadan çalışabilen, bekar (bayanlar için) ve askerliğini yapmış (erkekler için) ya da işi bilen ve organizasyon işinden anlayan kişiler olduğunu belirtmişlerdir.

Etkinlikleri düzenleyen kişileri nasıl belirlediklerine ilişkin baskı grubu liderlerinin görüşleri şu şekildedir:

...Okullarda üç başarı derecesi vardır yani üç çeşit diploma vardır. Bunlardan birinci ve ikinci derecede başarılı olanlar bir dizi sınava tabi tutulur. Bunların sayısı yaklaşık 250 bin kişidir. Zeka testleri yapılır. Zeka testini 35 bin kişi civarında geçen olur. Bu kişilere İngilizce gibi bir takım testler daha uygulanır 12 tane kadar ve bu testler 36 saat kadar sürer. Sonra da psikoloji testleri yapılır, yani ruh sağlığı da kontrol edilir, iki saat karşılıklı konuşulur. Vücut sağlığı da kontrol edilir ve sonuçta tüm bu testleri geçen 12, 13 kişi akademiye alınır. Tüm bunları Kurum Bakanlığı (Establish Ministry) adındaki Bakanlık yapar. Akademi yöneticileri oradan alır. Yani önce Kültür Bakanlığı'ndan ister. Kültür Bakanlığı da Kurum Bakanlığı'ndan alır. Bunların 27 yaşını geçmemiş olması gerekir... (Büyükelçilik A'nın Lideri).

...Biz belirlemedik, sadece her hangi bir tiyatroyla anlaştık, tiyatroya sponsor olduk, artık bizim için çalışıyor, bizim tiyatromuz diyebiliriz ...tabi ki umduğumuzdan daha profesyonel gösteriler yapıyorlar... (Firma A'nın Lideri).

...Var illaki üniversite mezunu olacak bir, güzel konuşacak, diksiyon, bir ikincisi işini sevecek yani baştan savma bir işi yapmayacak. Yani yaptığımız iş her yönüyle denetlenebilen bir iş. İşini severek yapacak. Bunda her hangi bir şey yok yani saat kısıtlaması yok. Mesela saat 8 de

başlar akşam 10, 11'e kadar çalışabilecek insanlar gerekiyor işte. Askerliğini yapmış erkek adaylar için. Bayanlar için yani şehir dışı da olduğu için evli olmayacak. Evli bir insan bu işi yapamıyor çünkü. Bu şekilde çok da ağır şeyler istemiyoruz. Yok şu bölümden mezun oldun, yok bu bölümden mezun oldun gibi değil... (Firma B'nin Lideri).

...Yönetimden kişilerle artı üye öğrencilerimizin yardımı ile gerçekleştiriyoruz... (Dernek A'nın Lideri).

...Yönetim kurulu kararıyla, yönetim kurulu üyeleri arasında görevlendirme yapılıp, ilgili çalışma grubuna gönderildi... (Dernek B'nin Lideri).

...Etkinliklerde yönetim kurulu karar alır. bildiğiniz gibi bir dernek yasasıdır. Harcamalar için başkanla beraber genel kurulla bazı konularda genel kurul bazı konularda da yönetim kurulu karar alır. Bu da 5 kişidir. Genel kurul katılan sayısına göre değişir. Dernekler yasasına tabidir... (Uluslararası Dernek A'nın Lideri).

...X içindeki üye ve eşlerdendir. Fazladan dışardan kişi gerekiyorsa tanıdıklarınız vasıtasıyla mümkünse ücret ödemedi o türlü konularda. Yani bu tamamen manevi bir sivil toplum örgütüdür. Kriter yok. Yardım etmek isteyen herkese kapımız açık yani. (Araştırmacı: Yani özel bir üyelik şartı falan aramıyor musunuz?). Herkesin kendi tüzüğü vardır ona göre uygulanır. Tüzükleri dernek tüzüğü gibi tüzükleri var... gelip bizimkinden tüzüğü okuyabilirsiniz...Yapan kişiler tanıdığımız kişiler. (Araştırmacı: Nasıl yani boya badanayı da mı sizler yapıyorsunuz.). Yo, yo bunlar bizim üyelerimiz değil. İşte biz onları kendimiz yapmış olduğumuz aktivitelerle sağlayabiliriz ya da çevremizdeki bu işi yapan, işte müteahhit arkadaşımız boya işlerini falan, yani onun elemanları yapıyor. (Araştırmacı: Bu kişiler için kriterleriniz var mı?). Kriter olamaz yani kendimizin biz orda bir fiil çalışmış olmamız lazım bu günkü şartlarda bunlar olacak şey değil... (Uluslararası Dernek B'nin Lideri).

...Normalde vardır ama biz burada her şeyi gönüllülük esasına göre yapıyoruz. Ondan sonra açıyoruz kurallara bakıyoruz. Kurallar zaten izin veriyorsa yapıyoruz ama herkes gönüllülük esasına göre. Sizin davanıza inanan amaçlarınıza inananlar zaten sizin yanınızda oluyor. Buna bir bakıyorsunuz bir gün kermeste alışveriş yapmak için gelmiş bir veli ertesi gün size yardım etmeye geliyor. Arkadaşınız duyuyor geliyor, öğretmeniniz geliyor, öğrenci geliyor. Bunun için bu bir sevgi yumağı... (Vakıf A'nın Lideri).

...Tabi kriterlerimiz var. Kriterlerimiz nedir? Yapılan işi bilecekler. Organizasyon işinden anlayacaklar, çünkü burada bu etkinliği yaparken sanatçıyla iletişimdir, sanatçıyla ilgidir. Konaklamadır, bilet organizasyondur, izinlerdir, afiştir, bilborddur, kampanyalardır, reklam, duyurulardır, izinlerdir, belediyeden, zabıttan, valilikten bir çok yerden izin alıyorsunuz, maliyeden, evet. (Araştırmacı: Kriter derken sadece işi bilmesi mi?). Yani işi bilecek, güvenilir olacak, sizi temsil yeteneği olacak, sonuçta bir organizasyon işidir yani organizasyondan anlayan insanlar olacak... (Basın Kuruluşu A'nın Lideri).

2) Okulları Belirleme Süreçlerine İlişkin Bulgular

Baskı grubu liderlerinin okulları belirleme süreçleriyle ilgili ifadeleri aşağıdadır:

- Büyükelçilik A'nın Lideri, uluslararası olarak düzenledikleri etkinliklerde, okulları kendilerinin belirlemediğini, sadece duyuru yaptıklarını, diğer tüm işlemlerin ülkeden ülkeye değiştiğini;
- İki firma liderinden biri, sponsorluğunu yaptıkları tiyatro grubunun gösteri yapacağı okulları, kendisinin (bölge müdürü) belirlediğini, bu nedenle önceliği tanıdıklarının tavsiye ettiği ve tiyatroya gitmesi zor olan, sosyoekonomik açıdan alt seviyedeki bölge okullarına öncelik tanımaya çalıştığını ancak bu okullarda salon problemi olduğundan zorunlu olarak salonu olan okullarda etkinlik düzenlediklerini; diğer firmanın lideri, önce sağlıklı beslenmeyle ilgili seminer verdiklerini, ardından hediye olarak ürünlerini dağıttıklarını, ürünlerini alabilecek, etkinliği yaparken hitap edebilecekleri, sosyoekonomik açıdan orta düzey kesimin bulunduğu, fiziki kapasite açısından salonu olan okulları tercih ettiklerini şu şekilde belirtmişlerdir:

...Şimdi tabii benim bu kişisel olarak yani bölge müdürünün yetkisinde okullar değişiyor. Burada eşi öğretmen olan tanıdığı öğretmen olan insanların talebini yerine getiren arkadaşlar oluyor. Benim burada temel ölçüm şu zaten şirketin de temel ölçütü şu. Tiyatroya gitmesi zor olan ekonomik anlamda durumu zayıf olan varoşlar diyelim öyle tabii edelim. Varoşların olduğu okulları seçmeye çalışıyoruz ancak burada da salon problemimiz oluyor... (Firma A'nın Lideri).

...Atıyorum işte Karşıyaka bölgesine Şentepe bölgesine bilmiyorum biliyor musunuz buraları, nasıl diyim? Tabii caizse varoş kesim deyim, oraya gittiğin zaman hiçbir şekilde hiçbir şey anlatamazsın. Hazır çorba diyelim kadın köyden getiriyor, ev tarhanası yapıyor. Süt diyoruz, orda hala inekler var hala süt arabaları var. Hiçbir şekilde almazlar niye çünkü bütçesi çok düşük insanlar... Bunu o insanlara anlatamazsın hiçbir şekilde verim de alamazsın. Tanıtımında tamamen boyutu değişir. Tanıtım da olmaz yani şirket adına. O yüzden orta kesimli, çok da yükseğe kaçmadan, ilçeleri seçiyoruz orada. (Araştırmacı: Çok yüksek niye değil?) Çok yüksek de ilgisini çekmez bu tür konular, onları tatmin etmez. Hediye için gelmeyecekleri için, sağlıklı ve dengeli beslenmeyi

zaten biliyorlar. Biz biliyoruz diyor yani niye gelelim gibi... Tanıtım ama sonuna kadar, % 70 ine kadar halk bizden faydalaniyor. Biz de tanıtım yapıyoruz ama tamamen halk kaynaklı bir şey halka hizmet de diyebiliriz yani. (Araştırmacı: Okulları hangi özelliklerini dikkate alarak belirliyorsunuz demiştim, salon dediniz yani fiziki kapasite, ve ürünlerinizi alabilecek, etkinliği yaparken hitap edebileceğiniz kesimleri seçiyorsunuz genelde orta sınıf mıydı?) Evet orta sınıf. (Araştırmacı: Tamam). Ne çok düşük ne çok yüksek... (Firma B'nin Lideri).

- İki dernek lideri, okullardan gelen talepler doğrultusunda etkinlik düzenlediklerini, katı kriterleri olmadığını, etkinliğin maliyetini dikkate aldıklarını şu şekilde belirtmişlerdir:

...Vallahi biz belirlerken özellikle sosyoekonomik yönden daha alt düzeyde olan bölgelerdeki ilköğretim okulları veyahut ta aileleri seçmeye özen gösteriyoruz. Yani hizmeti oraya yönlendirmeye özen gösteriyoruz onların çünkü bu konuda daha çok gereksinimi var diye düşünüyoruz... (Dernek A'nın Lideri).

...Okullardan talep geldikçe böyle etkinlikler düzenliyoruz. Katı kriterlerimiz yok istenilen etkinliğin amacı bizim için çok önemli. Eğer bu amaca hitap edebiliyorsak etkinliğe karar veriyoruz. Maddi yükümlülüğün de fazla olmamasına dikkat ediyoruz... (Dernek B'nin Lideri).

- Uluslararası dernek liderlerinden biri, okulun mevkisinin önemli olduğunu, merkezdeki okullardan çok ücra yerlerdeki okulları, diğeri de gereksinimi olan tüm okulları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Örnek ifade şu şekildedir:

...Tabi ki önce bulunduğu mevki. Şey Ankara içersindeki daha doğrusu gecekondulu mahalleleri oluyor bu. Merkezi okullarda daha belki Milli Eğitim yardım elini uzatıyor da ya da onlar sıra okulları olduğu için daha çok hizmet gidiyor. Ama ücra köşelerdeki okullara aynı şey gitmiyor gidemiyor... (Uluslararası Dernek B'nin Lideri).

- Vakıf lideri de genellikle müracaatları değerlendirdiğini ama Milli Eğitim'den veya Valilikten de bilgi aldığını şu şekilde belirtmiştir:

...Biz bunun için kendimiz araştırma yapmayı ya bize olan müracaatları değerlendirmeye çalışıyoruz veyahut ta ilçe Milli Eğitim veya Valilik daha çok valilikten istiyoruz biz bunu... (Vakıf A'nın Lideri).

- Basın yayın kuruluşunun lideri de yardım konserleri düzenlemek için Milli Eğitim'den tanıdıklarından bilgi aldığını ifade etmiştir.

...Okulları MEB'den tanıdıklarımıza sorarak. Mesela en son etkinlik yaptığımız okuldan da kimseyi tanıımıyorduk. En fakir okul biz Çiçin falan Yenidoğan beklerken, ya dediler Çankaya'nın göbeğinde de çok ihtiyacı olan bir okul var. Bakan özel kalemi aradık oradan yola çıkarak. Bakanlık Özel Kalemde bize yardımcı oldular. İşte gittik hakikaten inceledik okulu... (Basın Yayın Kuruluşu A'nın Lideri)

Baskı gruplarının çoğunun (N=8, % 88.8) lideri, etkinlik düzenlemek için alt sosyoekonomik düzeydeki bölge okullarını tercih ettiklerini belirtmiştir. Bir baskı grubu lideri ise sosyoekonomik açıdan orta düzey bölge okullarını tercih ettiklerini, alt düzeydekilerin ürünlerini alamayacaklarını ve seminerlerinin onlara hitap etmeyeceğini, üst düzeydekilerin de gereksinimi olmadığından etkinliğe katılmayacaklarını bildiklerini belirtmiştir.

Baskı gruplarının liderleri, etkinlik düzenleyecekleri okulları, akraba eş dost gibi tanıdıklarına sorarak, Milli Eğitim'e veya Valiliğe sorarak, kendilerine gelen müracaatları değerlendirerek, araştırma yaparak veya bu yollardan bir kaçını beraber kullanarak belirlediklerini belirtmişlerdir.

3) Etkinliklerin Maliyetine İlişkin Bulgular

Büyükelçilik A'nın Lideri, ülkesince düzenlenen uluslararası resim yarışması etkinliğinin maliyetini, ülkelerindeki kurumlarda maliyetlerle ilgili bilgilerin gizli tutulmasından dolayı bilmediği şu şekilde ifade etmiştir.

...Bizde kimse kimseye bütçesi hakkında bilgi vermez kesinlikle ama şu da kesindir ki bizim ülkemizde eğitime askeriyeden çok daha fazla bütçe ayrılıyor... (Büyükelçilik A'nın Lideri).

Firmalardan birinin lideri, tiyatro gösterisi şeklindeki etkinliklerinin sürekli düzenleniyor olmasından dolayı yıllık maliyetin 100 milyarın üzerinde olduğunu açıklamıştır, dağıtım etkinliklerinde bir sınırlama olmadığını, istediği kadar ürün dağıtabileceğini ifade etmiştir. Firmalardan diğerinin lideri, bir

okulda bir seferde düzenlenen etkinliğe “şov” adını verdiklerini, bir şovun kendilerine yaklaşık bir milyar maliyetinin olduğunu belirtmiş ve tüm ürünleri tanıtıcı etkinlik yaptıklarında, dağıtılan ürünlerin miktarı ve çeşidi arttığından bu maliyetin de arttığını ayrıca bu etkinliklerin uygulanması için organizasyon şirketlerinden elemanlar tutulmuşsa onlara ödenen ücretlerle maliyetlerin daha da arttığını belirtmişlerdir. İfadeler şu şekildedir:

...Vallaha yani çok bir şey değil ama her halde yıllık yüz milyarın üzerindedir. Niye çünkü tiyatrodaki 6 kişi falan var. Bunlar otelde kalıyor artı araçların masrafı var dekor var şu var bu var, yani kabaca söylüyorum çünkü maliyeti şey değil... Dağıttığımız ürünler için söylüyorum maliyet konusunda bir şeyimiz yok. Sınırımız yok. Yani yollarsın yollayamazsın. İstedik kadar ürün dağıtabilirim ve dağıttım da eşe dosta. Ha mutlaka onunla ilgili bir bütçe vardır ama onunla ilgili bütçeyi gerek duymadıkları için bize söylemiyorlar. Yetiyor çünkü... (Firma A'nın Lideri).

...Ortalama isterseniz biz şov başına biz şov diyoruz, şov başına 950 milyon 1 milyar. Bir okulda iki program da yaptığımız oluyor. O zaman ikiye katlanıyor. Ama bu ortalama atıyorum X'in tüm ürünleri ile alakalı çalışıyorsak ve girişte verdiğimiz ürünler ve insanlara verdiğimiz hediyeler değişiyorsa bu rakam da değişiyor... (Firma B'nin Lideri).

Ulusal Derneklerden birinin lideri, bütçelerinin çok sınırlı olmasından dolayı planlar yapamadıklarını, genellikle sponsor kullandıklarını ve yardım yapıldığı anda bunu değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Diğer dernek lideri ise etkinliklerinde kullanılan resimlerin yeniden çerçevesi için 400 YTL kadar bir maliyet oluştuğunu açıklamıştır.

...Şimdi biz öyle özel bir bütçe pek ayırmıyoruz. Açıkçası bunu sponsorla yapmaya çalışıyoruz. Veyahut ta o anda bir bağış gelirse onu değerlendiriyoruz. Yani bütçemiz çok sınırlı olduğu için hani bütçemizden şu kadarı şuna şu kadarı şuna deme gibi bir şansımız olamıyor... (Dernek A'nın Lideri).

...Bu etkinlik için, resimlerin yeniden çerçevesi için 400 YTL para harcandı... (Dernek B'nin Lideri).

Uluslararası derneklerden birinin lideri, yıllık bir bütçelerinin olduğunu, hem yardım amacıyla düzenledikleri etkinliklerin karlarının hem de bağışların, okullardaki etkinliklerini destekleyici olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer uluslar

arası dernek lideri ise okula kurdukları bir bilgisayar laboratuvarının yaklaşık 25-30 milyar gibi bir maliyetinin olduğunu, tuvalet onarımı için 15-20 milyar gibi bir maliyet ödediklerini belirtmiştir. İfadeler şu şekildedir:

...Mutlaka ki yıllık bir bütçe var. Çok cüzi rakamlarda yıllık bir bütçemiz var. Bunlarla beraber bu etkinliklere yani bu etkinliklerden elde edilen karlarla beraber bu projeler destekleniyor. Nedir? İşte konserler, panayırılar, ne bileyim aklıma gelen özel etkinlikler olabilir. Bunlardan elde edilen karlar, bunlardan elde edilen bağışlarla bu işler yönlendiriliyor. X demek para demek değil. X demek sivil toplum örgütü bunların etrafında bulunan sivil toplum örgütündeki kişilerle beraber ihtiyacı olanlara yönelmek... (Uluslararası dernek A'nın Lideri).

...Yani bu okulun aşağı yukarı bu okula bilgisayar laboratuvarı kurulması aşağı yukarı 25-30 milyar tuttu. Çünkü 5 bilgisayar bir milyardan beş milyar bunlar işte dediğim gibi arkadaşlarımızdan temin ettiğimiz PVC si USB kliması ,boyası badanası elektrik tesisatı bunlar 25- 30 milyar civarında bir rakam. Bunlar ilk şey o tuvaletler daha farklı 15- 20 milyar civarında bir rakam tutuyor... (Uluslararası dernek B'nin Lideri).

Vakıf A'nın Lideri, bir rakam belirtmemiş, yasal olarak kasalarındaki paranın % 20'sini etkinlikler için harcayabileceklerini şu şekilde ifade etmiştir:

...Şimdi bizim etkinliklerimiz, bizim normal kasamızda olan paranın %'20 sini harcayabiliyoruz. Ama biz bu etkinlikler için, ha şimdi kermes bilmem ne etkinlikleri dışında eğitim ve spor etkinlikleri veya paneller sempozyumlar için tabi onların, varlığınızın %20'si. % 20'sini kullanabiliyorsunuz. Tabi tabi ama şöyle tabi amaçlarınıza yani vakıf senedinizin kuruluş amaçlarına uygun etkinlik yaptığınız zaman bunun %20'sini amaçlarınıza uygun olarak harcayabiliyorsunuz. Ne kadar paranız varsa onun %'20 sini harcayabiliyorsunuz. (Araştırmacı: Bir miktar verebilecek misiniz mesela geçen seneye yönelik?) Hayır hayır, mesela bu sene cebimizde 100 milyar paramız varsa, vakıf hesabımızda 100 milyarımız varsa %20'si 20 milyar gibi bir para harcıyoruz. Yani onun üstüne çıkamıyoruz... (Vakıf A'nın Liderii).

Basın ve yayın kuruluşunun lideri, okula yardım konseri etkinlikleri için, başlangıçta 20 ile 30 bin YTL civarında bir bütçe ayrıldığını, bunun sanatçılara gönderilen ücretler, salon kirası ve teminatlar gibi giderler için kullanıldığını açıklamıştır. Liderin görüşleri şu şekildedir:

...Yani etkinlikler için, başlangıç, sanatçılara gönderilen ücretler oluyor, salon, salon kirasıdır, teminatlardır, tabi onun ortalama 20-30 bin YTL civarında bir bütçe ayrılıyor. Sanatçılarla sözleşme durumumuza

göre sanatçısına göre fiyatlar değişiyor. Başlangıç için bir 20 ile 30 bin YTL para olursa rahatlıkla o etkinliği yapma imkanına sahip oluyorsunuz... (Basın Yayın Kuruluşu A'nın Lideri).

4) Etkinliklerin Amacına İlişkin Bulgular

Baskı grubu liderlerinin okullarda düzenlemiş oldukları etkinliklerin amaçlarına yönelik görüşleri okul yöneticilerinin aynı konudaki görüşlerine yönelik olarak araştırmacı tarafından belirlenen 6 kategori kullanılarak sınıflandırılmıştır.

Aşağıda "Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım" kategorisine ilişkin baskı grubu liderlerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Birincisi şirketin istediği tanıtımdır...Tanıtım. Şirket tanıtım... Kesinlikle biraz da değil, % 80'i reklamdır bunun... (Firma B'nin Lideri).

...Ha şeyi tabi işin reklam boyutu biraz daha tali. Yani şu amaçla çıkmıyoruz; X'i çocuklara tanıtalım demiyoruz çünkü reklamları zaten biliyorlar. Sadece oyunun başında işte bizim bir cingiliz var: X diye onu zaten hep bir ağızdan söylüyorlar. Böyle bir şarkı. Ama burada temel amacımız dediğim gibi X'in tanıtımı değil. Çünkü sadece iki tane X çocuk tiyatrosu diye flamamız var. Onun dışında X'le ilgili işin çok fazla reklam boyutu yok. Çok az. Yani bir saatlik bir oyunda bir üç dakika filan X'den bahsediliyor 3 dakika bilemediniz beş dakika X'den bahsediliyor. Ha o arada şu olabilir. Çocuk ilk kez bir oyun seyrediyordur. X'i yiyordur. O zihnine kazılır. O iyi bir X tüketicisi olabilir. Böyle bir faydası var tabi ki... (Firma A'nın Lideri).

Aşağıda "Pazarını Artırmak" kategorisine ilişkin baskı grubu liderlerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Bir saatlik bir oyunda bir üç dakika filan X'den bahsediliyor. Üç dakika bilemediniz 5 dakika X'den bahsediliyor. Ha o arada şu olabilir. Çocuk ilk kez bir oyun seyrediyordur. X'i yiyordur. O zihnine kazılır. O iyi bir X tüketicisi olabilir. Böyle bir faydası var tabi ki... (Firma A'nın Lideri).

...Gidiyor dış macunu dağıtıyor. Piyasadaki hemen hemen tüm ajansları tanıyoruz. Gene bizim arkadaşlarımız. İşte jöle dağıtılıyor. Küçük ufak ufak paketlerde dağıtılıyor. Dış fırçası dağıtılıyor. Bunların bir katkısı olduğunu düşünmüyorum. Tamamen hani göz aşinalığı diyeyim onların deyimiyle... bizim hedefimiz çocuklar. Çocuklara gideceğimiz çocuklar tutturacaklar biz bunu alalım diye, çünkü göz aşinalığı var. Onlar da alacak. Ebeveynler çünkü çocuklarının mutsuz bir şekilde marketten çıkmasını istemezler genelde... (Firma B'nin Lideri).

Aşağıda “Düşünce ve Felsefesini Yaymak” kategorisine ilişkin baskı grubu liderlerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...Sivil toplum yani derneğimizin genel amacı çağdaş bireyden çağdaş topluma ulaşmak, çağdaşlığın yolu da eğitimden geçiyor. Diye düşünüyoruz. Bu inançla eğitime önem veriyoruz ve eğitimi desteklemeye özen gösteriyoruz... (Dernek A'nın Lideri).

...Atatürk'ün bilinen fotoğraflarının dışında, çocuklarla, halkın arasında, denizde fotoğraflarıyla Ata'yı çocuklara tanıtmaya çalıştık... (Dernek B'nin Lideri).

Aşağıda “Sosyal Reklam” kategorisine ilişkin baskı grubu liderlerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

...O çocukları geliştirmek için ruhsal yönden psikolojik olarak kaldırmak için, katılanlara bizim ülkemizde bu kültür işleri nasıl oluyor diye bilgi vermek adına, tanıtmak adına... (Büyükelçilik A'nın Lideri).

...Onları destekleyici, o konuda yapılan çalışmalarını duyurucu, etrafa yayıcı, artı bu çalışmalara gönüllü katmak üzere çalışmalar yapıyoruz... ben isterim ki herkes teşvik edilsin, böyle yerlerde gönüllü çalışmaya teşvik edilsin, buranın güzellikleri anlatılsın ve ben yine söylüyorum diyorum ki, böyle vakıflar, eskiden vakıf başkanı denildiği zaman ben de kötü gözle bakardım yani çünkü vakıflarda lojman var şoför var bilmem hayır hayır, bunların hepsini kaldırıp çalışmayı koyduğunuz zaman... Bunun için parası olmasına gerek yok yüreği var sevgisi var, duyguları var, bu çok önemli yani bu saydığım meziyetleri bir arada olan insanların, bir araya getirilmesi için, bu etkinliklerin böyle devamlı konuşulması lazım, anlatılması lazım, bunların güzelliği bu çalışmanın verdiği hazzın anlatılması lazım, anlatılması lazım o çok önemli, yoksa ben yaptım şöyle yaptım, ben böyle yaptım, dur çıkayım şurada konuşayım burada bunu anlatayım, kendime bir etiket sağlıyım veya kendime bir halk sağlığı, hayır değil, bu çok güzel bir duygu, bunları siz çalıştıkça anlattıkça...(Vakıf A'nın Yöneticisi).

Aşağıda “Hizmet Etmek” kategorisine ilişkin baskı grubu liderlerinin ifadelerinden örnekler sunulmuştur:

“...Amaç “kendinden önce hizmet”. Başka hiçbir amacı yok. Bunun. Sloganı da bu. Başka hiçbir şey değildir... (Uluslararası dernek A'nın Lideri).

...Tabi ki hizmet. Yani toplumun ihtiyacı olan kesimlere, kesimlerine bizde Türk vatandaşı olarak burada yaşayan bireyler olarak bizler belki daha farklı imkanlara sahibiz imkanları daha az olan ülkemiz vatandaşlarına bir hizmet götürmek amaç bu. Yani sosyal yardımlaşma

açıkçası sosyal yardımlaşma tabi ki... (Uluslararası Dernek B'nin Lideri).

...Eğitim ve sağlık alanlarındaki hizmetler... çalışmalar yapıyoruz. Ama bunlar tabi yani çok anlamlı çok güzel şeyler ve sınırı yok. Sınırsız... çok yapıcı çok, kaç tane okula kaç tane insana bizim faydamız oldu, bire bir, kaç üniversite çocuğunun okulu bitirmesine kaç üniversite çocuğunun ihtisas yapmasına kaç öğrencinin Anadolu lisesine girebilmesine liseye gidebilmesine üniversiteye girmesine bunlara yardım edip, kaç çocuğa anne sevgisi gösterdik... (Vakıf A'nın Yöneticisi).

...Yoksa, bu etkinliklerde para kazanma amacınız olursa zaten burada para kazanmazsınız. O net bir gerçek. Sanatçılara çalışırsınız. Bu işin kar garantisi yok. Vergisini vergisini koyduğunuz zaman kazanç diye bir şey yok. Ha şu olur, Türkü formatında değil, atıyorum İbrahim Tatlıses'i getirirsiniz, Arabesk bir sanatçıyı o zaman ticari, Türkiye'de pop ve arabesk para kazandırıyor. Biz pop ve arabesk tarzımız olmadığı için daha çok müzik tarzımız da türkü formatındadır. Anadolu'nun ezgilerini. Dolayısıyla öyle türküde bir para yok. Türkü, Türk sanat müziği bunlarda para yok. Eğer ticari yani öyle bir kazanç düşünürseniz şey yapmanız lazım pop veya arabesk tarzda sanatçılar getirmeniz lazım. Bizim de böyle bir amacımız yok yani ticari bu işi yapalım gibi bir şeyimiz yok. Sadece bu tür etkinlikleri zaman zaman dinleyicimize bir katkı sunmak, muhtaç olan öğrencilere, ihtiyacı olan okullara dinleyicilerimiz aracılığıyla. Bizim dinleyici formatımızda türkü formatında... (Basın Yayın Kuruluşu A'nın Lideri).

Etkinliklerin amaçlarına yönelik kategorilerin frekans ve yüzdeleri Çizelge-13'de yer almaktadır.

Çizelge-13. Baskı Grubu Liderlerine Göre Etkinliklerin Amaçlarına Yönelik Kategorilerin Frekans ve Yüzdeleri

Kategoriler	<u>N</u>	%
Hizmet Etme	7	46.6
Düşünce ve Felsefesini Yayma	2	13.3
Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım	2	13.3
Sosyal Reklam	2	13.3
Pazarını Artırma	2	13.3
Çıkar Sağlama	-	-
Toplam	15	100

Çizelge-13'de görüldüğü gibi, baskı grubu liderlerinin etkinliklerin amaçlarına yönelik görüşleri 6 kategoriden 5'ile uygunluk göstermektedir.

Baskı grubu liderleri “Çıkar Sağlama” kategorisinde amaç ifade etmemişlerdir. Oysa okul yöneticileri, baskı gruplarının % 16,9 gibi bir oranla “Çıkar Sağlama” amaçlarının olduğunu belirtmişlerdir.

Baskı grubu liderleri, en çok “Hizmet Etme” amacıyla etkinlik düzenlediklerini belirtmişlerken (% 46.6), okul yöneticileri, baskı gruplarının, daha çok “Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım” (% 22,5) ile “Düşünce ve Felsefesini Yayma” (% 21,1) amacıyla etkinlik düzenlediklerini belirtmişlerdir.

Baskı grubu liderlerinin amaç kategorilerine ilişkin verdikleri örnekler değerlendirildiğinde “Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım” ile “Pazarını Artırma” kategorisine ilişkin örnek ifadeler daha çok ticari firmalardan, “Düşünce ve Felsefesini Yayma”, “Hizmet Etme” ve “Sosyal Reklam” kategorisine ilişkin örnek ifadeler de daha çok derneklerden çıkmıştır. Okul yöneticilerinden, etkinliklerin amaçlarını genel olarak değerlendirmeleri istendiğinde de genellikle Orkid, Danone gibi ticari firmaları ayrı, Rotary, Lions gibi dernekleri ayrı değerlendirmişlerdir. Bu durum, ticari firmaların, daha çok satışını artırmak amacıyla okullarda etkinlik düzenlediği şeklinde yorumlanabilir.

“Satış Amaçlı Reklam ve Tanıtım” amacı taşıyan baskı grupları, ürünlerinin, çocuklarda kullanım alışkanlığı yapmasını ve gelecekte de hep o ürünü kullanmasını ve çocukların, ailelerini de bu konuda etkilemelerini istemekte olduklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadeler, bir çok reklamcı ve tanıtımcının, çocukları, şimdinin iyi bir tüketicisi olarak, ailesinin harcamasını yönlendiren bireyler olarak ve geleceğin potansiyel yetişkin tüketicileri olarak üç farklı pazar alanı şeklinde görmekte olduğunu savunan Aidman (1995)’in, düşünceleriyle paralellik göstermektedir.

İzin Prosedürü

Bir baskı grubu lideri, etkinliği düzenleyecekleri okulları belirledikten sonra, bu okullar farklı ilçelerdeyse, İl’e aynı ilçedeysen İlçe MEM’e başvurduklarını; başvuruda etkinlikle ilgili olarak, tiyatro oyununun metnini ve oyuncuların nüfus cüzdanlarının fotokopisini, sabıka kayıt belgelerini de

vermek zorunda olduklarını belirtmiştir. İlçe MEM'in etkinliğin düzenlenmesinde sakınca olmadığını bildirmesi sonucunda kaymakamlık oluru ile etkinliği düzenleyebildiklerini açıklamıştır. Aynı lider, Milli eğitim personelinin prosedürden haberi olmadığını, o nedenle sıkıntı yaşadıklarını şu şekilde dile getirmiştir:

...2005'te yeni bir prosedür yayınlamışlar. İşte MEB Talim Terbiye Kurulu diye bir sitesi varmış, orada gösterilmesi faydalı oyunlar varmış o listede adımızın olması lazım. Ama girdik öyle bir şey yok. Liste falan yok. Sonra ilçe MEM'e gittik ya böyle bir şey yok bulamadık dedik ki zaten Balıkesir'den gelmişti ekip böyle deyince izin verdiler ama her halde MEB'in de izni gerekiyormuş. Bundan sonra bu genelmiş Türkiye için. Doğruysa Talim Terbiye'den izin alınacak o listeyle birlikte gerekli il ya da ilçe MEM'e gidilip öyle izin alınacak. (Araştırmacı: Talim Terbiye'den izin almadınız o zaman şimdiye kadar?) Yok. Prosedür yeniymiş ama web sitesine girdik öyle bir şey bulamadık. Hiçbir şey yok liste de yok. Sadece bize söylenen bir şey müdür yeni gelmiş. Burada böyle bir şey yok dedik o da herhalde emin değildi ki peki dedi. İzin verdi... (Firma A'nın Lideri).

Aynı baskı grubu lideri, Milli Eğitim'in ilgili personelinin, etkinliğe onay vermeden önce tiyatro metnini okuyup özetini çıkardığını, kendilerinin değerlendirmenin kolay yapılabilmesi için oyunun CD'sini sunduklarını ancak CD'nin istenmediğini, belirtmiştir. Lider, oyunun iyilikten, güzellikten yana bir amaç işlediği kanaatine varan personelin, sakınca olmadığını bildirir bir rapor yazdığını ve Milli Eğitim'e sunduğunu da ifade etmiştir. Tiyatro eserini inceleyen personelin, bir sanat eleştirmeni olmadığını belirten lider bu durumu da şu şekilde ifade etmiştir:

...Müfettiş inceliyor yani şey değil tabi yani şöyle bir saçmalık var şimdi sanat adamı olmadan bir oyun uygun mudur değil midir çok bilinemez. Ama öyle bir prosedür var, müfettiş okuyor. Müfettiş belki de hayatta hiç tiyatroya gitmedi. Onu da bilmiyoruz yani. Ama bugüne kadar bir sorun çıkmadı çocuk oyunu olduğu için... (Firma A'nın Lideri)

Firma B'nin Lideri, başvuru dilekçesinde logolarının olduğunu, Milli Eğitim'den salonu olan okullar için izin vermesini istediklerini, bunun dışında bir taleplerinin olamayacağını çünkü Milli Eğitimin dersleri böldürmek istemediğini bildirmiştir. Onay aldıktan sonra randevu alarak okullara gittiklerini, randevu aldıkları okulun öğrencisi az ise komşu okulları da davet ettiklerini bildirmiştir.

Liderlerden biri, karşı tarafın ve kendilerinin zarar görmemesi için mutlaka izin prosedürüne uygun davrandıklarını, resmi bir yerde etkinlik düzenleyecekleri zaman (okul veya bir başka kurum), o kurumun yetkilisinin yönlendirmesiyle hareket ettiklerini bildirmiştir.

Baskı grubu liderlerinden biri, genellikle önce Milli Eğitim'den izin aldıklarını sonra okul yöneticisi ile görüştiklerini, önce okul yöneticisi kendilerinden talepte bulduysa sorun olmayacağını dile getirmiştir; konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

...Şeydir biz bu okula bir şey yapacağız ya da şeydir bazen izne gerek de kalmayabilir. Eğer çok aynı bir yardım yapılacaksa okul müdürü şey yapmıştır. Ya şu bizim bir Atatürk büstümüz var bunun işte mermerleri çok kötü kırıldı yapabilir misiniz? Bizim de yapabileceğimiz bir şeyse izin almadan da yapılabilir... Genellikle dikkat ettiğimiz konu MEM ile görüşmek işte şunlar şunlar yapılacaktır diye bilgi vermek. Onlar da zaten bu işe hayır demiyorlar. Yardım yaptığımız için sağ olsunlar... (Uluslararası Dernek B'nin Lideri).

Baskı grubu liderlerinden biri, aynı il veya ilçe okullarında etkinlik düzenlemek istediklerinde, etkinliğin çeşidine göre Milli Eğitim'in ilgili bölümünden izin alınarak yapılması gerektiğini, şu şekilde açıklamıştır:

...Tabi ondan sonra da vakıflara bildiriyoruz biz bunu. Ama izin aldığımız yer milli eğitim veya eğer sağlıkla ilgili yapacaksak Sağlık Bakanlığı veya İl Sağlık Müdürlükleri... (Vakıf A'nın Lideri).

Baskı grubu liderlerinden bir diğeri, okul-aile birliklerine etkinlikler konusunda büyük yetkiler verildiğini, okul-aile birliğinin istediği yerde istediği grupla veya sadece okul olarak etkinlikler düzenleyebileceğini, izin almasına gerek olmadığını yalnızca bilgi vermek için Valiliğe bir rapor sunmanın yeterli olduğunu, etkinlikler sırasında ideolojik veya siyasi anlamda sakıncalı bir durum olmadıktan sonra etkinliğin rahatlıkla düzenlenebileceğini, böyle bir durum olsa da (ortak etkinliklerde), düzenleyen tarafa soruşturma açılabileceğini, okulun bundan sorumlu olamayacağını, MEB'in bundan etkilenmeyeceğini, tüm bunları da yaşayarak öğrendiğini şu şekilde açıklamıştır:

...Okul isterse girebilir. Ortak yapıyoruz der. Organizasyona ortak olur yani resmi. (Araştırmacı: O nasıl oluyor peki?). Tamam geliyorsunuz. Bakın siz de gelebilirsiniz ben de gelebilirim siz kendi başınıza da yapabilirsiniz ben kendi başıma da. Siz okul müdürüsünüz ben de X radyonun yöneticisiyim. Valiliğe dilekçe verirken diyoruz ki şu okulla birlikte bir organizasyon yapıyoruz. O kadar yani veya biz X olarak bu organizasyonu yapıyoruz. Okul diyebilir ben şu okul olarak şu organizasyonu şu gün şu saatte şu sanatçılarla yapacağım bitti. Bilgi verme aslında izin yok. (Araştırmacı: okulların Milli Eğitimden izin alması gibi bir şey söz konusu değil mi?). bence yok böyle bir şey yok şimdiye kadar hiç rastlamadım. Okul aile birlikleri üzerinde yaptıkları için Milli Eğitimden izin alma gibi bir şeyi yok. Siyasi ve ideolojik olmadığı sürece. Siyasi ideolojik böyle bir şeye zaten hiçbir okul girmez. Yani siyasi bir organizasyon olmadıktan sonra konser vermiştir yani verebilir. Öyle bir izne gerek yok çünkü öyle bir şeyle hiç karşılaşmadık. (Araştırmacı: Siyasi ve ideolojik olmadıktan sonra dediniz). Siyasi ve ideolojik marş söyler, örgütsel slogan atılır o zaman onda soruşturma açılır savcılık polis yine MEB'i çok bağlayan bir şey yok yani. İzin anlamında da Bakanlığın öyle bir prosedürü yok. Çünkü hiç tanık olmadım...(Basın Yayın Kurulu A'nın Lideri).

Aynı baskı grubu lideri, Milli Eğitim'den okul dışında bir yerde etkinlik düzenlemek için izin alındıktan sonra, eskisi gibi Emniyet Müdürlüğü gibi birimlerden izin alınmasına gerek kalmadığını, güvenliğin sorun olabileceği düşünüüyorsa, Valiliğe bir dilekçe ile başvurularak polis koruması istenilebileceği, şu şekilde açıklamıştır:

...Valiliğe bir dilekçe veriyorsunuz, güvenlik şubeye o kadar yani. Prosedürü o. Bir de bunun tanıtım, bilet, organizasyon satışı olsun ilgili tanıtım yaptığınız sınırların belediyesine, zabıtasına müracaat ediyorsunuz. (Araştırmacı: Polis koruması falan). Yeni yasaya göre istersen polis gelmek istemezsen gelmiyor, özel güvenlik şirketleri ile anlaşıyorsunuz... (Basın Yayın Kurulu A'nın Lideri).

Büyükelçilik A'nın Lideri, uluslararası etkinliklerde, etkinliği düzenleyen ülkenin, etkinlikle ilgili resmi yazıyı Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiğini, onların da Kültür Bakanlığı'na gönderdiğini, Kültür Bakanlığı'nın da, etkinlik düzenleyen okullarla ilişkiye geçtiğini, Türkiye'nin de Kültür Bakanlığı acılığıyla benzer bir etkinlik düzenlediğini ifade etmiştir.

Baskı grubu liderleri, genel olarak okullarda etkinlik düzenlemek için Milli Eğitim'den izin alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Etkinlik düzenleyecekleri okulu veya okulları belirleyen baskı grupları, aynı ilin farklı

ilçelerdeki okullar için İl MEM'den, Aynı İlçedeki okul veya okullar için ise o okul ya da okulun bulunduğu İlçe MEM'den izin alınmasının gerektiğini bildirmişlerdir.

Baskı grubu liderleri, etkinlikleri okul yöneticisinin talebi üzerine gerçekleştiriyorsa, sorun yaşamadıklarını çünkü okul yöneticisinin gerekli izinleri aldığını, ancak önce Milli Eğitim'den izin alıp sonra okullara başvurduklarında sorun yaşadıklarını; okul yöneticisinin etkinliğin uygulanmasına izin vermeyebileceğini ve bu konuda yapabilecekleri bir şey olmadığını da belirtmişlerdir. Baskı grubu liderlerinin bu durumla ilgili ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

...Milli Eğitimden izin alınması yeterli değil, okulun bir kere kabul etmesi lazım. Örneğin X kolejine gittim. X kolejinde benim kızım okuyor. Müdürle görüştüm. Müdür telaşlıydı teftiş var dedi. Pazartesi Salı Çarşamba üzgünüm dedi. Tabi çok katılmıyorum. Teftiş de olabilir. Nihayet teftiş de öğretmenleri teftiş ediyor, teftişte de oynanabilirdi ama o telaş içinde ya çok isteriz ama dedi maalesef teftişimiz var dedi. Reddetti peki dedik bizde. Ki ben de onlara sırf kızım okuduğu için götürelim dedim. Çünkü talep çok fazla öyle bir ayrıcalık tanıyalım dedik. Yani kadıncağız üzüldü filan ama işte teftiş var dedi. Şunu söylemeye çalışıyorum. Müdürün ruh haline göre izin verip vermemesi değişiyor. Şimdi müdür hayır deyince teftiş var deyince hayır efendim Milli Eğitim'den izinli geldik iznimiz var oynamak zorundayız diye bir şey söyleyemeyiz... (Firma A'nın Lideri).

...Kesinlikle. Yani biz gidip okula işte bu benim iznim bunu yapacaksın kardeşim demiyoruz. Diyoruz ki ne zaman müsait olursunuz? Diyor ki benim salonumda aktivite var diyor. maksimum şu tarihe, iki ay üç ay sonrasına gün atıyor. Oda iyi ama izin vermezse vermiyor. Biz zorlamıyoruz... (Dernek A'nın Lideri).

Baskı grubu liderlerinden biri, okul yöneticisinin uygun bulup izin verdiği bir etkinliği, Milli Eğitim'in uygun bulmadığını, ya da tam tersi bir şekilde Milli Eğitim'in uygun bulduğu bir etkinliğe, okul yöneticisinin uygun bulmadığı için izin vermediğini; etkinliklere kişisel bakmamak gerektiğini ve şuan ki mevcut duruma göre bir kurumun üst makamdan izin alınmış bir etkinliğe her okulun izin vermesi gerektiğini belirtmiştir. Bir başka baskı grubu lideri de bu konuda şu şekilde bir açıklama yapmıştır:

...Bakanlık, bu ilköğretimler Bakanlığa bağlı ise, Bakanlık da bunu uygun görmüşse ve bunu Müdürlerine yazmışsa ve Müdür yapmıyorsa bu konu Müdürle Bakanlık arasında bir hikayedir biz karışamayız oraya... (Uluslararası Dernek A'nın Lideri).

Bir baskı grubu lideri, " ...etkinliğin içeriğine, okulda öğrenim gören öğrencilerin sosyal, ekonomik, kültürel yapılarına göre..." (Dernek B'nin Lideri) okul yöneticilerinin izin verip vermeme yetkisi olması gerektiğini bildirmiştir. Vakıf A'nın Lideri de okul bünyesinde bulduklarından okul yöneticisinin doğal üyeleri olduğunu, okul yöneticisinin amirleri konumunda olduğunu, okul yöneticisini yok sayıp etkinlik düzenlediklerinde huzursuzluk çıkabileceğini bildirmiştir.

İzin prosedürü ile ilgili olarak baskı grubu liderlerinden bir kısmı, öncelikle okul yöneticisinden onay aldıktan sonra Milli Eğitim'e başvurduklarını ya da önce Milli Eğitim'den izin alıp sonra okula başvurduklarını; bir baskı grubu lideri, yeni yasalara göre okul-aile birliklerinin yetkilerinin artırıldığını, okulların bu birlikler aracılığı ile istediği etkinliği istediği ile düzenleyebileceğini, yasa dışı bir etkinlik düzenlemiş dahi olsa sorun yaşanmayacağını, böyle bir duruma tanık olmuş biri olarak bildiğini, MEB'in bu konuyla ilgili bir düzenlemesi olmadığını; bir başka lider de uluslararası etkinliklerde, ülkelere sadece etkinliğin duyurulduğunu, gerisinin ülkeden ülkeye değiştiğini, düzenledikleri etkinliğe katılan Türkiye'de önce Dış İşleri Bakanlığı'yla yazıştıklarını, bakanlığın yazıyı Kültür Bakanlığı'na havale ettiğini, okullarla Kültür Bakanlığı'nın iletişime geçtiğini, yani etkinliği Kültür Bakanlığı'nın düzenlediğini ifade etmiştir.

Öğretmen, Veli ve Öğrencilerden Alınan Dönütler

Baskı grubu liderlerinin tamamı (N=9), öğretmen, veli ve öğrencilerin mutlaka yazılı ya da sözlü görüş bildirdiklerini ve içlerinde hiç olumsuz bir görüş olmadığını belirtmişlerdir. Bir baskı grubu liderinin bu konudaki ifadesi şu şekildedir:

...Defter açıyoruz veyahut ta artık mail yoluyla elektronik ortamda görüşlerini istiyoruz ki bir dahakine ne yapacağımızı bilelim, hatalarımızı görelim, bundan sonra övünecek miyiz veya dövünecek miyiz onu bilelim, görelim... (Vakıf A'nın Lideri).

Gerekli tüm prosedür izlenerek izin alınmış olmasına rağmen okul yöneticilerinin etkinliklere izin vermemesine yönelik olarak Dernek A'nın Lideri, "...mesela okul müdürü uygun görüyor. Ama okulun bir üst makam olan İlçe Milli Eğitim'den izin alması gerek. İlçe Milli Eğitim vermiyor... veyahut ta İlçe Milli Eğitim uygun görüyor okul müdürü biraz zorluk çıkarıyor. Anlatabiliyor muyum?... ilçeden izin alıp okula geldiğimde ben bunu uygulamam demesini pek kabul etmiyorum..." şeklinde; Firma A'nın Lideri "...müdürün ruh haline göre izin verip vermemesi değişiyor..." şeklinde görüş bildirmiştir.

Gerekli tüm prosedür izlenerek izin alınmış olmasına rağmen okul müdürlerinin etkinliklere izin vermemesine yönelik olarak iki baskı grubu liderleri konunun kendilerini aştığı gerekçesiyle cevap vermemişlerdir.

Baskı grubu liderlerinden biri gerekli tüm prosedür izlenerek izin alınmış olmasına rağmen okul yöneticisinin etkinliklerine izin vermediğini açıklamıştır. Bazı baskı grupları liderleri okul yöneticisi ile önceden görüştükleri için böyle bir durum yaşamadıklarını belirtmişlerdir, bazıları da okul yöneticilerinin, fiziki kapasitelerinin yetmediği gerekçesiyle ya da zamanlarının uymadığı gerekçesiyle izin vermediklerini belirtmiştir.

Etkinliğin Katkılarına İlişkin Bulgular

Baskı grubu liderlerinin çoğu (N=7), okullarda düzenlenen etkinliklerin dolaylı olarak devlete büyük katkıları olduğunu, devletin yükünü azalttığını belirtmişlerdir. Devletin eğitimle ilgili zorunlu giderleri, öğrencilerin eğitim gereksinimlerini karşılamakta zorlandığı bir durumda, istekleri yerine getirmesinin olanaklı olmadığı ve bu durumlarda da baskı gruplarının devreye girmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla ilgili bir örnek ifade şöyledir:

...Bizim çalışmalarımız için ben konuşuyorum, gerçekten devletin yetişemediği, bir takım yani acil sırası daha az olan, sırada daha arkalarda kalan şeyler bizlerle yapılıyor.... Çocukların isteği büyüklerin isteği. Ne yapabiliriz ne etkinlik faydalı olur? Mesela yılbaşı üstü yaptığınız bir kermes gibi bir şey, burada da yaptığımız kermes gibi bir şey çocukları arkadaşlarına ve yakınlarına hediye almayı özendiriyor. Hediyelerin miktarı çok çok az mesela biz beş milyona alıp 500 bin liraya satıyoruz. Ama çocuklar onu almayı öğreniyor. O tadı tadıyorlar... (Vakıf A'nın Lideri).

Bu ifade, Türk eğitim tarihi içerisindeki en önemli baskı grubu niteliği taşıyan, öğretmenlere, yiyecek içecek sağlamanın ötesinde, ilkbaharda piknikler düzenlemeyi ve öğrencilere şeker dağıtmayı görev edinmiş olan vakıfları hatırlatmaktadır ve vakıfların eğitim hizmetleri konusundaki görev anlayışının pek değişmediği şeklinde yorumlanabilir.

Etkinliklerin okullara katkılarıyla ilgili bulgular iki başlık altında toplanabilir: Bunlar; öğrencilerin kişisel gelişimine katkı ve eğitim olanaklarının artırılmasıdır.

1) Baskı grubu liderlerinin, etkinliklerin, öğrencilerin kişisel gelişimine katkısı ile ilgili görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

...Vallahi öğrencilere çok ciddi bir katkı sağlıyor bence bir kere öğrencilere. Niye öğrenci hayatında ilk kez tiyatro ile tanışıyor...Yani kişisel katkısı olur kültürel katkısı olur gelişmesine katkısı olur diye düşünüyorum... (Firma A'nın Lideri).

...Sosyal aktivite ve görsel olarak da eğitimi destekleme katkıları vardır... (Dernek A'nın Lideri).

...Bize ihtiyacı olan, ferdi olarak tek tek insanlar ortaya çıkıyor, onların başka insanlara bakış açıları değişiyor bu yani, kendilerinin yanındakinden başka insanlarında kendilerine gerektiği zaman yardım edilebileceğini gösteriyorlar, insanlığı öğretiyorlar güzel bir şey, yani sadece bu okulun içinde kalmayıp başka yerlerde de insan insana yardım etmeli, siz on kişiye yardım edersiniz o on kişinin içinden bir kişi on sene sonra bir kişiye yardım eder ve ben bunları çok yaşadım. Çok güzel şeyler, çok güzel şeyler...(Vakıf A'nın Lideri).

2) Baskı grubu liderlerinin, etkinliklerin, eğitim olanaklarını artırması

ile ilgili görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

...Yaptığımız katkılar, hani kendilerinin yapamadığı, öğrencilerin ihtiyacı olarak gördükleri şeyleri yapmamız... Ya okullara en azından kendilerine yardım eden birilerinin, sivil toplum kuruluşlarının bulunduğunu biliyorlar doğru düzgün çalıştıklarını görüyorlar, bunların hikaye olmadığını anlıyorlar... (Vakıf A'nın Lideri).

...Okulların ihtiyacı var devletten beklediği ödeneği alamıyor. Okul müdürleri okul aile birlikleri genelde okula gelen öğrencinin velisinin cebine bakıyor yani cüzdanına bakıyorlar. Bu tür bir yardım bu tür bir etkinlik bence okula iyi bir getiridir diye düşünüyorum... (Basın Yayın Kuruluşu A'nın lideri).

Etkinliğin Olası Sakıncalarına İlişkin Bulgular

Etkinliklerin sakıncalarının olmayacağını düşünen iki baskı grubu lideri dışındaki tüm liderler etkinliklerin sakıncalı yönlerinin olabileceğini bildirmişlerdir. Etkinliklerin sakıncalı yönlerine ilişkin baskı grubu liderlerinin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

...Diğer firmaların da eğer bozuk ürün dağıtmıyorsa, gıda maddesi olarak bozuk bir ürün dağıtmıyorsa bence diğer firmaların da bir sakıncası yok... (Firma B'nin Lideri).

...Valla bu etkinliği yapacak derneğin amacı çok önemli, gerçek amacı. O iyi biliniyorsa, dernekte gerçekten amacı doğrultusunda bir şeyler yapmaya çaba sarf ediyorsa hiçbir zararı olmaz, yararı olur. Ancak amaç dışında bir şeyler yapmaya çalışıyorsa veya amaçları genel eğitimin dışında olan bir dernek veyahut ta vakıf bu işe girişmişse tabi o zaman yararlı olduğunu söylemek mümkün değil... (Dernek A'nın Lideri).

...Tabi eğer yani bu etkinliklerin altında yanlış bir şeyler veya sizin kendinizin yanlış olduğunu bilmediğiniz, doğru zannettiğiniz düşünceleri eğer başkalarına empoze ediyorsanız, başkalarına yardım edeyim derken, gururuyla kişiliğiyle sosyal yaşantısıyla oynuyorsanız yani, sosyal yaşantısını bir yerde deşifre ediyorsanız, ihtiyacı olduğu şeyleri o zaman çok zarar yani bunu bilinçli yapmak lazım yani iki ucu keskin değnek, gerçekten ya da bir kişiye gerçekten yardım ederseniz iyi niyetinizle onu alırsınız olmadığı yerlere çıkartırsınız olmadığı paraya boğarsınız o yanlış hareketler yapacaktır bunun içerisinde, yani bunun bir yolu yordamı bir hızı var, ve bence çok çok ince eleyip sık dokunacak bir şey. hem duygu açısından hem de işlem açısından çok önemli bu çok önemli, tabi bütün yanlışlar yapılabilir ... (Vakıf A'nın Lideri).

...Tabii sakıncalı olabilir. Genel anlamda olabilir. Mesela dediğim tarzda sanatçı getirir çok para kazanıp formalite bir para verebilir. İki okul bunu istismar edebilir. Yani her türlü. Şöyle verdiğiniz yardımı atıyorum demirbaş listesine geçirmeyip evine götürebilir. Yani. (Araştırmacı: Siz onu garanti altına almadan veriyor musunuz?). Yani garanti, bu işlerin garantisi yok ki hırsızlığın yolsuzluğun, bu tamamen sizin iyi niyetinize kalmış bir şey... (Basın Yayın Kurulu A'nın Lideri).

Baskı grubu liderlerine göre, tanıtım etkinliklerinde bozuk gıda maddesi dağıtma, baskı grubunun gerçek amacının gizli olması, gerekli özenin gösterilmemesiyle insanların zarar görebilmesi, okulun adıyla hem okul yönetiminin hem de baskı gruplarının çıkar elde edilmesi genel anlamda etkinliklerin sakıncalı olabilecek yönleridir.

Etkinlik Düzenlemek İstenilen Okullar

Baskı grubu liderlerinin çoğu (N=7), alt sosyoekonomik düzeydeki okullarda etkinlik düzenlemek istediklerini belirtmişlerdir.

Sadece orta sosyoekonomik düzey okullara yönelik etkinlik düzenlemek isteyen baskı grubu da vardır. Bu baskı grubu, okullarda ürün tanıtımı etkinliği düzenleyip seminer vermektedir. Üst sosyoekonomik düzey bölgedekilerin, seminere ve ücretsiz dağıtılan ürüne gereksinim duymayacağı, alt sosyo ekonomik düzey bölgedekilerin de ürünlerini alamayacakları ve seminerlerin onlara hitap etmediği gerekçesiyle bu iki düzeye yönelik etkinlik düzenlemek istemediğini belirten baskı grubu lideri, kendileri için en uygun okulların, orta sosyoekonomik düzey bölge okulları olduğunu belirtmiştir.

Bu durumun, öğrencilerinin, hiç değilse bir kez olsun dağıtılan ürünü tatmalarını ya da o ürüne sahip olmalarını arzulayan ve bu nedenle ürün tanıtımı etkinliği yapan baskı gruplarını, özellikle okuluna davet eden alt sosyoekonomik düzey bölge okullarının yöneticilerinin, baskı gruplarından neden olumsuz cevap aldıklarını ya da hiç cevap alamadıklarını açıkladığı düşünülebilir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlar, ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak çıkarılan sonuçlar, aşağıda özetlenmiştir.

Okul Yöneticilerine Göre Görev Yaptıkları Okulların Olanakları

Okullardan her birinin olanakları, yöneticisinin kıdemi ve okulda geçirdiği görev süresi, aktif (izinli olmayıp derslere giren) öğretmen sayısı, öğretmen sayısının yeterliliği, yetersiz branşlar, öğrenci sayısı, ortalama sınıf mevcudu; derslik sayısı, derslik sayısının yeterliliği, bilgisayar ve fen bilimleri laboratuvarları, kütüphane (kitap sayısı ve oturma kapasitesi), kantin, spor salonu gibi kısımların olup olmadığı, varsa bunların yeterliliği, yoksa gereksinim duyulup duyulmadığı, çocuk parkı, resim ve müzik odaları gibi başka özel ortamların olup olmadığı ve varsa bunların yeterliliği ve gereksinim duyulan özel ortamlardır.

Yöneticilerin kıdemi ve görev süreleri. Okul yöneticilerinin çoğu en az 5 yıllık kıdeme sahiptir. Yöneticilerin yaklaşık yarısı, kıdem süresinin yarısını veya daha fazlasını hakkında bilgi verdiği okulda geçirmiştir.

Kıdemleri (çoğunun 5 yıldan daha kıdemli olması) ve hakkında bilgi verdikleri okullarda geçirmiş oldukları süreler dikkate alındığında, okul

yöneticilerin, okullarda çevresel baskı gruplarınca düzenlenmiş etkinlikler konusunda daha fazla bilgi ve deneyim sahibi oldukları düşünülmüştür.

Öğretmen sayıları. Okulların yarısından fazlasında öğretmen sayısı yetersizdir. Okullarda 14 farklı branşta öğretmene gereksinim duyulmaktadır. En fazla gereksinim duyulan branşlar ise, Sosyal Bilgiler, Müzik ve Din Kültürü'dür.

Etkinliklere katılacak öğrencileri yönlendirecek, belirleyecek veya seçecek kişinin, çoğunlukla branş öğretmeni olduğu belirtilmiş olduğundan, branş öğretmeni olmayan okulların çoğu etkinliğe katılması olanaksız olarak yorumlanmıştır.

Derslik başına düşen ortalama öğrenci sayısı. Devlet okulların çoğunda sınıflar 25 kişiden fazla öğrenciden oluşmaktadır ve bu nedenle kalabalık olarak nitelendirilebilir.

Sınıfların kalabalık oluşu, baskı gruplarının sınıf ortamında düzenleyeceği öğretimsel bir etkinlikten, öğrencilerin, istenen düzeyde yararlanamamasına neden olmaktadır.

Okullardaki öğrenci sayıları arasındaki farkın büyük olduğu, aynı anda ve kısa sürede, çok fazla öğrenciye hitap etmek isteyen baskı grupları için bir kolaylık sağlayabileceğinden, bu baskı gruplarının etkinlik düzenlemek için daha çok büyük okullara yönelebilmektedir.

Fen bilimleri laboratuvarının varlığı ve yeterliliği. Fen bilimleri laboratuvarı olmayan okullar azınlıkta da olsa, fen bilimleri laboratuvarı olan okul yöneticilerinin çoğuna göre laboratuvarlar yetersizdir. İyi bir laboratuvarın olmayışı, özellikle fen bilimleri ile etkinliklere katılımı güçleştirebileceği şeklinde yorumlanmıştır.

İyi bir laboratuvarın olmayışı, özellikle fen bilimleri ile ilgili olan

etkinlikler düzenleyen baskı gruplarını zorunlu olarak laboratuvarı olan okullara yönlendirmekte, okullarda ya etkinlik hiç düzenlenmemekte ya da etkinliğe katılım güçleşmektedir. Bu durumda öğrenciler, gerçek anlamda katkı sunabileceği düşünülen etkinliklerden mahrum kalabilmektedirler.

Bilgisayar laboratuvarının varlığı ve yeterliliği. Okulların çoğunda bilgisayar laboratuvarı yoktur.

Okullar ve öğrenciler için İnternet kullanımını neredeyse bir zorunluluk ve gereklilik haline geldiğinden, tüm okulların en kısa sürede bilgisayar laboratuvarına kavuşturulmaları gerekmektedir. Bilgisayarı olmayan okul yöneticilerin tamamının, MEB'in Dünya Bankası ile yürüttüğü proje kapsamında, yakın zamanda bilgisayar laboratuvarına kavuşacaklarını belirtmiş olmaları, ilgililerin bu konudaki duyarlılığını göstermekte olduğu şeklinde yorumlanmış ve olumlu bir gelişme olarak nitelendirilmiştir.

Öğrencilerin, özellikle internet kullanmalarıyla bir çok firmanın hedef kitlesi haline geldiği, internet ortamında öğrencilerin kişisel bilgilerinin paylaşımı sayesinde elde edilen bilgilerin diğer öğrencilerin yönlendirilmesinde kaynaklık ettiği bilindiğinden, özellikle ilköğretim çağındaki öğrencilerin, korunması ve okullarla birlikte tüm ilgililerin ortak katılımıyla bir dizi önlem alınması gerekmektedir.

Kütüphanenin varlığı ve yeterliliği. Genel olarak okullar kütüphanelerin sahip oldukları kitap sayısı ve oturma kapasitesi bakımından yetersiz durumdadırlar. Bir baskı grubu tarafından desteklenen okulda da hem kitap sayısı hem oturma kapasitesi bakımından yetersizlik söz konusudur.

Mevcut durumları yeterli de olsa yetersiz de olsa okul kütüphanelerinin kullanılmasında problemler vardır. Okul kütüphanelerinin kullanılmasındaki problemlerden biri kütüphane görevlisinin bulunmaması nedeniyle kütüphanenin kapalı tutulması diğeri de öğrencilerin kaynak gereksinimlerini kütüphane dışında evden ve internet aracılığıyla gidermeleri nedeniyle kütüphaneleri fazla kullanmamalarıdır.

Okullarda kütüphane kurmanın, okul yönetimi için kolaylıkla yapılabilen en ucuz işlerden biri olduğu; öğrenmenin okumaya dayalı olması ve öğrencilerin çoğunlukla kitap alabilecek maddi olanaklar içinde olmaması nedeniyle bir o kadar da gerekli olduğu bilinmektedir. Buna rağmen okulların yarısına yakınında kütüphanelerin yetersiz bulunması, yeterli de olsa personel eksikliğinden kütüphanelerin kullanılmaması, okulla ilgili tüm yönetim birimlerinin ve okulun yakın çevresinin ihmalkârlığı olarak adlandırılmıştır. Bu konuda da gerekli çalışmaları yapacak baskı gruplarına gereksinim vardır.

Kantinin varlığı ve yeterliliği. Kantini olmayan okul çok azdır. Bunlar, öğrencilerinin sosyoekonomik durumunun çok iyi olmasından, okul dışından gereksinimlerini giderebildikleri için kantin açmayan, ya da öğrencilerinin sosyoekonomik durumu kantinden bir şeyler almaya elvermediğinden, evlerinden getirdiklerinden kantin açmayan okullardır.

Türkiye’de, öğrencilerin, okuldaki beslenme ortamları (yemekhane), içtikleri ve yedikleri gıdalar, bunların sağlığa uygunluğu, kantinlerin beslenmedeki rolü ve öğrencilerin okul içi kantin harcamaları, kantin denetimlerinde nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi konularda her hangi bir araştırma bulgusu yoktur. Türkiye’de bu konuda ilgililerin dikkatini çekmek ve gerekli önlemleri almak için öncelikle baskı gruplarına ve araştırmacılara büyük sorumluluklar düşmektedir.

Spor salonunun varlığı ve yeterliliği. Okulların çok azı spor salonuna sahiptir. Çok amaçlı spor salonu da yetersiz kalmaktadır. Okulların, baskı gruplarının etkinlikleri değil, zorunlu olan beden eğitimi derslerini dahi yapabilecekleri ortamlara sahip olmadıklarını düşünülmektedir.

Okuldaki diğer ortamların varlığı ve yeterliliği. Okulların çok azında da resim ve müzik dersleri için ayrılmış ortamlar bulunmaktadır. Okulların, eğitim etkinliklerin yapılabileceği farklı ortamlar açısından yoksun olduğu düşünülmektedir.

Okul çevresinin sosyoekonomik durumu. Bulunduğu çevre olanakları açısından okulların çoğunun, gecekondu bölgesinde olduğu, köy kültüründen kent kültürüne geçiş olarak adlandırılabilir gecekondu kültürünün hakim olduğu çevrede olduğu, velilerinin sosyoekonomik açıdan alt düzeyde olduğu belirtilmiştir. Velilerin çeşitli nedenlerle okula katkılar sunmaktan çok, okuldan katkı bekler duruma geldikleri, okullar üzerinden yardım yapılmasının bunda etkili olduğu düşünülebilir. Orta ve üst düzey velilerin de zamansızlık nedeniyle okula karşı ilgisiz oldukları düşünülebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Elde Edilen Sonuçlar

Düzenlemesine izin verilen etkinlikler, izin prosedürü, karar verme aşaması, etkinliğin yeri ve maliyeti ile ilgili sonuçlar aşağıdadır.

Düzenlemesine izin verilen etkinlikler. MEB'in, baskı gruplarınca ilköğretim okullarında düzenlemesine izin verdiği etkinliklerin, bazı genel özellikleri vardır. Okullarda daha çok kamu kurumları genel etkinlikler düzenlemek istemektedir. Bu etkinlikler de daha çok, yarışma türünde olup, dolayısıyla da becerileri ödüllendirme amacıyla yapılmaktadır. Özel kuruluşlarca yapılan ürün tanıtımı etkinliklerinin tamamı, ürünle ilgili bir seminer çalışmasıyla birlikte yapılmaktadır.

İzin prosedürü. Türkiye çapındaki okullarda etkinlik düzenlemek isteyen bir baskı grubu MEB'dan izin almak zorundadır. İzin almak için öncelikle düzenlenecek etkinlikle ilgili ayrıntıların yer aldığı bir izin dilekçesi hazırlanmalıdır. MEB adına görevli memur, kendi belirlediği ölçütlere göre başvuruları kabul edip, değerlendirmektedir. Okullarda etkinlik düzenlemek için Ankara İl MEM'ne başvuran baskı grupları, düzenlenmek istenen etkinlikle ilgili olduğu düşünülen bölüme yönlendirilmektedir. Bir baskı grubunun, Ankara'daki herhangi bir okulda etkinlik düzenleyebilmesi için, Okul Aile Birliği Yönetmeliği'nin son haline göre, MEM'den izin almasına gerek kalmaksızın, okul aile birliği ile karşılıklı protokol yapılması yeterlidir.

Karar verme aşaması. MEB'da başvuruları kabul eden memur,

etkinliklerin düzenlenmeyeceğine de karar vermektedir. Başvurunun kabul edilmiş olması ve MEB'nin izin vermiş olması etkinliğin okullarda uygulanacağı anlamına gelmemektedir.

Etkinliğin yeri ve maliyeti. Etkinlik düzenlemek için devlete ait mekanları kullanmak isteyen bir baskı grubu, birkaç saatlik kira bedeli olarak 20.000 YTL gibi bir ücret ödemektedir. Eğer baskı grubu, okul aile birliği ile anlaşarak, etkinliği okul adına düzenlerse ödeyeceği ücret 1000-1500 YTL olmaktadır.

Okullarda Baskı Gruplarınca Düzenlenmiş Etkinlikler

Okulda etkinlik düzenleyen baskı grubu, oldukça çeşitlidir. Genel etkinliklerin çoğu kamu kurumlarınca düzenlenmişken, özel etkinlikler için böyle bir oran söylenememektedir. Özel etkinlikler, dış ülkenin kurumu, kamu kurumları, medya ve basın yayın kuruluşları, dernekler mesleki birlik ve kuruluşlar, vakıflar, uluslararası etkinlik gösteren örgütler, dersaneler, kırtasiye firmaları ve bankalar tarafından düzenlenmiştir.

Baskı gruplarının çeşitliliğine paralel olarak da çok çeşitli etkinlikler düzenlendiği söylenebilir. Genel etkinlikler, daha çok yapım ve onarım şeklindedir. Özel etkinlikler ise yapım ve onarım etkinlikleri dahil, ürün tanıtımı, seminer çalışması, sağlık taraması, yarışma, şenlik, gezi ve gıda, kırtasiye, ayniyat yardımı gibi farklı etkinliklerdir.

Genel ve özel etkinlikler olmak üzere iki başlıkta toplanabilen etkinliklerden genel olanlar; okul yapımı veya onarımı, ürün tanıtımı, seminer çalışması gibi etkinliklerdir.

Baskı gruplarının okullarda düzenlediği etkinlikler ile baskı gruplarının adının, insanda çağrıştırdığı kuruluş amacı arasında bir uyum bulunduğu söylenebilir.

Okul Yöneticilerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleri

Etkinlik düzenlemek için okulların seçilme nedenlerine, İzin prosedürüne, İzin formu ayrıntısına, etkinliğe katılmayı zorunluluk olarak görüp görmemesine, izin/karar verme sürecine (okul olanaklarını uygun bulup bulmamasına, etkinliğin olası katkısına/zararına, maliyetine ve amacına), etkinliğin uygulanması aşamasına (etkinliğin katılımcıları ve katılımcı sayısına, etkinliğin yerine ve süresine), etkinliğin eğitimsel sonucuna (etkinliğin öğretmen, veli ve öğrenciye katkısı ve sakıncasına), dönütlere (öğretmen, veli ve öğrenciden), düzenlenmesini istedikleri etkinliklere yönelik görüşleridir.

Okulun etkinlik alanı olarak seçilmesinin nedenleri. İlerde beyin göçü yaratmak için zeki çocukları belirleme ya da yeni nesle ulaşma amacındaki baskı grubu için, okullar ideal yerlerdir. Okulda etkinlik yapmak, bir başka yerde örneğin halk içinde yapmaktan daha kolaydır. İstenilen amaçlar doğrultusunda eğitilebilir, oldukça fazla satın alma isteği taşıyan, aynı anda bir arada, hazır durumda bekleyen çocukların bulunduğu tek özel ortam, okuldur. Bu özellikler, amacı ne olursa olsun, etkinlik düzenlemek isteyen baskı grupları için okulu çekici kılmaktadır.

Varoluş amacı çerçevesinde etkinlik düzenleyen baskı grubu, benzer bir etkinliği okul adına yaptığında, yasal olarak etkinlik için devlete ait mekânları çok daha ucuza kiralayıp vergi de ödemez. Bu durumda kâr elde etme olanağı artan baskı grubu kâr elde ederse, bu karı okula yardım olarak verebilir. Yasalar, baskı grubunun etkinlik düzenlemesi için okulu çekici kılmaktadır.

Okulun, maddi olanaksızlıklar içinde olması, gizil amacı olduğu düşünülen ama görünür amacı hizmet etmek olan baskı grubunun, okulda etkinlik düzenlemesini kolaylaştırır. Okul, reklamı yapılan ürüne öğrencilerin gereksinimi olduğundan, ürününün reklamını yapmak amacındaki baskı grubuna, ya da yetersiz okul kütüphanesine kitap bağıışı yaptığından, okulda kitap satmak isteyen baskı grubuna kapısını daha kolay açacaktır.

Kısaca, çocuk ve ailesini hedef alan baskı grubu, çocuğa her anlamda kolay ve de çabuk ulaşmak için etkinlik alanı olarak genellikle okulu seçer. Hedefi doğrudan çocuk ve ailesi olsun olmasın bir baskı grubu, devletin okula tanıdığı ayrıcalığı, okul adına kullanmak için de okulu seçebilir.

İzin prosedürü. İzin formunu alan baskı grubu, etkinlik düzenleyeceği okula bizzat başvuru yapabileceği gibi, izin formunun resmi kanallarla da okula ulaşmasını bekleyebilir. Okul yöneticisine ulaşan izin formu, okul yöneticisinin karar verip vermeme sürecini başlatır. Etkinlikler, mutlaka bir üst makamdan onaylı olmalıdır.

Baskı grubunun, okullarda etkinlik düzenlemesini sağlayan izin prosedürü, baskı grubunun etkinlik düzenlemek istediği okul veya okulların bağlı olduğu idari bölgelere göre değişir. Okullar, aynı ilçede ise İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, aynı ilin farklı ilçelerinde ise İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, Türkiye çapındaysa, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin alınmalıdır.

Baskı grubu, izin prosedürünü bilmeyerek, okula veya Milli Eğitim'e gittiğinde gerekli yerlere yönlendirilmektedir. Okul, etkinliği uygun bulursa, düzenlenmesi için gerekli prosedürü yerine getirmesi açısından baskı grubunu Milli Eğitime yönlendirmekte ya da kendisi gerekli yazışmaları yaparak baskı grubunun işini kolaylaştırabilmektedir.

Okula etkinlikler için gelen izin yazıları, belli branşlarla ilgili olduğu düşünüldüğünden çoğunlukla, ya doğrudan ya da müdür yardımcılarını aracılığıyla branş öğretmenlerine, özellikle resim, Türkçe ve matematik öğretmenlerine havale edilmektedir.

İzin prosedürünün yavaş işleyen bir süreç olduğu, çoğu etkinlik yazısı okula ulaşmadan, etkinliğe katılım süresinin dolduğu, ayrıca okulu yakından ilgilendiren bir etkinlik de olsa yazısının hiç okula ulaşamayabileceği, İl veya İlçe MEM'de bu konuda sorun olabileceği düşünülmektedir.

İzin formu ayrıntısı. İzin formu ayrıntısından kasıt, etkinliğin tarihi, süresi, hedef kitlesi ve amacıdır. Okul yöneticilerinin yaklaşık yarısına göre, izin formunda, baskı grubunun düzenleyeceği etkinlik ile ilgili ayrıntılar yoktur, form sadece etkinliği haber vermektedir.

İzin formlarında etkinliğin tarihinin, bazen de hangi sınıf seviyelerine uygulanacağıyla ilgili bilgilerin olması, okul yöneticilerinin izin formlarını “ayrıntılı” olarak değerlendirmesine neden olmuştur.

Ayrıntının, etkinliği düzenleyen baskı grubuna bağlı olarak değiştiğini düşünen okul yöneticileri, nadir de olsa bazı izin formlarında tüm ayrıntıları bulabilmektedir.

Bazı okul yöneticilerine göre, ilk sayfada olmasa da arka sayfalarda oldukça ayrıntılı bir şartname vardır.

İzin formlarında ayrıntı olup, olmasının önemli olmadığı düşünülmektedir. Bu düşüncenin iki nedeni vardır. Bunlardan biri okul yöneticilerinin bir üst makama aşırı güvenmeleri ya da resmi anlamda uymak zorunda olduklarını düşünmeleridir. Diğer neden de sorun yaşanacak olduğunda anında Milli Eğitim’e sorularak giderilebileceğinin düşünülmesidir.

Etkinliklere katılımın zorunluluk olarak görülüp görülmemesi. Etkinliğin, okulunda düzenlenip düzenlenmesine karar verme yetkisinin olmadığını düşünen az sayıda okul yöneticisi vardır. Bu yöneticiler:

- Etkinliği düzenleyen baskı grubuna gücünün yetmeyeceği,
- Üst makamların kendinden daha iyi değerlendirme yapması,
- Değerlendirme yapmak gereği hissetmemeleri,
- İzin verilmemesi durumunda şikayet edileceği düşüncesiyle etkinliklere katılmaktadırlar.

İzin/karar verme süreci. Etkinliğin, okulunda düzenlenip düzenlenmesine karar verme yetkisinin olmadığını düşünenler dışındaki çoğunluk yönetici, okul ortamını en iyi kendisinin bildiğini, o nedenle etkinliğin yapılmasının uygun olup olmayacağına da kendisinin karar verebileceğini düşünmektedir. Bazıları, karar vermeden önce okuldaki müdür yardımcısına ve öğretmenlere danışıp, son kararı yine kendisi vermekte, bazıları da (özel okullar) verdikleri kararı genel müdürün onaylatmak zorundadır. Etkinliği uygulamanın zorunluluk olamayacağı çünkü, izin yazılarında, etkinliğin uygulanabilirliğini değerlendirme yetkisinin yöneticiye verildiği de düşünülmektedir.

Bu yöneticilerce, etkinliğin uygulanabilirliği değerlendirilirken bir dizi etken dikkate alınır. Bu etkenler, yöneticiler, öğretmenler, çeşitli laboratuvarlar, kütüphane, kantin, spor salonu ve benzeri diğer ortamlar ile okul çevresini içeren okul olanakları; etkinliğin olası katkıları/zararları; maliyeti ile amacıdır.

1) Okul olanaklarının uygunluğu

Okulun olanaklarından, yöneticilerin deneyimleri etkinliklerinin okulda düzenlenip düzenlenmemesinde etkilidir. Bir etkinlik ile ilgili olarak yaşanılmış olumsuz deneyimler, benzer olduğu düşünülen etkinliklerin uygulanmamasına neden olmaktadır. Memnun kalınmayan, sakınca yarattığı düşünülen etkinlikler karşısında kapılar kapanır. Verilen bu tepki, sakınca yaratmayacağı varsayılan baskı gruplarına haksızlık olmaktan öte bu etkinliklere gereksinim duyan çocuklar için bir kayıp olabilir. Kısaca etkinliklerin yarattığı sakıncalar karşısında verilen bu sessiz tepki, sorunları çözmeye yardımcı olmaktan uzak görünmektedir.

Okulun olanaklarından, yöneticilerin branşı da etkinliklerinin okulda düzenlenip düzenlenmemesinde etkilidir. Okul yöneticisinin branşı ile ilgili olan etkinliğin düzenlenmesine daha olumlu yaklaşılmaktadır.

Okulun olanaklarından branş öğretmenin olup olmaması etkinliğe

katılım durumunu etkilemektedir. Özellikle resim, Türkçe ve matematik gibi branş öğretmenlerinin eksikliği etkinliklerinin okulda düzenlenmemesine neden olmaktadır.

Okul olanaklarından spor salonu ile resim, müzik, tiyatro odaları, seminer salonları gibi diğer ortamların varlığı etkinliklere katılmayı iki şekilde etkilemektedir: etkinliğin düzenlenebileceği mekan olarak ve öğrencilerin etkinliğe katılabilmesi için gerekli bilgiyi alabilecekleri, hazırlık çalışmaları yapabilecekleri ortamlar olarak. Okulun olanaklarından en çok seminer salonunun veya spor salonunun olması okul yöneticilerinin etkinliklere daha sıcak bakmasına neden olmaktadır. Bu şekilde daha kısa zamanda, daha çok kişiye aynı anda etkinlik düzenlenebilecek, hemen hemen okuldaki herkesin etkinlikten yararlanması sağlanabilecek, eğitim de fazla aksamamış olacaktır. Aksi durumlarda, etkinliklerin, eğitim öğretimi aksattığını düşünen okul yöneticileri vardır.

2) Etkinliğin olası katkısı/zararı

Etkinliğin düzenlenip düzenlenmemesine, baskı grubunun algılanan amacı, etkinliğin özellikle öğrencilere sağlayacağı katkı ve oluşturacağı sakınca beraber düşünülerek karar verilir. Gıda üreticisi firmanın, düzenlemek istediği, ürün dağıtımını içeren tanıtım etkinliğinin, reklam yapmak veya çıkar sağlamak amacı güttüğü düşünülse de, etkinliğin öğrencilerin yararına katkı sağlayacağı umularak etkinliğe izin verilebilir.

Baskı gruplarıyla yapılan işbirlikleri, gerçekte yaşandığı üzere bazı sakıncalar yaratır. Baskı grubu, okulun adıyla düzenlediği, çok cüzi miktarlarda kira ödediği, vergi ödemediği bir etkinlikten, kar sağladığı halde, okula bu kardan vermeyebilir. Hatta baskı grubunun devlet kurumları aracılığıyla düzenlediği bu etkinlik, aynı devletin terör örgütü olarak nitelendirdiği bir örgütün propagandasının yapıldığı bir etkinlik de olabilir. Böyle bir durum karşısında kullanıldığını düşünen okul yöneticisi, baskı grubuna bir yaptırım olmayacağını düşündüğünden veya başının derde girmesinden çekinerek sessiz kalmayı seçebilir. Böyle bir olumsuzluk

karşısında okul yöneticisi, işbirliği teklifi ile gelen samimi baskı gruplarına da kapılarını kapatacaktır.

3) Etkinliklerin okula maliyeti

Etkinlikler çoğunlukla okula maliyet getirmemektedir. Genellikle maliyet getirebileceği düşünülen etkinliklerin, okulda düzenlenmesine izin verilmemektedir. Ancak bir etkinliğin katkısı olacağına inanıldığında, genellikle sponsor arayışı içine girilir, sponsor bulunamazsa ve etkinlik çok gerekli görülüyorsa, şartlar zorlanarak etkinliğin maliyeti karşılanır.

Dolaylı maliyet getiren az sayıdaki etkinlik dışında, etkinlikler genellikle hiçbir maliyet getirmemektedir. Maliyetler, öğrencilerin etkinliklere katılması için alınan kıyafetlerden (tiyatro kıyafetleri veya spor kıyafetleri), etkinliği düzenleyenlere edilen ikramlardan, etkinliğin okul dışında düzenlenmesi durumunda ulaşım ücretinden veya etkinliğin gereği olarak ücretli getirilen konuşmacılara ödenenlerden kaynaklanır. Özel okullarda durum biraz daha farklı olup, maliyetler daha az sorun olur, özellikle uluslararası etkinlikler fazla maliyet getirmesine rağmen katılım devam edebilmektedir.

4) Etkinliklerin amacı

Etkinliklerin amaçları, düzenleyen baskı grubuna göre değişebilmektedir. Ticari firmalar ayrı, sivil toplum örgütleri ayrı değerlendirilir.

Baskı gruplarının amaçları 6 kategoridir. Bunlar:

- Satış amaçlı reklam ve tanıtım,
- Düşünce ve felsefesini yaymak,
- Çıkar sağlamak,
- Hizmet etmek,
- Pazarını artırmak,
- Sosyal reklam.

Baskı gruplarının etkinlikleri, daha çok reklam ve tanıtım ile düşünce ve felsefesini yaymak amacıyla düzenlediği; en az güdülen amacın ise sosyal reklam olduğu düşünülmektedir.

Reklam sadece satış arttırmak amacıyla yapılmayacağından, baskı gruplarının altı kategoride toplanan amaçlarından dördü olan, reklam ve tanıtım, düşünce ve felsefesini yaymak, sosyal reklam ve pazarını arttırmak, kısaca reklam başlığında birleştirilebilir. Dolaylı yoldan kazanç elde etmeyi sağlayabilen reklamın, çıkar sağlamak amacıyla yapıldığı düşünüldüğünde baskı gruplarının düzenlediği etkinliklerin, çıkar sağlamak ve hizmet etmek gibi zıt kutuplarda yer alan iki amacı olduğu söylenilebilir.

Etkinliğin uygulanması aşaması. Etkinliğin uygulanması aşamasında, etkinliğin katılımcıları ve katılımcı sayısı, etkinliğin yeri ve süresine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

1) Etkinliğin katılımcıları ve katılımcı sayısı

Genellikle etkinliğin katılımcıları şunlardır:

- Dersi boş geçen sınıfın öğrencileri,
- İlgili öğretmen ya da öğretmenler,
- Sadece, üstün yetenekli olduğu tanınmış olanlar,
- Etkinliği yapabilen öğrenciler,
- Öğrenci, öğretmen ve veliler,
- İkili öğretim yapan okullarda, etkinliği düzenleyenlerin geliş vaktine göre ya sabahçı ya da öğlenci öğrenciler,
- Okul yönetiminin ya da öğretmenin seçtiği öğrenciler,
- Etkinliği düzenleyenlerin belirledikleri,
- Sadece ailelerinden onay alanlar,
- İsteyen herkes (öğrenci, veli veya öğretmen),
- İzin yazılarında belirtilenler,
- Sadece kızlar ya da sadece erkekler.

Etkinliğin katılımcıları ve katılımcı sayısı, etkinliğin türüne, okulun olanaklarına, ailelere, düzenleyen baskı grubuna, izin yazılarına, öğrencinin yeteneğine göre değişmektedir.

2) Etkinliklerin yeri

Etkinliğin türüne ve okulun olanaklarına göre etkinliğin düzenlendiği yer değişmektedir. Seminer, gösteri ve benzeri türdeki etkinlikler, varsa seminer salonunda veya spor salonunda, yoksa sınıf ortamında veya okulun bahçesinde düzenlenmektedir. Yarışma türü etkinliklere ise öğrenciler evde hazırlanmaktadır.

Bazı etkinlikler de okul dışı bir ortamda örneğin bir tiyatro veya sergi salonunda, ya da bir spor salonunda yapılmaktadır. Gezi türü etkinliklerde ise etkinliğin yeri doğal olarak değişmektedir.

3) Etkinliklerin süresi

Etkinliğin süresi, etkinliğin türüne ve okulun olanaklarına göre değişmektedir. Okulda, seminer salonu veya spor salonu gibi kapasitesi sınıftan daha büyük olan ortamlar varsa bazı etkinlikler bir seferde ve toplu olarak yapılabildiğinden daha az sürmektedir. Öğrenci çok olduğunda, sağlık taraması gibi etkinlikler, öğrencilerle tek tek ilgilenilmesi gerektiğinden günlerce sürebilmektedir.

Baskı grupları okullarda çoğunlukla ders saatleri içinde etkinlik düzenlemektedir. Bazen yarım gün süren etkinliklerin süresi, bazen de derslere birkaç dakika girilip çıkılmasından ibarettir. Yazılısı olmayan tüm sınıflara girilebilmektedir. Bu etkinliklerin, çoğu sürekli değildir. Eğitim öğretimin aksamamasını isteyen okullar ve daha kısa sürede daha fazla okulda etkinlik düzenlemek amacıyla olan iki taraf için de süre önemlidir.

Etkinliğin eğitimsel sonucu. Etkinliğin eğitimsel sonucu, etkinliğin öğretmen, veli ve öğrenciye katkısı ve sakıncasıdır.

1) Etkinliklerin katkıları

Etkinlikler, öncelikle devletin yapmak zorunda olduğu eğitim hizmetleri gibi konularda yükünü azaltmaktadır. Okul açısından da etkinlikler, öğrencilerin kişisel gelişimine, sosyalleşmesine, eğitim, sağlık gıda gibi konularadaki olanaklarının artmasına katkı sunmaktadır.

2) Etkinliklerin sakıncaları

Etkinliklerin sakıncaları aşağıda sıralanmıştır.

- Reklam amaçlı etkinlikler çocukların hafızalarına kazınabilir,
- Her ürün her çocuk için uygun olmayabilir,
- Etkinliğin okuldaki bir grup öğrenciye yapıp bir gruba yapılmaması, yani öğrenciler arasında ayırım yapılması çocukları olumsuz etkileyebilir,
- Aynı veya benzer etkinliklerin sık tekrarlanması çocuklarda bıkkınlık yaratabilir ya da öğrenciler belli ürünleri almaları konusunda şartlandırılabilir,
- Yardımların okuldan yapılması, okulu halkın gözünde bir eğitim kurumu olmaktan çıkarıp yardım yapılan bir kurum şekline dönüştürebilir.
- Okul yönetimi etki altında kalabilir. Türk eğitim tarihinde vakıflar örneğinde olduğu gibi, sağladıkları geniş maddi olanaklara rağmen, tek taraflı bakış açılarını eğitim uygulamalarına yansıtmak isteyen baskı grupları vardır. Aynı sıkıntıları yeniden yaşamamak adına gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.
- Okullarda firmaların tanıtım çalışmaları yapması, okulların bir pazarlama yeri olarak görülmelerini sağlayacaktır.

3) Etkinliklerin diğer sakıncalı yönleri şunlardır:

- Gizli amaçların olma olasılığı vardır. Bunları belirlemek de oldukça güçtür, hatta bazı durumlarda bu olanaksızdır.
- Reklam amaçlı etkinlikler haksız rekabete yol açar.

- Etkinlikler genel ahlak kuralları hatta yasa dışı olabilir.
- Etkinlikleri uygulayanlar, uygun kişiler olmayabilir, bu herkese zarar verebilir.

Öğretmen, veli ve öğrencilerden alınan dönütler. Baskı gruplarının düzenlediği etkinliklerle ilgili en çok öğretmenler dönüt vermektedir. Öğretmenlerin etkinlikleri olumlu olarak değerlendirmesinin nedenleri, etkinliklerin, öğrencilerinin gereksinimini karşılaması, eğitimin kalitesini artırması, rahatsız edici olmaması, dersleri desteklemesi, herkesin katılması, birlik beraberlik içinde yapılması, iyi ve güzel olması, öğrencileri mutlu etmesi ve öğrencinin hoşuna gitmesidir. Öğretmenler, etkinlikleri beğenmediğinden, öğrencilerin seviyelerine uygun bulmadıklarından, derslerin ansızın bölünüyor olmasından, programın aksamasından, isteksizlikten, angarya gördüklerinden, izdihama yol açtığından, zaman kaybı yarattığından, faydası olmadığı düşünüldüğünden, yöneticinin etkinliklerle ilgili mevzuat bilmiyor, olmasından ve okulun bir hayır kurumu olarak göstermesinden dolayı olumsuz dönütler vermiştir.

Veliler, hoşlarına gitmesinden, beğenmelerinden, değişik bulmalarından ve hayata renk katmasından, önemli gördüklerinden, öğrencilerin ilgisini arttırmamasından, öğretimin kalitesini arttırmamasından, kendilerinin çocuklarına sağlayamadığı olanakları sağlamasından, kendilerinin de yararlanabileceklerini düşünmelerinden dolayı olumlu dönüt vermiştir. Veliler, etkinliklerin çoğunu, özellikle yardım tarzında olanları, ödenen vergilerin halka dönmesi olarak düşündüklerinden reklam malzemesi olarak kullanılmasını yadırgamalarından, baskı gruplarının okuldaki sorunlara kalıcı çözümler bulmak yerine etkinliklerle sorunları geçiştirdiklerini düşünmelerinden, kültür seviyelerinin düşük olmasından dolayı yapılanları algılayamamalarından dolayı olumsuz dönüt vermiştir. Veliler, bilinçsiz olmaları, olumlu/olumsuz görüş bildirme gereksinimi duymamaları, ilgisiz olmaları, haberlerinin olmaması, memnun kalmaları ve bedava olmasından dolayı etkinliklerle ilgili dönüt vermemiştir.

Öğrenciler, unutulmaz olmaları, para verip alamadıkları bir şeyi

tatmaları, daha önce görmedikleri yerleri görmeleri, yaparak yaşayarak öğrenmeleri, keyif almaları, eğlenmeleri, heyecan duymaları, hoşlarına gitmesi, sevinmiş olmaları, olumlu bakmaları, monoton hayatın yani geleneksel çizginin dışında her şeye ilgi duymaları ilgi çekici olması, hayatlarını renklendirmesi, okul yönetimini her zaman takdir etmeleri nedeniyle olumlu dönütler vermiştir. Öğrencilerin, takdir etmeyi veya eleştirmeyi bilmemeleri, alışmış ve benimsemiş olmaları, intikal etmemiş olma olasılığı nedeniyle, değerlendirme gereği görmedikleri düşünülmüştür.

Okulda düzenlenmesi istenilen etkinlikler. Okulda, kişisel gelişimle ilgili, kariyer planlama ile ilgili, bilinçlendirme ile ilgili, eğitim olanaklarını arttırma ile ilgili olarak etkinlikler düzenlenmesi istenmektedir. Etkinliklerin uzun soluklu olarak düzenlenmesinin istenmesi yanında, özel kuruluşlardan ziyade kamu kurumlarının okullarda etkinlik düzenlemesi istenmektedir.

Baskı Grubu Liderlerinin Etkinliklere Yönelik Görüşleri

Baskı grubu liderlerinin etkinliklere yönelik görüşleri, etkinlik düzenlemek için okulları seçme nedenlerine, etkinliği planlamalarına ve uygulamalarına, (etkinliği düzenleyenler ve düzenleyenlerin sayısına, okulları belirleme süreçlerine, etkinliğin maliyetine, etkinliğin amacına, izin prosedürüne, dönütlere (öğretmen, veli ve öğrenciden), etkinliğin katkılarına, etkinliğin sakıncalı yönlerine, etkinlik düzenlemek istedikleri okullara yönelik görüşleridir.

Okulun etkinlik alanı olarak seçilmesi. Baskı grupları, toplumsal sorumluluklarını yerine getirmek için okulu uygun gördüklerinden ve eğitime önem verdiklerinden okula yönelmektedirler.

Çocuk ve ailesini hedef alan baskı grupları ise, çocuğa her anlamda kolay ve de çabuk ulaşmak için etkinlik alanı olarak genellikle okulu seçer. Hedefi doğrudan çocuk ve ailesi olsun olmasın bir baskı grubu, devletin okula tanıdığı ayrıcalığı, okul adına kullanmak için de okulu seçmektedirler.

Etkinliği planlanma ve uygulama. Okulda etkinlik düzenleyen baskı grubu, oldukça çeşitlidir. Bu bir dış ülkenin kurumu, bir kamu kurumu, bir sivil

toplum örgütü, bir firma, banka veya basın yayın kuruluşu olabilir. Etkinliğin, karar ve uygulama aşamasında görev alan kişilerin sayısı ve özelliği baskı grubundan baskı grubuna değiştiğinden bu aşamalar da değişebilir. Etkinliğin amacı, türü ve maliyeti de her baskı grubu için farklı olabilir.

1) Etkinliği düzenleyenler ve düzenleyenlerin sayısı

Çoğu baskı grubunda, yönetim kurulu vardır ve etkinlikle ilgili tüm kararları genellikle yönetim kurulu alır. Bu bağlamda etkinlikle ilgili kararları da yönetim kurulu alır ve uygular. Etkinliği uygulayıcıları, çoğunlukla yönetim kuruluyla sınırlıdır. Yönetim kurulu üyeleri, sayıca etkinliğe az geldiğinde ya da üyelerin yeteneklerini aşan durumda, yönetim kurulunu oluşturanların tanıdıkları, yönetim kurulu üyelerinin ve tanıdıklarının yanında çalışan vasıflı veya vasıfsız işçiler, baskı grubu için çalışan geçici veya sürekli personel, üye öğrenciler, ücret karşılığı organizasyon şirketlerinden geçici olarak temin edilen kişiler veya gönüllüler etkinliği düzenler. Baskı grubu, etkinliği uygulayan personel konusunda ölçütlere sahip olabilir; sıradan olmama, en az üniversite mezunu olma, güzel konuşma, işini sevme, süre kısıtlaması olmadan çalışabilme, bekar (bayanlar için) olma, askerliğini yapmış (erkekler için) olma, işi bilme, organizasyon işinden anlama, bu ölçütlerdendir.

Bir etkinliğe eleman sağlamanın yanında, baskı grubu adına bütün bir etkinliği baştan sona planlayıp, uygulayan ve bundan sorumlu olan organizasyon şirketleri vardır. Baskı grubu, organizasyon şirketinden memnun kalmadığında anlaşmayı tek taraflı bozarak, başka bir organizasyon şirketiyle anlaşır.

2) Okulları belirleme süreçleri

Baskı grubu, etkinlik düzenleyeceği okulu genellikle iki şekilde seçer; ya duyumlarını değerlendirir, ya da araştırır. Baskı grubu, tanıdıklara, Milli Eğitim'e ya da okula sorarak araştırma yapar.

Okul olanakları, baskı grubunun etkinliği düzenleyeceği okulu

belirlerken değerlendirdiği bir etkindir. Öncelikle okulun bulunduğu çevre, okuldaki öğrenci sayısı, spor, seminer ya da tiyatro salonunun varlığı gibi okul olanakları değerlendirilir.

Baskı grubu okul olanaklarından önce çevreyi dikkate alır. Devlet okulları öğrencisini daha çok bulunduğu çevreden alır. Dolayısıyla çevrenin sosyoekonomik durumu velinin ve de öğrencinin sosyoekonomik durumunu gösterir.

Çoğu baskı grubu, etkinlik düzenlemek için etkinliğe daha fazla gereksinim duyan alt sosyoekonomik düzey bölge okullarını seçerken, özellikle üst veya orta sosyoekonomik düzeydeki okullarını seçen baskı grubu da vardır.

Tanıtım yapma veya bağış toplama amacındaki baskı grubu, üst ya da orta sosyoekonomik düzeyde olarak algıladığı okulları tercih eder. Örneğin, Lösemili Çocuklar Vakfı (LÖSEV), sadece özel okullarda çeşitli küçük malzemeler satar ya da UNICEF sadece özel okullara bağış toplama sandığı bırakır.

Ne alt ne de üst düzeyi tercih eden, sadece orta sosyoekonomik düzey okullara yönelik etkinlik düzenlemek isteyen baskı grubunun, alt sosyoekonomik düzey okulları seçmemesinin başlıca iki nedeni vardır. Alt sosyoekonomik düzeydekiler, tanıtım için ücretsiz dağıtılan ürünü maddi olanaksızlıklar nedeniyle bir daha alamayacak ve de etkinliğin bir bölümü olan seminer onlara hitap etmeyecektir. Baskı grubunun, üst sosyoekonomik düzey okulları seçmemesinin de iki nedeni vardır. Üst sosyoekonomik düzeydekiler tanıtım için ücretsiz dağıtılan ürüne ve de verilen seminere rağbet etmeyecektir.

Bu ve benzeri yaklaşımlar, baskı grubunun asıl amacının, öğrencileri bilinçlendirme açısından hizmet etmekten çok, çıkar sağlamak, reklam ve tanıtım yapmak ve de pazarını artırmak olduğunu düşündürmektedir. Ürün tanıtımı ve seminer çalışması yaparak, öğrencileri bilinçlendirmek üzere

etkinlik düzenleyen baskı grubunun, alt sosyoekonomik düzeydeki ve alışveriş merkezlerinden uzak, merkez dışı tabir edilen bölge okullarında, okulun ısrarlı talebine rağmen etkinlik düzenlememesi, asıl amacın hizmet etmekten farklı olduğuna kanıt olarak gösterilmektedir.

Tanıtım için ücretsiz dağıtılan ürünün kısa bir süreliğine de olsa öğrencinin gereksinimini karşıladığı, böylece öğrencinin küçük bütçeli ailesine de bu anlamda büyük katkı sunduğu gerekçesiyle ve biraz da duygusal yaklaşarak, reklamını görüp de alamayan öğrencinin, hiç değilse bir kez olsun o ürüne sahip olmasını sağlamak adına alt sosyoekonomik düzey bölge okulları ısrarla ve özellikle bu tür etkinlikleri talep etmektedir.

Baskı grubu, etkinlik düzenlemek istediği okulu belirlerken öğrenci sayısını da dikkate almaktadır. Baskı grubu, bir okulda yeterli yoğunluğu bulamadığında, birden fazla komşu okulu etkinliğe davet eder. Böyle bir durumda baskı grubu etkinliğini, tüm davetlilerin sığabileceği bir okul ortamında ya da kiraladığı bir salonda düzenlemektedir. Baskı grubu, okuldan randevu aldıktan sonra, düzenlediği etkinliğe katılımı artırmak için, öğrenci velilerini ve velilerin tanıdıklarını hatta okul çevresindeki esnaf dahil herkesi davet edip, bunun için ses düzeneği olan arabalarla okul çevresinde duyuru yapabilmektedir.

Etkinliklerle, eğitim, öğretim zamanının aksamasını istemeyen okul, genellikle etkinliğin daha kısa sürede tamamlanmasını, mümkün oldukça ders dışı zamanlarda yapılmasını ister. Buna uygun olarak baskı grubu da, bir seferde ve daha kısa sürede, daha fazla kişiye ulaşmak için kalabalık bir grupla etkinlik düzenlemeyi ister. Bu durumda baskı grubunun gereksinim duyduğu ilk şey, bu kalabalık kitlenin sığabileceği bir ortamdır. Baskı grubunun, etkinliğini, spor, seminer ya da tiyatro salonu olan okullarda düzenlemek istemesinin başlıca nedeni budur.

3) Etkinliklerin maliyeti

Baskı grubu, eğitim ve öğretimi aksatmamaya özen göstermenin

yanında düzenleyeceği etkinliğin okula herhangi bir maliyet getirmemesine de özen gösterir. Baskı grubu bilir ki, okul maliyet getirecek etkinliğe maddi olanaksızlıklar nedeniyle çoğunlukla izin vermemekte veya katılmamaktadır.

Etkinliklerin tüm maliyeti, baskı gruplarınca karşılanmaktadır. Baskı gruplarının okullarda düzenledikleri etkinliklerin maliyeti, etkinliğin türüne ve kapsamına göre değişmektedir. Örneğin, bir okulda Atatürk resimleri sergisi açan baskı grubunun, sadece resimlerin çerçeveleri için harcadığı para miktarı 400 YTL iken, bir tanıtım etkinliği düzenleyen baskı grubunun tek bir okulda harcadığı para, etkiliği düzenleyenlerin aldıkları ücretler hariç 1000 YTL olabilmektedir. Büyük çaplı etkinliklerde bu rakamlar tek bir etkinlik için 25.000 YTL ile 30.000 YTL'ye kadar çıkabilmektedir.

Bazı baskı gruplarının, etkinlikler için harcayacakları paranın sınırının olmadığı düşünülmektedir. Bu gruplardan bazılarının, etkinlik düzenledikçe, devletten ya da bağlı oldukları bir üst merciden daha fazla para aldıkları düşünülmektedir.

4) Etkinliğin amacı

Baskı grupları okullarda, daha çok hizmet etmek amacıyla etkinlik düzenlerken sosyal reklam, tanıtım, düşünce ve felsefesini yaymak ve pazarını arttırmak için de etkinlik düzenlemektedir.

Baskı gruplarınca okulda düzenlenen etkinliklerin, baskı gruplarınca belirtilen amaçları ile okul yöneticilerince belirtilen amaçları birbiriyle örtüşmemektedir. Baskı gruplarının daha çok hizmet etmek amacıyla değil reklam ve tanıtım amacıyla etkinlik düzenlediği düşünülmektedir. Baskı grupları, çıkar sağlamak gibi bir amaçları olduğunu belirtmese de okullar baskı gruplarının böyle bir amaçlarının da olduğuna inanmaktadır.

Baskı gruplarının okulda düzenlediği etkinliklerin amaçları, okul yöneticilerince farklı algılanmaktadır. Örneğin, bir baskı grubunun hizmet etmek amacıyla düzenlediği bir etkinlik, okul yöneticilerince reklam ve tanıtım

yapmak, düşünce ve felsefesini yaymak, pazarını arttırmak ve sosyal reklam yapmak olarak algılanmıştır. Bu durum amaçlar konusunda baskı gruplarının okul yöneticileri ile yeteri kadar iletişim kurulamadığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Ayrıca okul yöneticilerinin baskı gruplarının düzenlediği etkinliklerle çıkar sağlamak gibi gizli bir amaç güttüklerine inanmaları bir güvensizlik işareti olarak düşünülebilir.

İzin prosedürü. Baskı grubunun, okulda etkinlik düzenleyebilmesi için genellikle Milli Eğitim'den izin alması gerekir. Türkiye dışından bir baskı grubu ise elçiliği, aracılığıyla Dış İşleri Bakanlığı'na etkinlik düzenleme isteğini bildirebilir. Dış İşleri Bakanlığı bu isteği, Kültür Bakanlığı'na bildirir. Kültür Bakanlığı etkinliğe katılımı kabul ederse, bunu okullara bildirerek okulun katılımını da sağlamış olur. Böylece etkinlikler için tek bir izin makamı kurum olmadığı söylenebilir.

Baskı grubunun, okullarda etkinlik düzenlemesini sağlayan izin prosedürü, baskı grubunun etkinlik düzenlemek istediği okul veya okulların bağlı olduğu idari bölgelere göre değişir. Okullar, aynı ilçede ise İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, aynı ilin farklı ilçelerinde ise İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden, Türkiye çapındaysa, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan izin alınmalıdır.

Baskı grubu, izin prosedürünü bilmeyerek, okula veya Milli Eğitim'e gittiğinde gerekli yerlere yönlendirilmektedir. Okul, etkinliği uygun bulursa, düzenlenmesi için gerekli prosedürü yerine getirmesi açısından baskı grubunu Milli Eğitime yönlendirmekte ya da kendisi gerekli yazışmaları yaparak baskı grubunun işini kolaylaştırabilmektedir.

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne giden bir baskı grubu, düzenlenmek istediği etkinlikle ilgili bölüme yönlendirilir. Dolayısıyla resim, şiir ve kompozisyon yarışması düzenlemek isteyen baskı grubu doğrudan, Kültür ve Edebiyat İşleriyle uğraşan bölüme, dış sağlığı ile ilgili seminer düzenleyip ardından ücretsiz dış macunu tanıtımı yapmak isteyen bir baskı grubu da doğrudan sağlık işleriyle uğraşan bölümüne başvurmalıdır.

Baskı grubu, düzenleyeceği etkinlikleri okul aile birliği ile ortak yaparsa Milli eğitimden izin alması gerekmeyeceği gibi, etkinlik için devlet kurumlarına ait mekanları çok daha ucuza kiralayıp vergi de vermeyecektir. Bir baskı grubu, Ankara'daki bir okulda bakım onarım gibi bir etkinlik düzenlemek isterse, karşılıklı protokol yapılması yeterlidir.

Baskı grubunun, Milli Eğitim'den izin almış olması, etkinliğin okulda uygulanacağı anlamına gelmez. Baskı grubu, izin formuyla okula başvurur. Başvurusu bir de okulda değerlendirmeye tabi tutulur.

Baskı grubu, okul yönetimince reddedilebilir. Çoğunlukla bu durum bir üst makamdan onay alınmış olmasına rağmen alt makamların onay vermemesi nedeniyle anlamsız bulunduğundan, baskı gruplarınca hoş karşılanmamaktadır.

Öğretmen, veli ve öğrencilerden alınan dönütler. Baskı grupları, genellikle herkesten olumlu dönütler aldıkları noktada birleşmektedirler.

Etkinliğin katkıları. Etkinlikler, hem öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sunmakta hem de eğitim olanaklarının artırılmasını sağlamaktadır.

Etkinliğin olası sakıncaları. Baskı gruplarının çoğu, etkinliklerin sakıncalı yönlerinin olabileceğini düşünmektedir. Tanıtım etkinliklerinde bozuk gıda maddesi dağıtılması, baskı grubunun gerçek amacının gizlemesi, gerekli özenin gösterilmemesi sonucu insanların zarar görmesi, okulun adıyla, hem okul yönetiminin hem de baskı gruplarının çıkar elde etmesi genel anlamda etkinliklerin sakıncalı olabilecek yönleridir.

Etkinlik düzenlemek istenilen okullar. Orta sosyoekonomik düzey okullara yönelik etkinlik düzenlemek isteyen baskı grubu olabildiği gibi, baskı gruplarının büyük çoğunluğu alt sosyoekonomik düzeydeki okullarda etkinlik düzenlemek istemektedir.

Öneriler

Bu kısımda araştırmanın sonuçlarına göre geliştirilen öneriler maddeler halinde sunulmaktadır.

- 1) Okulların çoğunun, maddi olanaksızlıklar içinde olduğu bilinmektedir. Okul yönetiminin, okul olanaklarını iyileştirmesi bir zorunluluktur. Okullarla işbirliği yapmak isteğinde olan baskı gruplarıyla okulların en kısa zamanda iletişime geçerek işbirliği yapması gerekmektedir. Bu işbirliği sağlam temellere dayandırılmalıdır. İlk aşamada bu konuda diğer ülkelerde yapılmış, bilgi kaynağı olabilecek araştırmalardan yararlanılabilir. Ancak Türkiye'ye has, baskı grupları ve okullar arasındaki ilişkileri daha da aydınlatacak, çok sayıda ve daha geniş çaplı araştırmalar yapılmalıdır.
- 2) Etkinliklerin gerçek amacı hizmet etmek olsa da olmasa da baskı gruplarının iyi niyetlerle etkinlik düzenlemediğine, daha çok çıkar amacıyla etkinlik düzenlediğine ilişkin oluşmuş bir kanı vardır. Bu durum tarafların birbirine yeteri kadar açık olmadığına, karşılıklı bir güven ortamının oluşmadığına göstergesidir. O halde, okullarda düzenlenen etkinlikler ve bunların amaçları, hem baskı grubunun hem de okulun ortak çıkarları doğrultusunda, işbirliği içinde, tüm ilgililerin katılımıyla belirlenmelidir. Her iki tarafın çıkarlarının netleştirilmesi gerekmektedir, bu karşılıklı güvensizliği önleyecektir. Güvensizlik durumu ortadan kalkarsa, etkinliklere daha çok okul katılabilecektir.
- 3) Okula ve öğrenciye faydası olan etkinliklerin, sık ve sürekli düzenlenmesi istenmektedir. Okul-baskı grubu işbirliği sürecinde, etkinliklerin sürekliliğini sağlamak amacıyla uzun dönemli planlamalar yapılmalıdır.
- 4) Planlamalar yapılırken, aynı baskı gruplarının sürekli aynı okullara gitmesi engellenmelidir. Böylece, özellikle ürün tanıtımı etkinliklerinin, öğrencileri aynı ürünü almaları için şartlandırmasına engel olunacak ve baskı grupları açısından da haksız rekabet ortamı yaratılmayacaktır.
- 5) Etkinlikler konusunda, okul-baskı grubu işbirliğinin yürütülmesi için bir merkez oluşturulması, etkinliklerin daha sistemli olmasını sağlayacaktır. Bu merkezde, etkinlikleri daha sağlıklı değerlendirebilecek çeşitli branştan öğretmen, sanat uzmanı, veli, okul yöneticisi ve baskı grubu

temsilcisi/üyesi bulundurulmalıdır. Danışmanlık edecek bir kurul oluşturulması da faydalı olacağından önerilebilir.

- 6) Hem okul yönetimi, hem de baskı grupları, yapmaları gerekenler konusunda gerekli hassasiyeti, hoşgörüyü ve esnekliği göstermelidir, yani karşılıklı anlayış gösterilmelidir. Oluşturulması önerilen merkez, bu konudaki etik kodları belirlemelidir.
- 7) Hem okul yöneticilerinin, hem de baskı grubu liderlerinin, etkinliklerle ilgili başta izin prosedürü olmak, üzere pek çok konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından, önerilen merkezce veya merkez kurulana kadar MEB tarafından okullarda etkinlik düzenlemek isteyen baskı gruplarına, okul yöneticilerine ve öğretmenlere zorunlu bir eğitim verilebilir (eğitim, işbirliği aşamaları, izin prosedürü, etkinliğin etkili olarak uygulanması için yapılması gerekenler konusunda olmalıdır). Bu yapılanaya kadar öğrencilerin zarar görmesine engel olmak adına, sadece okul yöneticilerine yönelik broşürler hazırlanmalıdır. Zira yöneticiler, çocuklar arasında ayırım yapılacağını bile bile, ya da izin yazının dışına çıktığını bile bile etkinliklere izin vermektedirler.
- 8) Okul yöneticileri, etkinliklerin uygulama aşamasında karşılaştıkları, olumsuz durumlara tepki göstermemekte, sadece benzer etkinliğe bir daha izin vermemeyi düşünmektedir. Bu durum, işini iyi yapan baskı grupları için bir haksızlık olabileceği gibi, öğrencilerin de düzenlenen etkinlikten mahrum kalmasına neden olabilecektir. Yöneticilerin, bu noktada bilinçlendirilmesi bir kez daha önem kazanmaktadır. Öte yandan, sakınca yaratan baskı gruplarına herhangi bir yaptırım olamayacağını veya yaptırım olsa da kendilerinin de bundan sorumlu tutulabileceğini düşündüklerinden, yöneticilerin, şikayetçi olmadıkları görülmektedir. Okul yöneticileri, örneğin, söz verdiği halde geri gelmeyen baskı grupları için ne yapabileceğini, nereye, nasıl şikayetçi olabileceğini bilmelidir.
- 9) Her okul yöneticisi okuluna elden gelen izin formlarını dikkatli incelemeli, bir örneğini alıp saklamalıdır. Bu sonradan doğabilecek sorunlara da çözüm olabilir. Okul yöneticilerinin genellikle izin yazılarına hiç bakmadıkları, baksalar dahi nasıl ve neye göre değerlendireceklerini bilmedikleri söylenebilir.

- 10) Bazı okul yöneticileri, üst makamdan gelmesi nedeniyle, izin formlarına bakmadan, etkinliklere onay vermektedir. Bazı yöneticiler de, bu işler için okulunda komisyon kurup, izin vermeden önce her branştan öğretmenin olduğu bu komisyona izin formunu inceletip, o şekilde izin vermektedir. Bu durum, üst makamlara aşırı bir güvenin ya da tam tersine bir güvensizliğin işareti olarak düşünülebilir. Oluşturulacak merkezin, bu işleri sistemli yapması ve tarafların gereksiz aşırı güvenini ya da güvensizliğini ortadan kaldırabilir.
- 11) Okullar ve baskı grupları, etkinliklerle ilgili olarak karşılıklı tuttıkları düzenli raporları, oluşturulacak merkeze iletmelidir. Sık aralıklarla yapılacak toplantılarda bu etkinlikler değerlendirilmelidir.
- 12) İşbirliği sürecindeki planlamalara öğretmenlerin de dahil edilmesi ile öğretmenlerin derslerine yardımcı ve paralel etkinlikler ve bunların uygulama zamanları konusunda fikir vermeleri sağlanmalıdır. Öğretmenler, etkinlikleri çok önceden bilmeli ve ders planlarını buna göre yapmalıdır. Merkezdeki toplantılarda bir araya gelebilecek taraflar ortak etkinlik planı hazırlayabilir. Böylece eğitim öğretim zamanı kesintiye uğramayacak, zaman kaybı olmayacak, ve etkinliklerden en üst düzeyde fayda sağlanabilecek, etkinlikler konusunda oluşabilecek sorunlar en aza indirilecektir.
- 13) Okulların etkinliklerin sakıncalarından korunmayı öğrenmesi için deneyim geçirmelerine gerek kalmamalıdır. Önerilen merkezde belli aralıklarla eğitim seminerleri verilmesi ve bu konuda toplantılar düzenlenmesi, tüm katılımcıların etkinliklerle ilgili yaşadığı olumlu ya da olumsuz deneyimleri birbirlerine aktarması, etkinliklerin beklenen katkıları ve olası sakıncaları konusunda bilinçlendirme sağlayacaktır.
- 14) Merkez, etkinliklerin izin prosedürünü belirlemeli ve kendisi uygulamalıdır. Bu durumda izin vermeden önceki değerlendirme aşaması daha sağlıklı olacaktır.
- 15) Okullarda, etkinliklerle ilgili tek taraflı çıkar ilişkisi olarak adlandırılacak durumlara fırsat verilmemeli, bu konuda gerekli denetim mekanizması oluşturulmalıdır.
- 16) Okullar, hizmet sunulan herkesle insan hakları ve onuruna yaraşır bir davranış ve iletişim içinde olmalıdır. Bu okulların toplumsal

sorumluluğunun etik boyutudur. Merkezde bu ve benzeri konularda taraflar bilinçlendirilmeli ve merkez üyelerinin uyacakları etik ilkeler belirlenmelidir.

- 17) Baskı grupları, etkinlik düzenleyecekleri okulları daha çok tanıdıklarının tavsiyeleri ya da okulların talebi üzerine belirlediklerine göre etkinliklere gereksinimi olan okulların, onların kendilerine başvurmasını beklemeden, daha fazla araştırma yapmak ve daha aktif davranmak suretiyle baskı gruplarına ulaşmayı denemesi gerekmektedir. Merkezde, okullarla ilgili raporlar da tutulmalıdır. Hangi baskı grubunun, nasıl bir etkinlik yapabileceği, bu etkinliğe hangi okulun daha çok gereksinimi olduğu, toplantılarda belirlenmeye çalışılmalıdır.
- 18) Merkezde tutulan toplantı tutanakları ve hazırlanan raporlar, etkinlik yapılmadan önce, yapılırken veya yapıldıktan sonra karşılaşılan güçlükler, oluşan sakıncalar ve etkinliğin katkılarına yönelik bilgileri içermelidir. Bu bilgiler, etkinliklerle ilgili tüm tarafların etkinlikleri daha sağlıklı değerlendirmesine ve oluşabilecek aksaklıkların önceden giderilmesine yardım edebilecek ve etkinliklerin daha sağlıklı planlanmasına yardımcı olacaktır.
- 19) Eğitimciler, tüm eğitimsel çalışmalarında olması gerektiği gibi, öncelikle öğrencilerin zarar görmemesini, sonrasında da yarar görmesini hedeflemelidir. Büyük yardımlar vadeden baskı gruplarının isteklerinden ziyade öğrencilerin iyiliğinden emin olma sorumluluğunu da düşünmelidir.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (2000). **Atatürkçü düşünce ışığında eğitim politikamız**. Ankara: Çağdaş yayıncılık.
- Aidman, A. (1995), **Advertising in the schools**. ED 389473. (<http://www.eric.ed.gov>) adresinden 7 Şubat 2005 tarihinde alınmıştır.
- Akad, M. (1976). **Çoğulcu demokrasilerde siyasal iktidar ve baskı grupları**. İstanbul: Z Yayınları.
- Akyüz, Y. (2001). **Türk eğitim tarihi** (8. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Anabritannica, (1987). İstanbul: Ana yayıncılık A.Ş.
- Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, (2005). **Okul Adresleri ve Telefon Rehberi**. Ankara: İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Apple, M. (1991). Conservative Agendas and Progressive possibilities: Under staining the wider politics of curriculum and Teaching. **Education and Urban Society**. Surge Publications. 23 (3). 279-291.
- Aslan, S. (1996). Baskı gruplarının gelişim süreçleri ve türkiye’de baskı gruplarının genel bir değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, İ. (2003). **Eğitim ve öğretimde etik**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2004). **Okul çevre ilişkileri**. Editör, Yüksel Özden. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, M. (1998). **Eğitim yönetimi**. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Baas, A. (1990). **The role of business in education**. ERIC Identifier:

ED321344. Publication Date: 1990-00-00. Source: ERIC Clearinghouse on Educational Management Eugene OR. ERIC Digest Series Number 47. The School Beverage Guidelines. www.corpschoolpartners.org/pdf/hal_school_beverage_guidelines.pdf adresinden 15 Ocak 2006 tarihinde alınmıştır.

Balcı, A. (2001). **Sosyal bilimlerde araştırma-yöntem teknik ve ilkeler**. (3. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Balcı, A. (2002). **Etkili okul, okul geliştirme, kuram uygulama ve araştırma** (3. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Başaran, İ. E. (1989). **Eğitime giriş**. Ankara: Sevinç Matbaası.

Başaran, İ. E. (2000). **Eğitim yönetimi: nitelikli okul**. Ankara: Feyyal Matbaası.

Boston, J. (1994). In search of common ground. **Educational Leadership**. December 1993-january 1994. 38-40.

Buran, H. (1993) Baskı grupları, türkiye’de dernekleşme ve balkan göçmen ve mülteci dernekleri örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bursalıoğlu, Z. (1998). **Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış**. 11. Basım. Ankara: Pegem Özel Eğitim ve Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.

Canbilen, M. B. (1993). Türkiye’de yönetime katılma ve yönetimi etkilemede baskı gruplarının rolü, TOOB ve TUSİAD örneği. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cibulka, J. G. (2001). The changing role of interest group in education: nationalization and the new politics of education productivity.

Educational Policy. 15 (1). 12-40.

- Clouse, B. (1971). **Education, pressure groups and the public school.** sep/oct, 71, Vol, 92, Issue 1, p118, 4p, (An 4721193). Terre Haute: Indiana State University.
- Coşar, S. (1996). **Baskı grupları ve etkileme yöntemleri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakır, R. (1998). 1980 sonrasında türkiye’de işçi sendikacılığının baskı grubu niteliğinin değişimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, M. (1998). Rant kollama kuramı ve rant kollama sürecinde baskı grupları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Düzenli, D. O. (2001). Baskı grubu olarak ordu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, H., Gözaydın, N., Parlatır, İ., Tekin, T., ve Zülfiyar, H. (1988). **Türk Dil Kurumu Sözlüğü.** Türk Dil Kurumu Yayınları No: 549. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Felt, D. (1991). Ohio’s choice options an analysis from a conservative perspective. **Annual Meeting of The Mid-South Educational Research Association.** November. 13 -15 Lehighton.
- Finer, M. A. (1963) Anonymous empires. **A study of the lobby in great britain. Third Impression.** London: The Pall Mall Press Limited.
- Gemici, Y. (2002). Eğitim sendikalarının okul geliştirme sürecine etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Gözel, H. (1998). Demokratik sistemde baskı grupları (Türkiye Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü.
- Gutek, G. (2001). **Eğitimde felsefi ve ideolojik yaklaşımlar.** (Çeviren:Doç. Dr. Nesrin Kale). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Gül, H. (1998). Çevresel baskı gruplarının okulun yönetsel ve eğitsel işleyişine etkisi (Kocaeli-İzmit Örneği). Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ho, P.Y.A. The organizational and political resources of environmental pressure groups in hong kong. **Asian Journal Of Public Administration.** (<http://sunzi1.lib.hku.hk/hkjo/view/50/5000318.pdf>.) adresinden 7 Şubat 2005 tarihinde alınmıştır.
- Iannaccone, L. (2002). Lessons from the 11 nations. (Edited by R. Murray Thomas). **Politics and Education Cases From Eleven Nations.** Oxford, New York, Toronto, Sydney, Paris, Frankfurt: Pergamon Pres.
- Kandil, A. (1997). Kentsel katılım ve baskı grupları, mimarlar odası üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kapani, M. (1997). **Politika bilimine giriş.** 9. Baskı. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Kaplan, G. (2000). Friends, foes, noncombatants. **Notes on Public Education's Pressure Groups.** Phi Delta Kappa. November. Kapan Special Report. . 1-12.
- Karasar, N. (2003). **Bilimsel araştırma yöntemi,** 12. basım. Ankara: Nobel

Yayın Dağıtım.

- Ker, M. (1995). Dünya'da ve Türkiye'de baskı grupları, lobicilik faaliyetleri ve halkla ilişkiler açısından önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Krueger, R. A. (1997). The influence of pressure groups on the education policy-making decisions of the Minnesota legislature. A Bell & Howell information Company. Number. 9800 980.
- Kuş, E. (2001). Nicel Araştırmalarda kullanılan görüşme tekniği ile nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Larson, K. (2001). Commercialism in schools. **Research Roundup**. 18 (1) 1-6
- Leslie, L. (1984). **Demokratik uygarlık**. (Çeviren: Haldun Günalp). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No.264.
- Lunch, K. K. (1987). Political culture and the exercise of power. **Combined Effects on Policymaking Annual Meeting of the American Educational Research Association**. Washington.
- Lutz, W., F. Field, W., R. (1998). Business valuing in academia. **Higher Education**: 36. 383-419.
- Maranto, R. Lobbying in disguise. **Do charter schools measure up? the charter school experiment after 10 years**. <http://www.education.next.org> adresinden 15 Ocak 2006 tarihinde alınmıştır.
- Mc Neil, J. (1994). **Kids as costumer**. New York: Lexington Books.

MEB, (1986). **Okul; kreş, spor, yurt ve sağlık tesisleri ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan kurum ve kuruluşlara yapılacak bağış ve yardımlar hakkında yönetmelik.** (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/19224_0.html).

MEB, (1993). **Millî eğitim bakanlığı'na bağlı kurumlara ait açma, kapatma ve ad verme yönetmeliği.** (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/21540.htm>).

MEB, (1997). **Gençlik ve izcilik eğitim tesisleri yönetmeliği.** (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/22870>).

MEB, (1999) Okulîçi Beden Eğitimi, Spor, İzcilik ve Koruyucu Sağlık Eğitimi Etkinliklerine İlişkin Sponsorluk Yönergesi.

MEB, (2002). **Millî eğitim bakanlığı'na bağlı kurumlara ait açma, kapatma ve ad verme yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik.** (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/165.html>).

MEB, (2005). **İlköğretim ve orta öğretim kurumları sosyal etkinlikler yönetmeliği.** (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25699_0.html).

MEB, Okul-Aile Birliği Yönetmeliği. (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html>).

Meynaud, J. (1975). **Politikada baskı grupları.** Çeviren. Samih Tiryakioğlu. İstanbul: Varlık Yayınevi.

Miner, B. (2005). Keeping public schools public testing companies mine for gold. **Rethinking Schools.** Volume: 19, No: 2, Winter 2004-2005.

Molnar, A. (2001). **Corporate involvement in schools: time for a more critical look.** www.schoolcommercialism.org.

Morris, C. (1992). Pressure groups and the politics of education. **Updating School Board Policies.** Vol. 23 (9) 1-7.

- Mowhinney, H., B. Lugg, A., C. (2001). Interest Groups in United States Education. **Educational Policy**. 15 (1) 3-11.
- Opfer, V. D. (2001). Beyond self-interest, educational interest groups and congressional influence. **Educational Policy**. 15 (1) 135-152.
- Özen, F. (2005). İlköğretim okulu yöneticilerinin ilköğretim okullarında öğrenci sağlığına ilişkin görüşleri (Ankara İli Keçiören İlçesi Örneği). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, B. (2002). Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi. **Sınıf yönetimi** (Editör: Emin Karip). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Peck, L. (1988). Today's teacher unions are looking well beyond collective bargaining. **American School Board Journal**. Vol. 175, 32-36
- Phyllis, S. (2004). The Education and the Workforce Committee needs your help to strengthen Head Start and ensure children enter school prepared to succeed. Education Issues. Early Childhood Education. **The National Education Association (NEA)'s Lobbying Agenda**. Vol. 38, (1). (http://www.house.gov/ed_workforce/issues/109th/edu) adresinden 16 Nisan 2005 tarihinde alınmıştır.
- Pierce, C., J., Stager, M., E., Steel, B., S., and Lourich, N. P (1992). Citizens, political communication and interest groups. **Environmental Organizations in Canada and The United States**. London. Praeger.
- Prelot, M. (1968). **Politika bilimi**. (Çeviren: Nihat Önel). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Ravitch, D. (2003). **The language police: how pressure groups restrict what students learn**. New York: Alfred A. Knopf Publishing.
- Rideout, W. M. JR. (2002). Cameron: regional, ethnic and religious influences.

(Edited by R. Murray Thomas). **Politics and Education Cases From Eleven Nations**. Oxford, New York, Toronto, Sydney, Paris, Frankfurt: Pergamon Press.

Robinson, S., D., Stanley J., D., and Frank, E., B. (1992) **Influences that shape? state legislators educational policy decision**. ERS Spectrum. 10 (1) 30-33.

Shuman, R. B. (1986). The political muscle of educators. **Contemporary Education**. Vol. 58 (1). 22-24.

Sullivan, B. (1980) Education lobby in minnesota. Ph. D. Diss. University Minnesota.

Şişman, M. (1986). Orta dereceli okullarda okul-aile birliği çalışmalarının değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Thomas, C. S., Hrebenar, R., J. (1991). Nationalizing of interest group and lobbying in the states. In **A., A. Cigler and B. A. Loomis (Eds.) Interest group politics** (3rd ed., pp 68-80). Washington D. C: CQ Press.

Thomas, M. R. (2002). The symbiotic linking of politics and education. **Politics and education cases from eleven nations**. Oxford, New York, Toronto, Sydney, Paris, Frankfurt: Pergamon Press.

Troman, G. (2003). Coping collectively: the formation of a teacher self-help group. **British Journal of Sociology of Education**. Vol. 24 (2) 145-157. Carfax Publishing.

Uluç, A. (1999). Türkiye'de siyasal iktidarı etkileyen baskı grubu olarak medya. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Variş, F. (1996). **Eğitimde program geliştirme” teori ve teknikler”**. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Willard, N. (2000). **Capturing the eyeballs and “e-wallets” of kids in schools**. (<http://www.neitzen.uoregon.edu>) adresinden 16 Nisan 2005 tarihinde alınmıştır.
- Wilson, K. G. (1990). **Interest groups**. Wisconsin.
- Wohlstatter, P. (1990). The politics of legislative evaluations: fire alarm and police patrol as oversight procedures. **Evaluations Practice**. Vol. 11 (1). 25-32 JAI Press.
- Yaralı, İ. (2002). İlköğretim kurumlarının etkili okulun veliler boyutundaki özelliklerine sahip olma düzeyleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A., ve Şimşek. H. (2004). **Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yücekök, A. (1987). **Siyasetin toplumsal tabanı**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Zoraloğlu, Y. R. (1992). **Okul yönetimine yansıtılmakta olan çevresel istemler ve yönetici davranışları**. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER LİSTESİ

EK	SAYFA
1. Araştırmanın Yapılabilmesi İçin Meb'den Alınmış İzin Yazısı	218
2. Görüşme Formları	219
Form-1. Kurum yetkilileri görüşme formu	219
Form-2. Özel kurum yetkilileri görüşme formu	226
3. Okulun olanaklarını gösterir çizelge	231
4. Okulada düzenlenmiş genel etkinlikler çizelgesi	232

EK-1

T.C.

218

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Sayı : B.08.0.APK.0.03.01.10/105

Konu : Bilgi talebi

07.11.2005

ANKARA VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 13.12.2004 tarih ve B.30.2.ANK.0.F8.00.00/3047 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi programı yüksek lisans öğrencisi Neşe Gür, "İlköğretim Okullarında Çevresel Baskı Gruplarının Etkinlikleri" konulu tezi ile ilgili olarak ilinizin merkez ilçelerinde hangi baskı gruplarının, hangi etkinlikleri, hangi okullarda gösterdikleri hususlarında bilgi toplamak isteğine ilişkin ilgi yazı incelenmiştir.

Adı geçen araştırmacının tezi ile ilgili olarak ulaşmak istediği bilgileri toplamasında Bakanlığımızca sakınca görülmemekte olup, ilgiliye gerekli yardım ve desteğin verilmesi hususunda gereğini rica ederim.

Nurettin KONAKLI

Bakan a.

Kurul Başkanı V.

Belirli Evrak : 1	107
Belirli Evrak n : 13	13.10.2005
Belirli Evrak n : 1	Koç

EK-2. OKUL YÖNETİCİLERİ VE BASKI GRUBU LİDERLERİ İÇİN HAZIRLANMIŞ GÖRÜŞME FORMLARI

Form-1. KURUM YETKİLİLERİ GÖRÜŞME FORMU

Okulun Adı:	
Görüşme Tarihi:	
Başlama Saati:	
Bitiş Saati:	
Görüşmeci:	

Sayın Yönetici,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Teftişi programı yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim okullarında düzenlenmiş etkinliklerle ilgili bir araştırma yapmaktayım. Amacım, bu etkinliklerin türünü, hangi amaçlarla yapıldığını, etkinlikleri düzenleyen kamu kurumlarını, firmaları veya şahısları saptamaktır. Araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, bundan sonra düzenlenecek etkinliklerin niteliğini arttıracaklarını, böylelikle okulların işleyişinin geliştirilmesine katkı sağlayacağını umuyorum. Bu nedenle okulunuzun etkinlikleriyle ilgili görüşlerinize gereksinim duymaktayım.

Görüşme sürecinde verdiğiniz tüm bilgiler sadece bu araştırma kapsamında kullanılacak, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Ayrıca araştırma raporunda adınız veya kimliğinizle ilgili herhangi bir bilgi olmayacaktır. Görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin vererseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum, böylelikle zamanı daha iyi kullanabilme ve cevaplarınızın kaydını daha ayrıntılı tutabilme olanağı elde edebileceğimi düşünüyorum.

Araştırmadan sağlıklı sonuçlar alınması dolayısıyla bilim dünyasına katkı sağlamanın, sizin soruları gerçekçi ve içten cevaplandırmanıza bağlı olduğunu belirterek, ilginiz ve işbirliğiniz için şimdiden çok teşekkür ederim.

Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa önce bunu yanıtlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Okulun Olanakları

1. Kaç yıllık yöneticisiniz ?
2. Şu an görev yaptığınız okulda ne kadar süreden beri yönetici olarak çalışmaktasınız ?
3. Okulunuzda aktif olarak görev yapmakta olan kaç öğretmen var ?
- Bu sayı sizce yeterli mi ?
- Yetersiz olan branşlar nelerdir ?
4. Okulunuzdaki öğrenci sayısı nedir ?
- Derslik başına kaç öğrenci düşmektedir ?
5. Okulunuzdaki derslik sayısı nedir ?
- Derslik sayısı sizce yeterli mi ?
6. Okulunuzda fen bilimleri laboratuvarı var mı ?
- (Varsa) gereksinimleri karşılamakta mı ?
- (Yoksa) gereksinme duyuluyor mu ?
7. Okulunuzda bilgisayar laboratuvarı var mı ?
- (Varsa) yeterli mi ?
- (Yoksa) gereksinme duyuluyor mu ?
8. Okulunuzda kütüphane var mı ?
- (Varsa) kütüphanede kaç tane kitap vardır ?
- Kütüphanedeki oturma kapasitesi nedir ?
- Kütüphaneyi yeterli buluyor musunuz ?
- (Yoksa) kütüphaneye gereksinme duyuluyor mu ?
9. Okulunuzda kantin var mı ?
- (Varsa) yeterli mi ?
- (Yoksa) gereksinme duyuluyor mu ?
10. Okulunuzda spor salonu var mıdır ?
- (Varsa) yeterli midir ?
- (Yoksa) gereksinme duyuluyor mu ?
11. Okulunuzda başka bir özel ortam (örneğin çocuk parkı, resim veya müzik odası gibi) var mı ?
- (Varsa) yeterli mi ?
- (Yoksa) her hangi bir özel çalışma alanı gereksinmesi duyuluyor mu ? Hangisi ?
12. Okulunuzun bulunduğu çevreyi, velilerin sosyo-ekonomik durumunu, semt veya mahallenin değerler sistemini, geleneklerini, sosyal ve kültürel yönelimlerini dikkate alarak nasıl tanımlarsınız ?

2. Okulda Düzenlenmiş Genel Etkinlikler

A. Kamu Kurumlarının Düzenledikleri Etkinlikler

13. Aşağıda, Türkiye veya Ankara ili genelinde etkinlik düzenlemiş kamu kurumlarının yaptıkları etkinliklerin adı, konusu, amacı ve türü yer almaktadır. Bu etkinliklerden okulunuzda düzenlenmiş olanlar varsa katılımcıları (veli, öğretmen, öğrenci vb.) ile bunların sayısını, yerini ve süresini açıklayınız.						
Etkinliği Yapan Kurumun Adı	Etkinliğin Adı Veya Konusu	Etkinliğin Amacı	Etkinliğin Türü	Etkinliğe Katılanlar Ve Sayısı	Etkinliğin Yeri	Etkinliğin Süresi
1. Kütahya Valiliği	12. Evliya Çelebi Çocuk Resim Yarışması	Becerileri Ödüllendirme, Bilgilendirme	Resim Yarışması			
2. TÜBİTAK	Matematik	''	Matematik Olimpiyatı			
3. T.C. Başbakanlık GAP İdaresi Bölge Başkanlığı	GAP'ın Yaşamınızdaki Yeri	''	Şiir, Resim Kompozisyon, Yarışması			
4. Kültür ve Turizm Bakanlığı	Türk Kültüründe Nevruz	Belirli gün ve Haftaları Kutlama, Bilgilendirme, Becerileri Ödüllendirme	''			
5. TBMM	TBMM ve Cumhuriyet	''	''			
6. Ankara Üniversitesi ATAUM	9 Mayıs Avrupa Günü	''	Resim Yarışması			
7. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	Su ve Afetler (Dünya Su Günü)	''	Kompozisyon ve Resim Yarışması			
8. T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı	Dış Ticaret Haftası	''	Kompozisyon Yarışması			
9. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Su ve Afetler	Bilgilendirme, Bilinç Kazandırma, Becerileri Ödüllendirme	''			
10. Genel Kurmay Başkanlığı	Atatürk ve Havaçılık	''	Resim Yarışması			
11. Türk Hava Kurumu	TAİ Genç Ressamlar	''	''			
12.Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü	Meteorolojik Olaylar	''	''			
13. Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri	Organ Nakli Haftası	Belirli Gün Ve Haftaları Kutlama, Bilgilendirme	Konferans			
14. Ankara İl Sağlık Müdürlüğü	Verem Haftası	Bilinç Kazandırma Bilgilendirme,	''			
15.İlköğretim Genel Müdürlüğü	Beslenme Eğitimi (SED'i Düşük On Okul)	''	''			
16. İlköğretim Genel Müdürlüğü	Temizlik ve Hijyen Eğitimi	''	''			

B. Özel Kurumların Düzenledikleri Etkinlikler

14. Aşağıda, Türkiye veya Ankara ili genelinde etkinlik düzenlemiş resmi olmayan kuruluşların yaptıkları etkinliklerin adı, konusu, amacı ve türü yer almaktadır. Bu etkinliklerden okulunuzda düzenlenmiş olanlar varsa katılımcıları (veli, öğretmen, öğrenci vb.) ile bunların sayısını, yerini ve süresini açıklayınız.

Etkinliği Yapan Kurumun Adı	Etkinliğin Adı Veya Konusu	Etkinliğin Amacı	Etkinliğin Türü	Etkinliğe Katılanlar Ve Sayısı	Etkinliğin Yeri	Etkinliğin Süresi
1. Temiz Enerji Vakfı	Temiz Tükenmez Enerjiler ve Geleceğimiz	Bilinç Kazandırma, Bilgilendirme, Becerileri Ödüllendirme	Resim Yarışması			
2. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi	Hayal Gücünün Olimpiyatları	Becerileri Ödüllendirme	''			
3. Kopaş Kozmetik Pazarlama Sanayi A.Ş.	En Güzel Rüyam (Dalın Resim Yarışması)	Becerileri Ödüllendirme, Tanıtım	''			
4. Bangladeş Shishu Academia	III. Bangladeş Uluslar Arası Çocuk Sanat Yarışması	Becerileri Ödüllendirme , Tanıtım	Çeşitli Yarışmalar			
5. Renault Mais A.Ş.	Yol Güvenliği Eğitim Projesi	Bilinç Kazandırma, Bilgilendirme, Becerileri Ödüllendirme	Afiş Yarışması			
6. Canerler A.Ş.	Şenlik	Belirli Gün Ve Haftaları Kutlama, Eğlendirme, Tanıtım	Resim-Müzik Tiyatro Şenliği			
7. Türk Dış Hekimleri Birliği ve Sağlık Bakanlığı	2004-Dış Koruma Günleri	Tedavi, Bilinç Kazandırma, Bilgilendirme	Kampanya			
8. Ankara Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı	Hijyen Eğitimi ve Süt Eğitimi	Bilinç Kazandırma, Bilgilendirme	Seminer Çalışması			
9. MCS Pazarlama Danışmanlığı ve Hizmetleri Ltd. Şti.	Beslenme Eğitimi	Bilinç Kazandırma, Bilgilendirme, Tanıtım	Ücretsiz Danone Dağıtımı, Seminer Çalışması			
10.MCS Pazarlama Danışmanlığı ve Hizmetleri Ltd. Şti.	Kız Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkı	Bilinç Kazandırma, Bilgilendirme, Tanıtım	Kız Öğrenciler İçin Broşür Ve Hijyenik Ped Dağıtımı			
11.Elizi Ltd. Şti.	Temizlik Alışkanlığı	Bilinç Kazandırma, Bilgilendirme, Tanıtım	Ücretsiz Kağıt Sabun Dağıtımı			

3. Okulda Düzenlenmiş Özel Etkinlikler

15. Okulunuzda bu etkinliklerden başka, aşağıda sıralanmış gruplardan hangilerinin etkinlik düzenlediğini, bu etkinliklerin sırasıyla, adını veya konusunu, amacını, türünü, katılımcıları (veli, öğretmen, öğrenci vb.) ile bunların sayısını, yerini ve süresini açıklayınız.						
Etkinliği Yapan Grubun Adı	Etkinliğin Adı Veya Konusu	Etkinliğin Amacı	Etkinliğin Türü	Etkinliğe Katılanlar Ve Sayısı	Etkinliğin Yeri	Etkinliğin Süresi
(A) KAMU KURUMLARI (a) Türk Silahlı Kuvvetleri (b) Emniyet Müdürlüğü (c) Sağlık Müdürlüğü (d) Tarım Müdürlüğü (e) Milli Eğitim Müdürlüğü (f) Üniversiteler (g) Diğer						
(B) CEMAATLER (a) Dini Cemaatler (b) Azınlık Cemaatleri						
(C) SİVİL PLATFORM VE KONSEYLER						
(D) MEDYA VE BASIN YAYIN KURULUŞLARI						
(E) SENDİKALAR (a) Memur Sendikaları (b) İşçi Sendikaları (c) Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) (d) Türkiye Gazeteciler Sendikaları (TGS) (e) Uluslar Arası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu						
(F) DERNEKLER (a) Ekonomik Amaçlı Dernekler (b) İnsan Haklarını Koruma Amaçlı Dernekler (c) Siyasal Amaçlı Dernekler (d) Basın Yayın Amaçlı Dernekler (e) Yöresel ve Bölgesel Kültürü Yaşatma ve Dayanışma Dernek ve Kuruluşları (f) Sportif Amaçlı Dernek ve Klüpler						
(G) MESLEKİ BİRLİK VE KURULUŞLAR (TOBB Gibi)						
(H) VAKIFLAR (a) İnsan Haklarını Korumayı Amaçlayan Vakıflar (b) Dini ve Kültürel Amaçlı Etkinlik Gösteren Vakıflar (c) Çevre ve Eğitim Amaçlı Etkinlik Gösteren Vakıflar						
(I) ULUSLAR ARASI ETKİNLİK GÖSTEREN ÖRGÜTLER (Lions ve Rotary Klüpleri, UNICEF...)						
(İ) DİĞER, (Dershaneler, Kırtasiyeler, Alışveriş Merkezleri, Hastaneler v.b.)						

4. Etkinliklere Yönelik Yönetici Görüşleri

16. Bu etkinlikler için verilen izin formlarında etkinlikle ilgili gerekli tüm ayrıntılar örneğin, tarihi, süresi, hedef kitlesi ve amacı tam ve net olarak belirtilmiş miydi ? İzin hangi prosedür izlenerek alınıyor ?

17. Yapılan etkinliklere yönelik olarak öğretmenlerden olumlu ya da olumsuz görüş bildiren oldu mu ? Neden ?

- Olduysa, tepkileri nasıldı ?

18. Velilerin bu etkinliklere ilişkin olumlu ya da olumsuz tepkileri oldu mu ? Neden ?

- Olduysa, tepkileri nasıldı ?

19. Öğrencilerin etkinliklere ilişkin olumlu ya da olumsuz tepkileri oldu mu ? Neden ?

- Olduysa, tepkileri nasıldı ?

20. Bu etkinliklere izin vermeyi bir zorunluluk olarak mı gördünüz ? Neden ?

21. Bu etkinlikler okulunuza her hangi bir maliyet getirdi mi ?

22. Sizce bu etkinliklerin amaçları nelerdir ?

23. Bu etkinliklerin okula ne gibi katkılar sağladığını düşünüyorsunuz ?

24. Bu etkinliklerin sakıncalı bulduğunuz yönleri var mı ? Bunlar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir ?

25. Okulunuzda hangi kurumların, ne gibi etkinlikler düzenlemesini isterdiniz ?

26. Belirtilmesinde yarar gördüğünüz diğer hususlar var mı ? (Lütfen belirtiniz).

Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Ekleme istediğiniz görüş ve önerileriniz olursa bana **4767778** no'lu telefonda veya **nese gur1@ hotmail.com** adresinden ulaşabilirsiniz. İyi günler.

EK-2. OKUL YÖNETİCİLERİ VE BASKI GRUBU LİDERLERİ İÇİN HAZIRLANMIŞ GÖRÜŞME FORMLARI

Form-2. ÖZEL KURUM YETKİLİLERİ GÖRÜŞME FORMU

Kurumun Adı:	
Görüşme Tarihi:	
Başlama Saati:	
Bitiş Saati:	
Görüşmeci:	

Sayın Yönetici,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Teftişi programı yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim okullarında düzenlenmiş etkinliklerle ilgili bir araştırma yapmaktayım. Amacım, bu etkinliklerin türünü, hangi amaçlarla yapıldığını, maliyetinin ne olduğunu saptamaktır. Araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, bundan sonra düzenlenecek etkinliklerin niteliğini arttıracaklarını, böylelikle okulların işleyişinin geliştirilmesine katkı sağlayacağını umuyorum. Bu nedenle kurumunuzun düzenlediği etkinliklerle ilgili görüşlerinize gereksinim duymaktayım.

Görüşme sürecinde verdiğiniz tüm bilgiler sadece bu araştırma kapsamında kullanılacak, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Ayrıca araştırma raporunda adınız veya kimliğinizle ilgili herhangi bir bilgi olmayacaktır. Görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin vererseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum, böylelikle zamanı daha iyi kullanabilme ve cevaplarınızın kaydını daha ayrıntılı tutabilme olanağı elde edebileceğimi düşünüyorum.

Araştırmadan sağlıklı sonuçlar alınması dolayısıyla bilim dünyasına katkı sağlamasının, sizin soruları gerçekçi ve içten cevaplandırmanıza bağlı olduğunu belirterek, ilginiz ve işbirliğiniz için şimdiden çok teşekkür ederim.

Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru varsa önce bunu yanıtlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

1) Kaç yıllık yöneticisiniz ?

2) Şu an görev yaptığınız kurumda ne kadar süreden beri yönetici olarak çalışmaktasınız ?

3) Kurum olarak şu ana kadar hangi okullarda, ne gibi etkinlikler düzenlediniz, düzenlemeyi düşündüğünüz etkinlikler var mı ? (Lütfen açıklayınız).

4) Etkinlik düzenlediğiniz veya düzenlemeyi düşündüğünüz okulları belirleme süreciniz nasıldır ? Okulları, hangi özelliklerini dikkate alarak belirliyorsunuz?

5) Okullarda etkinlik düzenleme izni hangi prosedür izlenerek alınmaktadır ?

6) Etkinlikleri yapmadan önce, yaparken veya yaptıktan sonra okul müdürlerinden, öğretmenlerden, öğrencilerden, velilerden, şahıs, kurum veya kuruluşlardan olumlu yada olumsuz görüş bildiren oldu mu ? Neden? Olduysa, tepkileri nasıldı ? (Lütfen açıklayınız).

7) Gerekli tüm prosedür yerine getirilerek izin alınmış olsa da okul müdürlerinin etkinliklere izin vermeme yetkisi olduğunu düşünüyor musunuz ? Böyle bir durum yaşadınız mı ? İzin verme yetkisinin sadece okul müdürlerinde olmasını ister miydiniz ? Neden ? (Lütfen açıklayınız).

8) Bu etkinliğin veya etkinliklerin maliyeti ne oldu ? (Lütfen açıklayınız).

9) Bu etkinliği veya etkinlikleri hangi amaçlarla yapmaktasınız ? Amaçlarınıza ulaştığınızı düşünüyor musunuz ? Neden ? (Lütfen açıklayınız).

10) Bu etkinliğin veya etkinliklerin okullara ne gibi katkılar sağladığını düşünüyorsunuz ? (Lütfen açıklayınız).

11) Bu etkinliklerin sakıncalı olabileceğini düşündüğünüz yönleri var mı ? Bunlar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir ?

12) Özellikle etkinlik düzenlemek istediğiniz okul veya okullar var mı ? Neden ?

13) Belirtilmesinde yarar gördüğünüz diğer hususlar var mı ? (Lütfen belirtiniz).

Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Ekleme istediğiniz görüş ve önerileriniz olursa bana **4767778** no'lu telefonda veya **nesegur1@hotmail.com** adresinden ulaşabilirsiniz. İyi günler.

Ek-3 Okulun Olanaklarını Gösterir Çizelge

Yönetici kademeleri (Yıl)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
	Okul A	Okul B	Okul C	Okul D	Okul E	Okul F	Okul G	Okul H	Okul I	Okul J	Okul K	Okul L	Okul M	Okul N	Okul O	Okul P	Okul R	Okul S	Okul T	Okul U	Okul V	Okul Y
1	19	20	6	5	4	12	12	16	6	12	2	15	2	15	5	8	19	17	25	25	2	14
2	5	14	3	3	2	2	4	6	1	2	2	3	2	2	3	1	2	17	6	3	1	5
3	40	86	39	35	71	43	38	31	50	76	11	37	16	40	18	11	48	45	22	13	90	45
- Sayının yeterliliği (Y/%)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
- Yetersiz Branşlar																						
4	1200	1961	649	800	1270	748	680	535	900	2141	73	1422	258	1400	202	130	970	441	160	82	991	1027
- Ortalama sınıf mevcudları	30-45	33-34	16-27	40	25-30	40-43	30	25-30	30	35-36	9	25-35	21-22	40-43	18-29	15	25-35	20-25	12-16	10-15	23-25	38
5	30	55	29	24	51	19	24	11	25	30	8	32	12	18	8	9	34	19	13	8	40	27
- Derslik sayısının yeterliliği (E/H)	E	E	E	H	E	H	E	H	E	E	E	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E
- Aktif öğretmen sayısı	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+
6	E	E	E	H	H	H	E	E	E	H	E	E	E	H	E	E	H	E	E	E	E	E
- Fen bilimleri laboratuvarı (+/-)																						
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)	E	E	E	H	H	H	E	E	E	H	E	E	E	H	E	E	H	E	E	E	E	E
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						
7	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	-
- Bilgisayar laboratuvarı (+/-)																						
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)	E	E	H	E	E	E	E	E	E	E	H	E	E	H	E	E	E	E	E	E	H	E
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						
8	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
- Kütüphane (+/-)																						
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)	E	E	H	E	H	E	E	E	E	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						
9	1000	3000	600	1000	1100	850	7000	500	1000	400	400	2000	3000	1000	1700	400	1000	9000	3000	1000	15740	3000
- Kitap sayısı	0	150	17	20	20	32	30	10	40	25	15	80	35	20	20	0	25	36	40	15	20	40
- Okuma kapasitesi																						
- (Yoksa)Gereksinim duyulur (E/H)																						
10	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+
- Kantin (+/-)																						
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)	E	E	E	H	E	H	E	H	E	H	H	E	H	E	E	H	E	E	E	H	E	E
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						
11	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+
- Spor salonu (+/-)																						
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)	H	E	H	E	H	E	E	E	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						
11	E	E	E	H	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	H	E	E	E	E	E	E	E
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)																						
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						
Başka özel ortamlar (Resim,müzik odası v.s.)	MS	MTO		MO	RA	MO	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	MO	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)	E	E	E	H	H	E	E	E	E	E	E	E	E	H	H	E	E	E	E	E	E	E
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						
11	SS		YDL	SS	EEA	ITA	IEA	SS		BL	MO	MO	MO	AS	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA	IEA
- (Varsa)Gereksinimleri karşılar (E/H)																						
- (Yoksa)Gereksinim duyulur																						

Kısaltma ve Sembollerin Anlamları

ARGE	: Araştırma Geliştirme Odası	CASS	: Çok Amaçlı Spor Salonu	FS	: Futbol Sahası	KO	: Kurs Odası	ÖE	: Özel Eğitim	SO	: Satranç Odası	VS	: Video Salonu	Y	: Yeterli
AS	: Ana Sınıfı	DK	: Din Kültürü	HO	: Hobi Odası	KS	: Konferans Salonu	P	: Çocuk Parkı	SO	: Sunum Odası	Y	: Yemekhane	Y	: Yeterli
B	: Bilgisayar	DO	: Drama Odası	IE	: İhata Duvarı	L	: Laborant	R	: Resim	T	: Tiyatro	YDD	: Yabancı Dil Derslikleri	+	: Var
BE	: Beden Eğitimi	EEA	: Ev Ekonomisi Atölyesi	ID	: İş Eğitimi	M	: Müzik	RA	: Resim Atölyesi	TO	: Tenis Odası	YDL	: Yabancı Dil Laboratuvarı	Yok	: Yok
BL	: Bilgisayar Odası	IEA	: İş Eğitimi Atölyesi	MO	: İş Eğitimi	MO	: Müzik Odası	RO	: Resim Odası	Tr	: Türkçe	ZO	: Zümre Odaları	Evet	: Evet
BO	: Bale Odası	In	: İngilizce	Mt	: Matematik	Mt	: Matematik	RPD	: Psikolojik Danışmanlık	TS	: Tiyatro Salonu	H	: Hayır	Hayır	: Hayır
CD	: Coğrafya Dersliği	K	: Kütüphane	MTO	: Masa Tenisi Odası	MTO	: Masa Tenisi Odası	SB	: Sosyal Bilgiler	VO	: Vakıf Odası	+	: +?	CASS	: CASS

Ek- 4 Okulda Düzenlenmiş Genel Etkinlikler Çizelgesi

Okul Numaraları Okul Adları	Okul																							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		
Kamu Kurumlarının Düzenlediği Etkinlikler	1	Okul A	Okul B	Okul C	Okul D	Okul E	Okul F	Okul G	Okul H	Okul I	Okul J	Okul K	Okul L	Okul M	Okul N	Okul O	Okul P	Okul R	Okul S	Okul T	Okul U	Okul V	Okul Y	
	12. Evliya Çelebi Çocuk Resim Yarışması	+	+	-	+	-	-	?	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	
	TUBİTAK Matematik Olimpiyatı	+	+	-	+	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	
	T.C. Başbakanlık GAP İdaresi Bölge GAP'ın Yaşamındaki Yeri ile İlgili Çeşitli Yarışmalar	+	+	-	-	+	-	-	?	+	+	-	-	-	?	-	-	-	-	+	+	-	?	+
	Kültür ve Turizm Bakanlığı Türk Kültüründe Nevruz ile İlgili Çeşitli Yarışmalar	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-
	TBMM ve Cumhuriyet Konulu Çeşitli Yarışmalar	+	+	-	-	+	-	+	+	+	?	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	+
	9 Mayıs Avrupa Günü ile İlgili Resim Yarışması	+	+	-	-	-	-	?	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Su ve Afetler (Dünya Su Günü) ile İlgili Kompozisyon ve Resim Yarışması	+	+	+	-	+	-	?	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Dış Ticaret Haftası ile İlgili Kompozisyon Yarışması	+	+	-	-	-	-	?	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Organ Nakli Haftası ile İlgili Konferans	+	+	+	+	-	-	?	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Su ve Afetler (Dünya Su Günü) ile İlgili Kompozisyon ve Resim Yarışması	+	+	+	+	-	-	?	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Atatürk ve Havacılık Adında Resim Yarışması	+	+	+	+	-	-	?	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	TAL Genç Ressamlar Resim Yarışması	+	+	-	-	-	-	+	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Meteorolojik Olaylar ile İlgili Resim Yarışması	+	+	+	+	-	-	?	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Organ Nakli Haftası ile İlgili Konferans	+	+	+	+	-	-	?	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Verem Haftası ile İlgili Konferans	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	?	-
	Beslenme Eğitimi Konferansı (SEDI) Düşük On Okul)	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Temizlik ve Hijyen Eğitimi Konulu Konferans	-	?	-	-	-	-	-	?	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	Temiz Tükenez Enerjiler ve Geleceğimiz Adlı Resim Yarışması	-	+	-	-	-	-	?	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	Hayat Gücünün Olimpiyatları Adlı Resim Yarışması	-	?	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	En Güzel Rüya Adlı Dalin Resim Yarışması	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	III. Bangladeş Uluslararası Çocuk Sanat Yarışması	+	?	-	-	-	-	-	?	?	?	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	Yol Güvenliği Eğitim Projesi ve Afız Yarışması	+	+	-	+	-	-	-	?	?	?	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	Resim, Müzik, Tiyatro Şenliği	+	-	+	-	+	-	+	?	?	?	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	2004 Dış Koruma Günlükleri Kampanyası	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	Hijyen Eğitimi ve Süt Eğitimi Seminer Çalışması	+	-	-	-	-	-	?	?	?	?	-	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	?	-
	Beslenme Eğitimi Seminer Çalışması ve Ücretsiz Danone Dağıtımı	+	-	+	+	+	+	+	+	+	?	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	?	+
Kız Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkı Amaçlı Seminer Çalışması, Broşür ve Hijyenik Ped Dağıtımı	+	+	-	-	-	-	-	+	?	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	-	+	
Temizlik Alışkanlığı Kazandırma Amaçlı Ücretsiz Kağıt Sabun Dağıtımı	-	-	-	-	-	-	-	-	?	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	

Özel Kurumların Düzenlediği Etkinlikler

+

-

?

:Etkinliğin okulda düzenlendiğini gösterir.
 :Etkinliğin okulda düzenlenmediğini gösterir.
 :Etkinliğin düzenlenip düzenlenmediğinin, okul yöneticisi tarafından hatırlanmadığını gösterir.

Sembollerin Anımları